

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

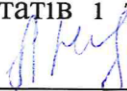
МИЩАК ЛЮДМИЛА МИХАЙЛІВНА
УДК: 378.06-044.247:378.091.212:[316.7:911.375](043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ У СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩА ВЕЛИКОГО МІСТА**

Спеціальність — 011 Освітні, педагогічні науки
Галузь знань — 01 Освіта/Педагогіка

Подається на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
 Л. М. Мищак

Науковий керівник: **Міхєєва Оксана Юріївна**, кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри соціальної освіти та соціальної роботи УДУ імені
Михайла Драгоманова

Київ - 2025

АНОТАЦІЯ

Мишак Л. М. Педагогічні умови ефективності інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за 011 – Освітні, педагогічні науки. – Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Київ, 2025 рік.

Зміст анотації

У дисертації досліджуються педагогічні умови, що сприяють успішній інтеграції студентської молоді в соціокультурне середовище великого міста. Мета роботи полягає в аналізі педагогічних умов, які сприяють ефективній інтегрованості студентської молоді до соціокультурного середовища великого міста.

У дисертації вперше сформульовано та обґрунтовано педагогічні умови та змістово-технологічні компоненти інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста; розкрито сутність поняття «інтеграція студентської молоді» упровадження комплексу методів та форм роботи, спрямованих на підвищення та покращення рівня інтегрованості студентської молоді; охарактеризовано критерії та показники інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста; сформульовано соціально-педагогічні чинники які затримують розвиток інтегрованості студентів; запроваджено форми взаємодії суб'єктів соціально-педагогічної роботи щодо покращення рівня інтеграції студентської молоді до соціокультурного середовища великого міста.

Практична цінність результатів дослідження полягає у створенні та впровадженні змісту, форм і методик, спрямованих на підвищення рівня інтегрованості студентської молоді в соціокультурне середовище великого міста, які застосовуються у діяльності ЗВО та викладачів. Результати дослідження можуть бути впроваджені в систему підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів, використані в практичній діяльності педагогів, викладачів, соціальних педагогів і працівників, а також інтегровані в освітні компоненти програм

підготовки здобувачів вищої освіти; у змісті освітніх компонентів для здобувачів вищої освіти спеціальностей: 011 – Освітні педагогічні науки та 231 – Соціальна робота за освітніми програмами: «Соціальна робота», «Соціальна педагогіка».

Розкрито особливості проблем, що постають перед студентською молоддю під час інтеграції у соціокультурне середовище великого міста в контексті соціально-виховної та соціально-педагогічної діяльності. Обґрунтовано причини, які обумовлюють низький рівень інтегрованості студентів: недосконалість законодавчих ініціатив, недостатня обізнаність викладачів та працівників університету в успішній інтегрованості студентської молоді, негативний вплив оточення, низька самооцінка студентів, нове місто та соціокультурне середовище.

Розкрито базові поняття дослідження ефективності педагогічних умов інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Інтеграцію трактовано як процес забезпечення умов для повноцінного входження молодих людей у соціум, їхнього самоствердження, розвитку громадянської активності та професійного становлення. Студентська молодь є активними учасниками культурного та соціального життя, і саме в умовах університетського середовища вони набувають навичок взаємодії з різноманітними соціокультурними групами. У таких умовах важливою стає проблема збереження національно-культурної ідентичності, яку можна формувати через різні форми навчальної та позанавчальної діяльності, спрямованої на інтеграцію молоді в ширший культурний контекст великого міста. Визначено, що соціокультурне середовище виступає універсальним, всеохоплюючим простором, у якому формується особистісна ідентичність студентів. Воно, з одного боку, забезпечує зовнішні умови, необхідні для творчої самореалізації, водночас створюючи як виклики, так і сприятливі обставини для активної діяльності індивіда; з іншого боку — є водночас і продуктом особистісної творчості, що надає людині відчуття приналежності, значущості та гідності.

Досліджено та описано педагогічні умови інтеграції студентської молоді, а саме: забезпечення інтеграційно-освітньої підтримки, формування інтеграційного

освітнього середовища та стимулювання соціальної взаємодії та участі у позанавчальній діяльності.

Визначено і охарактеризовано чотири критерії та відповідні показники сформованості інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста: соціальний (активність участі у культурних та навчальних заходах, інтегрованість в середовищі великого міста), побутовий (інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів, інтегрованість студентів у міську інфраструктуру), освітній (адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти, вступ студентів у навчальні і професійні спільноти), комунікаційний (залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж, взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті).

Визначено рівні сформованості інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста: низький, середній та високий.

Низький рівень інтегрованості характеризується обмеженою залученістю студента у соціокультурне середовище міста. Відсутність або мінімальна участь у громадських та культурних заходах. Студент залишається ізольованим у власному оточенні (наприклад, лише університетська група або вузьке коло співвітчизників). Незнання або байдуже ставлення до місцевих традицій і культурних подій. Слабка академічна залученість (низька відвідуваність занять, відсутність інтересу до позанавчальної діяльності). Труднощі у пошуку роботи чи відсутність спроб знайти фінансову незалежність. Вузьке коло спілкування, відсутність контактів із місцевими жителями, низький рівень володіння мовою. Студент, проводить більшість часу вдома або в університеті, уникає соціальних взаємодій і не цікавиться життям міста.

Середній рівень інтегрованості характерний студентам які частково залучені у соціокультурне середовище міста, але інтеграція відбувається не на всіх рівнях і може бути нестабільною. Студенти беруть участь у кількох заходах, проте їхня залученість є періодичною (наприклад, участь лише у заходах, організованих університетом). Зацікавленість у певних аспектах культури міста (відвідування основних культурних місць, участь у святах), але без глибокого занурення. Участь

у навчальних заходах є помірною. Можливе вибіркове залучення до позанавчальної діяльності (наприклад, участь у студентських конференціях лише за умов викладацького стимулювання). Часткова зайнятість або епізодичний підробіток, базове розуміння фінансових механізмів у місті. Студенти можуть мати кількох знайомих серед місцевого населення, але здебільшого спілкується у межах університетського середовища. Студенти, які працюють чи мають підробіток, відвідують декілька культурних подій на рік і активно підтримують спілкування лише з однокурсниками.

Високий рівень інтегрованості характеризується повною адаптацією студента у соціокультурне середовище міста, активною участю у житті громади та формуванням почуття належності до міської спільноти. Активна участь у громадських ініціативах, волонтерських проектах, організація або лідерство у студентських об'єднаннях. Студент не лише відвідує культурні заходи, а й активно залучається до їх організації чи популяризації. Він добре знайомий з традиціями міста та проявляє інтерес до місцевої культурної спадщини. Висока академічна активність, участь у наукових, міжуніверситетських або міжнародних програмах. Студент використовує всі можливості для саморозвитку. Фінансова незалежність, вміння ефективно планувати свій бюджет. Можливе працевлаштування за фахом або стабільна підробітка. Широке коло знайомств серед різних соціальних груп, включаючи місцевих жителів. Високий рівень володіння державною мовою та навички міжкультурної комунікації. Студент, працює за фахом, організовує культурні заходи в університеті, має друзів серед місцевих жителів і активно цікавиться культурним та громадським життям міста.

Експериментальну роботу проведено у 2024-2025 рр. на базі таких закладів вищої освіти: УДУ імені Михайла Драгоманова; Національний університет біоресурсів та природокористування України; Державний університет інфраструктури та технологій; Національний університет «Запорізька політехніка»; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Виявлено недоліки роботи закладів вищої освіти щодо формування інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, а

саме: недостатній фокус на практичних аспектах: більшість ЗВО зосереджені на академічній частині навчання і не приділяють достатньої уваги розвитку міжкультурних навичок; брак ресурсів: відсутність спеціалістів, програм або тренінгів для навчання студентів ефективній міжкультурній комунікації; недостатня співпраця між ЗВО та підприємствами: ЗВО не мають налагоджених партнерських відносин з компаніями, що ускладнює стажування та практичні навчання; теоретична спрямованість навчання: ЗВО часто фокусуються на теоретичному викладі матеріалу, ігноруючи практичні навички, які важливі для успішної інтеграції в професійне середовище; різниця між академічними стандартами та вимогами ринку праці: не завжди навчальні програми адаптовані до реальних вимог ринку праці, що ускладнює інтеграцію студентів у професійне середовище після закінчення навчання; низька ініціативність з боку ЗВО: в університетах часто відсутнє стратегічне планування або зацікавленість у налагодженні співпраці з місцевими організаціями; обмежений час і ресурси: студенти та викладачі часто не мають достатньо часу для участі в зовнішніх проектах через навантаження навчання.

Рівень інтегрованості студентів у соціокультурний простір великого міста вивчено з використанням як стандартизованих, так і авторських методик, включно з контент-аналізом навчально-методичних матеріалів закладів вищої освіти (річний план факультетів, кафедр і план кураторів, та навчальний план), анкетування та опитування студентської молоді, та добір діагностичних методик та комплексне оцінювання рівнів сформованості інтегрованості студентської молоді до соціокультурного середовища великого міста (Анкета для вимірювання рівня соціальної інтегрованості студентів опитувальник щодо інтеграції в соціокультурне середовище великого міста та Анкета визначення рівнів комунікації студента (всі три методики є авторськими)), діагностування та визначення недоліків та проблем у роботі закладів вищої освіти щодо інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

Встановлено, що більшість студентів, а це 80 осіб (52,9 %) мають середній рівень інтегрованості, тобто вони час від часу беруть участь у культурних заходах,

підтримують базову комунікацію. 65 (42,8 %) студентів мають низький рівень інтегрованості рідко беруть участь у заходах, мають обмежене спілкування з місцевими та відчуває труднощі в інтегрованості у соціокультурне середовище великого міста. Лише 7 (4,3 %) мають високий рівень інтегрованості активно бере участь у заходах, має добрі стосунки з місцевими, добре інтегрована у соціокультурне середовище та немає труднощів в комунікації з іншими студентами та викладачами.

Реалізовано експериментальне дослідження, в межах якого були створені та апробовані педагогічні умови та змістовно-технологічне забезпечення, що сприяють підвищенню рівня інтегрованості студентів у соціокультурне середовище великого міста. У діяльність закладів вищої освіти розроблено та впроваджено різноманітні форми роботи, які були адаптовані під педагогічні умови по роботі з студентами, з питань інтегрованості, соціалізації та адаптації студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, а саме: інтерактивні (ігровий практикум, робота в малих групах, робота парами, обговорення, презентації, скринька довіри, майстер-клас, екскурсія, тренінг); інформаційно-просвітницькі (бесіда, лекція, круглі столи, анкетування, семінари, кураторська година, тренінг); дискусійні (дискусії).

Контрольний етап дослідження засвідчив помітне зростання рівнів сформованості показників інтегрованості студентів у соціокультурне середовище великого міста простір мегаполіса. Зафіксовано позитивну динаміку зростання кількості студентів з високим рівнем інтегрованості за всіма критеріями в експериментальній групі — на 4,7% (що становить 3 особи). Водночас у контрольній групі цей показник зріс лише на 0,5% (без фактичного приросту кількості осіб). Щодо середнього рівня інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, в експериментальній групі спостерігається збільшення на 3% (2 особи), тоді як у контрольній — лише на 0,4% (також без зростання кількісного складу).

За всіма показниками відповідних критеріїв простежується позитивна динаміка. Найбільші зрушення відбулися за побутовим та освітнім критеріями,

трохи менш виражені — за соціальним, а найменш значні — за комунікаційним критерієм. Позитивні зміни спостерігалися в рівнях сформованості таких показників, як: інтегрованість студентів у міську інфраструктуру за побутовим критерієм та адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти за освітнім критерієм

У дослідженні теоретично обґрунтовано педагогічні умови, зміст, форми та методи інтеграції студентської молоді в соціокультурне середовище великого міста, а також експериментально підтверджено їх ефективність. Доведено, що реалізація експериментальної програми щодо підвищення та покращення рівня інтеграції у соціокультурне середовище великого міста студентської молоді є ефективним засобом формування та розвитку їх соціокультурної компетентності, сприяє адаптації до нового культурного контексту та забезпечує збагачення досвіду міжкультурної взаємодії. Таке впровадження дозволяє студентам краще розуміти та використовувати культурні ресурси міста, формувати уявлення про роль особистості в багатокультурному середовищі та сприяє розвитку навичок соціальної активності, громадянської позиції й відповідальності.

Ключові слова: педагогічні умови, інтеграція студентської молоді, інтегрованість, соціокультурне середовище, велике місто, соціалізація, культурна адаптація, вища освіта.

ABSTRACT

Myshchak L. Pedagogical conditions for the effective integration of student youth into the socio-cultural environment of a large city. – Qualification scientific work as a manuscript. PhD Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences. Mykhailo Dragomanov National Pedagogical University. Kyiv, 2025.

Summary of the Abstract

The dissertation is devoted to the pedagogical conditions for the integration of student youth into the socio-cultural environment of a large city. The purpose of the work is to analyze the pedagogical conditions that promote the effective integration of student youth into the socio-cultural environment of a large city.

The dissertation research defines and theoretically substantiates for the first time the content, forms, and methods of integrating student youth into the socio-cultural environment of a large city; reveals the essence of the concept of "integration of student youth"; introduces a set of methods and forms of work aimed at enhancing and improving the level of integration of student youth; characterizes the criteria and indicators of integration of student youth into the socio-cultural environment of a large city; formulates socio-pedagogical factors that hinder the development of student integration; and introduces forms of interaction of the subjects of socio-pedagogical work to improve the level of integration of student youth into the socio-cultural environment of a large city.

The practical significance of the obtained results lies in the development and practical implementation of the content, forms, and methods for enhancing the level of integration of student youth into the socio-cultural environment of a large city, which are utilized by higher education institutions (HEIs) and lecturers. The materials of the research can be used in the system of professional development for academic staff; in the practical work of social educators and social workers; and in the content of educational components for higher education applicants in the specialties: 011 – Educational Pedagogical Sciences and 231 – Social Work, under the educational programs: "Social Work" and "Social Pedagogy".

The issues of integrating student youth into the socio-cultural environment of a large city within the framework of socio-pedagogical work are characterized; international and domestic standards of forms and methods of student youth integration are analyzed. The reasons behind the low level of integration and student maladaptation are substantiated: the imperfection of legislative initiatives, insufficient awareness among lecturers and university staff regarding the successful integration of student youth, the negative influence of the environment, low self-esteem among students, and the challenges posed by a new city and its socio-cultural environment.

The basic concepts of the research on pedagogical conditions for integrating student youth into the socio-cultural environment of a large city are revealed. Integration is interpreted as a process that ensures conditions for the full entry of young people into society, their self-assertion, the development of civic engagement, and professional

development. Student youth are active participants in cultural and social life, and it is within the university environment that they acquire skills for interacting with various socio-cultural groups. In such conditions, the problem of preserving national-cultural identity becomes important, and it can be formed through various forms of academic and extracurricular activities aimed at integrating youth into the broader cultural context of a large city. It is determined that the socio-cultural environment is a universal all-encompassing existential sphere for the personal identification of students, which, on the one hand, creates the necessary external, objective environment for the creative self-realization of individuals, which is both challenging and conducive to the subject's activity; on the other hand, it is also a result of the manifestation of subjective, personal creativity, giving individuals a sense of belonging, personal significance, and dignity.

The pedagogical conditions for the integration of student youth have been studied and described, specifically: providing adaptive-educational support, forming an integrative educational environment, and stimulating social interaction and participation in extracurricular activities.

Four criteria and corresponding indicators of the integration of student youth into the socio-cultural environment of a large city have been defined and characterized: social (activity in cultural and educational activities, social adaptation in the environment of a large city), household (adaptation to housing conditions and city infrastructure, access to resources, integration of students into the city's infrastructure), educational (adaptation to the educational system of higher education institutions, integration of students into educational and professional communities), and communication (integration of students into the city's communication infrastructure, interaction with various social groups in the city).

The levels of integration of student youth into the socio-cultural environment of a large city have been identified: low, medium, and high.

A low level of integration is characterized by limited involvement of students in the socio-cultural environment of the city. There is either no participation or minimal participation in public and cultural events. The student remains isolated within their own circle (for example, only the university group or a narrow group of compatriots). There

is ignorance of or indifference to local traditions and cultural events. Weak academic engagement (low attendance, lack of interest in extracurricular activities). Difficulties in finding a job or a lack of attempts to achieve financial independence. A narrow social circle, no contacts with local residents, and a low level of language proficiency. The student spends most of their time at home or at the university, avoiding social interactions and showing no interest in the life of the city.

A medium level of integration is typical for students who are partially involved in the socio-cultural environment of the city, but the integration is not complete at all levels and may be unstable. Students participate in a few events, but their involvement is intermittent (for example, participation only in university-organized events). There is an interest in some aspects of the city's culture (visiting key cultural sites, attending festivals) but without deep immersion. Participation in educational events is moderate. There may be selective involvement in extracurricular activities (for example, participation in student conferences only if encouraged by lecturers). Partial employment or occasional part-time work, basic understanding of the city's financial mechanisms. Students may have a few acquaintances among the local population but mostly communicate within the university environment. Students who work or have a part-time job attend several cultural events a year and actively maintain communication only with their fellow students.

A high level of integration is characterized by the full adaptation of the student to the socio-cultural environment of the city, active participation in the community's life, and the formation of a sense of belonging to the city's community. Active participation in public initiatives, volunteer projects, organization or leadership in student associations. The student not only attends cultural events but also actively engages in organizing or promoting them. They are well acquainted with the traditions of the city and show interest in the local cultural heritage. High academic engagement, participation in scientific, inter-university, or international programs. The student uses all available opportunities for self-development. Financial independence, ability to plan their budget effectively. Possible employment in their field or stable part-time work. A wide circle of acquaintances among various social groups, including local residents. High proficiency in the state language

and intercultural communication skills. The student works in their field, organizes cultural events at the university, has friends among the local population, and actively participates in the cultural and public life of the city.

The experimental work was carried out in 2024-2025 at the following higher education institutions: Mikhailo Dragomanov University of Education, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine, State University of Infrastructure and Technology, National University «Zaporizhzhya Polytechnic», and Prykarpattia National University named after Vasyl Stefanyk.

Deficiencies in the work of higher education institutions regarding the formation of the integration of student youth into the socio-cultural environment of a large city were identified, specifically: insufficient focus on practical aspects, as most higher education institutions focus on the academic part of education and do not pay enough attention to the development of intercultural skills; lack of resources, including the absence of specialists, programs, or training for teaching students effective intercultural communication; insufficient cooperation between higher education institutions and businesses, as the institutions do not have established partnerships with companies, which complicates internships and practical training; theoretical focus of education, as higher education institutions often concentrate on theoretical material delivery, ignoring practical skills that are important for successful integration into the professional environment; the gap between academic standards and labor market requirements, as educational programs are not always adapted to the real needs of the labor market, making it difficult for students to integrate into the professional environment after graduation; low initiative from higher education institutions, as universities often lack strategic planning or interest in establishing cooperation with local organizations; limited time and resources, as students and lecturers often do not have enough time to participate in external projects due to the academic load.

The readiness for the integration of student youth into the socio-cultural environment of a large city was diagnosed using standardized and proprietary methods: content analysis of the educational documentation of higher education institutions (annual plans of faculties, departments, and curators' plans, as well as curricula), surveys of

student youth, and the selection of diagnostic methods for the complex assessment of integration levels. Diagnostic tools included the "Survey for Measuring the Level of Social Integration of Students," "Questionnaire on Integration into the Socio-Cultural Environment of a Large City," and "Questionnaire to Determine Levels of Student Communication" (all three methods are proprietary).

It was found that most students, 80 individuals (52.9%), have a medium level of integration, meaning they participate in cultural events from time to time and maintain basic communication. Sixty-five (42.8%) students have a low level of integration, rarely participating in events, having limited communication with locals, and facing difficulties in integrating into the socio-cultural environment of a large city. Only seven (4.3%) students have a high level of integration, actively participating in events, maintaining good relationships with locals, and being well-integrated into the socio-cultural environment without communication difficulties with other students and lecturers.

An experimental study was developed and tested concerning the forms and methods of social pedagogy focused on the integration of student youth into the socio-cultural environment of a large city. A variety of forms of work were developed and implemented in higher education institutions, adapted to pedagogical conditions for working with students on issues of integration, socialization, and adaptation of student youth in the socio-cultural environment of a large city. These included interactive (game practice, small group work, pair work, discussions, presentations, "trust box," master classes, excursions, training), informational-educational (lectures, round tables, surveys, seminars, curatorial hours, training), and discussion forms (discussions).

During the control phase, significant positive changes were observed in the dynamics of the integration levels of student youth into the socio-cultural environment of a large city. A positive trend was observed in the experimental group, with an increase of 4.7% (3 people) in the high-level integration for each criterion. In contrast, in the control group, the number of students with high integration only increased by 0.5% (0 persons). The number of students with a medium level of integration increased by 3% (2 people) in the experimental group, and by 0.4% (0 persons) in the control group.

Positive dynamics were noted in all indicators of the relevant criteria. Notable changes occurred in the development of indicators for household and educational criteria, while the dynamics for social criteria were somewhat less pronounced, and the least positive changes were observed in the communication criterion. The most positive dynamics were observed in the formation of indicators such as: integration of students into the city's infrastructure (household criterion) and adaptation to the educational system of higher education institutions (educational criterion).

It has been proven that the content, forms, and methods of integrating student youth into the socio-cultural environment of a large city have been theoretically substantiated and experimentally tested for effectiveness. It has been confirmed that the implementation of experimental work with students aimed at improving the level of integration into the socio-cultural environment of a large city is an effective means of forming and developing their socio-cultural competence, facilitating adaptation to the new cultural context, and enriching the experience of intercultural interaction. This implementation allows students to better understand and utilize the cultural resources of the city, form an understanding of the role of the individual in a multicultural environment, and contribute to the development of skills in social activity, civic responsibility, and accountability.

Keywords: pedagogical conditions, integration of student youth, socio-cultural environment, large city, socialization, cultural adaptation, higher education.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, які включені на час опублікування до переліку фахових видань України:

1. Міхеєва О. та Мищак Л. «Нові умови соціокультурного середовища студентської молоді». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2023. Випуск 1 (52). С.115-118. ISSN: 2308-7812.

2. Мищак Л. М. Критерії соціальної інтегрованості студентів першого курсу до нових умов життєдіяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 76. Том 2. – с. 227-231. ISSN: 2308-4853.

3. Мищак Л. М. Складові змістовно-технологічного забезпечення інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище. *Knowledge, Education, Law, Management* 2024 № 6 (66) . с. 74-79.

4. Мищак Л. М. Соціокультурне середовище великого міста та його роль у розвитку студентської молоді. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр.* Вип. 97. Одеса, 2024. 190 с

Наукові статті, опубліковані у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базі даних Web of Science Core Collection, Copernicus:

1. Mikheieva, O., Myshchak, L,(2024). Social integration of student youth in the socio-cultural environment of a big city. *Revista Eduweb*, 18(3), 134–156.

Наукові статті, опубліковані у зарубіжних виданнях:

1. Мищак Л. (2024). Інтеграція студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. *SCIENTIA. Chelm. Panstwowa Akademia Nauk Stosowanych w Chelmie.* 2024. NR 18. P. 216-223.

Публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації:

1. Мищак Л. М. Педагогічні умови інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Бібліографічне посилання: *Освіта і*

наука – 2022. 36. наукових праць. – К: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. – с 947-949.

2. Мищак Л. М. Інтеграція студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародної участі. *«Системний аналіз в управлінні: міжгалузеві дослідження»* М. Київ, 27-27 травня 2022 р. с. 94-96

3. Мищак Л. М. Інтеграція студентської молоді до соціокультурного середовища великого міста. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 24 листопада 2022 року. Чернівці, с. 128-129.

4. Мищак Л. М. Нові умови життєдіяльності студентів першого курсу: основні тенденції та протиріччя. *Освіта і наука – 2023. 36. Наукових праць.* – К: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. – С. 1333-1335.

5. Мищак Л. М. Адаптація студентів першого курсу до закладів вищої освіти. *Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні: матеріали II Всеукр.наук.-практ. конф., 23-24 берез. 2023 р., м. Київ / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка [та ін.] ; редкол.: В. В. Виткалов, В. Ю. Головей, Г. В. Карась [та ін.]. Київ : КНУКіМ, 2023. С.177-181.*

6. Мищак Л. М. Інтеграція студентської молоді як соціально-педагогічна проблема. *Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції: збірник наукових праць; Запоріжжя. 2023. 361 с.*

7. Мищак Л. М. Соціокультурне середовище студентів: основні тенденції та протиріччя. *Формування сучасної науки: методика та практика. 15.03.2024. Молодіжна наукова конференція. Київ, с. 10-11.*

8. Мищак Л. М. Інтеграція студентської молоді. Міжнародна науково-практична конференція *«Сучасна наука та освіта: новітня соціокультурна проєкція»*. Ужгород, с. 119-122.

9. Мищак Л. М. Характеристика змістовно-технологічного забезпечення інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище. *Соціальна*

політика: виклики часу: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, що присвячена 190-річчя УДУ імені Михайла Драгоманова. Київ. Український державний університет імені Михайла Драгоманова С. 36-37.

10. Мищак Л. М. Характеристика складових змістовно-технологічного забезпечення інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище. Матеріали III Всеукраїнського круглого столу *«Партнерство закладів освіти та соціальних інституцій в контексті соціально-педагогічної підтримки та супроводу дітей та молоді»* Івано-Франківськ. 29 квітня 2024. с. 21-24

11. Мищак Л. М. Теоретичні засади інтеграції студентської молоді. VI Міжнародна студентська конференція *«Тренди та перспективи розвитку мультидисциплінарних досліджень»* м. Кременчук, 11 жовтня 2024 р. с. 34-35.

12. Мищак Л. М. Тенденції та протиріччя нових умов соціокультурного середовища студентської молоді. VII International Scientific and Education and Practical Conference *«Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences»*. Section 1. Economic theory, macro-and regional economy. С. 27-30.

13. Мищак Л. М. Змістовно-технологічне забезпечення інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище. VII Міжнародна студентська конференція *«Модернізація та сучасні українські і світові наукові дослідження»*. 06.12.2024, Чернігів. С. 127-129

14. Мищак Л. М. Етапи експериментальної роботи по впровадженню змістовно-технологічного забезпечення інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище. Міжнародна науково-практична конференція *«Сучасний стан та пріоритети модернізації науки, освіти і суспільства»*. Секція 18 Соціальна робота та соціальне забезпечення. 21.01.2025, Полтава. С.86-87.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРОВАНOSTІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВЕЛИКОГО МІСТА

1.1. Інтеграція студентської молоді як соціально-педагогічна проблема

1.2. Соціокультурне середовище великого міста та його роль у розвитку студентської молоді

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. АСПЕКТИ ІНТЕГРОВАНOSTІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВЕЛИКОГО МІСТА

2.1. Педагогічні умови інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста

2.2. Критерії, показники та рівні інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. ЗМІСТОВНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ІНТЕГРОВАНOSTІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВЕЛИКОГО МІСТА

3.1. Обґрунтування складових змістовно-технологічного забезпечення інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста

3.2. Оцінка та аналіз результатів експериментальної роботи

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах глобалізації та урбанізації, де зростає вплив різноманітних культурних, соціальних і економічних факторів, важливо забезпечити ефективну інтеграцію молоді в урбаністичне середовище. Педагогічні умови, що сприяють цьому процесу, є ключовими для розвитку студентів як активних і відповідальних учасників міського життя. Дослідження цих умов дозволяє визначити ефективні підходи до соціокультурної адаптації, сприяючи гармонійному поєднанню особистісного розвитку та суспільної інтеграції молоді.

В Україні питання інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є важливою педагогічною проблемою, яка потребує комплексного підходу. Зокрема, молодь, яка переїжджає до великих міст для здобуття вищої освіти, стикається з численними викликами, зокрема інтегрованістю до нових соціальних і культурних умов, необхідністю формування особистісної ідентичності в умовах урбанізованого середовища. Згідно з аналітичними даними Організації Об'єднаних Націй, частка молоді віком від 18 до 24 років становить 16% серед мешканців сільської місцевості та 14% — серед міського населення України. Таким чином, орієнтовно третина молодіжного контингенту країни зосереджена у сільських територіях [101].

Актуальність дослідження проблеми інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста в Україні зумовлена важливістю інтеграції молоді до нових соціальних, економічних та культурних умов урбанізованих територій. Педагогічні умови інтеграції, зокрема соціалізація, взаємодія з місцевим середовищем і розвиток культурної ідентичності, стають ключовими для гармонійного розвитку студентів, що здобувають освіту у великих містах.

В Україні існує ряд законодавчих актів, що сприяють вирішенню цієї проблеми. Закон України «Про вищу освіту» [83] регулює питання інтегрованості студентів через освітній процес, забезпечуючи рівні можливості для молоді, зокрема для тих, хто приїжджає з різних регіонів країни, для адаптації до нових умов. Закон України «Про освіту» [32] передбачає, зокрема, створення

сприятливих умов для розвитку учасників освітнього процесу, включаючи молодь, їх інтегрованість у сучасне соціокультурне середовище, а також розвиток інклюзивних програм, що можуть бути корисними для інтегрованості студентів у великому місті. Закон України «Про молодь» [85] визначає основні напрямки державної політики, орієнтуючи на підтримку молоді в процесі її інтегрованості до різних соціокультурних середовищ, зокрема в умовах великих міст. Також важливим є Закон України «Про соціальні послуги» [87], який визначає основи надання соціальних послуг для різних категорій населення, включаючи молодь, що допомагає їй інтегровуватись до міського середовища та зменшити соціальну ізоляцію. Крім того, Концепція державної молодіжної політики на період до 2025 року [88] окреслює стратегію розвитку молодіжної політики, зокрема через підтримку соціокультурної інтегрованості молоді у великих містах, розвиток інфраструктури для цього процесу. Важливим аспектом є також Закон України «Про культуру» [30], який включає заходи підтримки культурної інтегрованості молоді, розвиток культурних ініціатив у великих містах для забезпечення можливості для культурної інтегрованості студентської молоді. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [31] регулює питання організації культурної, соціальної та освітньої роботи на рівні міста чи громади. Зміст ключових міжнародних і національних нормативно-правових актів у сфері інтеграції студентської молоді відіграє важливу роль у дослідженні зазначеної проблематики, зокрема: Конвенція ООН про права дитини [49] визначає важливість створення умов для гармонійного розвитку молоді, включаючи доступ до культурного середовища та участь у житті громади, що є основою для інтегрованості студентів у соціокультурне середовище міста. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права [59] забезпечує право на освіту, культурне життя, а також рівний доступ до соціальних послуг для всіх, включаючи студентів. Це є основою для створення рівних умов для інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище будь-якого міста. Декларація принципів толерантності ООН [25] цей документ наголошує на важливості терпимості та

взаємоповаги між різними культурними та етнічними групами, що є важливим аспектом соціокультурної інтегрованості.

Поняття «інтегрованості студентської молоді» вперше було чітко визначено в Європі в рамках різних освітніх ініціатив і політик після Другої світової війни, особливо в контексті відновлення культурних і соціальних зв'язків між країнами Європи [106]. Одним із важливих етапів стало Створення Європейського простору вищої освіти (так званий Болонський процес), започаткований у 1999 році в Болоньї (Італія), який чітко прописав цілі інтегрованості студентів та молоді в європейський соціокультурний простір через мобільність, зокрема через обмін студентами між університетами різних країн. Це сприяло активнішій соціокультурній інтегрованості студентів на міжнародному рівні, даючи їм можливість вивчати інші культури та взаємодіяти з людьми з різних соціальних і культурних середовищ [102].

Також «Стратегія ЄС для молоді» [24] активно акцентує увагу на інтеграції молоді, включаючи студентів, через освітні програми, можливості для культурного обміну та залучення до соціальних ініціатив, що сприяють їхньому розвитку в європейському контексті.

Актуальність даної проблематики підтверджують численні наукові дослідження, які обґрунтовані в працях: А. Етзоні [122], Є. Іванченко та Г. Спенсер [36], Н. Костюк [15], Н. Олех [75], Н. Пахомова [78], О. Руденко [92], Дж. Тернер [41], К. Трихліб [107], Дослідники В. Трегобчук, С. Мочерний, С. Павлюк, В. Копійка, Л. Мельник визначили та описали поняття «Інтеграція» в енциклопедії сучасної України [39]. Інтеграція як мультидисциплінарне явище також аналізується в роботах таких авторів, як В. Трегобчук, С. Мочерний, С. Павлюк, В. Копійка, Л. Мельник, що описують інтегрованість в рамках сучасної енциклопедії України [39], а також В. Іваненко описує інтегрованість в контексті української молоді в системі освіти Європейського Союзу під час війни [34].

Про соціальну інтеграцію студентської молоді та її взаємодію з європейським простором описала дослідники Г. Бурова [14], Ю. Зубок [128], О. Іщенко [40], Т. Мартинюк [56], Н. Калька [41], Л. Савчина [94], В. Чупров [128],

І. Шапошникова [119]. Розвиток соціальних стратегій студентів та молоді в умовах глобалізації аналізує М. Мосьондз [70], Також багато дослідників розглядають інтеграцію через соціалізацію та адаптацію, це: Р. Вайнола та Н. Рудкевич [16] В. Войтко, І. Милославова, А. Петровський, І. Сердюкова, Т. Шибутан [97]. Такі науковці, як В. Бочелюк, І. Когут та І. Мамайчук також досліджують поняття «соціальної інтегрованості» [12].

Важливим доробком для визначення питання психологічних аспектів соціальної інтегрованості відображаються в працях Н. Калька та І. Цимбрівська [41], який досліджує етапи розвитку особистості в контексті соціальних змін, а також у роботах українських дослідників, зокрема психолого-педагогічні аспекти виховання інтегрованості молоді досліджують Г. Бурова [14], М. Іванчук [13], Н. Пахомова [78], В. Шапар [118]. Особливості молоді та студентської молоді в своїх працях досліджують Н. Авер'янова [1], Б. Буяк [15], М. Головатий [22], О. Матвієнко [123], Т. Рогачова [89], Л. Савчин [94], С. Савченко [95], О. Шиян [120]. Питання інтеграції молоді та студентської молоді досліджували В. Іваненко [34], М. Мосьондз [70], І. Шапошникова [119].

Соціокультурне середовище, середовище великого міста та його роль у розвитку та кращій інтеграції студентської молоді досліджували Н. Богданова [11], М. Дем'янчук [27], Т. Тюльпа [108], І. Червінська [113], Ян Мен'ї [58], О. Міхеєва [61], Л. Афанасьєва [3], Н. Чуграєва [116]; у своїх наукових працях А. Роздимаха, Є. Роздимаха та Л. Одерій [90] висвітлюють ключові аспекти соціокультурного розвитку суспільства; соціальне середовище досліджували А. Капська [44]. Переваги великого міста досліджували А. Капська [43], Л. Кондратик та С. Сальнікова. [100], Ю. Фесенко [109].

Педагогічні умови дослідження в працях багатьох науковців А. Ашерова [4], О. Бражчин [13], Г. Голубова [23], А. Литвин [50], С. Літвінчук [51], В. Логвиненко [75], В. Манько [55], О. Міхеєва [61], І. Мороз [68], Л. Неїжпапа [71]. І. Прокопенко [9], Р. Сопівник [98]. Критерії та показники В. Тернопільська та О. Дерев'янка [104]

Серед сучасного дисертаційного доробку особливу наукову цінність для розробки теми дослідження становлять роботи таких авторів: Є. Заредінова

(Формування соціокультурних цінностей студентів в освітньому середовищі закладу вищої освіти: теорія і методика) [33], Т. Кравченко (Формування громадянської ідентичності студентів закладів вищої освіти Великої Британії) [45], Т. Мартинюк (Теорія і практика соціальної інтеграції молоді з інвалідністю засобами соціокультурної анімації) [57], Н. Мирошніченко (Соціально-педагогічні умови інтеграції молодих інвалідів в соціальне середовище) [66], Н. Рудкевич (Етнокультурна соціалізація студентів в освітньому середовищі вищого навчального закладу) [93].

Аналіз наукових досліджень дає змогу зробити висновок, що проблема ефективності педагогічних умов інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста не була достатньо досліджена в контексті специфіки міського життя та особливостей освітнього процесу. Актуальність і доцільність дослідження цієї проблеми зумовлені кількома чинниками, зокрема необхідністю вирішення суперечностей між динамічним процесом соціокультурної інтегрованості студентів та відсутністю ефективних педагогічних моделей та технологій для підтримки цього процесу в умовах великого міста. Крім того, виявлені проблеми, такі як недостатня взаємодія між навчальними та позанавчальними факторами, а також відсутність комплексних програм інтегрованості студентів до міського соціокультурного середовища, підкреслюють потребу у розробці науково обґрунтованих педагогічних підходів, що забезпечують підтримку соціокультурної інтегрованості студентів. Необхідна також консолідація зусиль усіх зацікавлених сторін, зокрема освітніх установ, культурних організацій та громадських структур, для створення ефективних умов для соціокультурної інтегрованості студентської молоді.

Вибір теми дисертаційного дослідження *«Педагогічні умови ефективності інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста»* зумовлений її соціальною актуальністю, а також недостатнім рівнем опрацювання теоретичних і практичних аспектів даної проблеми. **Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.**

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри соціальної освіти та соціальної роботи факультету соціології та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні кафедри соціальної освіти та соціальної роботи НПУ імені М. П. Драгоманова (протокол №3 від 3 листопада 2021 р.), вченою радою соціально-правового факультету (протокол № 1, від 8 грудня 2021 р.), вченою радою університету (протокол № 9 від 28 жовтня 2021 р.). Тему дисертаційного дослідження уточнено на вченій раді університету (протокол №11 від 27 березня 2025 р.).

Мета дослідження теоретично обґрунтувати сутність інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста та розробити змістовно-технологічне забезпечення даного процесу і перевірити його дієвість.

Досягнення сформульованої мети вимагає розв'язання низки конкретних завдань, зокрема:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста та проаналізувати його роль у розвитку молоді.
2. Охарактеризувати педагогічні умови інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста
3. Визначити критерії, показники та рівні інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста
4. Розробити та апробувати змістовно-технологічне забезпечення інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

Об'єкт дослідження - процес інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

Предмет дослідження - змістовно-технологічне забезпечення реалізації педагогічних умов інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

З метою реалізації поставленої мети та розв'язання дослідницьких завдань було застосовано такі **методи**: теоретичні – аналіз, узагальнення теоретичних

даних, синтез, порівняння для визначення чинників, що сприяють підвищенню рівня інтегрованості студентської молоді, систематизація та класифікація науково-теоретичного матеріалу, контент-аналіз нормативно-правових документів; емпіричні – опитування студентської молоді для визначення рівня інтегрованості у соціокультурне середовище, контент-аналіз документів, що регламентують соціально-виховну роботу, з метою виявлення стану проблеми, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний) для встановлення рівня інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста та апробації змістовно-технологічного забезпечення для підвищення рівня інтегрованості студентської молоді; методи математичної статистики з метою кількісної обробки даних і визначення значущості отриманих у ході експерименту результатів.

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови і змістовно-технологічне забезпечення інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста; сформульовано сутність понять «інтегрованість студентської молоді», «інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста», «соціокультурне середовище» та «змістовно-технологічне забезпечення»; запропоновано новий підхід до визначення та аналізу педагогічних умов, що сприяють соціокультурній інтегрованості студентів; охарактеризовано критерії (показники) інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста: соціальний критерій (активність участі у культурних та навчальних заходах, соціальна інтегрованість в середовищі великого міста), побутовий критерій (інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів, інтегрованість студентів у міську інфраструктуру), освітній критерій (адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти, вступ студентів у навчальні і професійні спільноти) та комунікаційний критерій (залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж, взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті); розкрито рівні інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста: низький, середній та високий;

розроблено змістовно-технологічне забезпечення інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні й практичному впровадженні педагогічних умов та змістовно-технологічного забезпечення, що використовують у практиці роботи закладів вищої освіти; у методичному забезпеченні (методичні рекомендації, програми лекцій, семінарів та ін.) для кураторів, керівників груп, заступників деканів з виховної роботи щодо інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Матеріали дослідження може бути використано у системі соціально-виховної роботи закладів вищої освіти.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес закладів вищої освіти: УДУ імені Михайла Драгоманова, Національний університет біоресурсів та природокористування України, Національний транспортний університет, Національний університет «Запорізька політехніка», Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Дослідження проведено протягом 2024-2025 рр, з них охоплено 152 студенти.

Особистий внесок здобувача. У статті «Нові умови соціокультурного середовища студентської молоді» у співавторстві з О. Міхеєвою, авторським є описання нових умов та зміни соціокультурного середовища студентської молоді. У статті «Критерії соціальної інтегрованості студентів першого курсу до нових умов життєдіяльності» авторським є визначення власних критеріїв соціальної інтегрованості студентів. У статті «Складові змістовно-технологічного забезпечення інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище» у співавторстві з О. Міхеєвою, авторським є визначення змістовних та технологічних складових інтеграції студентів. У статті «Social integration of student youth in the socio-cultural environment of a big city» у співавторстві з О. Міхеєвою авторським є аспекти соціальної інтеграції студентів у соціокультурне середовище великого міста. У статті «Соціокультурне середовище великого міста та його роль у розвитку студентської молоді» авторським є переваги соціокультурного середовища

великого міста та зміст процесу інтеграції студентської молоді до соціокультурного середовища. У статті «Інтеграція студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста» авторським є визначення складових інтеграції студентської молоді та особливості інтеграції у соціокультурне середовище великого міста.

Апробації результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження представлено у доповідях на наукових і науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Сучасні тенденції розвитку соціальної роботи в Україні та зарубіжжі» (Україна, м. Івано-Франківськ, 19-20 травня 2023) «Сучасна наука та освіта: новітня соціокультурна проекція» (Україна, м. Ужгород, 21-22.05. 2024), «Соціальна політика: виклики часу» (Київ, 24.04. 2024.), «Сучасна наука та освіта: новітня соціокультурна проекція» (Україна, м. Ужгород, 21-22.05.2024), «Тренди та перспективи розвитку мультидисциплінарних досліджень» (Україна, м. Кременчук, 11.10.2024 р.), «Модернізація та сучасні українські і світові наукові дослідження» (Україна, м. Чернігів, 06.12.2024), «Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences». (United Kingdom, Cambridge, 18.10.2024), «Сучасний стан та пріоритети модернізації науки, освіти і суспільства» (Україна, м. Полтава, 21.01.2025); «Перспективи розвитку сучасної науки багатoproфiльного університету в контексті інтеграції в міжнародний освітній простір». (Україна, м. Київ, 27-28.03 2025); *всеукраїнських* – «Освіта та наука» (Україна, м. Київ, 10.05.2022), «Системний аналіз в управлінні: міжгалузеві дослідження» (Україна, м. Київ, 27-27.05.2022), «Освіта і соціальна робота як ресурси розвитку особистості й суспільства» (Україна, м. Чернівці, 24.11.2022), «Формування сучасної науки: методика та практика» (Україна, м. Київ, 15.03.2024), «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (Україна, м. Київ, 23-24.03.2023), «Освіта та наука» (Україна, м. Київ, 3-7.04.2023), «Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти» (Україна, м. Запоріжжя, 2023), «Освіта та наука» (Україна, м. Київ 09.04.2024), «Сучасна наука та освіта: новітня соціокультурна проекція» (Україна, м. Київ, 21-22.05.2024);

«Науковий простір студента: пошуки і знахідки». (Україна, Київ 25.03.2025.). *круглих столах* – «Партнерство закладів освіти та соціальних інституцій в контексті соціально-педагогічної підтримки та супроводу дітей та молоді» (Україна, м. Івано-Франківськ. 29.04.2024); *онлайн-зустріч* з Радою молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України (Україна, Київ, 28.03.2025).

Результати дисертаційного дослідження обговорювались на щорічних звітно-наукових конференціях професорсько-викладацького складу УДУ імені Михайла Драгоманова (2021-2025).

Публікації. Наукові результати дисертації висвітлено у 5 наукових та науково-методичних працях, з них: 5 наукових статей (з них 2 у співавторстві) опубліковано у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 наукова стаття у співавторстві, опублікована у періодичних наукових виданнях, проіндексовані у базі даних Web of Science Core Collection, Copernicus; 2 публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації.

Загальний обсяг особистого доробку автора становить **258** друкованих аркушів.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (128 найменувань, з них 7 – іноземною мовою) та 16 додатків. Загальний обсяг становить – 258 сторінки, з них основного тексту - 179 сторінки, 16 додатків – 55 сторінок, таблиць і рисунків – 17 таблиць і 18 рисунків - 18 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРОВАНOSTІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВЕЛИКОГО МІСТА

1.1. Інтеграція студентської молоді як педагогічна проблема

На нинішньому етапі розвитку інтеграція має важливу роль, а особливо у житті людей, що проявляється в різних її аспектах (інтегрованість в соціум, в заклади освіти різного рівня, на роботу або в новий колектив). Інтеграція студентської молоді в сучасному суспільстві є важливим педагогічним питанням, яке потребує комплексного підходу. Цей процес передбачає забезпечення умов для повноцінного входження молодих людей у соціум, їхнього самоствердження, розвитку громадянської активності та професійного становлення. Інтеграція студентської молоді у суспільство є процесом, який включає формування соціальних, економічних, культурних і освітніх зв'язків, що сприяють їхньому повноцінному включенню в життя спільноти. Вона охоплює інтегрованість до нових умов, встановлення контактів із різними соціальними групами, засвоєння нових норм і цінностей, а також розвиток навичок самореалізації. Переходячи з одного на інший етап життя, особистість стикається з новою формою інтеграції. Результатом успішної інтеграції є хороші відносини з колегами, студентами чи школярами, що веде до дружнього колективу, успішних проектів чи покращення рівня роботи та комфортного і стабільного розвитку чи засвоєння нових знань та умінь.

Термін «інтеграція» було узагальнено та застосовано саме у сучасній термінології у 80-х рр. XX ст, що прийшло на зміну поняттю «міжпредметні зв'язки». Зауважимо, що термін інтеграція було введено в науковий обіг у 1857 році англійським науковцем Г. Спенсером та «.....означав механічне об'єднання і комбінацію роз'єднаних елементів.....» [36, с. 290].

На думку Н. Костюк, «.....інтеграція – це процес взаємодії складників із заданими ознаками, що супроводжуються встановленням, ускладненням і зміцненням важливих зв'язків між цими складниками на основі достатньої підстави, в результаті якої формується інтегрований об'єкт (цілісна система) з якісно новими особливостями, в структурі якого зберігаються індивідуальні властивості вихідних складників...» [47, с. 9].

У енциклопедії сьогоденної України подано таке визначення терміну «...інтеграція (від лат. *integratio* – доповнення, поновлення) – об'єднання будь-яких елементів в одне ціле, а також поєднання та координація дій різних частин цілісної системи; процес взаємозближення та взаємодії окремих структур....» [39].

Термін «інтеграція» виник від латинського «*integration*» - цілісний, повний. Новий тлумачний словник української мови пояснює це слово, як «...об'єднання чогось у єдине ціле...». «Енциклопедія освіти» визначає «...інтегративний підхід в освіті, як підхід, котрий веде до інтеграції змісту освіти, тобто слушного об'єднання його елементів у цілісність, коли результатом інтегративного підходу в педагогіці можуть бути цілісні звання різних рівнів – цілісність знань про дійсність; про природу з певної освітньої галузі, предмету, курсу, розділу, теми....» [78].

Тлумачний словник Оксфордського університету розглядає «...інтеграцію як діяння чи процес об'єднання двох або більше частин так, аби вони функціонували спільно..» [124, с. 675].

Дж. Тернер пояснює інтеграцію як збірну категорію. На його погляд, «...інтеграція як концепт містить три виміри: міру координації соціальних одиниць; міру їх символічної уніфікації і ступінь протидії, конфлікту між ними...» [41, с. 32].

У сучасних дослідженнях термін інтеграція означає певну цілісність, структурованість суспільних взаємин, а також об'єднання людей та держав у нові суспільно-політичні утворення [92].

Отже, виходячи з вище сказаного, можемо констатувати, що інтегрованість стосується не лише соціальних процесів і станів, але також включає взаємозв'язки між елементами суспільства. Важливо відзначити, що інтеграція охоплює процес входження індивіда в суспільні групи, його визнання та сприйняття норм і цінностей цих груп. Водночас інтеграція передбачає, що члени групи приймають індивіда як свого у своє співтовариство.

У своїй праці Н. Олех досліджує інтеграцію як явище, притаманне людським спільнотам. Вона супроводжувала їх розвиток із самого початку існування людства, проявляючись на різних рівнях суспільної організації – від міжособистісного до міждержавного [75]. Таким чином, інтеграція, не могла залишитись поза увагою соціологів. Ми теж розглядаємо це явище через призму соціології, оскільки освіта виступає одним із механізмів включення молодої людини у суспільне життя, а отже, сприяє інтеграції індивіда в людську спільноту.

З точки зору соціології, інтеграція охоплює кілька ключових аспектів:

- це структури й процеси, які сприяють впорядкуванню відносин між елементами соціальної системи таким чином, щоб забезпечити їхнє гармонійне функціонування (Т. Парсонс);

- водночас інтеграція розглядається як процес і стан, які поступово замінюють фрагментовані міжнародні відносини, що базуються на незалежних одиницях, на нові, більш широкі чи тісно взаємопов'язані об'єднання (П. Гонідек і Р. Шарвен);

- це також стан взаємозв'язку окремих диференційованих частин у єдине ціле, процес формування такого стану, а також процес інтеграції окремого елемента у систему; Загалом це завжди свідоме взаємодія (interaction) елементів, а не односторонні дії (action); іншими словами, це свідоме злиття (А. Ерліх) [36].

З історичної точки зору, первинними були процеси внутрішньої інтеграції або консолідації спільнот (Л. Угріні), які послуговували основою для подальшої зовнішньої інтеграції, як-от міжнародної та міждержавної [36].

На думку А. Етзоні, поняття «інтеграції» в контексті суспільства охоплює низку важливих і необхідних складових. Серед них: ефективний контроль за застосуванням примусових заходів впливу; існування єдиного центру, відповідального за ухвалення та реалізацію рішень, а також наявність провідного осередку політичної єдності більшості політично активного населення [122].

На основі аналізу наукових статей (Ф. Армстронг, М. Вебер, Е. Дюркгейм, Д. Зайцев, Г. Конт, П. Романов, Т. Парсонс, О. Ярська-Смірнова та інші) було

виявлено різноманітні підходи до розуміння поняття «інтеграція». У соціологічній та філософській літературі інтеграція трактується як процес активного залучення особистості до всіх сфер суспільного життя та впровадження взаємовідносин міжособистісної взаємодії, колективної діяльності, прийняття суспільних норм і стандартів як значущих для особистості. У підсумку це сприяє гармонійній єдності між індивідом і суспільством [69].

У соціально-педагогічній літературі термін «інтеграція» здебільшого трактується у широкому розумінні як забезпечення особи правами та можливостями для повноцінної участі у всіх аспектах соціального життя суспільства [92, с. 11].

Глибинні процеси інтеграції відбуваються на рівні взаємодії соціальних груп, спільнот, інститутів, норм, цінностей та інтересів, утворюючи соціальний порядок. Ця інтеграція підтримується та відтворюється через механізми соціальних інститутів: економічних, політичних, соціальних, культурних та інших. Внутрішня інтеграція соціальної системи проявляється у поширенні та закріпленні спільних цілей, цінностей та інтересів серед різних груп соціуму, що сприяє зміцненню та консолідації суспільства. Важливим елементом об'єднання суспільства в єдине ціле є усвідомлення його членами своєї належності до цієї спільноти. Інтеграція є процесом взаємодії та зв'язку елементів системи, який забезпечує її рівновагу - еквілібріум. Основною метою інтеграції є формування соціальної рівноваги, яка виступає фундаментом стійкості і стабільності суспільства. Саме тому поняття інтеграції багато дослідників бачить не лише як процес, і й як стан.

Соціолог М. Пейро, зазначає, що інтеграція є складним процесом взаємодії держав, який відзначається двома основними елементами: правовою формою та економічним змістом [107, с. 100].

Багато науковців (В. Войтко, І. Милославова, А. Петровський, І. Сердюк, Т. Шибутан) розглядають інтеграцію через соціалізацію та адаптацію. Саме тому, інтеграція, або «включення», студентів у соціокультурне освітнє середовище, розглядається через призму процесу соціалізації. Ця твердження

базується на усвідомленні того, що освітнє середовище є складовою частиною соціального простору, входження в який описується поняттям соціалізації та відображає всю його складність і багатогранність [97, с. 169-170].

З психологічної точки зору інтеграція розглядається як внутрішньо груповий процес спрямований на формування єдності та згуртованості. Вона проявляється через колективістську ідентифікацію, узгодженість групи як ціннісно-орієнтованої спільноти, а також через об'єктивний підхід до розподілу й прийняття відповідальності за успіхи та невдачі у спільній діяльності [118, с. 178].

Визначення інтеграції з позиції психології вдало представлене М. Іванчук. На думку, дослідниці, інтеграція є процесом у якому суб'єкт осмислює будь-які предмети чи явища не лише через фіксацію певних властивостей на емпіричному рівні, але й встановлює погоджувальну ієрархію між ними та визначає типи взаємозв'язків, що виникають у цьому контексті. Такий підхід дозволяє суб'єкту діяти універсально й творчо, спираючись на отримане розуміння [37].

Навчальний аспект інтеграції формує фундамент освітнього середовища, що сприяє професійному зростанню та інтелектуальному розвитку. У той же час виховний аспект надає цьому середовищу емоційного, наукового, креативного насичення, що в поєднанні сприяє формуванню інтелектуальної еліти країни – гармонійно розвинених, цілісних особистостей і справжніх професіоналів [36, с. 293-294].

Українські дослідники, серед яких: С. Архангельський, Г. Батуріна, І. Зверева, В. Ільченко та Г. Федорець, наголошують, що інтеграція можлива лише через практику спілкування та активну участь особистості в житті суспільства. Саме завдяки цій взаємодії людина розвивається як індивідуальність, долає комплекси неповноцінності та набуває впевненості в собі [38, с. 7-9].

Інтеграція є ключовою основою для майбутнього України та впровадження європейських стандартів, що спрямовані на підвищення якості життя в країні. Процес інтеграції студентської молоді в європейський простір варто розглядати

через призму філософії, культурології, педагогіки, психології та мистецтвознавства. Студентська молодь виступає рушійною силою прогресу, генератором нових ідей, інновацій та ціннісних орієнтирів, які суттєво впливають на перспективи розвитку суспільства загалом. Вона є потужним інтелектуальним потенціалом, що стимулює розвиток культури й економіки, а також представляє майбутню еліту нації.

Проаналізувавши достатню кількість визначень вчених поняття «інтеграція» ми розуміємо як влиття чи приєднання до якоїсь нової структури та успішна взаємодія разом з середовищем. У нашому дисертаційному дослідженні ми будемо використовувати наступний термін інтеграції – це процес, коли людина входить у нове середовище, знаходить своє місце, пристосовується і починає активно взаємодіяти з іншими.

Особливою формою інтеграції є саме соціальна інтеграція, адже вона на пряму пов'язана з соціумом та новим середовищем.

Інтеграцію прийнято розділяти на педагогічну і соціальну. Соціальна інтеграція являє собою спрямований процес передачі суспільством соціального досвіду індивіду, враховуючи його особистісні особливості та потреби, з одночасним формуванням відповідних умов для цього процесу. У результаті людина включається до всіх соціальних систем, стаючи повноправним учасником суспільного життя.

Складно недооцінити важливість соціальної інтеграції для кожної людини, незалежно від її стану здоров'я чи можливостей. Це явище набуває особливо важливої ролі з огляду на сучасні соціально-економічні, політичні і гуманістичні аспекти світового розвитку. У складному соціокультурному середовищі кожен має опанувати певний набір необхідних знань і вмінь для адаптації, що часто стає серйозною проблемою для людей з інвалідністю.

Науковці Н. Калька та І. Цимбрівський описують соціальну інтеграцію – як процес встановлення оптимальних зв'язків між відносно самостійним соціальними об'єктами [41, с. 34-35].

Поняття соціальної інтеграції, у найзагальнішому сенсі, описує процеси зближення, об'єднання та злиття різних суспільних елементів в єдине ціле. Воно також відображає стан соціальної системи, що досягається завдяки розвитку таких процесів. Насамперед, інтеграція охоплює ті соціальні механізми, які сприяють встановленню стійких відносин між суспільними групами, класами, спільнотами і всіма компонентами соціуму. Ці процеси спрямовані на зміцнення співпраці між ними, що зрештою призводять до формування цілісної соціальної системи.

Найважливішим аспектом соціальної інтеграції виступає принцип соціалізації, який передбачає залучення людини до всіх соціальних процесів. Саме завдяки цим процесам індивід опановує і відтворює систему знань, норм та цінностей, що дозволяють йому стати повноправним членом суспільства, освоюючи при цьому соціальні правила та культурні цінності.

Процес соціалізації охоплює декілька ключових етапів: ранню соціалізацію (від народження до школи); навчання (як шкільне, так і професійне); період соціальної зрілості (активна трудова діяльність); і завершальний етап життєвого циклу (після припинення професійної активності).

На ранніх стадіях соціальна інтеграція повинна передбачати:

1. Безпосередні контакти між дітьми, які навчаються за різними системами;
2. Опору на неформальну атмосферу спілкування;
3. Організацію різноманітних форм спільної діяльності.

Молодь є важливою групою, якій потрібна соціальна інтеграція, адже саме молодь є майбутнім суспільства, і рівень їх інтеграції сьогодні впливає на стабільність, розвиток та добробут держави в майбутньому. Саме молодь є тією рушійною силою суспільних змін. Якщо вона інтегрована у спільноту, має доступ до освіти, працевлаштування, залучена до культурних форм роботи і має можливість брати участь у прийнятті рішень, це формує сильний соціальний капітал. Інтегровані молоді люди стають активними громадянами, які розвивають демократичні цінності й підтримують стабільність суспільства.

Відсутність інтеграції може призвести до ізоляції, що посилює ризики соціальних проблем, таких як безробіття, бідність, злочинність, залежності чи екстремізм. Інтегрованість допомагає молоді знайти своє місце в суспільстві, знижуючи ймовірність таких ризиків. Соціальна інтеграція забезпечує рівний доступ до ресурсів, незалежно від походження, соціального статусу, статі чи інших факторів. Це особливо важливо для молоді з вразливих груп (переселенці, етнічні меншини, особи з інвалідністю тощо), адже без належної підтримки вони можуть опинитися поза суспільним життям. Молодь перебуває на етапі формування своєї ідентичності. Соціальна інтеграція сприяє розвитку впевненості, відчуття належності до спільноти й мотивації до самореалізації. Участь у суспільному житті дозволяє молоді розкрити свої здібності, знайти своє покликання та внести вклад у загальне благо. Молодь є основною групою працездатного населення, тому їхнє включення у суспільство через освіту та працевлаштування безпосередньо впливає на економіку. Інтегрованість молоді допомагає їм стати кваліфікованими фахівцями, які сприяють розвитку ринку праці та інновацій. Інтегрованість сприяє міжкультурному діалогу, толерантності та взаєморозумінню. Це важливо у глобалізованому світі, де молодь має вміти працювати у багатокультурному середовищі, долати стереотипи й будувати мирне співіснування.

Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 р. визначено, що термін «молодь» охоплює вікову групу від 14 до 35 років. Такий широкий діапазон дозволяє всебічно розглядати питання переходу від періоду статевого дозрівання до етапу повної професійної зайнятості. Водночас складність структури досліджуваної цільової групи підтверджується законодавчим перетинанням вікових категорій діти (до 18 років) і «молодь» (14-35 років), які мають спільний часовий інтервал між 14 і 18 роками. Відсутність чіткого розмежування між цими поняттями проявляється у їхньому спільному використанні в контексті окремих нормативно-правових документів. Наприклад, їх об'єднання можна побачити в

Концепції формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя для дітей і молоді [48].

Таким чином, цільову групу «молодь», враховуючи етапи її перехідного розвитку можна поділити на такі підгрупи:

- неповнолітні діти (14-18 років), мають обмежену цивільну правоздатність, переважно знаходяться. У цей період активно формується навички ведення здорового способу життя, проте також спостерігається зростання рівня ризикованої поведінки.

- молодь віком (18-24 років) має повну цивільну правоздатність. Цей період характеризується продовження навчання, формуванням навичок здорового способу життя та стабілізацією рівня ризикової поведінки;

- люди у віці (24-35 років) також володіють повною цивільною правоздатністю. На цьому етапі переважно триває трудова діяльність, створюється сім'я, формується здоровий спосіб життя і поступово знижується рівень ризикової поведінки [120, с. 225].

Б. Буяк у своїх дослідженнях підкреслює важливість поняття «молодь», розглядаючи її як носія значного інтелектуального потенціалу та генератора сучасних знань, що охоплюють всі сфери суспільного життя. Молодь є найбільш фізично здоровою частиною населення, виступаючи життєвою силою суспільства, рушієм і каталізатором у впровадженні нових ідей, ініціатив та інноваційних форм життя [15, с. 205].

До розуміння студентства як соціально-демографічної групи близький М. Головатий – автор монографії, присвяченої проблемам соціальної активності молоді. Він наголошує на необхідності визнання студентської молоді як специфічної суспільної групи. До неї належать особи, які здобувають професійну освіту на денних відділеннях закладів вищої та професійної освіти. Основною діяльністю цієї групи є набуття знань і практичних навичок, що в подальшому дають змогу успішно виконувати соціальні функції інтелігенції [22, с. 24–25].

Для підтвердження своїх висновків С. Савченко визначає студентську молодь як групу осіб молодого віку, об'єднану виконанням потенційно значущих

для суспільства підготовчих функцій. Ці особи тимчасово не беруть участі у суспільно-виробничій діяльності, мають спільний побут, поділяють систему цінностей та соціальних ролей, а також готуються до виконання у суспільстві ролі інтелігенції [95, с. 92].

Студентська молодь займає чільне місце серед молодіжної аудиторії, будучи однією з найдинамічніших складових суспільства. Вона гостро реагує на будь-які зміни, швидко сприймає сучасні тенденції та активно інтегрує їх у європейський контекст. Тому правильна і ефективна інтегрованість є надзвичайно важливою саме для цієї категорії, адже саме в цьому віковому періоді формуються ключові життєві цінності, необхідні для успішної соціалізації та формування людини як повноцінного члена соціуму [3, с. 59].

О. Матвієнко в своїй праці зазначає, що «...студентська молодь є активними учасниками культурного та соціального життя, і саме в умовах університетського середовища вони набувають навичок взаємодії з різноманітними соціокультурними групами. У таких умовах важливою стає проблема збереження національно-культурної ідентичності, яку можна формувати через різні форми навчальної та позанавчальної діяльності, спрямованої на інтегрованість молоді в ширший культурний контекст великого міста» [94, с. 18-25].

Студентська молодь, як об'єкт дослідження, становить певну складність через її неоднорідність і багатогранність як у структурі, так і у функціях. Формування цієї соціальної категорії залежить від чисельних соціально-стратифікаційних, зокрема економічних, професійно-освітніх, соціально-авторитетних, вікових, етнічних, національних, релігійних, сімейних факторів. Проте ключовою особливістю студентства є його здатність оперативно реагувати на нові тенденції в культурі, музиці, кіно, моді, літературі, образотворчому мистецтві. Ця категорія молоді особливо чутливо реагує на економічні, політичні й культурні зміни, що відбуваються в суспільстві. Відтак, базові цінності студентів змінюються швидше, порівняно з іншими соціальними групами. Саме ця якість визначає студентство як інтелектуальний й культурний

авангард молоді, потенціал для інновацій і реформ у суспільстві. З одного боку, студенти перебувають під впливом культурно-виховних процесів, з іншого – вони самостійно беруть активну участь у різних аспектах суспільного життя, включаючи економічну та політичну діяльність [1, с. 30].

Закон України «Про основні засади молодіжної політики» від 27 квітня 2021 року № 1414-IX, ст. передбачає соціальний захист молоді та розглядає окремі аспекти її інтеграції, зокрема передбачається формування умов для ефективного залучення молоді до різних сфер суспільного життя, зокрема громадської, соціально-економічної, політичної, культурної та інших; посилення ролі й значення їхньої участі у процесі прийняття рішень; сприяння реалізації молодіжного потенціалу тощо [86]. Відповідно можна стверджувати, що держава сприяє та створює відповідні умови для створення механізмів соціалізації та інтеграції їх молоді в суспільні процеси, забезпечення соціального захисту та підтримки молодих людей, залучення їх до активної участі в громадському житті, отримання освіти, необхідних знань і навичок для особистісного й професійного розвитку тощо.

Такі науковці, як В. Бочелюк, І. Когут та І. Мамайчук визначають «.....соціальну інтеграцію, як процес, що передбачає засвоєння індивідом знань, норм, зразків поведінки, цінностей, досвіду, що характерні певній соціальній групі чи суспільству загалом це передбачає інтеграцію особистості в систему соціальних відносин і зв'язків, які сприяють її формуванню та є важливими для життєдіяльності у суспільстві.....» [14].

Така інтегрованість передбачає залучення особистості до всіх сфер життєдіяльності, і де особистість бере участь у всіх процесах життєдіяльності соціуму.

На думку, І. Шапошникової соціальна інтегрованість передбачає включення особистості в громадські структури та передбачає внутрішню самоідентифікацію особистості через інтеріоризацію цінностей та норм цієї структури [119].

Дана науковиця «.....соціальну інтеграцію молоді розуміє як двоаспектний процес. По-перше, це визначається взаємодією між суспільством у цілому та молоддю як його частиною, що формується в процесі залучення цієї вікової групи до соціальної структури. Така інтеграція спрямована на підтримку стабільності суспільних відносин та збереження єдності суспільства. По-друге, це охоплює процеси, які формують різні види внутрішньої згуртованості в середині молодіжних груп. Таким чином, інтегрованість включає два паралельні аспекти формальне включення до спільноти та самоусвідомлення себе її частиною. Молодь є частиною населення, яка особливо вразлива під час кризових періодів. Недостатній життєвий досвід, нестабільне уявлення про морально-етичні цінності та психофізіологічні особливості зазначеної групи посилюють складність їх інтеграції. Крім того, ці труднощі ускладнюються наявністю «дорослих» прагнень і потреб, які часто не підкріплені відповідними матеріальними ресурсами.....» [82, с. 209-218].

Г. Бурова визначає, що основним аспектам соціальної інтегрованості є наявність соціальних контактів особистості, що передбачає уміння людини адаптуватися до нових соціокультурних умов та налагоджувати взаємодію з іншими людьми [14].

Входження в групу з спільними інтересами та наявність бажання бути включеним в різні сфери суспільного життя на думку Е. Дьоміна є основними рівнями соціальної інтегрованості.

На думку, Т. Мартинюк соціальна інтеграція – «.....це процес адаптації особистості до суспільного життя через врахування соціокультурної ситуації та входження в його структуру.....» [56, с.183-189].

На думку авторки, не лише особистість має адаптуватися до суспільства, але й саме суспільство має створити відповідні умови для ефективної соціальної інтеграції, при цьому такий процес має ґрунтуватись на засадах соціальної справедливості та толерантності, що сприятиме самореалізації кожного індивіда і буде результатом їх індивідуально-суспільної взаємодії.

О. Іщенко вважає, що соціальна інтеграція в суспільстві зазвичай тлумачиться як впорядковані й гармонійні взаємини між окремими людьми, соціальними групами, класами, націями та державами. Водночас це процес, спрямований на досягнення такого стану, що зменшує конфлікти, зміцнює соціальну згуртованість і сприяє прийняттю кожного члена групи іншими. Така інтеграція є формою забезпечення стійкості й рівноваги у суспільних відносинах, підтримуваною соціальною системою....» [40, С. 23-29].

Проаналізувавши та дослідивши праці які були описані нами раніше, можна підсумувати, що інтеграція студентської молоді – це процес включення молодих людей до різних соціальних, культурних, освітніх і професійних сфер життя, що забезпечує їхню адаптацію, взаємодію і повноцінний розвиток в умовах сучасного суспільства. Інтегрованість передбачає як фізичне, так і психологічне, соціальне і культурне включення студентів у соціальні, академічні та професійні контексти.

Процес інтегрованості студентської молоді включає кілька важливих аспектів:

Соціальна інтеграція: це інтегрованість студентів до соціальних умов університетського середовища та ширшого суспільства. Вона передбачає розвиток соціальних зв'язків, участь у громадському житті, формування почуття приналежності до студентської спільноти.

Освітня інтеграція: це залучення студентів до освітнього процесу, забезпечення доступу до якісної освіти, розвиток академічних навичок та формування критичного мислення. Важливою складовою є інклюзивність навчального процесу для студентів з різними потребами, соціального та культурного походження.

Культурна інтеграція: це взаємодія студентів з різних культурних та національних груп, що сприяє розвитку міжкультурного діалогу, поваги та розуміння різних культурних традицій. Культурна інтеграція також передбачає участь у культурних заходах та обміні досвідом.

Професійна інтеграція: студентська молодь проходить процес професійної підготовки, що включає стажування, участь у наукових і практичних проектах, а також забезпечує формування професійних навичок, необхідних для успішної кар'єри.

Психологічна інтеграція: включає процес адаптації студентів до нових умов, подолання стресу, депресії та інших психологічних бар'єрів. Важливим є також розвиток навичок міжособистісної комунікації, емоційної грамотності та впевненості.

Інтегрованість студентської молоді – це процес включення молодих людей до різних соціальних, культурних, освітніх і професійних сфер життя, що забезпечує їхню адаптацію, взаємодію і повноцінний розвиток в умовах сучасного суспільства. Інтеграція передбачає як фізичне, так і психологічне, соціальне і культурне включення студентів у соціальні, академічні та професійні контексти.

У студентські роки, як зазначають Ю. Зубок та В. Чупров, відбувається ще одна важлива трансформація молодіжної свідомості: соціальне дорослішання виявляється у придбанні чи зміні власного соціального статусу в ході інтегрованості молоді в соціальну структуру, а також у характері її ідентифікацій з різними соціальними групами, що передбачає активний вибір. Вибір ідентифікаційних зразків і поведінкових стратегій є невід'ємною частиною самостійного життєвого шляху молоді. Це виступає локомотивом її соціального просування і в цьому сенсі становить сутність внутрішнього або суб'єктивного ризику [128].

У процесі виконання відтворювальної, інноваційної й трансляційної функцій, кожне нове покоління інтегрується до суспільства, займаючи різні ролі в його структурі. Соціальна інтеграція молоді передбачає, по-перше, характер взаємозв'язків між суспільством у цілому та молоддю як його складовою. Ці зв'язки формуються в ході включення цієї соціально-демографічної групи до суспільної структури та спрямовані на збереження стійких суспільних відносин і загальної цілісності суспільства. По-друге, це сукупність процесів, що

визначають різні форми внутрішньої єдності серед молоді. Таким чином, інтеграція охоплює два ключові напрямки: механічне включення до соціальної спільноти та формування усвідомленої своєї належності до неї. Молодь є частиною суспільства, свідомість якої є особливо чутлива в періоди суспільних криз. Її життєвий досвід ще недостатній, а орієнтири щодо морально-етичних цінностей ще нестабільні. Проблеми, що виникають у цьому контексті, ускладнюються психофізіологічними змінами, поєднанням дорослих потреб і бажань із браком відповідних матеріальних ресурсів для їх реалізації. Через це питання інтеграції сучасної молоді у життя суспільства стає надзвичайно актуальним у сучасних умовах [119, с. 209].

На емпіричному рівні інтегрованості молодшої людини до суспільства визначається мірою її включеності до громадських структур і мірою внутрішньої самоідентифікації з ними шляхом інтеріоризації цінностей і норм цієї структури. Відомо, що інтеграційні процеси не однаково проходять у стабільних суспільствах, у суспільствах, що реформуються і тим більше в кризових суспільствах. Криза, що охопила всі сфери життєдіяльності українського суспільства, позначалася й на механізмі громадського відтворення. Різке посилення соціальної диференціації, зміна структури громадських відносин й інтенсивні контакти сучасного молодого покоління української молоді з новими соціальними посередниками, нехарактерними для соціалізації минулих поколінь, зумовлюють значні міжпоколінські відмінності. По-перше, в умовах соціальної трансформації молодь частіше заперечує досвід старших, ніж його засвоює. Це змінює форму спадкоємності вже в першій ланці відтворювального процесу. По-друге, соціально-економічна криза погіршила становище найвразливіших груп населення, до яких належить молодь, і поставила її в конфліктну суперечність із суспільством, що не могло не вплинути на характер відтворення. По-третє, у суспільстві досі не склалося чітке уявлення про моделі розвитку інтеграції молодшої людини до суспільства.

Інтегрованість молоді в аспекті включення в соціальну структуру суспільства пов'язане з осмисленням соціального статусу і життєвого шляху

молоді, традицією соціологічної рефлексії соціальних структур та соціальної нерівності, наявного рівня соціального здоров'я [70, с. 259].

В. Іваненко в своїй праці зазначає, що «... інтегрованість студентської молоді в освіту охоплює пряму інтеграцію освітнього процесу місцевих закладів вищої освіти або формування в місцях перебування молодіжних груп. Модель прямої інтегрованості буде успішнішою за умов залучення належним чином підготовлених вчителів, іншого спеціалізованого персоналу, який також орієнтоване на підтримку соціального, емоційного та психологічного здоров'я молоді» [34, с. 81-82].

Інтегрованість студентської молоді в суспільство є важливою педагогічною проблемою, яка включає в себе процеси адаптації, соціалізації та активної участі молодих людей у житті громади. Цей процес є складним і багатограним, оскільки студенти стикаються з різноманітними викликами, які можуть вплинути на їх успішність та соціальний розвиток.

Виходячи з вище сказаного, основними аспектами інтегрованості студентів є:

- інтегрованість до нового середовища. Перехід до вищої освіти часто пов'язаний з новими умовами проживання, навчання, самостійності та відповідальності. Студенти можуть відчувати стрес і тривогу, що впливає на їх академічну та соціальну успішність. Тому важливим у такий період є соціальна підтримка, що полягає у створенні умов для легшої інтегрованості, включаючи підтримку від викладачів, кураторів, студентських організацій та однолітків.

- соціалізація в університетському середовищі. Яка полягає у залученості у студентське життя. Активна участь у студентських клубах, асоціаціях, спортивних та культурних заходах сприяє розвитку соціальних навичок та формуванню особистих зв'язків студентської молоді.

- культурна інтеграція. Особливо важливо для студентів з інших регіонів чи країн, які можуть мати різні культурні традиції та звички. Інтегрованість допомагає зменшити культурний шок та сприяє толерантності.

- забезпечення психологічної підтримки, що може в себе включати розвиток емоційної стійкості через навчання управлінню стресом та розвиток навичок самоорганізації, що допоможуть студентам успішно подолати період інтегрованості. Проведення консультацій та тренінгів, соціально-психологічна служба в університетах може надавати індивідуальні консультації, проводити тренінги та семінари для розвитку соціально-психологічних навичок у студентів.

- забезпечення професійної орієнтації та кар'єрного розвитку. Залучення студентів до стажувань та волонтерських програм сприяє кращій підготовці до кар'єрного зростання. Допомога у виборі професійного шляху та підготовка до ринку праці є важливими аспектами інтеграції.

- забезпечення інформаційно-технологічної підтримки.

Основними шляхами вирішення проблеми інтегрованості студентської молоді можуть бути наступні кроки:

- підтримка з боку держави та університетів. Запровадження програм підтримки студентів, які спрямовані на розвиток навичок інтегрованості, соціалізації та професійного зростання.

- залучення до студентського самоврядування здобувачів освіти. Сприяння активній участі студентів у прийнятті рішень та організації університетського життя.

- партнерство з громадськими організаціями. Спільні проекти з НДО для розвитку соціальної відповідальності та громадянської активності студентів.

Інтегрованість студентської молоді є ключовим фактором для формування соціально активних та професійно компетентних громадян, здатних впливати на розвиток суспільства. Ефективна інтеграція сприяє гармонійному розвитку особистості та підвищує якість життя як окремих студентів, так і суспільства в цілому.

За своїм змістом діяльність студентів в освітньому просторі ЗВО є всеохоплюючою. У навколишній дійсності, будь то жива чи нежива природа, система суспільних відносин, сфера свідомості, немає нічого такого, що не могло

б стати предметом додаткової освіти. Саме тому соціокультурний освітній простір може задовольняти різноманітні та всебічні інтереси особистості.

Соціокультурний освітній простір закладу вищої освіти інтегрує в собі соціальні, культурні, наукові, виробничі, професійно-освітні інституції та установи регіонального співтовариства. Наявність внутрішніх зв'язків між ними, в центрі яких знаходиться ЗВО, характеризує даний простір як систему, що забезпечує реалізацію важливих завдань освіти. Тоді як зміст внутрішніх соціокультурних перетворень характеризує прагнення суб'єктів освітнього процесу до набуття позитивного досвіду в створенні особливої освітньої ситуації в навчальному закладі, де кожен студент планує і реалізує індивідуально-освітній маршрут, основу якого складають життєві і професійні перспективи [70, с.431].

Отже, як раніше було описано, студентська молодь дуже важлива для суспільства. А успішна інтегрованість молоді залежить від їхнього оточення, та місця в якому вони перебувають, а особливо якщо це велике місто. Таким чином, аналіз досліджень з проблем інтегрованості дозволив нам прийти до висновку, що дане питання є актуальним до цього часу та потребує постійного дослідження та спостереження з різних сторін. Та відображення загальної тенденції змін інтеграції. Адже на це впливає багато чинників, таких як: освіта, соціалізація та адаптація, зміна оточення, покращення чи погіршення рівня життя, і життя в соціокультурному середовищі великого міста.

Інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище – це процес включення студентів у різноманітні соціальні та культурні структури, що існують в університетському та ширшому суспільному контексті. Цей процес передбачає не тільки інтегрованість молоді до академічного середовища, але й її активну участь у культурному, соціальному та громадському житті, що сприяє формуванню повноцінної особистості, здатної до міжкультурного діалогу та соціальної взаємодії.

Інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище – це важливий процес, який сприяє гармонійному розвитку особистості, її

інтегрованість до суспільства, а також формуванню активного громадянина. Це явище охоплює широкий спектр аспектів, включаючи освіту, культуру, традиції, соціальну взаємодію та громадську активність. Ключовими аспектами даного процесу можуть бути:

1. Освітнє середовище. Освітні заклади відіграють провідну роль у соціокультурній інтегрованості студентів. Завдяки інклюзивним та різноманітним навчальним програмам, студенти ознайомлюються з цінностями суспільства, його культурними досягненнями, історією та традиціями. Використання інтерактивних методів навчання (проектів, дебатів, воркшопів та ін.) дозволяє та сприяє сприяють формуванню критичного мислення та співпраці в команді. У випадку навчання іноземних студентів університети створюють культурні центри чи організовують спеціальні програми для інтегрованості їх у місцеве середовище.

2. Культурне занурення. Культура є ключовим елементом у формуванні соціокультурної ідентичності. Участь студентської молоді у місцевих святах і традиціях (Великдень, Різдво, День Незалежності тощо), де молодь може долучитися до національних традицій. Університети часто мають мистецькі гуртки, хорові колективи, театральні студії, які допомагають студентам розкрити свій творчий потенціал. Екскурсії до культурних пам'яток, музеїв чи галерей дають змогу краще зрозуміти історичний та культурний контекст країни чи регіону.

3. Соціальна активність. Інтегрованість у суспільство відбувається через спільні соціальні ініціативи студентської молоді. Участь у благодійних чи громадських проєктах сприяє встановленню соціальних зв'язків. Молодь може реалізовувати себе у студентських радах, молодіжних організаціях чи профспілках, що допомагає їм почуватися частиною суспільства. Співпраця між студентами різних культур сприяє формуванню толерантності та взаєморозуміння, що теж є одним із аспектів їхньої інтеграції.

4. Використання інформаційних технологій. В умовах цифровізації технології відіграють значну роль у процесі інтегрованості студентської молоді.

Досить часто використання соціальних мереж студентською молоддю дозволяє долучатись їм до окремих спільнот та (у Facebook, Telegram чи Instagram) швидко об'єднуватися за спільними інтересами. Також це сприяє долученню до різних онлайн-курсів та платформ, що дозволяє студентській молоді вивчати мову, історію чи культуру своєї країни та інших країн, допомагає студентам глибше зануритися в соціокультурне середовище певного міста, регіону, країни.

Не зважаючи на значні можливості на сьогодні є ряд проблем та викликів, що утруднюють інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище, а саме:

- Наявність мовного бар'єру. Особливо актуально для іноземних студентів чи тих, хто переїхав з інших регіонів;
- Економічні труднощі. Не всі студенти мають фінансову можливість активно брати участь у культурних заходах.
- Порушення психологічної інтегрованість. Переїзд до нового середовища може супроводжуватися стресом чи соціальною ізоляцією.

Інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище є взаємним процесом, де активна участь молоді поєднується із зусиллями суспільства та держави. Ця синергія створює умови для розвитку свідомих, освічених та відповідальних громадян.

Інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста – це особливий процес, адже великі міста характеризуються високою інтенсивністю соціального, культурного та економічного життя. Для студентів переїзд до мегаполісу є важливим етапом, що відкриває нові можливості, але водночас створює і певні виклики, що можуть вплинути на саму особистість та її інтеграцію.

Вважаємо за доцільне охарактеризувати можливості великих міст, що сприяють соціокультурній інтегрованості студентської молоді. Великі міста мають розвинену інфраструктуру. Розвинена інфраструктура у великих містах передбачає наявність сучасних бібліотек, лабораторій, спортивних комплексів та культурних центрів, що сприяє врахуванню інтересів великої кількості молоді та

їх розвитку. Забезпечує легкий доступ до музеїв, театрів, галерей, концертних залів, що сприяє зануренню в культурне середовище певного міста чи країни. У великих містах наявне різноманіття культур. Великі міста є осередками багатокультурності, де студенти можуть познайомитися з традиціями не лише своєї країни, а й інших народів. Фестивалі, ярмарки, міжнародні виставки, які проходять в межах великих міст сприяють культурному обміну. У мегаполісах діють численні студентські та громадські організації, які пропонують платформи для спілкування, навчання та волонтерства. Крім цього на рівні навчальних закладів можуть діяти студентські ради чи волонтерські ініціативи, що організовують різноманітні заходи, які допомагають інтегруватися студентській молоді в соціум.

Але не зважаючи на можливості великого міста, часто студентська молодь у соціокультурному середовищі великого міста може стикнутись з рядом проблем, що досить сильно можуть вплинути на їх інтеграцію. Такими викликами можуть бути:

- неінтегрованість до темпу життя у великому місті. Великі міста живуть у пришвидшеному ритмі, що може викликати стрес у молоді, яка звикла до спокійнішого середовища.
- наявність мовного чи культурного бар'єру. Особливо актуально для студентів, які приїжджають з сільських районів або інших країн.
- соціальна анонімність. У великих містах люди часто менш схильні до встановлення тісних соціальних зв'язків, що може призводити до почуття ізоляції.
- фінансові труднощі. Життя у великому місті дороге, і студенти можуть стикатися з проблемами забезпечення базових потреб.

Інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста – це процес включення студентів до соціальних, культурних, професійних та громадських структур великого міста, що забезпечує їх адаптацію, розвиток і взаємодію з іншими соціальними групами, культурними та інституційними одиницями. Цей процес допомагає молоді не лише знайти своє

місце в місті, але й активно брати участь у його розвитку через взаємодію з різними соціальними групами, участь у культурних, громадських, освітніх та професійних заходах.

Для ефективної інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста необхідно враховувати наступні аспекти:

- залучати молодь до участі у студентському житті. Відвідування гуртків, культурних заходів, участь у студентських організаціях сприяє соціалізації та створенню нових знайомств. У великих містах України, університети організовують дні знайомства для першокурсників, щоб сприяти їх інтегрованості, знайомлять з соціокультурним середовищем міста та його можливостями;

- залучення до культурних інституцій. Відвідування театрів, кінофестивалів, лекцій з відомими митцями, музеїв. Занурення у традиції місцевої громади через участь у святах чи волонтерських ініціативах;

- розвиток міської мобільності. Знання системи транспорту великого міста (метро, автобуси, тролейбуси) полегшує доступ до різних культурних локацій. Використання мобільних додатків для планування маршрутів, як-от Google Maps чи спеціальні додатки для громадського транспорту;

- формування соціальних зв'язків. Важливо брати участь у заходах, які дозволяють знайомитися з іншими студентами: вечірки, воркшопи, культурні вечори. Розвивати контакти через соціальні мережі, локальні форуми чи платформи для студентів.

- забезпечення соціально-психологічної підтримки. Багато університетів у великих містах мають центри соціально-психологічної підтримки, які допомагають студентам подолати стрес або інтегруватись до нових умов.

На процес інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста впливає багато чинників, які можна поділити на індивідуальні, соціальні та середовищні. Кожен з них може як сприяти, так і гальмувати адаптацію студентів до нових умов. Розглянемо їх докладніше:

1. Індивідуальні чинники. До індивідуальних чинників, що впливають на інтеграцію студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста ми зараховуємо особистісні якості, наявність мотивації, попередній досвід та сформованість мовних компетентностей. Отже, наявність таких особистісних якостей як комунікабельність, відкритість до нового досвіду, гнучкість у поведінці сприяють швидшій інтегрованості, а закритість чи надмірна сором'язливість можуть ускладнити встановлення нових соціальних зв'язків та інтеграційний процес.

Студенти з високим рівнем мотивації до навчання, саморозвитку та пізнання культури міста легше інтегруються у нове середовище. Відсутність чітких цілей у студентської молоді може навпаки призводити до байдужості щодо соціокультурного життя міста.

Для іноземних студентів чи молоді з інших регіонів важливим є знання мови, якою комунікує більшість у місті. Мовний бар'єр може обмежити доступ до інформації та спілкування. Студенти, які раніше жили у великих містах або брали участь у соціальних та культурних ініціативах, легше інтегруються до мегаполісу.

2. Соціальні чинники. На нашу думку такі соціальні чинники, як підтримка родини і друзів, сприятливе студентське середовище, наявність міжкультурної взаємодії, використання та долучення студентів до соціальних мереж та медіа сприятимуть процесу інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

Наявність емоційної підтримки з боку близьких сприяє впевненості в нових умовах. І навпаки, відсутність близького соціального оточення у місті може спричинити почуття ізоляції. Активна участь студентської молоді у студентських гуртках, асоціаціях, радах забезпечує доступ до нових знайомств та підтримки, що сприяє їх інтегрованості. Пасивна ж позиція студента у громадському житті університету може обмежувати його інтеграцію. У великих містах присутнє різноманіття культур, яке стимулює обмін досвідом та розвиток толерантності. Неприйняття або упереджене ставлення з боку певних груп може

створювати конфлікти чи відчуття відчуження. Завдяки соціальним платформам молодь може швидше знаходити цікаві заходи, знайомства, групи за інтересами. Водночас надмірне перебування онлайн може обмежувати реальну соціалізацію та інтеграцію.

3. *Чинники середовища.* Такими чинниками можуть бути розвиненість інфраструктури, забезпечення сприятливого освітнього середовища, наявність культурної пропозиції міст, соціально-економічні умови та ставлення місцевого населення.

Легкий доступ до освітніх, культурних і соціальних об'єктів у великому місті сприяє інтегрованості студентської молоді. Недостатньо розвинена інфраструктура або складність пересування (наприклад, погане транспортне сполучення) можуть створювати бар'єри в інтеграційному процесі. Університети, які активно працюють над інтегрованістю студентів (організація подій, психологічна підтримка, допомога іноземним студентам), стимулюють інтеграцію. Байдужість адміністрації чи брак інклюзивності можуть залишати студентів поза соціокультурним середовищем. Багатство культурних заходів (фестивалі, виставки, концерти, майстер-класи) стимулює інтерес студентів до інтегрованості. Одноманітність або недостатня кількість подій для молоді може призводити до втрати зацікавленості. Наявність можливостей для роботи, волонтерства чи стажувань мотивує молодь до активної участі в житті міста. Високий рівень витрат у великих містах може створювати фінансові труднощі для студентів. Дружелюбність і відкритість мешканців великого міста сприяє інтегрованості. Негативні стереотипи чи недовіра до молоді з інших регіонів або країн можуть створювати соціальні бар'єри та гальмувати інтеграційний процес.

Наявність кураторів для першокурсників, організація днів знайомства, клубів за інтересами стимулює включення студентів у соціокультурне життя. Університети мають забезпечувати інклюзивність, підтримку та сприяти міжкультурному діалогу. Студенти можуть проявляти ініціативу, активно брати участь у подіях та розширювати соціальні зв'язки. Громадські організації та міська влада мають створювати комфортні умови для інтеграції, зокрема доступні культурні й освітні програми.

Отже, інтеграція молоді у соціокультурне середовище великого міста – це багатогранний процес, що залежить від активності самих студентів, підтримки суспільства та зусиль держави й навчальних закладів.

Інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є важливим етапом у формуванні сучасної особистості, здатної до ефективної взаємодії з різними соціальними та культурними контекстами. Адже міське середовище, з його багатством можливостей для розвитку, є не лише місцем навчання, а й простором для формування соціальних зв'язків, культурного збагачення та професійного росту. Саме соціокультурне середовище великого міста надає студентам численні можливості для самореалізації, стимулюючи їх до активної участі в культурних, наукових та громадських процесах.

1.2. Соціокультурне середовище великого міста та його роль у розвитку студентської молоді

Соціокультурне середовище великого міста має значний вплив на формування особистості молодих людей, особливо студентів, які належать до найбільш динамічних і активних соціальних груп. В умовах зростаючої урбанізації, розвитку технологій, а також змін у соціальних структурах і культурних цінностях студенти опиняються в унікальному соціокультурному контексті. Цей контекст відкриває перед ними численні можливості для особистісного, соціального й культурного зростання. Великі міста виконують

роль культурних та освітніх центрів, де зосереджені університети, науково-дослідні установи, культурні організації, а також різноманітні соціальні групи. Їхній взаємозв'язок формує сприятливе середовище для розвитку, що самовираження і реалізації потенціалу молоді.

Попри всі можливості, які відкриває міське середовище, інтеграція студентів у нього не завжди проходить гладко. Високий життєвий ритм, значні соціальні та культурні відмінності, а також існування соціальних бар'єрів і стереотипів можуть ускладнювати цей процес. Окрім того, молодь часто стикається з труднощами інтегрованості до нових соціокультурних умов. Це вимагає від педагогів та соціальних працівників розробки та застосування спеціальних підходів, педагогічних умов і стратегій, які сприятимуть для полегшення інтеграції.

Таким чином, розгляд соціокультурного середовища великого міста та його впливу на студентську молодь є важливою складовою частиною дослідження педагогічних умов інтегрованості студентів у сучасне урбаністичне середовище.

Н. Богданова, стверджує, «.....що соціокультурне середовище виконує роль універсальної і всеохопної сфери, яка визначає особистісну ідентифікацію. З одного боку, воно формує необхідне зовнішнє та об'єктивне оточення для творчої самореалізації людини, що одночасно може бути, як обмежувальним фактором, так і сприятливим для активності суб'єкта. З іншого боку, це середовище саме є результатом прояву суб'єктивної і особистісної творчості, надаючи людині відчуття приналежності, власної значущості та гідності.....» [11, с. 26-31].

Дослідниця Т. Тюльпа у своїй праці зазначає, що соціокультурне середовище виступає чинником інтегрованості особистості саме тією мірою, в якій сама особистість готова прийняти соціальний досвід. Реалізація потенціалу свободи та необхідності, що відкривається в процесі соціального функціонування і культурної творчості, є важливим завданням. Формування соціокультурного середовища спрямоване на розробку ефективної моделі, яка

підтримує знання, культуру, свободу слова і думки, сприяє розвитку особистості як представника соціальної групи. Ця модель має виховувати в людині носія цінностей, норм, установок і орієнтирів, формуючи в неї необхідні для цього здібності та властивості. Основною метою є виховання високоосвіченої, культуротворчої особистості та відродження найкращих традицій у навчальному й виховному процесі закладів вищої освіти з подальшим створенням на їхній основі цілісного соціокультурного середовища [108, с. 45-48].

Соціокультурне середовище в широкому розумінні, за визначенням І. Червінської – «....є сукупністю культурних цінностей, загальноприйнятих норм, законів, правил, наукових знань і технологій, які має у своєму розпорядженні соціум і окрема людина в ньому. Це забезпечує ефективну діяльність та взаємодію з різними складовими життєвого середовища включаючи природний, людський, техногенний та інформаційний компоненти....» [113].

З огляду на це М. Дем'янюк пропонує соціокультурне середовище розглядати «.....як просторовий континуум, у якому фіксуються знання та культурний досвід людини як особистості. Такою конструкцією виглядає соціокультурне середовище ЗВО, що характеризує соціокультурний простір ЗВО з якісної точки зору, розкриває його соціокультурну організацію.....» [27, с. 22].

Ян Мен'ї в своїй праці детально описує, що під «....соціокультурним середовищем молоді слід вбачати і соціальні здібності майбутніх фахівців у результаті розвитку соціального середовища, які при цьому можуть задовольняти їхні потреби в контакті із соціальним світом. Також цьому сприяє і залучення студентів до позанавчальної діяльності, дозвілєвих програм, що і визначає згуртованість колективу та міцне й надійне соціокультурне середовище.....» [58, с.30-36].

А. Роздимаха, Є. Роздимаха та Л. Одерій в своїй роботі про аспекти соціокультурного розвитку суспільства наголошують, що студентська молодь та молодь в цілому відображають процеси, які відбуваються в українському суспільстві, вона є динамічною та постійно змінюється, будучи одним з важливих джерел культурного оновлення всього суспільства [90, с.131-132].

Кожне окреме соціокультурне середовище має свої відмінності та специфіку, а саме: особливості побуту, способу життя, праці; форми спілкування та норми поведінки; структуру населення (соціально-демографічну, професійну); культурні та освітні можливості та наявність відповідних установ. Тому досить часто саме студентство, а особливо ті хто приїхав з маленьких містечок та сіл стикаються з необхідністю оволодіння новими цінностями, нормами, правилами, які змінюють та регламентують всі сторони їхнього життя [61, с.72].

Важливим аспектом соціокультурного середовища студентської молоді є організація їх вільного часу. Тут мова йде про позанавчальний час та його ефективне використання. Зайнятість студентів у позанавчальний час сприяє зміцненню самодисципліни, розвитку самоорганізації і самоконтролю студентів, появі навичок змістовного проведення дозвілля, позитивно впливає на формування в студентів практичних навичок здорового способу життя, вміння протистояти негативному впливу навколишнього середовища. Масова участь студентів у дозвіллевих програмах обумовлює згуртування університетського колективу, зміцнення традицій закладу вищої освіти, створення сприятливого соціально-психологічного клімату в ньому [60, с.116].

Соціальне середовище значно впливає на формування та функціонування особистості, визначаючи її розвиток через динаміку соціального досвіду. Досвід молоді людини може мати як позитивний, так і негативний характер, залежно від рівня організації та якості проектування соціокультурного простору. На думку А. Капської, «.....якщо соціокультурне середовище відповідає соціальним потребам особистості, процес соціального виховання відбувається успішно і продуктивно. Натомість за несприятливих впливів цей процес стає нестабільним, набуває низької соціальної цінності, а в деяких випадках навіть може спрямовуватись на злочинну діяльність.....» [44, с.8].

З огляду на наведені вище визначення, ми сформуваємо наше авторське бачення поняття соціокультурне середовище. Соціокультурне середовище – це багатовимірний простір взаємодії особистості та суспільства, що формується на

основі спільних культурних цінностей, норм, традицій, знань і практик, у межах якого людина реалізує себе як соціальний і культурний суб'єкт. Це середовище не лише забезпечує умови для особистісної ідентифікації, самореалізації, розвитку та творчості, а й трансформується завдяки активній участі особистості, яка вносить у нього нові смисли та культурні надбання. У контексті закладу вищої освіти соціокультурне середовище є середовищем цілеспрямованого впливу, що сприяє формуванню культуротворчої особистості, здатної до критичного мислення, соціальної відповідальності та творчої взаємодії в соціумі.

Основними характеристиками взаємодії суб'єктів соціокультурного середовища є:

- моральні цінності, що визначають загальний фон співпраці викладачів і студентів;
- активність студентів в освітньому процесі, що містить елементи творчості;
- підтримка педагогічних ініціатив та інновацій;
- особистісно-орієнтований принцип організації освітнього процесу;
- розширення спільних цілей взаємодії; розширення сфери взаємодії за межами навчання;
- партнерство: підвищення ступеня персоналізації взаємодії і створення сприятливих для цього умов;
- здатність викладача «підключатися» до особистісного досвіду студента, а також «підключати» студента до свого особистого досвіду взаємодії;
- позитивна емоційна атмосфера: розширення умов, що дозволяють студентів відчувати свою значущість як учасника взаємодії, можливість оцінювати успішність цієї взаємодії; підвищення рівня «захищеності», «комфортності» в учасників взаємодії «студент-студент», «студент-група», «студент-студентське самоврядування», «викладач-студент») [7; 105].

Встановлення зв'язків з різними суб'єктами соціокультурного середовища сприяє інноваційним внутрішнім змінам в освітньому процесі університету, що відображаються в появі нових можливостей реалізації проектної та

дослідницької діяльності студентів, зміст яких відповідає їх професійним намірам, об'єднанням зусиль університету в зміцненні мотивів професійної підготовки навчання студентів-майбутніх фахівців.

Виходячи з найважливішої сфери становлення особистості, основний зміст процесу інтеграції студентської молоді у нове соціокультурне середовище можна визначити таким чином:

- 1) нове ставлення до професії;
- 2) засвоєння нових навчальних норм, оцінок, способів й прийомів самостійної роботи та інших вимог;
- 3) пристосування до нового типу навчального колективу, його звичаям та традиціям;
- 4) навчання новим видам діяльності;
- 5) пристосування до нових умов побуту у гуртожитку, до нових зразків «студентської» культури, нових форм використання вільного часу;
- 6) нове місто, та інфраструктура (для студентів з інших міст).

Вивчаючи праці вітчизняних дослідників (Я. Бейрій, Н. Заверуха, В. Зацарний, М. Назарук) ми дійшли висновку, що однією із позицій соціокультурного середовища студентської молоді є університет, який складається із підсистем які описані нижче на рис. 1.2.:

Рис. 1.2. Соціокультурне середовище студентської молоді

Проаналізувавши рис.1.2., ми детальніше опишемо структурні компоненти нових умов життєдіяльності студентів першокурсників.

Отже, можна узагальнити, що університет – це основне соціокультурне середовище студентської молоді, в яке включається навчання, позанавчальна діяльність, гуртки, волонтерська діяльність та звичайно ж гуртожиток.

Під час здобуття вищої освіти молодь стикається з численними викликами, які супроводжують початок дорослого життя. Це нове соціальне оточення, взаємодія з ровесниками та старшими поколіннями, переосмислення власного «я», необхідність фінансової самостійності, можливий переїзд у інше місто, життя в гуртожитку та інші аспекти. Постійна робота над вирішенням цих питань вимагає внутрішньої дисципліни, здатності ефективно розподіляти час і ресурси, а також стимулює процес формування життєвих цінностей і уточнення майбутніх планів [89, с. 228-236].

І. Бех, вважає, що студенти, які переїхали в гуртожиток стикаються з рядом труднощів. Вони включають в себе адаптацію до спільного проживання в одній кімнаті із різними людьми, проблеми з підготовкою до занять через присутність сусідів, розподіл обов'язків та труднощі у навчанні. Побутові умови також є викликом: відсутність гарячої води, раптове припинення подачі води на кілька днів, відмова у поселенні в гуртожиток, проживання в чотиримісній кімнаті шістьох-сімох осіб. Також проблему становить невміння користуватись газовими плитами, поселення з студентами старших курсів; занедбані аудиторії, погане освітлення й холод у приміщеннях ускладнюють процес навчання. Нарешті, часто до місця навчання необхідно добиратися з пересадками [7, с. 8].

Соціокультурне середовище виступає універсальною базою для особистісної ідентифікації студентів. Воно з одного боку, формує необхідний зовнішній простір для творчої самореалізації особистості, який одночасно може бути як стимулюючим, так і обмежувальним для активності суб'єкта. З іншого боку саме це середовище є результатом індивідуального творчого внеску, що дозволяє людині відчувати свою причетність, значущість і гідність. Воно сприяє

освоєнню культурного досвіду людства, загальнолюдських норм, цінностей та досягнень культури й мистецтва, створюючи таким чином гармонійну систему умов для соціокультурного розвитку студентської молоді. У своїй сутності соціокультурне середовище є продуктом матеріальної та духовної діяльності багатьох поколінь. [108, с. 47].

Т. Тюльпа зазначає, що завданням формування соціокультурного середовища є створення такої ефективної моделі, яка стимулює розвиток знань, культури, свободи слова та думки. Вона спрямована на становлення людини як представника спільноти, тобто як носія її цінностей, норм, установок, та орієнтацій. Такий підхід передбачає формування у людини необхідних властивостей і здібностей, а також виховання високоосвіченої, культуротворчої особистості [108, с. 48].

У підтвердження своїх висновків, М. Дем'янюк зазначає, що соціокультурне середовище сучасного міста створює сприятливі умови для формування і розвитку модерного суспільства. Наявність культурних центрів та закладів дозволяє у місцевості, де проживає людина, стає ключовою передумовою для її залучення до культурного життя, забезпечення якісного спілкування, активного відпочинку та цікавого проведення часу. На поведінку індивіда значною мірою впливає обізнаність щодо доступності таких закладів, рівень цієї обізнаності вищий серед людей з вищою освітою, з високою оцінкою матеріального добробуту сім'ї та попереднім власним досвідом відвідування подібних місць [27, с. 41].

У сучасних умовах науково-технічного прогресу саме міське середовище пропонує широкий вибір закладів дозвілля, побуту та культури, що формує соціокультурне середовище, яке сприяє загальній модернізації суспільства. Найпоширенішими серед них є парки культури й відпочинку, атракціони, кафе, ресторани, розважальні клуби та дискотеки, театри та музеї, бібліотеки, галереї, церкви, а також заклади побутового обслуговування. Міські мешканці користуються доступністю сучасних кінотеатрів, оснащених сучасним обладнанням, тоді як у селах такі можливості майже відсутні, що суттєво

обмежує залученість сільських мешканців до сучасного кіноматографу. Інтенсивний розвиток спостерігається також у сфері комерційних центрів дозвілля в містах: казино, нічні клуби, інтернет-кафе, комп'ютерні центри та боулінг-клуби істотно збагачують вибір громадян. У сільській місцевості ці заклади майже відсутні. Все більшого поширення набуває поведінкова культура орієнтована на турботу про здоров'я та підтримання спортивної форми. Такі потреби найбільш помітні у великих містах, де послуги тренажерних залів і плавальних басейнів користуються значним попитом.

Кращий розвиток транспортної та комунікаційної мереж в урбанізованих районах сприяє поширенню масової культури, інтернетизації, а також появи сучасних центрів розваг і відпочинку. При цьому зберігається і частково оновлюється культурно-дозвіллева інфраструктура, що залишилася з радянських часів [90, с. 129].

Сучасне місто своєю соціокультурною атмосферою пропонує низку економічних та соціальних переваг, серед яких:

- доступ до різноманітних робочих місць та можливість професійного розвитку або зміни зайнятості;
- отримання якісної або спеціалізованої медичної допомоги;
- створення кращих житлових умов та комфортного соціально-побутового середовища;
- забезпечення анонімності в соціальних взаєминах, що сприяє формуванню індивідуального кола спілкування;
- підтримка розвитку міжнародної та регіональної культур.

Науковиця А.Капська у своїй праці зазначає, що саме завдяки цим та іншим перевагам соціокультурного середовища міста відбувається активна і постійна модернізація українського суспільства [43, с. 150-155].

До ознак цього процесу належать формування городянами різноманітних груп, клубів, об'єднань і товариств, упровадження цивілізованих способів проведення дозвілля, а також поява міських мистецьких діячів – письменників, художників, акторів – і засобів самовираження, таких як преса, театрів,

видавнича справа. Усі ці явища вказують на поступове й повноцінне становлення модерного українського суспільства в умовах унікального соціокультурного середовища сучасного міста [109, с. 141-144].

Л. Афанасьєва підкреслює, що саме соціокультурне середовище міста є синтезом розвитку соціальної та культурної складових життя міської громади. Воно включає сукупність суспільних елементів (громада міста, найближче оточення людини, спілкування, пов'язане зі створенням і освоєнням цінностей), матеріальних компонентів (об'єкти культури, організаційні та структурні форми) та духовних умов існування. Це середовище виступає ключовим чинником формування сучасного вигляду міста, дозволяючи розглядати міську спільноту як активну динамічну систему. Така спільнота формується через адаптацію і виступає важливим суб'єктом соціокультурного обміну, де відповідні цінності та норми стають інструментами для самоствердження й розвитку особистості [3, с. 73.].

Дослідження розвитку соціокультурного середовища міста демонструють, що сучасний етап цих процесів супроводжується виразною диференціацією ціннісних структур щодо цілей та засобів їх досягнення. З огляду на ієрархію цінностей і специфіку ціннісного змісту міських субкультур можна відзначити прагматичну спрямованість цих процесів. У цьому контексті середовищний підхід дозволяє узагальнити наукові підходи, інтегруючи психологічні, соціально-психологічні, соціологічні дослідження з аспектами архітектури та містобудування. Хоча він не пропонує принципово нових знань чи методологій, його використання стає основою для формування комплексної теорії дослідження міста. Соціальні аспекти в рамках такої концепції також набувають об'єктивованої форми, «вписуючись» у просторовий контекст. Фізичний простір розглядається як соціальна конструкція та відображення соціального простору, де соціальна структура набуває об'єктивованої форми (наприклад, у вигляді міського плану), стаючи результатом об'єктивації та натуралізації минулих і сучасних соціальних відносин. Соціокультурне середовище міста постає як форма існування духовності, матеріальної та соціальної предметності, а також

системи духовно-пізнавальних цінностей і культурних смислів. Саме в цьому середовищі функціонує місцеве спільнота, активно діють соціальні інститути, які регулюють взаємодію людей на макро- і мікрорівнях [100, с. 63].

Соціокультурне середовище дуже щільно та напругу пов'язано з великим містом, та чим більше буде сприятливих умов тим краще буде проходити інтеграція студентської молоді в дане середовище.

Н. Чуграєва у своїй роботі виокремила й описала соціокультурні умови які сприяють успішному інтегруванню. Серед них:

- забезпечення правових, матеріальних, економічних складових для функціонування, розвитку та регулярного оновлення освітньо-виховних систем;
- наявність у сфері освіти ініціативних груп і співтовариств, спроможних до самостійних культурних акцій, проектів і творчої діяльності;
- наявність у сфері освіти активних груп і спільнот, що здатні до самостійної реалізації культурних акцій, проектів та творчої діяльності;
- існування відкритої освітньо-виховної полісистеми та її взаємодії із системами культурних установ;
- формування більш-менш системної та концептуально вираженої політики в освіті, яка має підтримку як з боку суспільства, так і держави;
- здатність освітньої сфери адаптуватися до змін і розвиватися, а також впливати на розвиток суспільства;
- активне збереження і розвиток культурних традицій у повсякденному житті навчально-виховних закладів;
- становлення динамічної і саморозвиваючої педагогічної культури в межах різних спільнот [116, с. 226-227].

Соціокультурне середовище великого міста відіграє важливу роль у розвитку студентської молоді, оскільки воно пропонує багатий і різноманітний набір ресурсів, можливостей і викликів. Відповідно основними його ключовими аспектами можуть бути:

1. У соціокультурному середовищі великого міста спостерігається різноманітність та міжкультурна взаємодія між групами та окремими

особистостями. У великих містах студенти стикаються з людьми різних національностей, культур і світоглядів. Відповідно така ситуація допомагає студентській молоді розширювати кругозір і формувати толерантність, розвивати навички міжкультурної комунікації, знайомитися з новими ідеями та перспективами, що стимулює креативність.

2. Доступ до освітніх та культурних ресурсів. У великих містах зосереджені університети, наукові бібліотеки, лабораторії та інші освітні установи, театри, музеї, художні галереї, які сприяють культурному і освітньому розвитку. Студентська молодь у великому місті має більше можливостей відвідувати курси, семінари, лекції провідних спеціалістів у різних сферах. Таке соціокультурне середовище створює платформу для академічного та творчого зростання студентської молоді.

3. Наявність можливостей для кар'єрного розвитку. У соціокультурному середовищі великого міста наявні пропозиції та численні шляхи для професійного становлення. Це можливість проходження стажувань в компаніях, стартапах, міжнародних організаціях. Наявність груп, які дозволяють будувати професійні контакти. Можливість поєднувати навчання з практичною діяльністю.

4. Сучасна інфраструктура, що дає молоді можливості доступу до технологій, необхідних для навчання та роботи, до інноваційних центрів, коворкінгів, розгалуженої сітки громадського транспорту, що полегшує пересування.

В умовах соціокультурного середовища великого міста у студентської молоді є більше можливостей для формування своєї особистості. В умовах великого міста студентська молодь швидше вчиться самостійності, швидше адаптується до нових умов, вчиться ефективному розподілу та управлінню своїм часом та ресурсами, вирішенню складних завдань у конкурентному середовищі.

Попри численні переваги, соціокультурне середовище великого міста може мати негативний вплив на розвиток особистості студентської молоді і безпосередньо особистість може стикнутись в умовах великого міста з певними

викликами. соціокультурне середовище великого міста не завжди є однозначно позитивним – студенти можуть стикатися з соціально-економічними труднощами, проблемами доступу до культурних і освітніх ресурсів, що потребує уваги і вдосконалення в умовах сучасного урбаністичного розвитку. Студентська молодь може мати високий рівень стресу через інтенсивний ритм життя у великому місті. Можливість негативного впливу з боку оточення (наприклад, участь у деструктивних соціальних групах). Економічний тиск, адже вартість життя у великих містах зазвичай висока. Все це може знижувати рівень інтеграції студентської молоді та негативно впливати на її розвиток. Соціокультурне середовище великого міста є потужним каталізатором розвитку студентської молоді, надаючи безліч можливостей для освіти, кар'єри та культурного зростання. Водночас важливо, щоб молодь вчилася збалансовувати всі аспекти життя, щоб уникнути перевантаження і стресу.

Підсумовуючи, ми бачимо, що соціокультурне середовище великого міста відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку студентської молоді, формуючи їхню особистісну, професійну та соціальну ідентичність. Воно виступає як важливий фактор, що сприяє:

1. Соціалізації та інтеграції. Студенти, які навчаються в міському середовищі, мають можливість швидше інтегруватися в соціум, взаємодіяти з різними соціальними групами, розвивати комунікативні навички та навички співпраці.

2. Розширенню світогляду та культурного досвіду. Культурні інституції міста – театри, музеї, виставки, концерти, фестивалі – пропонують студентам доступ до різноманітних форм мистецтва, надають можливість для самоосвіти та особистісного розвитку.

3. Творчому і професійному розвитку студентської молоді. Велике місто надає студентам широкі можливості для реалізації їхніх професійних і творчих амбіцій через участь у різноманітних проектах, стажуваннях, культурних ініціативах та стартапах, що сприяють кар'єрному зростанню та розвитку професійних навичок.

4. Психологічному та емоційному розвитку студентів. Міське середовище формує у студентів здатність до критичного мислення, розширює їхні горизонти та спонукає до розвитку емоційного інтелекту і адаптації до змінюваних умов життя.

У цілому, соціокультурне середовище великого міста є потужним каталізатором особистісного і професійного зростання студентської молоді, однак для максимального використання його потенціалу важливо враховувати інклюзивність і доступність культурних та освітніх ресурсів для всіх категорій студентів.

Отже, соціокультурне середовище великого міста відіграє значну роль у формуванні не лише процесів соціалізації студентської молоді, а й її особистісного, культурного і професійного розвитку. Міста, будучи осередками інтелектуальних, культурних і соціальних ресурсів, створюють широкий спектр можливостей для самореалізації, розширення кругозору та набуття ключових навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Завдяки доступу до різноманітних культурних установ, освітніх програм і професійних ініціатив, молодь отримує змогу засвоювати нові знання, накопичувати досвід та розвивати практичні вміння. Це сприяє її успішній інтеграції в динамічне міське середовище та сучасне суспільство.

Однак, попри всі переваги, соціокультурне середовище великого міста також стикається з певними викликами, такими як нерівність у доступі до культурних ресурсів, соціально-економічні бар'єри або вплив глобалізації на культурну ідентичність молоді. Загалом, соціокультурне середовище великого міста має значний потенціал для всебічного розвитку студентської молоді, але для його ефективного використання необхідна злагоджена взаємодія між освітою, культурними інститутами, місцевою владою та самими студентами.

Отже, соціокультурне середовище великого міста має значний вплив на розвиток студентської молоді, сприяючи її соціалізації, професійному росту та культурному збагаченню. Водночас для максимально ефективної інтегрованості студентів у це середовище важливо створювати спеціальні педагогічні умови, які

б забезпечили гармонійне поєднання освітнього процесу з соціокультурними ініціативами. У наступному розділі ми розглянемо конкретні педагогічні умови, що сприяють інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, а також як організувати навчальний процес та позанавчальну діяльність, щоб студенти могли повною мірою використовувати можливості міського соціокультурного середовища для свого розвитку.

Висновки до першого розділу

У розділі здійснено теоретико-методичний аналіз проблеми інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста в сучасних наукових дослідженнях, охарактеризовано форми та методи інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

У розділі розкрито та охарактеризовано теоретичні засади інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Вивчення соціально-педагогічної проблеми інтегрованості дозволяє підтвердити важливість інтеграції студентів до нових соціальних і культурних умов, зокрема у великих містах, де створюються особливі можливості і виклики для їх розвитку. Соціокультурне середовище великого міста має вирішальне значення для становлення особистості студентів, оскільки воно забезпечує необхідні умови для соціалізації, розвитку критичного мислення та інтегрованості в більш широкий культурний контекст.

Особливе значення в інтеграції студентської молоді велику роль відіграють соціальні інституції та активності, що пропонуються у міських умовах, які сприяють формуванню культурної ідентичності, розвитку особистих і професійних якостей, а також підвищують соціальну активність і відповідальність студентів.

У розділі розкрито та охарактеризовано значення соціальних інституцій та активності, що пропонуються у міських умовах, які сприяють формуванню культурної ідентичності, розвитку особистих і професійних якостей, а також підвищують соціальну активність і відповідальність студентів. Великі міста є

центрами культурного, наукового та економічного життя, що відкривають для студентів численні можливості для навчання, кар'єрного зростання і особистісного розвитку.

Адже, соціокультурне середовище великого міста є багатогранним і динамічним, воно активно впливає на розвиток студентської молоді, формує її світогляд, ціннісні орієнтири, а також дає можливість для інтегрованості в глобальні культурні процеси. У таких умовах студенти мають можливість взаємодіяти з різними соціальними групами, брати участь у культурних, освітніх і громадських ініціативах, що сприяє їхній інтегрованості до сучасного світу, а також розвитку важливих життєвих навичок.

Соціокультурне середовище має значний вплив на розвиток студентської молоді, оскільки воно формує її цінності, світогляд та поведінкові моделі. Воно включає в себе не лише культурні та освітні фактори, а й соціальні взаємодії, які сприяють розвитку особистості, соціальних та комунікативних навичок. В умовах великого міста студенти часто стикаються з різноманітними соціокультурними впливами, що дає їм можливість розширювати кругозір, адаптуватися до різних культур і традицій. Таке середовище стимулює розвиток критичного мислення, творчості та активної громадянської позиції, що важливо для успішної інтегрованості в суспільство та професійну діяльність після закінчення навчання.

Отже, завдяки взаємодії в соціокультурному середовищі студенти формують лідерські якості, навички командної роботи та відповідальності, що в подальшому допомагає їм адаптуватися до змінних умов сучасного світу.

Таким чином, успішна інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є важливою складовою розвитку як окремої особистості, так і суспільства в цілому. Це вимагає зусиль як з боку освітніх установ, так і з боку самих студентів для забезпечення гармонійної взаємодії в умовах динамічних соціальних змін.

РОЗДІЛ 2

АСПЕКТИ ІНТЕГРОВАНOSTІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВЕЛИКОГО МІСТА

2.1. Педагогічні умови інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста

Інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є ключовим фактором для її всебічного розвитку та успішної адаптації в сучасному світі. Міста, будучи центрами культурних, соціальних та економічних трансформацій відкривають перед молоддю унікальні перспективи для самореалізації, кар'єрного розвитку та створенню соціальних зв'язків. Однак для ефективного використання цих можливостей необхідно створити відповідні педагогічні умови, які сприятимуть активному залученню студентів до культурних, громадських та освітніх процесів міського середовища. У цьому розділі розглядаються основні педагогічні стратегії та умови, які забезпечують інтегрованість студентської молоді у міське соціокультурне середовище, а також визначають їхню роль у формуванні ціннісних орієнтацій, соціальних зв'язків та активної громадянської позиції молоді.

Актуальність даної теми зумовлена необхідністю інтегрованість студентської молоді до динамічного урбаністичного середовища, яке є осередком соціальних і культурних змін. В умовах глобалізації та урбанізації міста стають важливими центрами соціокультурної інтегрованості, що вимагає

від молоді здатності адаптуватися до нових соціальних реалій, розвивати критичне мислення, культурну компетентність і громадянську активність. Педагогічні умови, що забезпечують цей процес, сприяють розвитку творчих і соціальних здібностей студентів, а також їхньому активному залученню в культурне та громадське життя міста. Розуміння та впровадження ефективних педагогічних стратегій є важливим для створення сприятливих умов для гармонійного розвитку молоді в умовах сучасного соціокультурного середовища.

Інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є важливим аспектом, який безпосередньо впливає на розвиток особистості, світогляду та професійної підготовки молоді. У цьому контексті педагогічні умови виступають як система впливів, які забезпечують формування умов для активної участі студентів у соціокультурному житті міста. Вони визначають, як молодь може гармонійно інтегруватися в міське середовище, адже саме в умовах великого міста студенти стикаються з різноманітними викликами, що потребують адаптації та розвитку певних компетентностей.

Ключовим етапом у забезпеченні ефективної інтегрованості є розуміння ролі педагогічних умов у формуванні як соціокультурних, так і професійних компетенцій студентів. Враховуючи особливості великого міста, де зосереджені різноманітні культурні, освітні та соціальні інституції, необхідно створити такі умови, які сприяють активному залученню студентів до цих процесів. Адже, попри багатство можливостей, міське середовище може бути і джерелом стресів та адаптаційних труднощів для молоді.

Поняття «умова» охоплює необхідні обставини, які сприяють певним подіям або змінам; це особливості реальної дійсності, за яких відбуваються ті чи інші перетворення. У тлумачному словнику української мови це поняття трактується більш конкретно: умова – це необхідна обставина, що дає змогу реалізувати, створити чи утворити щось що сприяє цим процесам [20, с. 1506]. Вона розглядається як фактор, рушійна сила будь-якого процесу чи явища, тобто чинник [20, с. 1526].

Аналіз поняття «умова» свідчить про його багатогранне смислове наповнення. У наукових джерелах це поняття зазвичай визначають як: 1) обставину, яка впливає на залежність певного явища; 2) правило, що регламентує певний аспект життя чи діяльності; 3) ситуацію у якій відбувається конкретна подія чи процес [50].

У тлумачному словнику української мови це поняття описується як необхідна умова, що забезпечує можливість реалізації, створення чи утворення чого-небудь або сприяє цьому. Також воно визначається як обставини або особливості реальної дійсності, за яких щось відбувається чи здійснюється. Крім того, це може охоплювати правила, що існують або встановлені в певній сфері життя чи діяльності, які забезпечують нормальне функціонування чогось; або ж вимоги, виконання яких сприяє досягненню мети. Поняття також включає сукупність даних і положень, які становлять основу для чого-небудь [73].

Поняття «педагогічні умови» науковці трактують неоднозначно. Науковець С. Літвінчук розуміє як сукупність обставин та можливостей, від яких залежить успішність розвитку та функціонування визначеної педагогічної системи, або як сукупність факторів і правил педагогічної діяльності, або як вимоги, які мають виконувати педагогічні працівники для забезпечення ефективного педагогічного процесу [51, с. 8-10].

Психологи трактують це поняття через призму психічного розвитку особистості, розглядаючи його як поєднання внутрішніх і зовнішніх факторів, які здатні впливати на психологічний розвиток, а також визначати його динаміку й кінцевий результат. Крім того, у психології термін «умова» охоплює сукупність явищ середовища (як внутрішнього, так і зовнішнього), що можуть сприяти формуванню певного психічного феномена, зумовленого активністю особистості чи групи людей.

Поняття «умова» також трактується, як суттєва обставина, яка сприяє певним процесам або явищам, а також як середовище чи обставини за яких відбуваються зміни. У тлумачному словнику сучасної української мови «умова»

визначається як важлива обставина, що забезпечує можливість здійснення, створення або формування чогось чи сприяє цьому [20].

Узагальнюючи вище зазначене, можна дійти до таких висновків: поняття «умова» має загальнонауковий характер і розглядається з кількох ракурсів. Воно охоплює сукупність причин, обставин або певних об'єктів; включає набір чинників, які впливають на розвиток, виховання та навчання людини. Умови здатні впливати як на процес виховання, навчання і розвитку, так і на їхню динаміку та кінцевий результат.

В. Манько розглядає педагогічні умови як взаємозв'язану систему внутрішніх параметрів і зовнішніх характеристик функціонування, яка сприяє досягненню високої ефективності навчального процесу та відповідає психолого-педагогічним критеріям оптимальності [55, с. 153-161].

О. Бражчин, зазначає, що педагогічні умови є обставинами, які сприяють або, навпаки, гальмують розвиток навчально-виховного процесу. Вони визначаються як сукупність засобів, доступних навчальному закладу для ефективної організації цього процесу [13]. Зі свого боку, А. Литвин у своїй роботі, визначає, педагогічні умови як систему певних форм, методів, матеріальних ресурсів та ситуацій, які виникли об'єктивно або були створені суб'єктивно і є необхідними для досягнення конкретних педагогічних завдань [50]. На думку, А. Ашерової педагогічні умови повинні відповідати ряду вимог: мати системний характер, чітко структуровану організацію з налагодженими зв'язками між складовими, а також враховувати особливості професійної підготовки студентів у контексті їхньої готовності до професійної діяльності [4].

Г. Голубова точно підкреслює, що «педагогічні умови представляють собою специфічні риси організації навчально-виховного процесу, які визначають результати виховання, освіти та розвитку особистості. Вони є такими характеристиками цього процесу, які забезпечують його цілісність, сприяють всебічному й гармонійному розвитку студентів, а також створюють сприятливі умови для виявлення й розкриття їхньої педагогічної обдарованості» [23].

Деякі науковці намагалися виокремити складові педагогічних умов, що дозволяє класифікувати їх за різними ознаками, забезпечуючи більш точне розуміння цього поняття. Наприклад, у дослідженні І. Мороз педагогічні умови розглядаються через функціонування трьох сторін взаємодії: «заклад вищої освіти – студент – роботодавець» [68].

І. Прокопенко підкреслює, що педагогічні умови представляють собою взаємопов'язаний та взаємодіючий комплекс засобів навчально-виховного процесу. Цей комплекс сприяє розвитку особистісних мотивів навчання у студента та наближенню характеру його навчально-пізнавальної діяльності до специфіки майбутньої професійної роботи [84].

Для цього, в першу чергу, важливо враховувати, що педагогічні умови не обмежуються лише формальною організацією навчального процесу. Це також є система взаємодії студентів з навколишнім середовищем, підтримка та розвиток їхніх інтересів, інтелектуальних і соціальних потреб у міському контексті.

Дане поняття розглядають з наукової точки зору і ряд інших науковців. Визначення поняття «педагогічні умови» за різними науковцями представлено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Наукові підходи до визначення поняття «педагогічні умови»

Визначення поняття	Автор
Спрямований добір, формування та застосування елементів змісту, методів навчання і виховання з метою досягнення визначених дидактичних завдань	В. Андрєєв, 1998
Це поєднання об'єктивних і суб'єктивних факторів, які сприятливо впливають на ефективність та успішність освітнього процесу	О. Назола, 2005
Комплекс взаємопов'язаних і взаємодіючих заходів у навчально-виховному процесі, що сприяє розвитку особистісних мотивів студентського навчання та наближенню його навчально-пізнавальної діяльності до формату майбутньої професійної діяльності	І. Прокопенко, 2008
Дидактична категорія, яка відображає сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, що впливають на успішне досягнення цілей навчально-виховного процесу	Н. Дворнікова, 2009
Пакет необхідних заходів, спрямованих на підвищення успішності в навчанні, базовий на педагогічній підтримці. Ці заходи повинні гарантувати ефективність навчального процесу,	Н. Шеремета, 2009

надавати йому ознак успішності. Педагогічна підтримка служить інструментом, який може чинити позитивний вплив на засвоєння знань	
Якісна оцінка ключових факторів, процесів та явищ освітнього середовища відображає основні вимоги до організації діяльності. Вона охоплює сукупність об'єктивних можливостей і обставин педагогічного процесу, що створюються цілеспрямовано й реалізуються в освітньому середовищі, сприяючи досягненню поставлених педагогічних завдань. Це також включає, комплекс заходів, які підвищують ефективність цього процесу. Мета створення педагогічних умов, а також характеристики очікуваного результату і специфіка середовища, в якому здійснюється досягнення цілей, визначають вибір відповідних психолого-педагогічних умов	О.Бехтенова, В.Кокорєв, В.Мошкін, А. Наумов, 2010

Таблиця, складена науковцями Т. Шмоніним та І. Глуховим [121], містить узагальнені визначення поняття «педагогічні умови» з посиланням на різних науковців, що дозволяє виявити різноманітні підходи до цього терміну. Вона включає ключові концептуальні розмежування, які допомагають зрозуміти, як педагогічні умови впливають на процеси навчання та виховання. Завдяки цій таблиці можна порівняти і узагальнити різні теоретичні трактування педагогічних умов, що є важливим етапом для подальшого розвитку дослідження в контексті інтеграції студентської молоді до соціокультурного середовища великого міста.

Ми взяли за основу визначення Р. Сопівник та Н. Діра, де науковці зазначають, що педагогічні умови – це комплекс організаційних, методичних і соціальних факторів, що сприяють ефективному функціонуванню педагогічного процесу, забезпечують адаптацію особистості до соціокультурного середовища та її інтеграцію в нові соціальні умови. Вони включають в себе освітні програми, культурні практики, педагогічні стратегії і технології, які забезпечують гармонійний розвиток студентської молоді у конкретному соціокультурному середовищі, зокрема в умовах великого міста [98].

Підсумовуючи, можна зазначити, що значна кількість науковців визначає педагогічні умови за такими ознаками:

1. Динамічність – умови змінюються залежно від потреб і вимог навчального процесу.

2. Взаємозалежність – умови педагогічного процесу взаємодіють і впливають одна на одну.

3. Адаптивність – умови повинні бути гнучкими та відповідати умовам сучасного навчання.

4. Системність – педагогічні умови повинні бути частиною єдиної системи, що охоплює всі аспекти навчального процесу.

5. Цілеспрямованість – умови створюються з метою досягнення конкретних педагогічних результатів.

Ці ознаки взаємопов'язані і створюють загальні умови для успішної реалізації педагогічного процесу в навчальних закладах.

Основні педагогічні умови інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, містять низку факторів, які забезпечують ефективну адаптацію молоді до міського простору, сприяють розвитку її соціальних, культурних і громадянських компетенцій, а також підтримують активне залучення студентську молодь до культурних, освітніх та соціальних процесів міста. Все раніше сказане дозволило нам визначити такі педагогічні умови, які сприятимуть інтеграції студентської молоді в соціокультурне середовище великого міста:

1. *Забезпечення інтеграційно-освітньої підтримки*

- організація вступних курсів, семінарів чи днів знайомства для першокурсників, що допоможуть їм дізнатися про особливості життя у великому місті;

- надання інформації про культурні можливості міста, місцеві традиції, інфраструктуру;

- організація тьюторської підтримки. Призначення наставників (старших студентів або викладачів), які допомагають першокурсникам інтегруватися в соціальне та культурне середовище. Для зниження рівня стресу та допомоги у вирішенні адаптаційних проблем студентської молоді;

2. *Формування інтеграційного освітнього середовища*

- організація лекцій, воркшопів, майстер-класів із залученням митців, громадських діячів чи представників культури великого міста;
- інтерактивні екскурсії, що дозволять студентам вивчити історію та культуру великого міста;
- включення до планів соціально-виховної роботи зі студентами форм роботи, які будуть спрямовані на розвиток міжкультурної компетенції, критичного мислення та знань про соціальну структуру міста;
- забезпечення студентів доступом до бібліотек, цифрових платформ, культурних центрів і громадських ініціатив;

3. Стимулювання соціальної взаємодії та участі у позанавчальній діяльності

- залучення студентської молоді до командних проєктів під час навчання, які сприяють встановленню соціальних зв'язків і розвитку їх комунікативних навичок;
- залучення студентів до організації культурних, соціальних чи освітніх заходів, що сприяє формуванню у них відповідальності та ініціативності;
- проведення інтеграційних заходів для студентів з різних регіонів чи країн, наприклад, днів національних культур чи тематичних вечорів;
- залучення студентської молоді до участі та проведення фестивалів, концертів, виставок, які дозволяють студентам краще зрозуміти культурне середовище міста, залучення до гуртків за інтересами;
- заохочення молоді до участі в соціальних ініціативах та проєктах, що допоможе їм відчути себе частиною громади міста.

Усі ці педагогічні умови створюють сприятливе середовище для інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, дозволяючи їй не тільки інтегроватись до урбаністичних реалій, але й активно брати участь у культурному, соціальному та громадському житті.

Педагогічні умови інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста відіграють ключову роль у формуванні вмінь та

навичок, необхідних для адаптації та взаємодії з новим соціумом. Однак для більш глибокого розуміння цього процесу важливо звернути увагу на поняття «соціокультури», яка включає в себе комплекс норм, цінностей, звичаїв і практик, що визначають поведінку індивідів у певному суспільстві. Соціокультура великого міста є складною системою взаємодій, де студентська молодь має не лише освоювати академічні знання, а й активно залучатися до культурних, соціальних та економічних процесів, що відбуваються в місті.

Поняття «соціокультура» було введено в науковий обіг П. Сорокіним, який трактував його як увесь створений людиною світ - як духовну, так і матеріальну культуру. Цей дослідник акцентував увагу на важливості формування соціокультурного середовища у вихованні, вважаючи це одним із ключових завдань педагогічної науки та практики. Водночас він підкреслював, що середовище не лише слугує провідником соціальності та культури, але й виступає як каталізатор активності людини - як зовнішньої, так і внутрішньої. Воно сприяє інтеграції та здійснення перетворюючої діяльності, завдяки якій відбувається актуалізація і засвоєння суспільного досвіду, а також розвивається здатність до рефлексивного аналізу [21, с.110].

Дослідниця В. Камінська, у своїй роботі трактує соціокультурне середовище як систему ключових чинників, що впливають на розвиток людини. До них відносяться природні умови, суспільно-політичний устрій, засоби масової інформації, заклади освіти та культури, духовні й церковні інституції, особи причетні до освітніх і культурних процесів, а також непередбачувані події. У результаті, соціокультурне середовище можна визначати як сукупність соціальних і культурних умов, а також спеціально організованих у навчальному закладі обставин, у межах яких відбувається діяльність людини та її всебічний розвиток [42, с. 17-18].

Основними функціями соціокультурного середовища є такі:

1. Культурологічна функція, яка забезпечує формування особистісної культури людини – її власних зразків поведінки, методів діяльності, створених продуктів, а також ідей і думок. Особистісна культура розвивається в результаті

практичного й вибіркового освоєння індивідом культурних надбань спільноти чи суспільства загалом.

2. Ціннісно-утворююча функція, що закріплює суспільні цінності у свідомості та поведінці індивідів, сприяючи формуванню їхньої власної системи цінностей.

3. Адаптаційна функція, яка навчає індивіда ефективно адаптуватися до нових життєвих обставин і ситуацій.

4. Соціалізуюча функція, що охоплює координацію та управління процесом інтеграції індивідів у суспільство через виховання, спрямовуючи його ефективність і впорядкованість.

5. Функція соціального контролю полягає у формуванні суспільно схвалених звичок, корисних як для окремого індивіда, так і для колективу. Вона сприяє створенню звичаїв, заснованих на суспільних цінностях, та забезпечує систему групових реакцій на поведінку людини через санкції - як покарання, так і заохочення. Ці санкції відповідають соціальним цінностям, визначеним суспільством.

6. Нормативна функція передбачає закріплення в поведінці особистості соціальних норм, що є схваленими та підтримуються суспільством як зразки поведінки.

7. Інтегративна функція орієнтована на об'єднання людей шляхом засвоєння моделей поведінки, які враховують взаємні інтереси. Вона передбачає узгодження інтересів у процесі взаємодії з іншими, можливість прогнозування дій навколишніх на основі загальних нормам і визнання спільних цінностей. Це сприяє взаєморозумінню, покращенню відносин і координації зусиль у суспільно корисній діяльності [81].

Ще одним великим та досить значним етапом інтеграції для більшості студентів першого курсу є переїзд у велике місто. Адже велике місто є значущим фактором у процесі інтегрованості студентської молоді, оскільки воно пропонує як безліч можливостей, так і певні виклики для нових мешканців. Перехід до життя в місті для студентів першого курсу часто є важливим етапом, що

супроводжується значними змінами в соціальному, академічному та особистому житті. Міське середовище характеризується багатим спектром культурних, освітніх і професійних можливостей, що може суттєво вплинути на швидкість і якість інтегрованості молоді. Водночас, велике місто може приносити виклики, такі як висока вартість життя, соціальна анонімність і складнощі в управлінні ресурсами. Розуміння ролі міського середовища в процесі інтеграції дозволяє краще підготуватися до цих змін і ефективно використовувати переваги, які надає велике місто, для успішної адаптації та розвитку студентів.

Соціокультурне середовище великого міста можуть мати значний вплив на інтеграцію студентської молоді, як у позитивному, так і в негативному руслі. Позитивний вплив соціокультурного середовища великого міста може проявлятися через:

1. Різноманітність можливостей та культурне збагачення. Велике місто часто має багатий культурний життєпис, включаючи музеї, театри, фестивалі та інші культурні події. Це надає студентам можливість розширювати свої горизонти, знайомитися з новими культурами та традиціями, що може допомогти їм адаптуватися і знайти своє місце в соціумі.

2. Професійні можливості, наявність численних компаній, організацій і стартапів створює безліч можливостей для стажувань, практик та перших робочих місць, що сприяє професійному розвитку студентів і їх інтегрованості в ринок праці.

3. Соціальна активність та мережі, залучення до соціальних ініціатив. Міські громади часто мають численні соціальні ініціативи та волонтерські проекти, які дозволяють студентам активно брати участь у житті міста, що сприяє їх соціалізації та створенню нових соціальних зв'язків.

4. Розвинена інфраструктура, адже високий рівень розвитку інфраструктури забезпечує доступ до освітніх, культурних та соціальних ресурсів, що спрощує життя і допомагає студентам швидше інтегруватися.

5. Міжнародне середовище та спільнота. Великі міста часто є мультикультурними центрами, що дозволяє студентам взаємодіяти з людьми з різних країн і культур, розвиваючи міжкультурні компетенції і інтегрованість.

Як ми уже зазначали соціокультурне середовище великого міста крім позитивного впливу може мати і негативний вплив на процес інтегрованості студентської молоді, а саме:

1. Високий рівень стресу. Велике місто може бути стресовим через свою динамічність, швидкий ритм життя і високі вимоги. Студенти можуть відчувати тиск через конкуренцію, фінансові труднощі і соціальні вимоги, що може ускладнити їхню адаптацію.

2. Анонімність та ізоляція. Анонімність великого міста може призводити до почуття ізоляції та самотності, особливо для нових студентів, які ще не мають усталених соціальних зв'язків. Це може негативно вплинути на їхнє емоційне благополуччя і інтеграцію.

3. Високі витрати на життя. Вартість життя в великому місті може бути дуже високою, що створює фінансовий тиск на студентів. Це може стати бар'єром для їхньої соціальної активності та інтеграції, якщо вони зосереджені на вирішенні базових фінансових проблем.

4. Соціальні бар'єри. Міські умови можуть створювати соціальні бар'єри, де різні соціальні групи можуть бути менш інтегрованими або відокремленими одна від одної. Це може ускладнити процеси взаємодії та інтеграції для студентів з різних соціальних та культурних середовищ.

5. Проблеми з житлом і транспортуванням. Наявність обмежених можливостей для доступного житла може створювати додаткові труднощі для студентів, які тільки починають своє життя в новому місті. Проблеми з громадським транспортом, такі як переповненість і затримки, можуть ускладнити пересування по місту і негативно вплинути на загальний комфорт студентів.

Велике місто є важливим осередком для формування соціокультурного контексту, який безпосередньо впливає на розвиток студентської молоді. Великі

міста, як осередки урбанізації, пропонують широкий спектр можливостей для самовираження, навчання та соціалізації молоді. Культурні інституції, освітні установи та громадські організації, як основні елементи міського простору, відіграють ключову роль у формуванні культурних, соціальних та громадянських практик студентів.

В першу чергу, це – культурні інституції (музеї, театри, галереї, культурні центри), які забезпечують студентам доступ до високої культури, історії та мистецтва. Вони сприяють розвитку естетичних та інтелектуальних якостей молоді, формують культурну компетентність та відкритість до нових ідей і концепцій. За допомогою таких інституцій студенти мають можливість не лише вивчати класичні культурні надбання, але й брати участь у сучасних культурних практиках, що дозволяє їм активно взаємодіяти з іншими соціальними групами та розвивати творчі здібності.

Наступний і не менш важливим, є – університети, коледжі, академії, вони є основними центрами формування знань, навичок і компетенцій у молоді. Адже не лише забезпечують навчальний процес, але й активно взаємодіють з міським середовищем, організовуючи культурні заходи, форуми, конференції та волонтерські ініціативи, що дозволяє студентам безпосередньо взаємодіяти з соціокультурним контекстом міста. Освітні установи є важливими для розвитку соціальної активності та громадянської свідомості студентів, адже через різноманітні програми й проекти молодь набуває досвіду, що сприяє їхній інтегрованості в громадське життя міста.

І останнім пунктом в успішній інтегрованості соціокультурного середовища є саме громадські організації (молодіжні центри, волонтерські рухи, громадські ініціативи), які виконують важливу роль у залученні студентської молоді до соціальних та культурних процесів міста. Вони не тільки надають можливості для участі в соціальних проектах та ініціативах, але й формують платформу для розвитку активної громадянської позиції студентів. Громадські організації створюють середовище для взаємодії різних соціальних груп,

дозволяючи молоді на практиці реалізовувати свої інтереси та брати участь у вирішенні соціальних та культурних питань.

Соціокультурне середовище великого міста через свою багатогранність і відкритість, створюють умови для розвитку студентської молоді як особистостей, готових до взаємодії з різними культурними і соціальними реаліями. Завдяки культурним інституціям, освітнім установам і громадським організаціям студентська молодь здатна не лише отримувати знання, але й активно брати участь у культурному та соціальному житті міста, що сприяє формуванню її соціокультурної компетентності, творчого потенціалу та громадянської відповідальності.

Проте, переїзд молоді людини у нове соціокультурне середовище обумовлене саме вступом у ЗВО. Інтегрованість до умов навчання в університеті тісно пов'язана з кардинальною зміною соціального статусу особистості. Особливого значення в цьому процесі набуває перехідний етап від шкільної освіти до студентського життя.

Науковець М. Фіцула у своїй праці зазначає, що ставши студентом закладу вищої освіти першокурсник зазвичай відчуває емоційне піднесення та радість, зростає його самооцінка тощо. Однак через кілька місяців або навіть тижнів значна частина з них починає відчувати певний дискомфорт. Основною причиною цього є труднощі інтегрованості до умов закладу вищої освіти [110, с.46].

Початковий етап навчання студентів у закладі вищої освіти відзначається адаптацією до умов навчального процесу. Інтеграція першокурсників є складним і багатогранним явищем, яке визначається взаємодією психологічних, соціальних, біологічних та інших факторів. Саме в студентському віці відбувається процес активного становлення соціальної зрілості, що проявляється у здатності молоді людини опановувати різноманітні соціальні ролі. Цей період співпадає з юністю та відрізняється складністю формування особистісних характеристик. У цей час розвиваються такі якості: як цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, ініціативність та здатність

контролювати себе. Також зростає інтерес до питань моралі, таких як сенс життя, особисті цілі, спосіб існування, любов, вірність тощо.

Під час навчання у закладі вищої освіти молода людина проходить через кілька етапів інтеграції в нове середовище. Особливо значущим є період адаптації до нових соціальних умов розвитку, який зазвичай припадає на перший курс або навіть на перший семестр. Саме від того, які стратегії пристосування та життєдіяльності будуть опановані і закріплені на цьому етапі, залежатимуть стиль та ефективність її майбутньої професійної реалізації.

М. Дідух зазначає, що період навчання у закладах вищої освіти збігається з початковим етапом зрілості, що зумовлює складнощі у формуванні особистісних рис у молоді. У цей час набувають особливої ваги такі аспекти як життєві цілі, стиль життя, відповідальність, кохання, вірність та інші важливі феномени. Спостерігається посилення свідомих мотивів поведінки, зокрема розвиток таких якостей, як цілеспрямованість, самостійність, ініціативність та рішучість. Значну роль у процесі адаптації відіграє період переходу від шкільного навчання до студентського. У цей час студент стикається зі значною зміною соціального статусу. Початок навчання у закладі вищої освіти супроводжується низкою труднощів: підвищені вимоги до розумової працездатності; великий обсяг різноманітної інформації, яку потрібно засвоїти; високий рівень відповідальності; стресові ситуації, під час складанням заліків та іспитів; порушення режиму дня та хронічний дефіцит часу. Наслідки впливу, цих стресових факторів є досить різноманітними – вони можуть варіюватися від порушень психічної та соціальної адаптації до виникнення невротичних розладів [28, с. 62].

О. Чернишов констатує, що соціокультурний освітній простір закладу вищої освіти інтегрує в собі соціальні, культурні, наукові, виробничі, професійно-освітні інституції та установи регіонального співтовариства. Наявність внутрішніх зв'язків між ними, в центрі яких знаходиться ЗВО, характеризує даний простір як систему, що забезпечує реалізацію важливих завдань освіти. Тоді як зміст внутрішніх соціокультурних перетворень

характеризує прагнення суб'єктів освітнього процесу до набуття позитивного досвіду в створенні особливої освітньої ситуації в навчальному закладі, де кожен студент планує і реалізує індивідуально-освітній маршрут, основу якого складають життєві і професійні перспективи [114].

Так, з позиції В. Овсяннікової складовими інтегрованості студентів є: нове ставлення до професії; освоєння нових навчальних норм, оцінок, способів і прийомів самостійної роботи та інших вимог; пристосування до нового типу навчального колективу, його звичаїв і традицій; навчання новим видам наукової діяльності; пристосування до нових умов побуту в студентських гуртожитках, нових зразків «студентської» культури, нових форм використання вільного часу [74].

Дослідниці С. Блажівська та Ю. Волчелюк у своїй роботі зазначають, що період здобуття вищої освіти супроводжується для молодшої людини багатьма викликами, пов'язаними з початком дорослого життя. Це включає адаптацію до нового середовища ровесників і дорослих, переосмислення власного «Я», необхідність фінансового забезпечення, можливий переїзд до іншого міста, проживання в гуртожитку тощо. Постійне подолання цих труднощів вимагає здатності до самоорганізації, навичок раціонального планування часу й зусиль у навчальному процесі. Цей період також стимулює формування життєвих цінностей, уточнення цілей і перспектив на майбутнє [9].

Для підготовки нового покоління професіоналів необхідно впроваджувати ефективні форми та методи організації навчально-виховного процесу, які сприятимуть розкриттю потенціалу студентів. Особливу увагу слід приділяти прискоренню інтеграції першокурсників до нового способу життя і навчальної діяльності, аналізу їхніх психологічних особливостей та психічних станів на початкових етапах навчання. Також важливим завданням є визначення педагогічних і психологічних умов, що сприяють активізації цього процесу.

М. Клепар М. В., Кравець Н., Т. Потапчук визначають, що показниками інтеграції першокурсників до нового середовища є їхня здатність адаптуватися до різноманітних вимог навчального процесу без виникнення внутрішнього

дискомфорту, низький рівень тривожності у навчанні та гармонійне співіснування з освітнім середовищем [81, с.140].

У період здобуття вищої освіти молода людина стикається з низкою викликів пов'язаних з початком дорослого життя. Це може включати адаптацію до нового середовища однолітків і дорослих, переосмислення уявлення про себе, необхідність самостійного заробітку, можливий переїзд до іншого міста чи життя в гуртожитку. Усі ці задачі вимагають внутрішньої самоорганізації, вміння правильно розподіляти час і ресурси під час навчання, а також спонукають до осмислення власних життєвих цінностей та уточнення довгострокових планів [76, с. 546].

Серед проблем, які спричиняють труднощі інтегрованості студентської молоді, Н. Мирончук визначає:

- соціально-побутові труднощі (наприклад, проживання в одній кімнаті з незнайомими людьми, спільне використання майна, харчування, розподіл обов'язків, незручності житлових умов, відсутність належних умов для підготовки до навчання) – 66,7 %;
- психологічні аспекти (адаптація після відриву від дому, звикання до життя в новому місті, специфіка відносин із викладачами, необхідність самостійного прийняття рішень, питання управління фінансами) – 45,3 %;
- комунікативні виклики (налагодження спілкування з одногрупниками та викладачами) – 26,7 % [65, с.84].

Кредитно-модульна система організації навчального процесу виявилася новим і незвичним підходом для студентів. Вона суттєво відрізняється від шкільного формату освіти, потребуючи іншого підходу до засвоєння інформації, накопичення балів, підготовки до занять, а також змінюючи методи оцінювання й контролю.

Студентська молодь також згадує ситуації, які стали для них неприємними, неприйнятними або навіть шокуючими. Серед них можна виділити такі:

навчальні аспекти: зміна розпорядку дня; несподівані зміни в розкладі (наприклад, поява незапланованих занять); неочікувані контрольні роботи або

заліки, складання іспитів, невдачі на екзаменах, позбавлення стипендії, необхідність написання об'ємних рефератів у стислі терміни, а також впровадження кредитно-модульної системи навчання;

пов'язані з взаєминами у групі: егоїстичність і надмірний індивідуалізм одногрупників, часті суперечки в кімнаті, недружелюбні взаємини з викладачами, прояви зухвалої поведінки та зверхності з боку одногрупників;

особистісні труднощі: складнощі з правильним розподілом часу, нездатність знайти спільну мову з одногрупниками, страх або дискомфорт перед необхідністю виступати привселюдно, відчуття несправедливості під час оцінювання знань, надмірна самовпевненість окремих студентів, виклик до деканату, а також виклики, пов'язані із самостійним проживанням без підтримки батьків;

побутові умови: відсутність гарячої води або її тривала відсутність через раптове припинення подачі, відмова у наданні місця в гуртожитку, життя у чотиримісній кімнаті в умовах перенаселення (шестеро-семеро осіб), труднощі з використанням газовими плитами, проживання з іншими студентами старших курсів. Також проблеми із забезпеченням комфорту у навчальних приміщеннях: брудні аудиторії, недостатнє освітлення, низька температура у аудиторіях. Додатково – незручності при доїзді до місця навчання через необхідність пересадок [77, с. 83].

Для студентів, які живуть із сім'єю, основні труднощі інтеграції пов'язані з адаптацією до нового навчального середовища та соціального оточення. Водночас, вони меншою мірою стикаються з побутовими чи матеріальними проблемами, що значно частіше турбують студентів, які мешкають у гуртожитках або орендують житло. Для останніх викликами стають правила спільного проживання в одній кімнаті, труднощі підготовки до занять через присутність інших людей, необхідність організації спільного побуту та розподілу обов'язків, а також складнощі в навчальному процесі. Студенти, які орендують житло, до цих труднощів додають фінансові проблеми, спричиненні нестачею коштів та потребою в ефективному плануванні бюджету [79].

Залучення студентів до активного та позитивного міського життя, створення підтримуючих умов і управління потенційними труднощами можуть значно покращити їхній досвід інтеграції у велике місто.

І. Глухов та Т. Шмоніна підкреслюють, що педагогічні умови є якісною характеристикою ключових чинників, процесів і явищ у навчальному середовищі, які мають певні особливості. Вони створюються свідомо і реалізуються безпосередньо в освітньому просторі; забезпечують вирішення визначених педагогічних завдань, сприяють організованості наукового пошуку та дають змогу перевірити його результати. Такі умови позитивно впливають на ефективність і результативність навчального-виховного процесу. Структура педагогічних умов охоплює низку компонентів: нормативну базу, зміст освіти, матеріально-технічні ресурси, технології навчання, навчально-методичне забезпечення, міжособистісну взаємодію учасників освітнього процесу та психологічний мікроклімат. Вибір і взаємодія цих компонентів визначають успішність досягнення поставлених цілей у навчально-виховній діяльності [121].

Отже, інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є складним і багатогранним процесом, що потребує створення сприятливих педагогічних умов. Висновки щодо цього параграфу базуються на аналізі ключових аспектів інтегрованості залучення студентів до активної взаємодії з міським середовищем.

Велике місто пропонує численні можливості для саморозвитку студентів, зокрема через культурні заходи, волонтерство та громадські ініціативи. Освітні установи мають інтегрувати навчальний процес до міського середовища, включаючи практичне навчання, екскурсії, співпрацю з місцевими організаціями. У великому місті студенти стикаються з широким спектром соціальних контактів. Формування навичок ефективної комунікації сприяє їхній швидшій інтегрованості. Викладачі можуть застосовувати інтерактивні методи навчання, які сприяють активному обміну думками та спільному розв'язанню проблем. Важливим аспектом є забезпечення ментального благополуччя студентів, особливо тих, хто приїхав з інших регіонів. Заклади освіти повинні

створювати програми інтегрованості, включаючи кураторство, психологічну підтримку та групи взаємодопомоги. Інтегрованість студентів у соціокультурне середовище передбачає їхню участь у громадських ініціативах, соціальних проєктах та культурних заходах. Освітні установи можуть ініціювати студентські клуби, дебатні гуртки, партнерства з місцевими громадами для активного залучення молоді. Великі міста часто є багатонаціональними, що потребує формування у студентів толерантного ставлення до різних культурних традицій. Проведення культурних форумів, фестивалів та міжкультурних заходів сприятиме кращому розумінню та гармонізації взаємин у студентському середовищі. Інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є важливим чинником їхнього особистісного та професійного розвитку. Для успішної інтегрованості необхідно створити відповідні педагогічні умови, які включають організацію взаємодії з міським простором, розвиток комунікативних навичок, психологічну підтримку, соціальну активність та міжкультурний діалог. Лише комплексний підхід дозволить студентам ефективно реалізовувати свій потенціал та активно включатися у суспільне життя міста.

2.2. Критерії, показники та рівні інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста

Соціокультурне середовище великого міста відіграє значну роль у формуванні студентської молоді, впливаючи не лише на рівень їхньої освіти, а й соціальну, психологічну та культурну інтегрованість. Інтегрованість студентів у це середовище є складним процесом, який вимагає врахування багатьох аспектів: від навчальної діяльності до побутових умов та психологічного стану молоді. З огляду на це, важливо розглядати критерії, показники та рівні інтегрованості, які дозволяють оцінити ступінь адаптації студентської молоді до міського середовища і з'ясувати, як ефективно використовуються доступні ресурси для особистісного та професійного розвитку.

Інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є важливим і багатограним процесом, що безпосередньо впливає на розвиток особистості молодої людини, її інтегрованість до нових умов життя, формування соціальних, культурних та професійних навичок. Велике місто, з його різноманітними культурними, освітніми та соціальними ресурсами, стає важливим середовищем для самореалізації студентів, однак одночасно містить і виклики, з якими молодь має впоратися на шляху до інтегрованості.

Перша важливість інтегрованості полягає в тому, що міське середовище дає студентам можливість знайти своє місце в сучасному суспільстві, взаємодіяти з різними соціальними групами, національними спільнотами, брати участь у культурному, освітньому та науковому житті міста. Це не лише сприяє розвитку професійних компетенцій, але й дозволяє сформувати широкую соціальну мережу, що є важливою складовою особистісного зростання.

Соціокультурна інтегрованість в місті також означає освоєння нових форм комунікації та взаємодії. Студенти, що активно взаємодіють з культурними інституціями (театри, музеї, виставки), освітніми установами (вузи, науково-дослідницькі центри) та громадськими організаціями, мають можливість не лише поглибити свої знання, але й отримати досвід участі в громадських ініціативах, волонтерських проектах та соціальних рухах. Це розширює їхні горизонти, дає змогу зрозуміти важливість активної участі в житті міста і суспільства.

Водночас, інтеграція студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є важливим чинником у їхній інтегрованості. Студенти, які успішно інтегруються в це середовище, не тільки покращують свій емоційний стан, зменшують рівень стресу, але й отримують підтримку в процесі адаптації до нового культурного і соціального контексту, зменшують відчуття ізольованості.

Ще однією важливою складовою є розвиток критичного мислення, креативності та інтеркультурної комунікації. Міські простори є місцем, де студенти мають змогу зустрічати людей з різних культурних і соціальних

середовищ, що сприяє розвитку толерантності, гнучкості в мисленні та вмінням працювати в багатокультурних колективах.

Загалом, інтеграція студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є важливою умовою для їхнього всебічного розвитку, реалізації потенціалу та підготовки до активного громадянства. Студенти, які вміють використовувати можливості міського середовища, мають більше шансів на успішну самореалізацію як в професійному, так і в особистісному плані.

У нашому дослідженні інтегрованість студентської молоді до соціокультурного середовища великого міста ми розглядатимемо як процес або стан, при якому індивід або група стає невід'ємною частиною більшої системи чи соціального середовища, ефективно взаємодіючи з іншими її компонентами. У контексті студентської молоді інтегрованість означає успішну адаптацію та взаємодію студентів із соціокультурним середовищем великого міста, що включає не лише фізичне перебування, але й психологічну, соціальну та культурну адаптацію. Інтегрованість передбачає гармонійне поєднання особистісних якостей, соціальних навичок і зовнішніх умов, що сприяють створенню позитивного досвіду в новому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, що стосуються рішення цієї проблеми, показав, що в науковій літературі спостерігається досить неоднозначний підхід до визначення сутності понять «критерій» і «показник». Так, С. Ніколайчук зазначає, що критерій (у перекладі з грецької означає засіб судження, переконання, мірило) є показником для оцінки предмета чи явища; його використовують як ознаку для класифікації або основу оцінки. У педагогічній теорії критеріями називають ті властивості явища, які відображають його ключові характеристики і можуть бути об'єктом оцінювання. Загалом критерій виступає як важлива та визначальна ознака, що розкриває якісні аспекти певного явища й його сутність. Показник, своєю чергою, є кількісною характеристикою явища, яка дозволяє оцінити їхній стан і динаміку [72, с. 123].

У психолого-педагогічній літературі поняття «критерій» розглядається, як: показник або стандарт, що дозволяє оцінити й порівняти педагогічне явище чи процес із певним еталоном (О. Василенко) [99, с. 51]. Це також може означати ознаку або оцінку об'єкта, процесу чи явища, яка визначає рівень їхньої сформованості (С. Сисоєва) [17, с. 99].

Зокрема, М. Демір у своїй статті розглядає критерій як засіб оцінки та судження, а також як необхідну і достатню умову для прояву чи існування певного явища або процесу. Він вважає, що аналіз будь-якої досліджуваної величини має охоплювати не лише її ознаки, а й критерії, які визначають ступінь вираженості тієї чи іншої характеристики в досліджуваному явищі або процесі [26, с. 47].

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що критерій – це сукупність властивостей та характеристик явища, об'єкта чи предмета, які дозволяють оцінити його стан, рівень розвитку та функціонування. Поняття «критерій» за змістом ширше, ніж показник, тому нерідко за одним критерієм може існувати ціла система показників. Водночас між критерієм та показником існує тісний взаємозв'язок: науково обґрунтований вибір критерію значною мірою визначає правильний підбір системи показників. При цьому якість показника залежить від того, наскільки він повно і об'єктивно він відображає сутність обраного критерію [115].

Незважаючи на певну умовність, критерії слугують ідеальним орієнтиром для порівняння з реальними явищами. Вони дозволяють визначати ступінь відповідності або наближення певного педагогічного явища до заданої моделі його сформованості. Завдяки критеріям можна з'ясувати, які результати педагогічної діяльності можуть бути досягнуті, яким способом та з якими ресурсами. У нашому випадку це стосується формування професійної компетентності та усвідомленості студентської молоді в контексті інтеграції.

Інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є складним і багатогранним процесом, що включає різні аспекти адаптації та взаємодії молодих людей із соціокультурними умовами міста. На основі

наукових підходів до визначення критеріїв інтегрованості можна виділити кілька основних аспектів, через які оцінюється інтегрованість особистості до нового середовища.

Дослідник та науковець Р. Смітт, в своїй праці подає такі види критеріїв інтегрованості [127]:

Соціальна інтеграція: охоплює рівень участі особи в соціальних відносинах і комунікаціях у новому середовищі, а також здатність до адаптації та взаємодії з іншими людьми, що знаходяться в цьому середовищі.

Культурна інтеграція: включає здатність особистості засвоювати культурні норми та цінності, а також її вміння виражати свою ідентичність в межах соціокультурних структур нового середовища.

Психологічна адаптація: це аспект, визначаючи адаптацію до психологічного клімату нового середовища, включаючи почуття комфорту, безпеки, задоволення та емоційної підтримки.

У педагогічній літературі виділяють такі критерії інтегрованості студентів-першокурсників у процес навчання закладу вищої освіти:

- формальний – це пізнавально-інформаційна адаптація до нового середовища, структури вищої освіти, змісту навчання, її традицій та власних обов'язків. Для першокурсників характерний стан маргінальності: вже не школярі, але ще не зовсім студенти. Такий перехідний період спричиняє тривалий процес адаптації до нової системи навчання, способу життя, та формування нового динамічного стереотипу. Це також є однією з причин низької академічної успішності студентів першого курсу, особливо під час зимової сесії.

- соціально-психологічний (суспільний) аспект визначається як процес внутрішньої інтеграції групи першокурсників та їхнього включення до студентського середовища в цілому. У цьому випадку основна роль інтеграції полягає у прийнятті індивідом норм, цінностей і нового соціального оточення, усталених форм соціальної взаємодії, а також формальних і неформальних зв'язків, поряд із засвоєнням форматів навчальної діяльності.

- дидактичний аспект стосується підготовки до нових форм і методів навчання у закладах вищої освіти, що насамперед пов'язано з інтелектуальними можливостями першокурсників [52].

Ми в свою чергу, проаналізувавши та дослідивши дослідження науковців, виділили та сформулювали власні критерії інтегрованості студентської молоді до соціокультурного середовища великого міста:

Соціальний критерій – оцінює, як студенти інтегруються в соціальне середовище великого міста, здатність адаптуватися до соціальних норм і традицій, а також рівень їх активності в різних сферах життя. Важливим аспектом є те, наскільки студенти можуть взаємодіяти з іншими мешканцями міста та формувати соціальні зв'язки, що сприяють їх комфортному перебуванню в місті. Інтеграція у соціальне середовище великого міста передбачає не лише адаптацію до його культурних і соціальних особливостей, але й активну участь у житті міста через різноманітні соціальні і культурні заходи.

У великих містах є велика кількість різноманітних соціальних груп, культурних подій та громадських ініціатив. Студенти мають можливість долучатися до цих процесів, що дозволяє їм не тільки відчувати себе частиною урбаністичного середовища, але й сприяє розвитку їх соціальних навичок і взаємодії з людьми з різних середовищ. Крім того, соціальна адаптація включає в себе здатність студентів ефективно реагувати на стресові ситуації і соціальні виклики великого міста, такі як відмінності в соціальних нормах або швидкий ритм життя.

Побутовий критерій – фокусується на тому, як студенти адаптуються до повсякденного життя в умовах великого міста. Це включає в себе не тільки питання житлових умов, але й загальну інтеграцію в міську інфраструктуру, таку як транспорт, послуги, доступ до ресурсів (магазини, медичні заклади, освіта тощо). Важливим аспектом є комфорт студентів у повсякденному побуті, уміння справлятися з міськими реаліями та орієнтуватися в складній і часто багатофункціональній міській інфраструктурі.

Адаптація до житлових умов, транспортних систем, магазинів та інших міських ресурсів може значно полегшити життя студентів і сприяти їхній соціальній інтеграції. Задоволення побутових потреб і легкість у використанні міських послуг дозволяють студентам зосередитися на навчанні та соціальних взаємодіях, що, в свою чергу, впливає на їх здатність адаптуватися до урбаністичного середовища і почувати себе частиною великого міста.

Освітній критерій – оцінює рівень інтеграції студентів у систему освіти міста, їхню здатність адаптуватися до академічних вимог і культурних особливостей навчальних закладів. Велике місто часто є осередком різноманітних освітніх можливостей і програм, і успішна інтеграція студентів в цей процес визначається їх здатністю орієнтуватися в академічному середовищі, виконувати навчальні завдання, працювати з інформацією та ефективно організовувати навчальний процес.

Студенти мають можливість активно долучатися до освітніх ініціатив, які можуть бути не тільки в межах університетів, але й на рівні міських освітніх програм. Це включає участь у додаткових курсах, семінарах, конференціях, наукових дослідженнях та інших формах академічної діяльності. Інтеграція в академічне середовище міста також дозволяє студентам будувати кар'єрні перспективи і розвивати професійні навички, працюючи в тісній взаємодії з науковцями, викладачами та іншими студентами.

Комунікаційний критерій – фокусується на взаємодії студентів з комунікаційною інфраструктурою міста, а також з різними соціальними групами в місті. У великих містах існує величезна кількість інформаційних, соціальних і комунікаційних каналів, таких як медіа, онлайн-платформи, соціальні мережі та інші ресурси, через які студенти можуть отримувати важливу інформацію, обмінюватися досвідом і взаємодіяти з іншими людьми.

Інтеграція студентів у комунікаційне середовище міста дозволяє їм бути в курсі актуальних подій, активно спілкуватися, залучати своїх одногрупників до різних ініціатив і долучатися до міських проєктів. Це також включає взаємодію з різними соціальними групами в місті, що дозволяє студентам краще розуміти

соціальні та культурні процеси, які відбуваються в урбаністичному середовищі, а також сприяє розвитку міжкультурної комунікації.

Компонент критерію включає показник, який служить характерним і конкретним відображенням однієї з важливих сторін певної якості особистості. Його застосування дозволяє здійснити оцінку якості та ступеня її розвитку.

В. Тернопільська та О. Дерев'янка у своїй роботі зазначають, що критерій є системою ключових показників, які відображають норму та вищий рівень розвитку певної якості. Відтак, будучи складовою критерію, показник виступає типовим і конкретним проявом однієї із значущих сторін, на основі якої можна визначити наявність якості та оцінити рівень її розвитку. Застосування показника сприяє оцінці якості та ступеня її сформованості [104, с. 265]

У педагогічній науці термін «показник» трактується як: величина або якісна характеристика критерію, що змінюється; якісна та кількісна ознака, яка відображає різні стани та рівні критерію [5]; змінний параметр, що здатен набувати різних значень при аналізі об'єкта педагогічної діагностики [35]; а також як кількісна характеристика, яка дозволяє зробити висновок про розвиток або перебіг певного процесу [77].

Одним із сучасних підходів до опису показників інтеграції студентів є робота Pascarella та Terenzini (2005), які в своїй праці «How College Affects Students: A Third Decade of Research» надають вичерпну модель інтеграції студентів в академічне середовище.

Вони розглядають інтеграцію як двосторонній процес, що включає академічну та соціальну інтеграцію, і надають кілька ключових показників для кожного з аспектів:

1. Академічна інтеграція:

- Оцінки та успішність (GPA): оцінка середнього балу є основним показником академічної інтеграції. Він відображає, наскільки ефективно студент адаптується до вимог навчального процесу, засвоює матеріал і досягає успіхів у навчанні.

- Час, витрачений на навчання: відповідно до їхнього дослідження, студенти, які більше часу присвячують навчальній діяльності (лекціям, семінарам, самостійному навчанню), показують вищі академічні результати.

- Рівень участі в навчальних заходах (курсів роботи, групові проекти): важливим індикатором є активність студентів у навчальних активностях, що вказує на їхню здатність до взаємодії з матеріалом та іншими студентами.

2. Соціальна інтеграція:

- Участь у позанавчальних заходах: це один із основних показників соціальної інтеграції. Включає участь студентів у клубах, організаціях, спортивних і культурних заходах. Чим активніше студент бере участь у позанавчальній діяльності, тим швидше і ефективніше він адаптується до нового соціального середовища.

- Соціальна підтримка (взаємодія з іншими студентами і викладачами): важливим аспектом є рівень підтримки, яку студент отримує від своїх одногрупників, наставників або викладачів. Студенти, які мають активну підтримку, краще інтегруються в університетську спільноту.

- Мобільність у соціальних мережах університету: це показник, який вимірює, наскільки студент активно взаємодіє з університетським середовищем через соціальні мережі, студентські платформи або участь у навчальних форумах.

3. Психологічна адаптація:

- Рівень стресу та тривоги: це більш індивідуальний показник, який вимірюється через анкети та опитувальники, і він відображає, як студент адаптується психологічно до навчальних вимог і соціальних умов університету.

- Задоволення від навчання: важливим показником є рівень задоволення студента своєю академічною та соціальною адаптацією. Він може включати емоційне благополуччя, а також відчуття приналежності до університетської спільноти [125].

Pascarella та Terenzini у своїй роботі визначають ці показники як критичні для розуміння того, як студенти адаптуються до навчального середовища. Вони

стверджують, що успіх інтеграції залежить від комбінації академічної та соціальної взаємодії студентів із університетським середовищем. Чим вище ці показники, тим ефективніше студент адаптується до нових умов.

Ці концепції застосовуються в сучасних дослідженнях інтеграції студентів, і вони активно використовуються для оцінки ефективності освітніх програм та розвитку студентських ініціатив, спрямованих на підтримку студентів у процесі їх адаптації до університетського життя.

У нашому дослідженні для оцінки інтеграції студентської молоді до соціокультурного середовища великого міста було визначено показники, які відображають різні аспекти цього процесу. Кожен показник дозволяє детально оцінити специфічні фактори, що впливають на соціальну, побутову, освітню та комунікаційну інтеграцію студентів.

Показники соціального критерію:

- *активність участі у культурних та навчальних формах роботи*: цей показник вимірює рівень залученості студентів до культурних і навчальних ініціатив міста, таких як фестивалі, концерти, виставки, наукові конференції, тренінги та семінари. Активна участь допомагає студентам знайомитися з міською культурою, розвивати навички та інтегруватися в освітнє і культурне середовище. Студенти, які активно долучаються до цих подій, створюють соціальні зв'язки, розвиваються інтелектуально і культурно, що сприяє їх глибшій інтеграції в міське середовище.

- *соціальна адаптація у середовищі великого міста*: оцінює, наскільки успішно студенти адаптуються до соціальних норм і взаємодії в умовах великого міста. Це включає здатність налагоджувати нові знайомства, будувати взаємостосунки з людьми різних культур, соціальних і економічних груп. Важливими є також такі аспекти, як здатність справлятися з урбаністичними стресами (шум, високий ритм життя) і брати участь у громадських ініціативах. Чим легше студенти знаходять своє місце в міському середовищі, тим швидше вони стають частиною міської соціальної мережі.

Показники побутового критерію:

- *Адаптація до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів.* Цей показник аналізує, наскільки студенти здатні інтегруватися в побутові умови великого міста, зокрема, влаштування житла (гуртожиток, зйомна квартира), адаптацію до умов міського транспорту, доступ до магазинів, медичних установ, банків та інших необхідних ресурсів. Легкість в адаптації до житлових умов і доступ до міських ресурсів робить життя в місті зручним, що сприяє більш глибокій інтеграції студентів у побутове середовище міста.

- *Інтеграція студентів у міську інфраструктуру.* Цей показник вимірює, наскільки студенти використовують інфраструктуру міста для задоволення своїх побутових і соціальних потреб. Це включає участь у спортивних заходах, використання культурних і освітніх ресурсів міста, а також орієнтацію в таких аспектах міського життя, як міський транспорт, доступ до магазинів, ресторанів та інших закладів. Залучення студентів до цих аспектів підвищує їх комфортність в міському середовищі і сприяє кращому усвідомленню урбаністичного контексту.

Показниками освітнього критерію ми визначили:

- *Адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти.* Цей показник описує, наскільки студенти адаптуються до академічної структури університетів і навчальних закладів міста. Це включає інтеграцію в навчальний процес, розуміння вимог і культурних особливостей вищих навчальних закладів, здатність успішно орієнтуватися в системі оцінювання, а також розвиток необхідних для навчання навичок (вміння самостійно організовувати свій час, працювати з інформацією). Чим краще студенти інтегруються в академічне середовище, тим більше шансів на успіх у навчанні і на подальшу професійну кар'єру.

- *Вступ студентів у навчальні і професійні спільноти.* Цей показник фокусується на тому, як студенти знаходять себе в навчальних і професійних спільнотах міста, таких як наукові групи, студентські об'єднання, асоціації професіоналів, стартапи або інші організації. Важливо, щоб студенти мали доступ до можливостей для професійного розвитку та могли брати участь у

практичній діяльності. Підвищення рівня інтеграції в професійне середовище міста відкриває для студентів нові перспективи для кар'єрного зростання і створює соціальні та професійні зв'язки.

Комунікаційний критерій містить наступні показники:

- *Залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж.*

Цей показник оцінює, наскільки студенти користуються комунікаційними можливостями, доступними в місті. Це включає доступ до міських онлайн-платформ, соціальних мереж, інформаційних ресурсів і міських заходів, що дозволяє їм отримувати необхідну інформацію, обмінюватися досвідом, а також брати участь у міських ініціативах. Комунікація з місцевими мережами і платформами допомагає студентам відчувати себе частиною урбаністичного процесу і бути в курсі актуальних подій.

- *Взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті.* Цей показник вимірює рівень взаємодії студентів з представниками різних соціальних груп і професіоналів, таких як місцеві жителі, підприємці, культурні діячі, активісти. Це може включати участь у міських протестах, ініціативах, професійних мережах та ін. Взаємодія з різними групами сприяє більш глибокій інтеграції студентів в міське суспільство. Залучення до різних соціальних груп дає студентам можливість глибше розуміти міські проблеми, будувати комунікаційні зв'язки та сприяє формуванню більш різноманітних соціальних і професійних контактів.

Ми визначили 4 критерії і 8 показників інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Це дало нам можливість ввести поняття «рівень інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста».

Під рівнем інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста ми розуміємо ступінь залученості студентів до соціальних, культурних та економічних процесів, що відбуваються в межах міста. Це включає в себе активну участь у соціальних і культурних ініціативах, взаємодію з різними соціальними групами, а також знайомство з місцевими традиціями,

культурною спадщиною та участь у культурному житті міста. Ми визначили та охарактеризувати для себе такі рівні інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста: високий, середній та низький.

Рівень розвитку показника відображає ступінь. Ми розглядаємо рівень як міру сформованості та інтегрованості студентської молоді.

Поняття «рівень» у тлумачному словнику визначається як ступінь якості або величина, досягнута в певній сфері; рівень освіти, культури, підготовки або міра прояву певного критерію [18, с. 1223]. Оцінювання рівня сформованості професійної компетентності слід здійснювати через аналіз основних функцій, притаманних професійній діяльності. Для визначення рівня опанування цих функцій необхідно представити кожен з них у вигляді операційних компонентів [6].

Автори педагогічних досліджень розрізняють кілька рівнів сформованості компетентності. Г. Білецька виокремлює вузький, достатній, широкий рівні [8, с. 34]); Е. Луговська пропонує початковий, нормативний, активний, креативний рівні [53]; Є. Павлютенков виділяє репродуктивний, адаптивний, локально-моделюючий, системно-моделюючий, творчий рівні [77, с. 77]; В. Тернопільська, О. Дерев'янка звертають увагу на репродуктивний, реконструктивний, креативний [104, с. 265 – 266] та ін.

С. Іванова у своїй праці зазначає, що якість певної діяльності залежить від рівня досягнення її мети, який може бути високим, середнім, низьким; достатнім, критичним чи оптимальним; допустимим, недопустимим. Для визначення ступеня прояву кожного критерію діяльності, сформованого на основі обраного підходу, використовується оцінювальна шкала. Її параметри встановлюються колегіально і регламентуються управлінською структурою відповідного закладу, установи чи територіального органу в сфері освіти [35, с. 152].

Ми в нашому дослідженні вирішили визначати низький, середній та високий рівні сформованості інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

1. Низький рівень інтегрованості

Цей рівень характеризується обмеженою залученістю студента у соціокультурне середовище міста. Відсутність або мінімальна участь у громадських та культурних заходах. Студент залишається ізольованим у власному оточенні (наприклад, лише університетська група або вузьке коло співвітчизників). Незнання або байдуже ставлення до місцевих традицій і культурних подій. Слабка академічна залученість (низька відвідуваність занять, відсутність інтересу до позанавчальної діяльності). Труднощі у пошуку роботи чи відсутність спроб знайти фінансову незалежність. Вузьке коло спілкування, відсутність контактів із місцевими жителями, низький рівень володіння мовою. Студент, проводить більшість часу вдома або в університеті, уникає соціальних взаємодій і не цікавиться життям міста.

2. Середній рівень інтегрованості

На цьому рівні студент частково залучений у соціокультурне середовище міста, але інтеграція відбувається не на всіх рівнях і може бути нестабільною. Студент бере участь у кількох заходах, проте його залученість є періодичною (наприклад, участь лише у заходах, організованих університетом). Зацікавленість у певних аспектах культури міста (відвідування основних культурних місць, участь у святах), але без глибокого занурення. Участь у навчальних заходах є помірною. Можливе вибіркове залучення до позанавчальної діяльності (наприклад, участь у студентських конференціях лише за умов викладацького стимулювання). Часткова зайнятість або епізодичний підробіток, базове розуміння фінансових механізмів у місті. Студент має кількох знайомих серед місцевого населення, але здебільшого спілкується у межах університетського середовища. Студент, який працює на має підробіток, відвідує декілька культурних подій на рік і активно підтримує спілкування лише з однокурсниками.

3. Високий рівень інтегрованості

Цей рівень характеризується повною адаптацією студента у соціокультурне середовище міста, активною участю у житті громади та

формуванням почуття належності до міської спільноти. Активна участь у громадських ініціативах, волонтерських проектах, організація або лідерство у студентських об'єднаннях. Студент не лише відвідує культурні заходи, а й активно залучається до їх організації чи популяризації. Він добре знайомий з традиціями міста та проявляє інтерес до місцевої культурної спадщини. Висока академічна активність, участь у наукових, міжуніверситетських або міжнародних програмах. Студент використовує всі можливості для саморозвитку. Фінансова незалежність, вміння ефективно планувати свій бюджет. Можливе працевлаштування за фахом або стабільна підробітка. Широке коло знайомств серед різних соціальних груп, включаючи місцевих жителів. Високий рівень володіння державною мовою та навички міжкультурної комунікації. Студент, працює за фахом, організовує культурні заходи в університеті, має друзів серед місцевих жителів і активно цікавиться культурним та громадським життям міста.

У таблиці 2.2. представлені основні критерії, показники та рівні для оцінки інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Кожен критерій містить конкретні показники, які допомагають визначити, як студентська молодь адаптується та взаємодіє з міським середовищем. Рівні інтеграції дають змогу виміряти, наскільки успішно студенти інтегруються на різних етапах і як це впливає на їхнє загальне становлення як особистості в умовах міста.

Таблиця 2.2.

**Критерії, показники та рівні інтегрованості студентської молоді
у соціокультурне середовище великого міста**

Критерії	Показники	Рівні
Соціальний	- активність участі у культурних та навчальних формах роботи	
	- соціальна інтегрованість в середовище великого міста	

Побутовий	- інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів	Низький Середній Високий
	- інтеграція студентів у міську інфраструктуру	
Освітній	- адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти	
	- вступ студентів у навчальні і професійні спільноти	
Комунікаційний	- залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж	
	- взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті	

Інтеграція студентської молоді в соціокультурне середовище відіграє ключову роль у формуванні особистості і є важливою складовою процесу становлення, їх соціальної адаптації та розвитку в умовах сучасного суспільства. Студентський вік – це період інтенсивних змін, як на когнітивному, так і на соціальному рівні, коли молоді люди знаходяться на перехресті між дитинством і дорослішанням, між традиційними і сучасними соціокультурними практиками. У цей час формуються важливі життєві орієнтири, професійні навички та соціальні зв'язки, які в подальшому визначатимуть успішність молодих людей у професійній та особистісній діяльності.

Відповідно до визначених нами критеріїв та показників інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, нами було обрано відповідні діагностичні методики (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Критерії, показники та методи оцінки інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста

Критерій	Показник	Методика
1.Соціальний	- активність участі у культурних та навчальних формах роботи	Аналіз документації Анкета для вимірювання рівня соціальної інтегрованості студентів (авторська методика)
	- соціальна інтегрованість в середовище великого міста	

2. Побутовий	- інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів	Аналіз документації Опитувальник щодо інтеграції в соціокультурне середовище великого міста (авторська методика)
	- інтегрованість студентів у міську інфраструктуру	
3. Освітній	- адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти.	Спостереження Анкета визначення рівнів комунікації студента (авторська методика)
	- вступ студентів у навчальні і професійні спільноти	
4. Комунікаційний	- залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж	Анкета визначення рівнів комунікації студента (авторська методика)
	- взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті	

Експериментальну роботу з розроблення і впровадження критеріїв та показників щодо інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста проводили у три етапи: констатувальний, формувальний і контрольний.

На констатувальному етапі було визначено та відібрано методики для оцінювання рівня інтегрованості студентів у соціокультурне середовище великого міста, а також для аналізу стану цієї проблеми в закладах вищої освіти.

На формувальному етапі було визначено ефективність критеріїв та показників що стосуються інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста і впровадження форм та методів соціальної педагогіки за напрямом інтеграції студентів.

Констатувальний етап експерименту, що тривав з вересня по листопад 2023-2024 н. р., був спрямований на розробку та впровадження педагогічних умов, показників сформованості рівня інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Його проведено на базі 5 закладів вищої освіти.

Таблиця 2.4

Заклади вищої освіти для дослідження рівня інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста

№ п\п	ЗВО	Місто
-------	-----	-------

1.	УДУ імені Михайла Драгоманова	м. Київ
2.	Національний університет біоресурсів та природокористування України	м. Київ
3.	Державний університет інфраструктури та технологій	м. Київ
4.	Національний університет «Запорізька політехніка»	м. Запоріжжя
5.	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	м. Івано-Франківськ

В нашому дослідженні брало участь 152 студенти (68 хлопців та 84 дівчини) з них: УДУ імені Михайла Драгоманова – 20 студентів (12 дівчат та 8 хлопців), Національний університет біоресурсів та природокористування України – 50 осіб (36 дівчат та 14 хлопців), Національний транспортний університет 32 особи, Національний університет «Запорізька політехніка» – 25 студентів (13 дівчат та 12 хлопців), Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника – 25 студентів (16 хлопців та 9 дівчат).

Таким чином, таке число студентів для констатувального експерименту в дисертації обумовлений необхідністю отримання репрезентативних, статистично значущих результатів при оптимальному використанні ресурсів дослідження, що дозволяє точно оцінити рівень соціальної інтеграції студентів та виявити фактори, що на нього впливають.

Констатувальний етап експерименту передбачав:

- контент-аналіз документації закладів вищої освіти (вивчення політик, стратегій та програм, що сприяють інтеграції студентів до культурних і соціальних умов міста, участь у громадських і соціальних проектах, доступ до ресурсів міста)

- проведення анкетування студентської молоді закладів вищої освіти.

- добір діагностичних методик та комплексне оцінювання сформованості рівнів інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста

- визначення недоліків і проблем у роботі закладів вищої освіти з підвищення рівня інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

На початковому етапі констатувальної частини експерименту було проведено контент-аналіз навчальної документації закладів вищої освіти (вивчення політик, стратегій та програм, що сприяють інтеграції студентів до культурних і соціальних умов міста, участь у громадських і соціальних проектах, доступ до ресурсів міста).

З цією метою було проведено аналіз Державного стандарту вищої освіти (постанову Кабінету Міністрів України № 347 від 29 квітня 2015 року «Про затвердження Державного стандарту вищої освіти») [80]. У документі визначено, що до ключових компетентностей для здобувачів вищої освіти, які повинні включати як професійні, так і загальні навички. Основними є: здатність до самостійного навчання і професійного розвитку, креативне і критичне мислення, а також вміння вирішувати складні проблеми в реальних умовах. Студенти повинні бути здатними до ефективної комунікації, працювати в команді, застосовувати інформаційні технології та цифрові інструменти для виконання професійних завдань. Крім того, важливими є соціальні та громадянські компетентності, такі як громадянська відповідальність, етика та здатність до міжкультурної комунікації. Стандарт також наголошує на значенні особистісних якостей, таких як самоорганізація, тайм-менеджмент та готовність до постійного розвитку, що дозволяє студентам успішно інтегруватись в соціокультурне середовище.

Огляд навчальної документації закладів вищої освіти повинен включати аналіз документів, які регламентують участь студентів у громадських і соціальних проектах, розвиток міжкультурної комунікації та доступ до ресурсів міста (культурних центрів, музеїв, волонтерських ініціатив). Зокрема,

розглядаються програми, спрямовані на підтримку студентської активності, реалізацію волонтерських ініціатив та інтеграцію студентів у соціокультурне життя міста, що дозволяє студентам успішно адаптуватися до нового середовища, а також сприяє розвитку громадянської свідомості та соціальної відповідальності серед молоді.

Відповідно, у річних та навчальних планах ЗВО для інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста повинні бути передбачені:

1. Культурно-просвітницькі заходи – організація культурних подій, фестивалів, виставок, театральних постановок, які знайомлять студентів з культурними особливостями міста. Дані форми роботи частково є в усіх ЗВО, проте не достатньо залучено до них студентів, адже лише невелика частина студентської молоді приймає участь в цих заходах.

2. Соціальні програми – участь студентів у волонтерських, благодійних, екологічних ініціативах, що сприяють розвитку соціальної відповідальності та взаємодії з місцевими громадами. Ці програми мають місце в ЗВО які обрані для нашого дослідження, проте їм приділяється мало уваги з боку викладачів факультету, і через це їх дуже мало в кожному з університетів.

3. Міжкультурна комунікація – курси або заходи, що сприяють розвитку навичок міжкультурної взаємодії, підтримка інтеркультурного діалогу серед студентів, особливо міжнародних. Однак, її розвиток часто стикається з кількома проблемами:

- Недостатній фокус на практичних аспектах: більшість ЗВО зосереджені на академічній частині навчання і не приділяють достатньої уваги розвитку міжкультурних навичок.

- Брак ресурсів: відсутність спеціалістів, програм або тренінгів для навчання студентів ефективній міжкультурній комунікації.

- Культурні бар'єри: існує відсутність розуміння важливості міжкультурних взаємодій через стереотипи або непорозуміння.

4. Інтеграція в професійне середовище – стажування, практики, співпраця з місцевими підприємствами та установами для забезпечення зв'язку між

академічною діяльністю та реальним соціокультурним середовищем міста. Інтеграція студентів у професійне середовище в ЗВО є важливою складовою їх підготовки, але в більшості ЗВО не розвинена через кілька причин:

- Недостатня співпраця між ЗВО та підприємствами: ЗВО не мають налагоджених партнерських відносин з компаніями, що ускладнює стажування та практичні навчання.

- Теоретична спрямованість навчання: ЗВО часто фокусуються на теоретичному викладі матеріалу, ігноруючи практичні навички, які важливі для успішної інтеграції в соціокультурне середовище.

- Відсутність кар'єрних центрів: у багатьох університетах немає ефективних кар'єрних центрів, які б допомагали студентам знайти роботу, стажування чи поєднувати навчання з соціокультурним досвідом.

- Різниця між академічними стандартами та вимогами ринку праці: Не завжди навчальні програми адаптовані до реальних вимог ринку праці, що ускладнює інтеграцію студентів у соціокультурне середовище після закінчення навчання.

Ці проблеми призводять до того, що інтеграція студентів у соціокультурне середовище в ЗВО залишається недостатньо розвиненою.

5. Спільні проекти з місцевими організаціями – співпраця з культурними, науковими та громадськими установами міста для реалізації спільних соціокультурних та наукових проектів. Спільні проекти з місцевими організаціями є потужним інструментом для підвищення рівня інтеграції студентів, але в багатьох ЗВО вони не розвинені через кілька причин:

- Відсутність партнерських зв'язків: у багатьох випадках університети не мають розвинених контактів з місцевими організаціями, що ускладнює реалізацію спільних проектів.

- Недостатня мотивація організацій: місцеві організації можуть не бачити вигоди від співпраці з ЗВО, або не мають ресурсів для підтримки таких проектів.

- Низька ініціативність з боку ЗВО: в університетах часто відсутнє стратегічне планування або зацікавленість у налагодженні співпраці з місцевими організаціями.

- Обмежений час і ресурси: студенти та викладачі часто не мають достатньо часу для участі в зовнішніх проектах через навантаження навчання.

Ці фактори призводять до того, що спільні проекти з місцевими організаціями залишаються не досить розвиненими у багатьох ЗВО.

Ці елементи повинні бути інтегровані в структуру навчальних планів для того, щоб сприяти більш активному залученню студентів у соціокультурне життя міста. Ми здійснили аналіз п'яти річних планів виховної роботи закладів вищої освіти з метою визначення завдань, видів діяльності, методів і форм, що сприяють інтеграції студентської молоді в соціокультурне середовище великого міста (табл. 2.5).

Таблиця 2.5.

Результати аналізу річних планів закладів вищої освіти

№	Завдання, форми, методи роботи з студентами	Наявність %
1	Культурно-просвітницькі заходи	20
2	Соціальні програми	15
3	Міжкультурна комунікація	18
4	Інтеграція в професійне середовище	12
5	Спільні проекти з місцевими організаціями	35

В даній таблиці (табл.2.3) описано форми роботи та відсоткове співвідношення всіх ЗВО які брали участь у нашому дослідженні.

Так, формування у студентської молоді соціальної відповідальності та громадянської активності проводиться, але не на достатньому рівні. Залучення студентів до культурного життя міста, розвиток міжкультурної комунікації мінімальна. Зокрема проводились культурні екскурсії, відвідування виставок («Культурні екскурсії містом», «Виставки студентських робіт», «Тематичні кінопокази та культурні вечори»)

Збільшення рівня взаєморозуміння та інтеграції студентів, проте не завжди позитивно, покращення інтеграції студентів можна провести низку різноманітних форм роботи, які будуть сприяти розвитку комунікації, взаєморозуміння та інтегрованості в новому середовищі.

Для розвитку активної волонтерської діяльності студентів та забезпечення хорошої комунікації в рамках виховної роботи в ЗВО організовуються різноманітні форми роботи (програма «Наставник для кожного студента», лекція «Волонтерський рух: допомога тим, хто потребує», круглий стіл «Клуб волонтерів: разом робимо більше», «Волонтерський тренінг: як допомогти та змінити світ», «Клуб взаємодопомоги: разом до успіху»). Що сприяє розвитку соціальної відповідальності студентів, покращенню комунікації між студентами та міською спільнотою, а також підвищенню їхньої активності у громадських ініціативах.

Підвищення соціокультурних навичок студентів, покращення їх працевлаштування є, проте не на достатньому рівні.

Хоча цілком можна знайти приклади зовсім іншого характеру. Так у річному плані факультету ЗВО Національний університет «Запорізька політехніка» зазначено, що важливим напрямом роботи є підвищення фізичної активності та здоров'я студентів, розвиток командної взаємодії та розвиток лідерських якостей, підтримка творчих ініціатив студентів є в закладах вищої освіти але не достатньо розвинута та адаптована. А по записах кураторів груп та роботи клубів немає записів, які б підтверджували проведення цих форм робіт, які б сприяли покращенню цих показників.

Проведений нами аналіз планів роботи факультетів, кафедр та кураторів груп засвідчив, що рівень інтегрованості студентської молоді у заклад вищої освіти та соціокультурне середовище великого міста слабо врахований у планах роботи закладів, а також у визначених ними формах і методах діяльності.

Таким чином, в результаті контент-аналізу документації планів роботи факультетів, кафедр та кураторів закладів вищої освіти щодо інтеграції

студентської молоді в соціокультурне середовище великого міста ми виявили такі недоліки, серед яких:

- обмеженість доступної інформації: документація, яку можна проаналізувати, неповна не завжди актуальна, що обмежує глибину аналізу. Є програми та стратегії які можуть не бути детально прописані або не відображати реальну ситуацію.

- не врахування реальних результатів: аналіз документації часто орієнтується на формальні аспекти, такі як наявність програм або планів, але не завжди враховує їх реальну ефективність. Документація включає численні програми та ініціативи, але без фактичних результатів їх вплив на студентів мінімальний.

- невідповідність між планами та практикою: велика ймовірність, що те, що прописано в документах (наприклад, плани або програми інтеграції), не відповідає реальним заходам, що здійснюються на практиці.

- обмежений контекст: документи часто не враховують ширший соціокультурний контекст, в якому функціонує ЗВО. Вони не охоплюють всі аспекти взаємодії студентів з соціокультурним середовищем міста (наприклад, не включають взаємодію з місцевими громадами, інституціями чи культурними організаціями).

- відсутність зворотного зв'язку: зазвичай не включено в аналіз дані про зворотний зв'язок від самих студентів щодо ефективності інтеграції. Без таких даних важко точно оцінити реальне сприйняття студентами соціокультурних ініціатив та програм, зазначених у документації.

- складність у порівнянні: аналіз документації кількох закладів, різні стилі формулювання планів, різні підходи до організації навчального процесу та соціокультурних ініціатив ускладнюють порівняння результатів і висновків.

Таким чином, хоча контент-аналіз може дати важливу інформацію про наявні програми та ініціативи, його ефективність значною мірою залежить від точності, повноти та контексту документації, а також від правильності інтерпретації отриманих результатів.

Саме тому на наступному етапі ми вважаємо за доцільне провести анкетування серед студентів, щоб визначити рівень інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

Відповідно нами було визначено та адаптовано методики, які можна побачити нижче. На даному етапі дослідження було обрано методики у формі анкетування, оскільки вони є ефективним та зручним інструментом для збору даних, який дозволяє отримати різностороннє уявлення про стан соціальної інтеграції студентів у соціокультурне середовище великого міста. Анкета дає змогу швидко і точно зафіксувати ключові аспекти соціальної інтеграції, що важливо для комплексного аналізу цього процесу. Наші форми роботи адаптовані під наші показники та критерії які описані вище у таблиці та мають допомогти нам визначити рівень сформованості показників за кожним критерієм.

У нашому дослідженні важливим аспектом є розгляд методик, які використовуються для вимірювання рівня соціальної інтеграції студентів. Розроблені нами анкети містять питання, що дозволяють оцінити рівень інтеграції студента у соціокультурне середовище великого міста, взаємодію з однокурсниками, участь у студентських організаціях та загальну активність. Ось короткий опис та обґрунтування вибору цих методик:

1. Анкета для вимірювання рівня соціальної інтегрованості студентів (Додаток А).

Анкета містить питання, що дають змогу оцінити різні аспекти соціальної інтегрованості студентів у навчальне середовище університету. Вона охоплює такі ключові теми:

- Взаємодія з однокурсниками (частота спілкування, підтримка, участь у групових проектах).
- Участь у студентських організаціях (членство, участь у заходах).
- Активність у соціальному середовищі (відвідування культурних заходів, задоволення можливостями інтеграції).

- Враження та пропозиції студентів щодо покращення соціальної інтегрованості.

Ця методика дозволяє отримати як кількісні, так і якісні дані про рівень інтегрованості студента. Кількісні питання дають змогу провести статистичний аналіз та оцінити загальні тенденції в інтеграції студентів, а відкриті питання дозволяють виявити індивідуальні труднощі та пропозиції. Анкета сприяє глибшому розумінню того, як студенти взаємодіють між собою, які труднощі вони можуть зустрічати, а також які форми активності та підтримки були б корисними для покращення їх соціальної інтеграції в університеті.

Даючи відповідь на запитання «Як часто ви спілкуєтесь з однокурсниками поза навчанням?» ми бачимо що 33.3% (51 особа) відповіли «щодня», хоча 28.6% (44 особи) відповіли «рідше чим раз в місяць», в основному це були студенти Національного університету біоресурсів та природокористування та Національного транспортного університету.

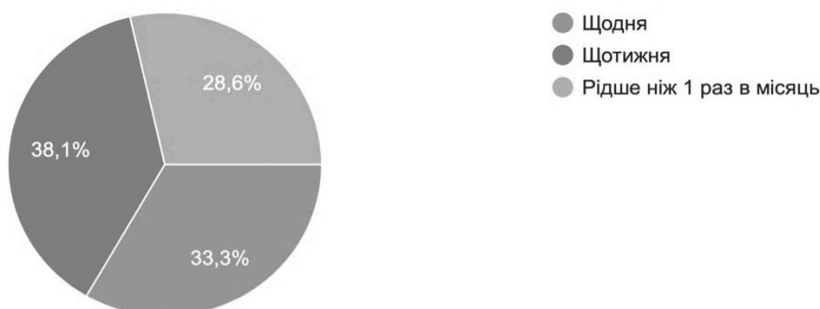

Рис. 2.1. Аналіз емоційно-мотиваційного стану студентської молоді за соціальним критерієм

Відповідаючи на запитання «Наскільки ви відчуваєте підтримку з боку однокурсників?» більша частина відповіли позитивно на дане запитання, а саме: 42,9% (65 осіб) дали відповідь, що дуже середня підтримка, 19% (29 осіб) висока, та 38,1% (58 осіб) відповіли що низька підтримка з боку однокурсників.

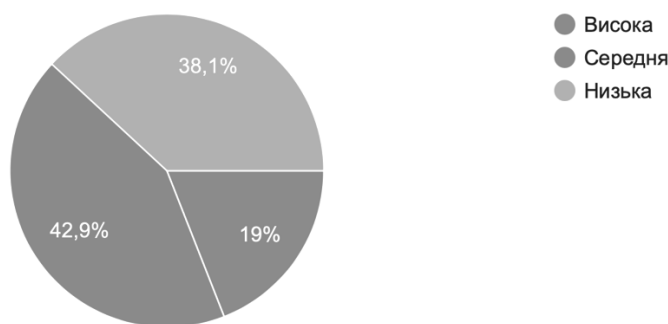

Рис. 2.2. Аналіз соціального критерію інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста

Наступним нашим запитанням було «Чи є ви членом будь-якої студентської організації або клубу?», де ми отримали негативну відповідь, де студенти відповідали «не хочу», «не відвідую дані заходи», «не входжу до ніяких клубів», «не запрошували» та «немає бажання» і лише 15,7% (24 особи) відповіли що входять до студентських організацій та є членами клубів студентського самоврядування.

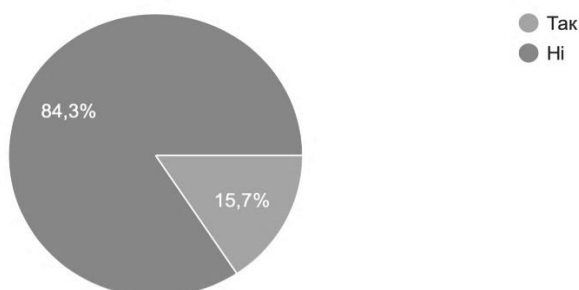

Рис. 2.3 Показник активності участі у культурних та навчальних заходах

Відповіді на запитання «Які аспекти вашого соціального життя в університеті вам найбільше подобаються?» були дуже різні, до прикладу: «Багато позанавчальних заходів», «Різні форми роботи», «Нічого не подобається», «Нічого немає», «Залученість студентів у позанавчальну діяльність», «Одноманітність і нічого цікавого», «Немає» та 3,9% (6 осіб) не змогли взагалі дати відповідь на дане запитання. Підсумовуючи дане питаннями бачимо, що майже 60% відповіли більше в негативну сторону ніж позитивну.

Запитання «Які труднощі або проблеми ви зустрічаєте при інтеграції в студентське середовище?» допомогло нам побачити більш ширше питання інтеграції, адже відповіді були розгорнуті та не завжди позитивні: «Важко влитись в колектив», «Важко знайти підхід до викладача», «Зміна середовища», «Не можу відповісти, але морально важко», «Ніяких», «Онлайн-навчання», «Через нічні тривоги не висипаюсь, а вдень пари», «Моя адаптація», «Немає проблем», «Географічні, нажаль не маю можливості бути на офлайн заходах», «Адаптація до нового середовища». 78% опитаних мають труднощі в інтеграції.

Відповідаючи на питання «Які пропозиції ви маєте для покращення соціальної інтеграції студентів в університеті?» більша частина запропонувала багато хороших варіантів: «Запровадження програм де старші студенти можуть бути наставниками, допомагаючи молодшим студентам орієнтуватись в університетському житті», «Лекції-знайомства», «Проводити цікаві заходи», «Вести соціальні мережі, виставляти там актуальну та цікаву інформацію про ЗВУ та майбутні заходи», «Частіше збиратися саме групою позанавчанням», «Менше навантаження», «Тематичні вечори, регулярні культурні та освітні заходи».

Таблиця 2.6.

Рівні сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за соціальним критерієм на констатувальному етапі експерименту

Рівні	Показники					
	Активність участі у культурних та навчальних формах роботи		Соціальна адаптація в середовищі великого міста		Всього за критерієм	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Високий	6	3,8	6	3,8	6	3,8
Середній	81	53,5	77	50,5	79	52
Низький	65	42,7	69	45,7	67	44,2

Отже, аналіз табл. 2.6 засвідчив, що більшість студентської молоді (79 осіб, 52%) мають середній рівень сформованості показників, не завжди активні у культурних та навчальних закладах та достатньо адаптовані у середовище великого міста. Лише 6 студентів (3,8%) мають високий рівень сформованості показників, тобто ці студенти постійно беруть участь у різних навчальних закладах та досить добре адаптовані в середовище великого міста.

Отже, було виявлено недоліки у діяльності закладів вищої освіти за соціальним показником інтегрованості студентської молоді в соціокультурне середовище великого міста, після проведення даного анкетування, а саме:

- мала кількість заходів для соціальної інтегрованості: результати анкети вказують на низький рівень соціальної інтегрованості, це свідчить про те, що ЗВО не проводять достатньо культурних, соціальних або громадських заходів, які допомагають студентам адаптуватися до міського середовища.

- обмежений доступ до міських ресурсів: студенти відчують відсутність можливостей для взаємодії з міськими культурними та соціальними ініціативами (наприклад, участь у культурних, спортивних заходах, волонтерських проектах або доступ до громадських організацій), що впливає на їхню соціальну інтеграцію.

- низька активність студентського самоврядування: багато студентів мають низьку інтегрованість, це може означати, що вони не мають достатніх можливостей для участі в студентському самоврядуванні або в управлінні університетським життям. Відсутність активної участі в клубах, організаціях та громадських ініціативах знижує рівень інтеграції та взаємодії з іншими студентами та містом.

- низький рівень підтримки першокурсників: результати анкети вказує на погану соціальну інтегрованість серед першокурсників, це може означати, що університети не мають достатніх програм для полегшення їх адаптації до міського життя. Наприклад, відсутність орієнтаційних тижнів, індукційних курсів або менторських програм, які допомагають студентам інтегруватися в нове середовище.

- Ігнорування важливості соціокультурних дисциплін: анкета показує, що студенти мають низький рівень інтегрованості у соціокультурне середовище, це може бути ознакою того, що університети не акцентують увагу на навчальних дисциплінах, які сприяють розвитку міжкультурних навичок, соціальної відповідальності, волонтерства тощо.

Далі ми дослідили рівень сформованості показників за побутовим критерієм, тобто сформованість таких показників як: інтегрованості до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів та інтегрованість студентів у міську інфраструктуру. З цією метою ми використали опитувальник для студентів щодо інтеграції в соціокультурне середовище великого міста (Додаток Б).

Цей опитувальник досліджує рівень соціальної та культурної інтегрованості студентів у великому місті, де університет є важливим соціальним та культурним центром. Питання стосуються:

- Соціальних зв'язків у місті (як часто студенти спілкуються з місцевими жителями, рівень підтримки, наявність близьких друзів).
- Учасі в культурних заходах та подіях.
- Інтегрованість до нового міського середовища та оцінки рівня інтеграції в ньому.
- Відчуття приналежності до місцевої громади та університетської спільноти.

Цей опитувальник дозволяє оцінити інтегрованість студентів не лише в університетське середовище, але й у ширший соціокультурний контекст міста. Важливо знати, наскільки добре студенти адаптуються до міського середовища, оскільки це може вплинути на їхнє самопочуття, соціальну підтримку та загальну ефективність навчання. Це дослідження також дозволяє виявити можливі труднощі, пов'язані з адаптацією у новому соціокультурному середовищі, що може бути корисно для розробки заходів підтримки студентів.

Респондентам було запропоновано відповісти на запитання «Як часто ви спілкуєтеся з новими людьми в місті (не тільки з однокурсниками)?», де ми

можемо побачити, що лише 16,2% (25 осіб) спілкуються щодня з новими людьми в місті; 37,8% (57 осіб) раз на тиждень; та 29,7% (45 осіб) спілкуються з новими людьми рідше чим один раз в місяць.

Результати аналізу відповідей на запитання «Як ви оцінюєте рівень соціальної підтримки, яку отримуєте від людей у місті?» розділилися таким чином: більшість (54,1% (82 особи)) опитаних вважають, що отримують середній рівень соціальної підтримки, менша частина (13,5% (21 особа)) вважають, що мають високий рівень підтримки. Та значна частина (24,3% (37 осіб)) не отримують соціальної підтримки зовсім.

Результати аналізу відповідей на запитання «Як часто ви відвідуєте культурні або соціальні заходи (наприклад, концерти, виставки, фестивалі)?» представлено на рис. 2.8. 38,9% (59 осіб) вказали що рідко не відвідують жодних заходів, 44,4% (68 осіб) періодично ходять на такі заходи, та 16,7% (25 особи) часто відвідують.

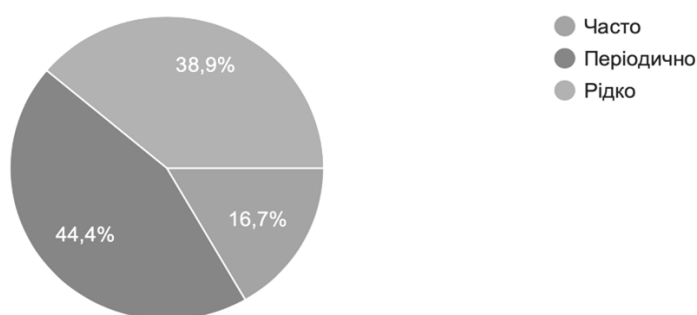

Рис. 2.8. Результати діагностування за опитувальником для студентів щодо інтегрованості у соціокультурне середовище великого міста

Метою наступного запитання «Як часто ви берете участь у місцевих подіях або заходах, організованих громадськими або культурними організаціями?» було з'ясування чи залучені та як часто залучені студенти до різних організацій. Аналіз даних свідчить, що переважна більшість 48,6% (74 особи) рідко приймає участь в таких чи схожого плану формах роботи. 37,1% (56 осіб) ніколи не

беруть в цьому участь, та лише 14,3% (22 особи) постійно приймають участь у різних формах роботи та часто приєднуються до культурних організацій.

Результати діагностування за побутовим критерієм виявили середній рівень у 82 студентів (54,1%), що характеризує їх як здатними добре адаптуватися до житлових умов і інфраструктури міста та інтегруватися у міську інфраструктуру. Високий рівень за побутовим критерієм виявлено лише у 8 студентів (5,2%), який свідчить про відмінний рівень інтегрованості до житлових умов і інфраструктури та інтегрованість студентів у міську інфраструктуру. Низький рівень за побутовим критерієм встановлено у 62 студентів (40,7%) в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Рівні сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за побутовим критерієм на констатувальному етапі експерименту

Рівні	Показники					
	Адаптація до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів		Інтеграція студентів у міську інфраструктуру		Всього за критерієм	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Високий	8	5,1	8	5,3	8	5,2
Середній	82	54,3	82	53,9	82	54,1
Низький	62	40,6	62	40,8	62	40,7

Таким чином, ми встановили недоліки в роботі закладів вищої освіти за напрямком інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, після проведення даного анкетування, а саме:

- недостатня організація позанавчальних активностей: результати опитування показують, що студенти не мають доступу до різноманітних соціокультурних заходів (фестивалі, концерти, виставки, тематичні зустрічі), це свідчить про недоліки в організації студентського життя в університеті. Це означає, що ЗВО не приділяють належної уваги культурній інтегрованості студентів у соціокультурне середовище міста;

- ізоляція першокурсників: студенти можуть відчувати себе відірваними від інших студентів через недостатню організацію заходів для знайомства та спільної діяльності;

- малий рівень залучення студентів до соціальних і культурних ініціатив: опитування вказує на низьку активність студентів у волонтерських або громадських ініціативах, це є ознакою того, що ЗВО не сприяють розвитку активної громадської діяльності серед студентів. Відсутність підтримки ініціативних груп або організацій, які займаються соціальною або культурною діяльністю, обмежує студентське самоврядування.

- неякісна комунікація між студентами та університетом: студенти скаржаться на відсутність зворотного зв'язку з адміністрацією щодо їхнього соціального досвіду чи потреб, це вказує на слабку комунікацію між студентами і адміністрацією. Відсутність регулярних опитувань, зустрічей чи публічних форумів для обговорення студентських проблем знижує можливість виявлення і вирішення питань щодо соціокультурної адаптації.

Освітній критерій містить показники, що засвідчують інтегрованість до освітньої системи закладів вищої освіти та вступ студентів у навчальні та професійні спільноти. Основним для оцінювання рівня сформованості показників освітнього критерію стала «Анкета рівня комунікації студента» (Додаток В).

Ця анкета оцінює рівень комунікаційних навичок студентів, почуття приналежності до студентської громади та рівень соціальної підтримки. Вона складається з кількох блоків:

- Комунікативні навички (вміння спілкуватися, налагоджувати контакти, відкритість у висловлюваннях).

- Почуття приналежності до групи та університетської спільноти.

- Соціальна підтримка: наявність близьких друзів, соціальних зв'язків, підтримка з боку університету.

- Загальне відчуття інтегрованості, яке включає адаптацію в університетському середовищі.

Ця анкета допомагає оцінити важливий аспект інтегрованості – комунікаційні навички. Високий рівень комунікації є важливим фактором для успішної інтегрованості в нову соціальну групу (особливо в університетське середовище), адже від нього залежить не лише взаємодія з однокурсниками, але й здатність долати соціальні бар'єри. Оцінка рівня комунікативних навичок допомагає виявити студентів, які можуть мати труднощі у спілкуванні і потребують додаткової підтримки. Де отримані дані ми адаптували до 3 рівнів комунікації, в якому 1-2 бали: низький рівень комунікаційних навичок, 3 бали: середній рівень комунікаційних навичок та 4-5 балів: високий рівень комунікаційних навичок.

У рамках аналізу даного критерію інтегрованості студентської молоді до соціокультурного середовища великого міста було виявлено, що студенти часто не можуть вільно комунікувати з іншими, висловлювати власну думку та почуття в колі студентів. Значна частина відчуває, що їхні потреби та думки не завжди враховуються, багато хто думає, що не все можуть знайти підтримку серед своїх одногрупників в складних ситуаціях.

Респондентам було запропоновано запитання «Як часто ви берете участь у заходах, що організовуються студентськими організаціями», де лише 18,9% (29 особа) відповіли що регулярно приймають в цьому участь, 49,7% (75 осіб) дали відповідь, періодично беруть участь, 31,4% (48 осіб) відповіли, що рідко або та ніколи не беруть участь у цих заходах.

Результати аналізу відповідей на твердження «Я відчуваю, що мої однокурсники і викладачі враховують мої потреби та думки», лише 21,1% (32 особи) повністю погодились з цим, 42,1% (64 особи) частково погоджуються та 36,8% (56 осіб) зовсім не погодились що їхні потреби враховуються.

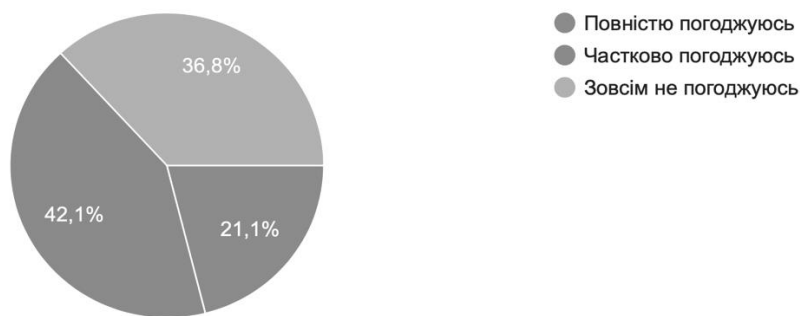

Рис. 2.7. Аналіз сформованості рівнів освітнього критерію

Також студентам було запропоновано дати відповідь на запитання «Які труднощі ви зустрічаєте у соціальному середовищі університету?». За результатами опитування, у 39,5% (60 осіб) респондентів немає труднощів з навчанням; десь у 27% (41 особа) моїх одногрупників низька самооцінка яка завдає клопоту іншим, хоча вони думають що хочуть допомогти; у 18% (27 осіб); - це знайомство з новими людьми; у 8% (12 осіб) – це відсутність офлайн навчання, та фізичного перебування в університеті.

Абсолютна більшість студентів 64,8% (99 осіб) вважає за необхідність збільшити кількість заходів спрямованих на комунікацію в групі, спільних походів, екскурсій, круглих столів для обговорення цікавих тем.

Відповіді респондентів на запитання «Які аспекти вашого соціального життя в університеті вам найбільше подобається?» думки студентів дуже розділились, де 37% (56 осіб) відповіли що подобаються заходи які влаштовують їхні ЗВО та брати в цих заходах участь, 14% (21 особа) подобаються екскурсії та походи в цікаві місця (виставки, музеї), та 3,9% (6 осіб) нічого не подобається. Та 36,7% (56 осіб) відповіли, що подобається знайомитись та спілкуватись з новими людьми в ЗВО.

Таблиця 2.8

Рівні сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за освітнім критерієм на констатувальному етапі експерименту

	Показники
--	-----------

Рівні	Адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти		Вступ студентів у навчальні і професійні спільноти		Всього за критерієм	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Високий	6	4	6	4	6	4
Середній	79	52	81	53	80	52,5
Низький	67	44	65	43	66	43,5

Дані таблиці 2.8 показують, що більшість студентів (80 осіб, або 52,5%) мають середній рівень сформованості показників, тобто студентська молодь показує прояви інтегрованості до освітньої системи закладів вищої освіти та намагаються інтегруватись в навчальні та професійні спільноти. Лише 6 студентів (4%) виявляють високий рівень сформованості показників, тобто цій студентській молоді притаманна повна адаптація до освітньої системи до ЗВО та повноцінна інтегрованість в навчальні та професійні спільноти.

Таким чином, ми встановили недоліки в роботі закладів вищої освіти за напрямком інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, після проведення даного анкетування, а саме:

- слабе включення комунікаційних тренінгів у навчальний процес: комунікаційні навички не завжди інтегровані в навчальну програму, і студентам часто не дається можливість розвивати ці навички в контексті повсякденного академічного життя.

- відсутність ефективних програм інтегрованості: не всі університети мають систематичних або комплексних програм для допомоги студентам в інтегрованості у нове соціокультурне середовище. Це більш актуально для студентів, хто переїхав з інших міст.

- мала увага до соціальної інтегрованості: студенти, особливо першокурсники або ті, хто не має соціальних контактів у місті, відчують себе ізольованими, університети часто не організовують заходи для знайомства, спільного проведення часу, волонтерської діяльності тощо.

- недостатній зворотний зв'язок зі студентами: у ЗВО є проблеми з регулярним і конструктивним зворотним зв'язком з боку студентів. Це

відсутність регулярних опитувань, зустрічей зі студентським урядом або програм з покращення студентського досвіду, що обмежує можливості для реального впливу студентів на освітній процес і загальну атмосферу.

- не вистачає психологічної підтримки: більшість студентів переживати стрес, тривогу або депресію, особливо на перших курсах чи під час інтегрованості до нового середовища. Університети не мають достатньо ресурсів або програм для психологічної підтримки студентів, це значно ускладнює їхню інтеграцію та комунікацію в університетському середовищі.

Комунікаційний критерій містить показники, що засвідчують залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж та взаємодію студентів з різними соціальними групами у місті. Основним для оцінювання рівня сформованості показників комунікаційного критерію стала «Анкета рівня комунікації студента» (Додаток В).

З метою з'ясування рівня комунікативності у студентів було запропоновано твердження «Я почуваюся комфортно при спілкуванні з новими людьми» лише 16,3% (25 осіб) повністю погодились з цим твердженням. 26,5% (40 осіб) дали відповідь, що ще не визначились, та 11,6% (18 осіб) не погоджуються з цим.

Відповіді респондентів на твердження «Я відчуваю, що соціальна підтримка від університетських служб і програм є достатньою для моїх потреб» 37,2% (57 осіб) відповіли що погоджуються з цим, та 37,2% (57 осіб) не визначились з даним твердженням. Та 14% (21 особа) не відчувають достатньої підтримки від університетських служб.

Респондентам було запропоноване твердження «Я вважаю, що мій рівень соціальної інтеграції позитивно впливає на моє навчання та загальне самопочуття» результати розділилися таким чином: 37,2% (57 осіб) погодились з цим, 30,2% (46 осіб) зазначили, що не визначились ще як впливає їхній рівень соціальної інтегрованості на навчання та самопочуття, та 14% (21 особа) не погодились зовсім з цим твердженням.

Рівні сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за комунікаційним критерієм на констатувальному етапі експерименту

Рівні	Показники					
	Залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж		Взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті		Всього за критерієм	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Високий	8	5,4	7	4,5	7	4,9
Середній	79	52,9	81	53,2	82	53,1
Низький	63	41,7	64	42,3	64	42

Отже, результати контент-аналізу навчальної документації та анкетувань підтвердило актуальність нашого дослідження і актуалізувало підвищення рівня інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Та показав що сформований не достатній рівень інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

Отримані нами результати за чотирма критеріями та відповідними вісьмома показниками інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста зведені у загальну таблицю 2.10, в якій дані представлені в абсолютному і відсотковому співвідношенні та розподілені за відповідними рівнями сформованості показника, а саме: низький, середній та високий.

Таблиця 2.10

Рівні сформованості критеріїв інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за всіма критеріями

Показники	Рівні					
	Низький		Середній		Високий	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Соціальний критерій						
Активність участі у культурних та навчальних формах роботи	65	42,7	81	53,5	6	3,8

Соціальна інтегрованість в середовищі великого міста	69	45,7	77	50,5	6	3,8
Побутовий критерій						
Інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів	62	40,6	82	54,3	8	5,1
Інтегрованість студентів у міську інфраструктуру	62	40,8	82	53,9	8	5,3
Освітній критерій						
Адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти	67	44	79	52	6	4
Вступ студентів у навчальні і професійні спільноти	65	43	81	53	6	4
Комунікаційний критерій						
Залучення студентів у міську комунікаційну інфраструктуру	63	41,7	79	52,9	8	5,4
Взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті	64	42,3	81	53,2	7	4,5

Аналіз даних табл. 2.10. засвідчив, що більшість студентів, а це 80 осіб (52,9 %) мають середній рівень інтегрованості, тобто вони час від часу беруть участь у культурних заходах, підтримують базову комунікацію. 65 (42,8 %) студентів мають низький рівень інтегрованості рідко беруть участь у заходах, мають обмежене спілкування з місцевими та відчуває труднощі в інтеграції в соціокультурне середовище великого міста. Лише 7 (4,3 %) мають високий рівень інтегрованості активно бере участь у заходах, має добрі стосунки з місцевими, добре інтегрована у соціокультурне середовище та немає труднощів в комунікації з іншими студентами та викладачами.

Тобто, у студентів цієї групи наявні знання про інтегрованість у соціокультурне середовище великого міста, має місце соціальна адаптація. Є прагнення до інтегрованості в житлові умови та інфраструктуру міста і доступ до ресурсів. Студентська молодь виявляє бажання інтегруватись у навчальні і професійні спільноти та взаємодіяти з різними соціальними групами в місті.

Окрім того, на низькому рівні сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста маємо такі результати: активність участі у культурних та навчальних формах роботи – 65

(42,7%) студентів, соціальна інтегрованість в середовищі великого міста – 69 (45,7%), інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів – 62 (40,6%), інтегрованість студентів у міську інфраструктуру – 62 (40,8%) студентської молоді, адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти – 67 (44%), вступ студентів у навчальні і професійні спільноти – 65 (43%), залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж – 63 (41,7%) студентів, взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті – 64 (42,3%). Тобто студенти цієї групи мають труднощі в інтегрованості до нових соціальних умов. Вони можуть відчувати відчуження, що проявляється в обмеженому залученні до позанавчальної діяльності, культурних заходів та спільноти міста. Це може бути спричинено відсутністю соціальних зв'язків, мовними бар'єрами, культурними відмінностями або неготовністю до швидких змін, які характерні для життя в мегаполісі. В результаті вони менш активно взаємодіють з місцевими студентами та громадою, що знижує рівень їхньої інтеграції в міське середовище.

За результатами констатувального експерименту ми визначили контрольну та експериментальну групи. До складу експериментальної групи увійшли 70 студентів (УДУ імені М. П. Драгоманова, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Національний університет «Запорізька політехніка»), контрольна група становить 82 студенти (Національний університет біоресурсів та природокористування, Державний університет інфраструктури та технологій), які були відібрані нами за результатами констатувального експерименту та добровільно погодились бути контрольною групою. Основною підставою для обрання контрольної та експериментальної груп стали результати анкетувань.

Визначення складу контрольної та експериментальної груп дало нам можливість далі провести порівняльний аналіз рівнів сформованості показників та рівнів інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за всіма критеріями в експериментальній та контрольній групах. Результати аналізу наведено в табл. 2.11 у відсотковому значеннях.

Таблиця 2.11

Рівні сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста контрольної (КГ) та експериментальної (ЕГ) груп

Рівні	Високий				Середній				Низький			
Кількість студентів												
Показники	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
	Абс.	Абс.	%	%	Абс.	Абс.	%	%	Абс.	Абс.	%	%
Соціальний критерій												
Активність участі у культурних та навчальних формах роботи	3	3	3,6	4,1	43	38	53	54	36	29	43,4	41,9
Соціальна інтегрованість в середовище великого міста	3	3	3,6	4,1	41	36	50	51	38	31	46,4	44,9
Побутовий критерій												
Інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів	4	4	4,9	5,2	43	39	52,3	56,4	35	27	42,8	38,4
Інтегрованість студентів у міську інфраструктуру	4	4	5,0	5,6	38	45	54,5	53,2	28	33	40,5	41,2
Освітній критерій												
Адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти	3	3	3,9	4,1	43	37	51,7	52,3	36	30	44,4	43,6
Вступ студентів у навчальні і професійні спільноти	3	3	3,9	4,1	43	37	52,9	53,1	36	30	43,2	42,8
Комунікаційний критерій												
Залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж	3	3	3,8	4,3	42	37	51,7	52,5	37	30	44,5	43,2
Взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті	3	3	3,8	4,3	41	35	49,5	50,4	38	32	46,7	45,3

Таким чином, аналіз даних показав, що розбіжність між контрольною і експериментальною групою мінімальна, студенти з контрольної і експериментальної груп знаходяться в однакових стартових умовах.

Аналізуючи табл. 2.11, ми бачимо, що найкраще сформувались показники в побутовому критерії в показнику інтегрованості до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів, де 38,4% (27 осіб) мають низький рівень, середні – 56,4% (39 осіб), та на високому рівні – 5,6% (4 особи). А найгірші дані на комунікаційному критерії в показника взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті, де низький рівень – 45,3% (32 особи), середній – 50,4% (35 осіб), а високий – 4,3% (3 особи).

Отже ми здійснили контент-аналіз початкової документації закладів вищої освіти, які регламентують участь студентів у громадських і соціальних проектах, розвиток міжкультурної комунікації та доступ до ресурсів міста (культурних центрів, музеїв, волонтерських ініціатив). Зокрема, розглядаються програми, спрямовані на підтримку студентської активності, реалізацію волонтерських ініціатив та інтегрованості студентів у соціокультурне життя міста, що дозволяє студентам успішно інтегруватись в нове середовище, а також сприяє розвитку громадянської свідомості та соціальної відповідальності серед молоді. Провели анкетування серед студентів вищих навчальних закладів.

Проведення констатувального етапу експерименту дало змогу виявити проблемні аспекти діяльності закладів вищої освіти у контексті інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста: - слабе включення комунікаційних тренінгів у навчальний процес: комунікаційні навички не завжди інтегровані в навчальну програму; відсутність ефективних програм інтегрованості; мала увага до інтегрованості; недостатній зворотний зв'язок зі студентами; не вистачає психологічної підтримки; слабе включення комунікаційних тренінгів у навчальний процес; відсутність ефективних програм інтегрованості; недостатній зворотний зв'язок зі студентами; не достатня психологічна підтримка; недостатня організація позанавчальних активностей; ізоляція першокурсників; малий рівень залучення студентів до соціальних і культурних ініціатив; неякісна комунікація між студентами та університетом.

За результатами проведеного нами оцінювання за кожним з показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста

ми узагальнили, що переважна більшість студентів (52,9%) мають середній рівень інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Тобто у студентів є середній рівень інтегрованості у соціокультурне середовище, непогана комунікація, вони час від часу відвідують культурні та соціальні заходи, деколи беруть участь у волонтерських та благодійних акціях.

Встановлено, що рівень інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є відносно сформованим, що підтвердило необхідність розгортання експериментальної роботи із впровадженням змістовно-технологічного забезпечення які будуть спрямовані на ефективне поєднання традиційних та новітніх форм соціокультурної діяльності з сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. Які б допомогли б створити сприятливі умови для розвитку критичного мислення та культурної гнучкості серед студентської молоді.

Висновки до другого розділу

У розділі охарактеризовано та розкрито педагогічні умови інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, розкрито сутність поняття «соціокультура» та описано критерії, показники і рівні інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

Педагогічні умови визначено як взаємопов'язану сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, яка забезпечує високу результативність навчального процесу і відповідає психолого-педагогічним критеріям оптимальності. Основні педагогічні умови інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, містять низку факторів, які забезпечують ефективну адаптацію молоді до міського простору, сприяють розвитку її соціальних, культурних і громадянських компетенцій, а також підтримують активне залучення студентську молодь до культурних, освітніх та соціальних процесів міста. Все вище сказане дало нам змогу виділити

наступні педагогічні умови, що сприятимуть інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста:

- 1. Забезпечення інтеграційно-освітньої підтримки*
- 2. Формування інтеграційного освітнього середовища*
- 3. Стимулювання соціальної взаємодії та участі у позанавчальній діяльності*

Соціокультуру великого міста визначено складною системою взаємодій, де студентська молодь має не лише освоювати академічні знання, а й активно залучатися до культурних, соціальних та економічних процесів, що відбуваються в місті.

Соціокультурне середовище великого міста через свою багатогранність і відкритість, створюють умови для розвитку студентської молоді як особистостей, готових до взаємодії з різними культурними і соціальними реаліями. Завдяки культурним інституціям, освітнім установам і громадським організаціям студентська молодь здатна не лише отримувати знання, але й активно брати участь у культурному та соціальному житті міста, що сприяє формуванню її соціокультурної компетентності, творчого потенціалу та громадянської відповідальності.

Визначено чотири критерії та відповідні показники сформованості інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста: соціальний (активність участі у культурних та навчальних заходах, соціальна адаптація в середовищі великого міста), побутовий (інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів, інтеграція студентів у міську інфраструктуру), освітній (інтегрованість до освітньої системи закладів вищої освіти, інтегрованість студентів у навчальні і професійні спільноти), комунікаційний (інтегрованість студентів у міську комунікаційну інфраструктуру, взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті). Запропоновано три рівні формування інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста: низький, середній та високий та охарактеризовано їх.

Розгорнуто констатувальний етап експерименту, в межах якого проведено контент-аналіз навчальної документації закладів вищої освіти (річний план факультетів, кафедр і план кураторів, та навчальний план), анкетування та опитування студентської молоді, та добір діагностичних методик та комплексне оцінювання рівнів сформованості інтегрованості студентської молоді до соціокультурного середовища великого міста (Анкета для вимірювання рівня соціальної інтегрованості студентів опитувальник щодо інтеграції в соціокультурне середовище великого міста та Анкета визначення рівнів комунікації студента (всі три методики є авторськими)), визначення недоліків та проблем у роботі закладів вищої освіти щодо інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

Встановлено, що більшість студентів, а це 80 осіб (52,9 %) мають середній рівень інтегрованості, тобто вони час від часу беруть участь у культурних заходах, підтримують базову комунікацію. 65 (42,8 %) студентів мають низький рівень інтегрованості рідко беруть участь у заходах, мають обмежене спілкування з місцевими та відчуває труднощі в інтеграції у соціокультурне середовище великого міста. Лише 7 (4,3 %) мають високий рівень інтегрованості активно бере участь у заходах, має добрі стосунки з місцевими, добре інтегрована у соціокультурне середовище та немає труднощів в комунікації з іншими студентами та викладачами.

Перспективним напрямом подальших наукових пошуків ефективних шляхів вирішення означеної проблеми визначено розгортання експериментальної роботи з перевірки дієвості змісту, форм і методів соціальної педагогіки з методів інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

РОЗДІЛ 3.

ЗМІСТОВНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ІНТЕГРОВАНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВЕЛИКОГО МІСТА

3.1. Обґрунтування складових змістовно-технологічного забезпечення інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста

За результатами оцінювання та аналізу проблем інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста зроблено висновок, що рівень інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є ситуативно сформованим. Це засвідчило актуальність зосередження уваги на підвищенні рівня залученості студентської молоді до соціокультурного середовища великого міста.

Змістовно-технологічне забезпечення інтеграції студентської молоді в соціокультурне середовище охоплює систему заходів, що поєднують традиційні та інноваційні форми соціокультурної активності з сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. Це дозволяє забезпечити доступ до культурних і соціальних ресурсів, створити сприятливі умови для розвитку критичного мислення та культурної гнучкості серед студентської молоді.

Одним із основних факторів успішної інтегрованості є змістовно-технологічне забезпечення, яке включає в себе не тільки адаптаційні програми та освітні процеси, але й цілісну систему методик і підходів до організації студентського життя в умовах вищого навчального закладу. Змістовно-технологічне забезпечення інтегрованості студентів охоплює широке коло аспектів: від організації культурно-освітніх заходів до застосування новітніх інформаційних технологій у навчальному процесі, від розвитку міжкультурної комунікації до підтримки здорового способу життя.

У сучасних тлумачних словниках термін «забезпечення» трактується як надання необхідних матеріальних ресурсів для життя або створення умов, що сприяють діяльності та функціонуванню певної системи чи процесу [29, с. 448].

На думку О. Бованенко, змістове забезпечення процесу формування культури студентства полягає у втіленні основних змістових напрямів та наповненні навчально-виховного процесу педагогічних університетів відповідним змістом [10, с. 4].

Чжан Сяосін визначає змістовно-технологічне забезпечення як поєднання змістових компонентів процесу (напрямів і їхніх елементів) із технологічними засобами реалізації, що включають методичний інструментарій - методи, прийоми, засоби й форми виховної діяльності, спрямовані на оптимізацію процесу виховання студентської молоді [117, с.131].

Змістовно-технологічне забезпечення цього процесу охоплює систему заходів, спрямованих на ефективну інтегрованість студентської молоді в соціальну та культурну структуру університетського життя, а також у ширший контекст національної і глобальної спільноти. Змістовий компонент включає розробку навчальних програм і культурних ініціатив, що сприяють формуванню студентів як висококваліфікованих фахівців і громадян. Технологічний компонент передбачає використання сучасних методів навчання й комунікації, які забезпечують інтеграцію студентів до реалій сучасного інформаційного та культурного простору [62, с. 128].

У межах нашого дисертаційного дослідження змістовно-технологічне забезпечення інтеграції студентської молоді визначаємо як: комплексну систему взаємопов'язаних змістових компонентів та педагогічних технологій, яка спрямована на створення умов для всебічного включення студентів у соціокультурне середовище університету і великого міста. Вона охоплює розробку адаптаційних програм, організацію культурно-просвітницької діяльності, впровадження інноваційних форм навчання і комунікації, а також створення середовища, що сприяє міжкультурному діалогу, розвитку особистісної ідентичності та активної громадянської позиції.

Формувальний етап експерименту було проведено у 3 закладах вищої освіти:

1. Український державний університет імені Михайла Драгоманова.
2. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.
3. Національний Університет «Запорізька політехніка».

Формувальний етап експерименту був спрямований на впровадження змісту, форм і методів інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

До участі у формувальному етапі експерименту було залучено 70 студентів (34 дівчини та 36 хлопців) перших курсів закладів вищої освіти (Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Національний Університет «Запорізька політехніка»).

Основною метою експериментальної роботи було розробити та впровадити змістовно-технологічне забезпечення, яке забезпечить ефективну інтеграцію студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

З метою реалізації поставленої мети нашого дослідження було окреслено такі завдання:

- створення методів і форм роботи впровадженні відповідно до описаних нами педагогічних умов інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.
- розробка та впровадження комплексу навчальних і культурних форм роботи, орієнтованих на розвиток соціокультурних компетенцій студентів.
- провадження інноваційних технологій (онлайн-платформ, мобільних додатків, інтерактивних засобів навчання), що дозволяють інтегровувати студентів у соціокультурні ініціативи великого міста.
- створення умов для міжкультурного діалогу та взаємодії студентів з різними соціокультурними групами, а також інтегрованість сучасних соціокультурних проектів в освітній процес.

- оцінка ефективності впроваджених заходів щодо розвитку соціокультурної компетентності студентів та їхньої активності у соціокультурному середовищі.

Для покращення та підвищення рівня інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, враховуючи педагогічні умови ми розробили низку методик, що охоплюють різні аспекти цього процесу, та об'єднали їх в програму «Студентський простір: інтеграція, культура, взаємодія». Кожна з методик повинна бути спрямована на покращення певного аспекту інтегрованості студента, чи то навчальна діяльність, адаптація до побутових умов, чи психологічна підтримка. Нижче ми описали педагогічні умови та форми роботи під кожен з цих умов:

1. Забезпечення інтеграційно-освітньої підтримки: цей напрямок спрямований на допомогу студентам в інтегрованості до нового освітнього середовища. Кураторська година та круглий стіл надають можливість обговорити важливі питання щодо навчання та інтегрованості в університеті. Лекція про молодіжну культуру великого міста допомагає студентам краще розуміти середовище, в якому вони навчаються. Форми роботи до цієї педагогічної умови:

- Кураторська година (Додаток Г)
- Круглий стіл (Додаток Г)
- Лекція на тему «Молодіжна культура великого міста» (Додаток Д)
- Квест «Інтеграційний маршрут: відкрий Івано-Франківськ» (Додаток Н)
- Інтерактивна платформа «Жива бібліотека» (Додаток Р)
- Чат-бот «City4U» – твій гід у студентському місті (Додаток С)

2. Формування інтеграційного освітнього середовища: акцент на створення комфортного та інтеграційного середовища для студентів. Майстер-клас з орієнтації у міському середовищі допомагає студентам освоїти місто, екскурсія знайомить з його культурними та історичними пам'ятками, а майстер-клас з самопрезентації дає необхідні навички для ефективного самовираження.

Тренінг з емоційної стійкості сприяє розвитку психологічної витривалості студентів. Форми роботи даної педагогічної умови:

- Майстер-клас «Орієнтація в міському середовищі для студентської молоді» (Додаток Е)
- Екскурсія містом Києвом (Додаток Є), Запоріжжям (Додаток Ж) та Івано-Франківськом (Додаток З).
- Майстер-клас з мистецтва самопрезентації (Додаток І)
- Тренінг з емоційної стійкості (Додаток Ї)
- Фотопрезентація «Об'єктив і Я» (Додаток П)

3. *Стимулювання соціальної взаємодії та участі у позанавчальній діяльності:* цей блок націлений на активізацію студентів у громадському та культурному житті університету та міста. Дискусія на тему культурної політики міста дає можливість висловити власні думки, скринька довіри дозволяє висловлювати свої переживання, а ігровий практикум та зустріч зі студентами-старшокурсниками допомагають розвивати комунікативні та соціальні навички.

- Дискусія на тему «Роль студентів у розвитку культурної політики міста» (Додаток Й)
- Скринька довіри (Додаток К)
- Ігровий практикум (Додаток Л)
- Зустріч зі студентами-старшокурсниками, які активно займаються громадською діяльністю (Додаток М)
- Фотоквест «У фокусі – моє місто» (Додаток О)

Ці форми роботи спрямовані на підтримку студентів у їхній адаптації до університетського життя, розвиток соціальних і комунікативних навичок, а також на формування інтеграційного освітнього середовища, яке стимулює активну участь у позанавчальній діяльності. Вони охоплюють різні аспекти розвитку студентів – від емоційної стійкості та самопрезентації до інтегрованості в культурне та соціальне життя міста. За допомогою різноманітних заходів, таких як майстер-класи, лекції, дискусії та практикуми, студенти отримують підтримку

та можливості для особистісного зростання, розвитку критичного мислення та соціальної взаємодії.

Дана програма підібрана відповідно до визначених нами педагогічних умов та показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого містата, які детально описані нами в розділі 2.1.

Для спрощення процесу інтегрованості студентів до навчання, формування відчуття підтримки і налаштування на активне соціальне життя в університеті та місті, нами запропонована така форма роботи як кураторська година «Створення сприятливого освітнього середовища: знайомство з куратором та шляхи підтримки» яка спрямована на розвиток показника адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти. (Додаток Г).

Кураторська година – це поняття, що позначає визначений час, призначений для здійснення як групової, так і індивідуальної взаємодії куратора зі студентами. Кураторська робота виконує різні функції: орієнтуючу, практичну, підтримуючу, рефлексивну [111].

Мета кураторської години полягає в тому, щоб забезпечувати підтримку студентам у процесі інтегрованості до навчального закладу, формуванні їхніх соціальних зв'язків та знайомстві з основними правилами та культурними аспектами навчального середовища.

Також дана форма роботи дозволяє студентам знайомитися з університетом, отримувати важливу інформацію про правила, культурні та соціальні ініціативи. Вони сприяють створенню атмосфери підтримки та комфортного переходу до нового соціокультурного середовища. В даному випадку саме куратор працює з студентами, щоб краще познайомитись з ними, створювати довірливі стосунки та доброзичливу і дружню атмосферу в групі.

Так як ця форма роботи проводиться на самому початку навчального року, куратор намагається з самого початку зробити акцент на доступності, і проговорює, що його двері завжди відкриті для студентів, якщо в них є якісь питання чи проблеми. Потім студенти отримують запитання «Що є важливим у сприятливому освітньому середовищі?» кожен має змогу відповісти, та

підсумовуючи куратор звертає увагу на важливість комунікації та взаємодії в університеті. Після студенти отримують індивідуальні завдання: Що я можу зробити для покращення середовища? Після обговорення даного завдання. Далі у групі рефлексія та обговорення важливих для них запитань, в кінці заняття студенти отримують домашнє завдання написати коротке есе на тему «Як я можу сприяти створенню комфортного середовища для себе та своїх одногрупників?» або сформулювати 3 кроки до покращення атмосфери у навчальному процесі.

З метою створення сприятливого освітнього середовища, наступною формою роботи є круглий стіл з темою «Створення сприятливого освітнього середовища: досвід та ідеї для покращення» яка спрямована на розвиток показника адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти. (Додаток Г).

В політологічному енциклопедичному словнику поняття «круглий стіл» визначається як форма відкритого обговорення або представлення певних питань, під час якої всі мають рівні права на висловлення думок та беруть участь у дискусії за встановленою послідовністю [46].

О. Сафонов та А. Урбанович в своїх працях описують, що до організації проведення круглих столів переважно залучаються студенти, які активно працюють у складі наукового студентського товариства, виступаючи ініціаторами та основними учасниками заходів. Водночас підготовка та проведення таких дискусій зазвичай охоплює ширше коло здобувачів освіти, що сприяє розширенню участі студентства в науково-дослідній діяльності [96].

В нашому випадку, така форма робота як круглий стіл забезпечує відкриту платформу для обговорення актуальних питань та проблем студентської молоді, створюючи простір для взаємодії і обміну думками. Це сприяє формуванню колективної свідомості та зміцненню зв'язків між студентами. Під час круглого столу обговорюються фактори, що створюють сприятливе освітнє середовище. Обговорюються важливі питання для студентів: «Які проблеми ви зустрічаєте в процесі навчання, які створюють перешкоди для комфортного навчання?», «Чи є моменти, коли ви відчуваєте себе некомфортно в освітньому середовищі? Що,

на вашу думку, може допомогти вирішити ці проблеми?». Після цього є пропозиції щодо вдосконалення освітнього простору.

Під час даної форми роботи була активна участь студентів: постійно пропонується можливість висловлювати свою думку кожному студенту. Розуміння важливості теми: пояснювати, чому важливо створювати комфортне освітнє середовище. Та спільний пошук рішень: оскільки це групова дискусія, важливо дотримуватись принципу колективного вирішення проблем, де кожен має свою роль.

На розвиток і закріплення педагогічної умови «забезпечення адаптаційно-освітньої підтримки» обрано такий метод роботи, як «лекція».

Лекція посідає провідне місце в процесі викладання методики навчання у педагогічному ЗВО. Вона є ефективною формою подачі великого обсягу теоретичних знань щодо організації навчального процесу, забезпечуючи економне використання часу як для викладача, так і для студентів. Лекційні заняття виступають базовим елементом системи професійної підготовки майбутніх фахівців поряд із лабораторними практикумами та семінарськими заняттями, у межах яких студенти набувають досвіду вирішення методичних завдань, формують практичні вміння й навички пов'язані зі шкільним і демонстраційним експериментом, а також вчаться готуватися до підготовки уроків [95].

Лекція дозволяє студентам зрозуміти специфіку молодіжної культури в місті, інтегруватись до місцевих норм і традицій. Це підвищує рівень культурної компетенції та взаєморозуміння між студентами та місцевим населенням.

Нами проводиться лекція на тему «Молодіжна культура великого міста» (Додаток Д) яка спрямована на розвиток показника інтегрованість студентів у міську інфраструктуру. Метою даної лекції є: ознайомити студентів з характеристиками молодіжної культури у великому місті, та дослідити роль молодіжних субкультур, культурних інституцій та соціальних практик у великому місті.

Наступною активною формою роботи є – квест. На жаль, у зв'язку з повномасштабним вторгненням на нашу країну, ми проводили його лише в Івано-Франківську, так як переживали за безпеку студентів.

Квест «Інтеграційний маршрут: відкрий Івано-Франківськ» (Додаток Н) був проведений з метою інтеграції студентів першого курсу до соціокультурного середовища міста. Дана форма роботи спрямована на розвиток показника соціальна інтегрованість в середовище великого міста. Учасники мали змогу в інтерактивній формі познайомитися з ключовими культурними, історичними та соціальними локаціями Івано-Франківська. Переваги даної форми роботи для першокурсників:

- швидке орієнтування у міському просторі;
- налагодження комунікації та командної взаємодії між одногрупниками;
- формування емоційного зв'язку з новим середовищем;
- зниження рівня тривожності та підвищення мотивації до навчання й активного студентського життя.

Для спрощення процесу інтегрованості студентів до навчання, формування відчуття підтримки і налаштування на активне соціальне життя в університеті та місті, нами запропонована така форма роботи Інтерактивна платформа «Жива бібліотека» (Додаток Р). Дана форма роботи спрямована на розвиток показника взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті. Яка була реалізована як ефективна форма інтеграційної роботи зі студентами-першокурсниками з метою формування в них толерантності, емпатії та розуміння соціальної різноманітності сучасного суспільства.

Переваги для студентів-першокурсників:

- можливість безпосереднього живого спілкування з «живими книгами» – людьми з унікальним життєвим досвідом (переселенцями, волонтерами, митцями, активістами тощо);
- формування навичок активного слухання, діалогу та рефлексії;
- розвиток критичного мислення та подолання стереотипів;

- створення безпечного простору для відкритих розмов і соціального взаєморозуміння.

Чат-бот «City4U» – твій гід у студентському місті (Додаток С) був створений як цифровий інструмент для інформаційної підтримки студентської молоді. Мета даної форми роботи була спрямована на розвиток показника залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж. Його функціонал охоплює афішу культурних і освітніх подій, інтерактивну мапу цікавих локацій міста, добірку актуальних можливостей для стажувань, стипендій, курсів і соціальних проєктів. Окрім того, бот містить розділ з порадами щодо інтеграції в університетському середовищі, відповіді на поширені питання першокурсників, а також рубрики з опитуваннями й анонсами студентських ініціатив.

Наступний блок в педагогічних умов має назву «Формування інтеграційного освітнього середовища» і туди включаються чотири форми роботи, і розпочинаємо ми з майстер-класу на тему «Орієнтація в міському середовищі для студентської молоді» (Додаток Е). Дана форма роботи спрямована на розвиток показника інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів.

Майстер-клас сприяє інтеграції студентів до міського середовища, навчаючи їх орієнтуватися в місті та ефективно користуватися його ресурсами. Це допомагає зменшити соціальну ізоляцію та полегшує процес інтегрованості студентської молоді в міське соціокультурне середовище.

Майстер-клас – це особлива форма навчального заняття, що базується на практичній діяльності, показі та демонстрації творчих підходів до розв’язання конкретного пізнавального або проблемного педагогічного завдання [91, с. 9].

М. Михнюк серед основних особливостей майстер-класів виокремлює тісне поєднання теоретичних знань із практикою, активну участь та взаємодію учасників, високу наочність і доступність подання матеріалу, а також стимулювання, ініціативності й самовираження тощо [67, с. 3].

Основною метою нашого майстер-класу є ознайомити студентів із основними аспектами орієнтації в міському середовищі, щоб вони могли ефективно та безпечно переміщатися містом.

На даній формі роботи студенти ознайомлюються з основними аспектами орієнтації в місті: як користуватися міським транспортом, знаходити важливі об'єкти (магазини, лікарні, банки тощо) та орієнтуватися на місцевості. Ми презентуємо теоретичну частину, де розповідаємо про інфраструктуру міста, системи навігації та безпеку пересування. Студенти дізнаються, як користуватися картами і мобільними додатками для знаходження потрібних локацій.

Після цього, у практичній частині, студенти працюють в групах, виконуючи завдання на пошук різних об'єктів міста, користуючись картами або додатками для навігації. Вони також імітують пересування містом, плануючи маршрути та використовуючи міський транспорт. В кінці майстер-класу відбулося обговорення результатів роботи, де студенти поділилися своїм досвідом, обговорили труднощі та отримали корисні поради для подальшої адаптації в урбанізованому середовищі.

Наступною важливою формою роботи є організація екскурсій містами Київ (Додаток Є), Запоріжжя (Додаток Ж) та Івано-Франківськ (Додаток З), що сприяють кращому знайомству студентів з історією, культурною спадщиною та сучасним життям цих міст, а також їх інтегрованості в міське середовище через вивчення основних архітектурних та культурних об'єктів. Дана форма роботи спрямована на розвиток показника інтегрованість студентів у міську інфраструктуру.

Екскурсії містами Київ, Запоріжжя та Івано-Франківськ є важливими формами роботи, які допомагають студентам краще орієнтуватися в новому для них середовищі. Вони сприяють розвитку культурної свідомості, знайомлять із історичними та архітектурними пам'ятками, а також дають можливість зануритися в атмосферу кожного міста. Такий формат діяльності не лише поглиблює знання студентів про культурну спадщину України, а й стимулює

активну соціалізацію, підвищуючи рівень інтегрованості до місцевої культури та життя. Екскурсії сприяють також формуванню у студентів почуття приналежності до громади, заохочують до участі в місцевих ініціативах і культурних подіях.

Для навчання ефективної самопрезентації запропоновано майстер-клас з мистецтва самопрезентації (Додаток І). Метою є навчати студентів основам ефективної самопрезентації, підготовки до співбесід та публічних виступів, та сприяти розвитку показника взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті. Розвивати навички комунікації та допомагати студентам правильно представляти себе в різних професійних та соціальних ситуаціях.

Цей майстер-клас сприяє розвитку комунікативних навичок студентів, допомагає зняти соціальну напругу та розвинути впевненість у собі. Уміння правильно представити себе в новому середовищі допомагає інтегруватися в соціокультурне середовище. Почали нашу форму роботи з запитань: «Які ситуації вимагають від вас самопрезентації? Яким чином ви себе презентуєте на зустрічах з викладачами чи новими знайомими?». Обговорили та роз'яснили що таке самопрезентація та яка вона повинна бути. Після, запропонували студентам самопрезентувати себе, після хорошого прикладу та розказаної правильної структури. Обговоривши з кожним їхню презентацію, відповіли на популярні питання та визначили які помилки були допущені.

Роз'яснили також важливості невербальної комунікації (мова тіла, вираз обличчя, інтонація). Також проговорили про психологічні аспекти самопрезентації, а саме які є поради щодо боротьби зі страхом:

- Дихальні вправи: перед виступом варто зробити кілька глибоких вдихів та видихів.
- Візуалізація успіху: уявіть, що ваша презентація буде успішною.
- Підготовка: чим більше ви готуетесь, тим впевненіше себе почуваете.

Після студентам була запропонована робота в парах та ділитись поділяється своїми спостереженнями: «Що ви відчували? Як ваше тіло реагувало? Як ви себе поводити?» а після давали зворотній зв'язок.

Обговоривши, підбили підсумки щодо важливості чіткості, самовпевненості та використання невербальної комунікації.

Наступною формою роботи є тренінг з емоційної стійкості (Додаток І).

Тренінги з емоційної стійкості допомагають студентам інтегруватись до стресових ситуацій і справлятися з емоційними викликами, що можуть виникати в процесі інтеграції в нове середовище.

Тренінг – це форма навчально-виховної діяльності, що базується на залучені особистісного досвіду та знань учасників і забезпечує ефективне використання різних, зокрема, активних, педагогічних методів. Він проходить у позитивній емоційній атмосфері та має на меті формування практичних навичок і життєвих компетентностей [103, с. 29].

Метою нашого тренінгу: ознайомити учасників з поняттям емоційної стійкості, навчити методам управління емоціями у складних ситуаціях, розвинути вміння зберігати спокій і баланс в умовах стресу та невизначеності та дати учасникам інструменти для підвищення емоційної стійкості в повсякденному житті.

Учасникам пропонується «Подумайте про ситуацію, коли ви відчували стрес. Що саме викликало цей стрес? Як ви реагували?». Після цього кожен учасник поділяється своїми спостереженнями: «Що ви відчували? Як ваше тіло реагувало? Як ви себе поводити?». Підсумовуючи перейшли до наступного блоку, який зосереджений на релаксацію і зниження стресу. Пропонуємо учасникам сісти в зручну позу, закрити очі та зосередитися на своєму диханні: «Давайте спробуємо сповільнити своє дихання. Вдихайте повільно через ніс на 4 секунди, затримуйте дихання на 4 секунди, а потім повільно видихайте через рот, намагаючись розслабити всі м'язи.»

Перейшовши до практичної частини, учасники по черзі описують реальні стресові ситуації, після чого група надає варіанти, як можна переробити негативні думки на позитивні (наприклад, з «Це неможливо зробити» на «Я зроблю це поетапно»). На заключній частині тренінгу обговорили «Що нового ви дізналися для себе сьогодні? Яка техніка з усіх запропонованих сподобалась

найбільше? Як ви плануєте використовувати ці методи в повсякденному житті?». І на завершення студенти отримали домашнє завдання: протягом тижня спробувати використовувати техніки релаксації в стресових ситуаціях та записувати свої спостереження.

Заключною формою роботи в даній педагогічній умові була фотопрезентація «Об'єктив і Я» (Додаток П) була реалізована як творча форма роботи зі студентами першого курсу з метою розвитку їхньої самоідентифікації та культурного самовираження. Та була спрямована на розвиток показника активності участі у культурних та навчальних формах роботи. Учасники створювали візуальні презентації з 5–7 фотографій, які символічно відображали їхню особисту історію, цінності, зв'язок із рідною культурою та бачення світу. Кожне фото супроводжувалось коротким коментарем або розповіддю. Захід проходив у форматі відкритих презентацій та діалогу, що сприяло глибшому взаємному пізнанню студентів і формуванню дружнього, підтримувального середовища в академічній групі.

І ось ми перейшли до останнього блоку наших педагогічних умов *стимулювання соціальної взаємодії та участі у позанавчальній діяльності*, і першою формою роботи є дискусія на тему «Роль студентів у розвитку культурної політики міста» (Додаток Й). Яка була спрямована на розвиток показника взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті.

Дискусія сприяє розвитку критичного мислення, розуміння студентами їхньої ролі у соціокультурному житті міста, стимулюючи їх активну участь у культурних і громадських ініціативах.

Дискусійні методи і форми роботи сьогодні доволі широко використовують в освітній діяльності. Р. Вайнола наголошує, що саме такий метод допомагає поглибленню знань, активізації пізнавальної діяльності, формуванню ціннісних орієнтирів молоді. Дискусія сприяє розвитку критичного мислення, вміння відстоювати свою позицію, формулювати власну думку тощо [2, с. 48–53].

Мета дискусії: обговорити можливості та роль студентської молоді у розвитку культурної політики міста, виявити потенціал студентів як активних учасників культурних змін і розвитку.

З метою вирішення студентських проблем, про які вони бояться чи соромляться говорити, була створена кураторська години з використанням «Скриньки довіри» (Додаток К), яка спрямована на розвиток показника адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти. Завдання скриньки – бути місцем для анонімного спілкування. Ви можете залишати записки зі своїми питаннями або переживаннями, і я або психолог надаємо відповідь, яка допоможе вам знайти рішення або просто висловити думки, які важко тримати в собі. Важливо, що це залишається анонімно. Основна суть полягає в створенні безпечного та відкритого простору для студентів, де вони можуть анонімно висловлювати свої переживання, проблеми чи ідеї щодо адаптації до університетського життя. Куратор представляє «Скриньку довіри» як інструмент, що дозволяє студентам вільно ділитися своїми думками, не боячись осуду чи негативних наслідків.

Під час кураторської години студенти мають можливість написати анонімні листи, які містять їхні питання або занепокоєння щодо навчального процесу, інтегрованості, психологічних труднощів або будь-яких інших аспектів університетського життя. Куратор потім обговорює ці питання зі студентами на загальному зібранні, даючи поради або спрямовуючи до відповідних служб підтримки. Цей метод сприяє розвитку довіри між студентами та куратором, а також допомагає виявити проблеми, які можуть бути неочевидними або не озвученими під час традиційних зустрічей.

Ще однією ігровою формою під час формувального етапу експерименту був ігровий практикум з формування активної громадської позиції (Додаток Л), яка спрямована на розвиток показника активність участі у культурних та навчальних формах роботи. Яка спрямована на розвиток показника активність участі у культурних та навчальних формах роботи. Ігровий практикум з формування активної громадської позиції – це метод, спрямований на розвиток

у студентів навичок критичного мислення, взаємодії та відповідальності за соціальні та громадські питання. Під час нашого практикуму студенти беруть участь у інтерактивних іграх, що моделюють реальні соціальні ситуації. У нашому випадку це рольові ігри, дискусії, під час яких учасники аналізують соціальні, культурні чи політичні проблеми, приймають рішення та обирають шляхи вирішення.

Метою практикуму є не тільки розвиток комунікативних і соціальних навичок, але й виховання у студентів активної громадянської позиції, здатності брати участь у соціальних ініціативах та ефективно взаємодіяти з іншими членами суспільства. Така форма навчання допомагає студентам усвідомити свою роль у розвитку громадянського суспільства, стимулює до участі в волонтерських проектах, акціях і культурних заходах, а також мотивує до позитивних змін у навколишньому середовищі.

Даний ігровий практикум допомагає студентам зняти психологічні бар'єри та заохочують до взаємодії у неформальній обстановці. Це сприяє розвитку соціальних навичок і зменшенню соціальної напруги.

Наступним пунктом наших форм робіт є зустріч зі студентами, які вже активно займаються громадською діяльністю (Додаток М), яка спрямована на розвиток показника вступ студентів у навчальні і професійні спільноти. Метою є: надихнути студентів на громадську діяльність, поділитися досвідом студентів, які активно працюють у соціальних, культурних або екологічних ініціативах, мотивувати студентів брати участь у громадських проектах та розвивати активну громадянську позицію.

Ми запросили на зустріч різносторонніх, цікавих, активних студентів які б могли надихнути студентську молодь долучитись до якоїсь із громадської діяльності. Серед них є екологічний активіст, що бере участь у різноманітних екологічних акціях і проектах, спрямованих на збереження навколишнього середовища, волонтер, який активно працює в соціальних ініціативах, допомагаючи тим, хто потребує підтримки, а також студентка культурної діяльності, яка бере участь у організації культурних подій, виставок та інших

творчих заходів у своєму навчальному закладі та місцевій громаді. Ці студенти активно долучаються до різноманітних проєктів і організацій, таких як екологічні ініціативи, волонтерські рухи, культурні фестивалі та молодіжні організації, де вони сприяють розвитку своїх міст та студентського середовища. Потім обговорили зі студентами важливі питання Як мотиви привели вас до громадської діяльності? Як важливо для студентів бути активними в своїй громаді та місті? Як основні труднощі ви зустрічали на шляху до активізму і як їх долали? Як громадська діяльність змінює вашу особисту перспективу та розширює горизонти? Що ви порадите тим студентам, які хочуть почати свою громадську діяльність?

Після обговорення ми попросили, щоб студенти-старшокурсники дали свої поради: Як знайти волонтерську організацію або ініціативу? Як почати організовувати свій проєкт або захід? Як переваги участі в громадських активностях (розвиток навичок, нові знайомства, соціальна відповідальність)? Відповівши на запитання, ми дали можливість для студентів долучитися до громадських організацій університету чи міста. Роздали інформаційні матеріали щодо програм та ініціатив.

Такі зустрічі мотивують студентів до активної участі у громадському житті, надаючи їм приклади для наслідування та сприяючи розвитку почуття відповідальності за соціокультурний розвиток міста.

Заключним пунктом у наших методиках є фотоквест «У фокусі – моє місто» (Додаток О) було організовано для студентів першого курсу як інтерактивну форму дослідження міського соціокультурного простору. Та спрямований на розвиток показника активність участі у культурних та навчальних формах роботи. Учасники отримували завдання сфотографувати об'єкти за тематичними підказками (наприклад: «традиція», «інновація», «місто в деталях», «місце зустрічі») та надати до кожного фото короткий опис. У результаті було створено візуальні історії про місто очима студентів. Підсумковим етапом стала організація онлайн- та офлайн-виставки з

обговоренням вражень, що сприяло розвитку критичного мислення, спостережливості та креативності.

Отже, під час формувального етапу експерименту ми розробили зміст та впровадили форми і методи педагогічної роботи щодо підвищення інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

Дане дослідження спрямоване на впровадження змістовно-технологічного забезпечення інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, підтвердила ефективність розроблених методик та підходів. Завдяки впровадженню інноваційних технологій та програм, що поєднують освітні, культурні та соціальні аспекти, вдалося значно покращити рівень інтегрованості студентів до міського середовища.

Саме тому, на контрольному етапі ми оцінили та проаналізували ефективність експериментальної роботи з покращення інтегрованості студентської молоді в соціокультурне середовище великого міста.

3.2. Оцінка та аналіз результатів експериментальної роботи

Упровадження експериментальної роботи з підвищення рівня інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста дало нам можливість оцінити та проаналізувати отримані результати, та на їх основі було розпочато контрольний етап експерименту з покращення рівня інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

Завдання контрольного етапу експерименту полягали в: оцінювання експериментальної роботи інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за всіма критеріями; аналіз ефективної експериментальної роботи з покращенням рівня інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста; оцінювання динаміки змін за кожним критерієм і відповідними показниками; графічна і таблична обробка даних; порівняння отриманих даних на констатувальному і контрольному етапі в експериментальній та контрольній групах; обґрунтування висновків щодо

динаміки за окремими показниками; оцінювання ефективності окремих форм педагогічної роботи.

На контрольному етапі нашого експерименту ми використали такі самі адаптовані та стандартизовані методики, як і на констатувальному. Очікуваним результатом оцінювання рівня інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста була позитивна динаміка за всіма показниками у бік зменшення низького рівня інтегрованості у соціокультурне середовище та у бік збільшення кількості студентської молоді з високим рівнем інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

За результатами констатувального етапу ми визначили контрольну та експериментальну групу. До складу експериментальної групи увійшли 70 студентів перших курсів, які погодились взяти участь у формувальному етапі експерименту, контрольної – 82 студентів, які були відібрані нами за результатами констатувального етапу експерименту. Основною підставою для обрання експериментальної груп стали нижчі результати оцінювання показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. А контрольна група отримала середній рівень інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

Отже, сформованість соціального критерію на контрольному етапі експерименту за показником активність участі у культурних та навчальних формах роботи. Так, в експериментальній групі низький рівень мають 36,8% (26 осіб) студентів, середній – 52,9% (26 осіб), високий – 10,3% (26 осіб). Тоді як в контрольній групі рівень інтегрованості майже не змінився, тобто низький рівень сформованості показника мають 43,1% (35 осіб), середній – 53,1% (44 особи), та високий рівень – 3,8% (3 особи) (рис. 3.1).

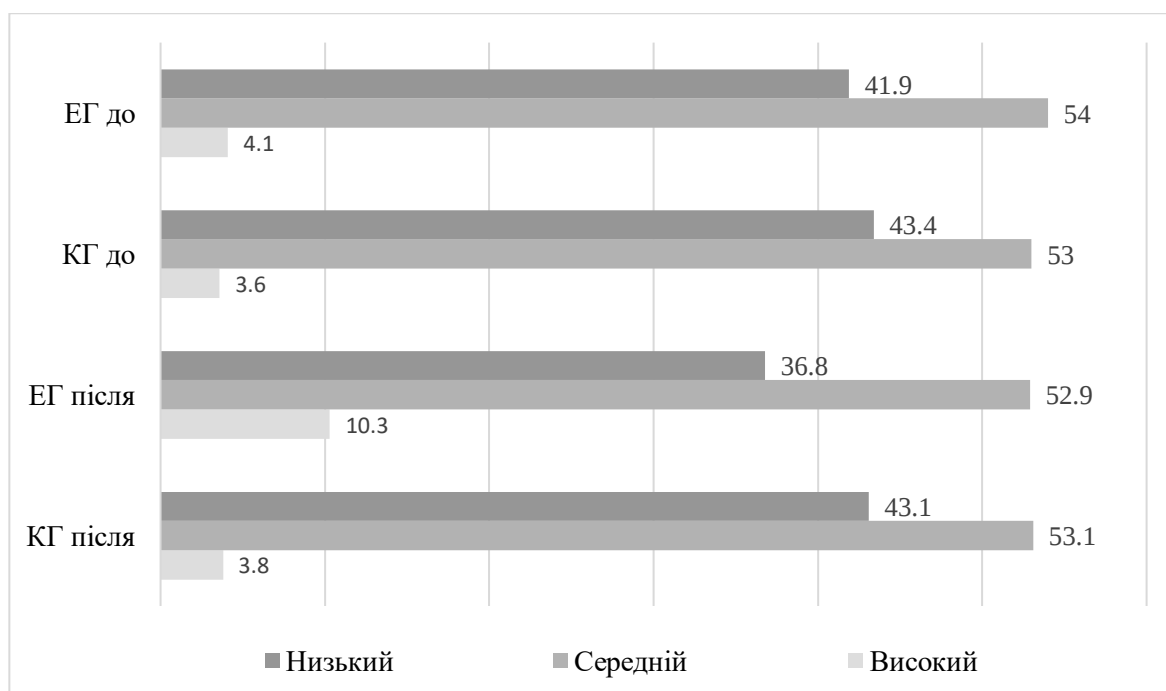

Рис. 3.1. Зміна (%) рівня сформованості показника активність участі у культурних та навчальних формах роботи за результатами констатувального та по закінченню формувального етапів експерименту
На рис. 3.1.-3.12: ЕГ – експериментальна група; КГ – контрольна група

Оцінювання рівня сформованості показника інтегрованості в середовищі великого міста в експериментальній групі дало нам такі результати: на низькому рівні цей показник сформований у 37,4% (26 осіб), на середньому – 56,2% (39 осіб), на високому – 6,4% (5 осіб). Тоді як в контрольній групі рівень сформованості показника майже не змінився: низький рівень – 46,5% (38 осіб), середній рівень – 49,8% (41 особа), високий рівень – 3,7% (3 особи) (рис. 3.2).

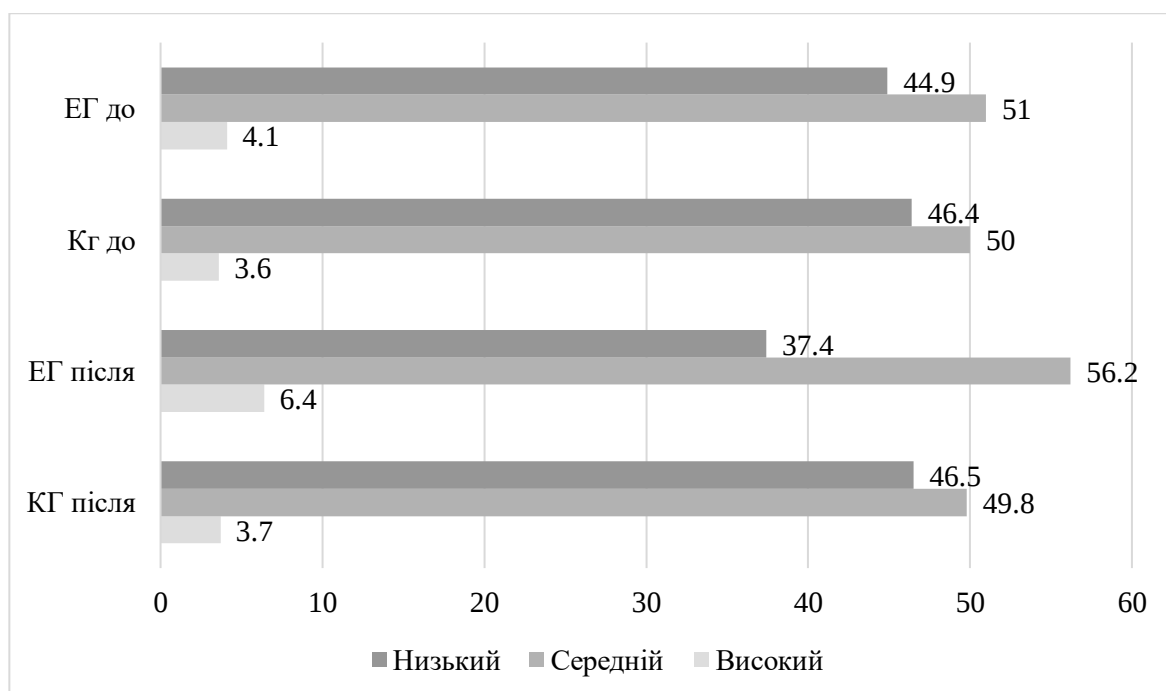

Рис. 3.2. Зміна (%) рівня сформованості показника інтегрованості в середовищі великого міста за результатами констатувального та по закінченню формувального етапів експерименту

Результати оцінювання рівнів сформованості показників активності участі у культурних та навчальних заходах та інтегрованість в середовищі великого міста забезпечення за соціальним критерієм на контрольному етапі експерименту зведені та подані в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Рівні сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за соціальним критерієм на контрольному етапі експерименту

Рівні	Високий				Середній				Низький			
Кількість студентів												
Групи	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Показник	Абс.	Абс.	%	%	Абс.	Абс.	%	%	Абс.	Абс.	%	%
Соціальний критерій												
Активність участі у культурних та навчальних формах роботи	3	7	3,8	10,3	44	37	53,1	52,9	35	26	43,1	36,8

Соціальна адаптація в середовищі великого міста	3	5	3,7	6,4	41	39	49,8	56,2	38	26	46,5	37,4
---	---	---	-----	-----	----	----	------	------	----	----	------	------

Порівняння результатів експериментальної та контрольної груп засвідчило, що в експериментальній групі високий рівень показника активність участі у культурних та навчальних заходах *соціального критерію* підвищився на 6,2% (4 особи), середній рівень зріс на 1,9% (1 особа), та низький рівень знизився на 5,1% (4 особи). У контрольній групі високий рівень даного показника виріс – лише на 0,2% (1 особа), середній рівень – зріс на 0,1% (1 особа), та високий рівень – збільшився на 0,2% (1 особа). У експериментальній групі високий рівень показника інтегрованості в середовищі великого міста – збільшився на 2,3% (2 особи), середній рівень також підвищився 5,2% (4 особи), низький рівень – зменшився на – 7,5% (5 осіб). У контрольній групі ми також простежуємо позитивну динаміку зростання рівнів сформованості цього показника, проте незначну. Щодо рівнів сформованості показника інтегрованості в середовищі великого міста соціального критерію бачимо таку картину: високий рівень – збільшився на 0,1% (1 особа), середній – зменшився на 0,2% (1 особа), та низький рівень – зменшився на 0,1% (1 особа).

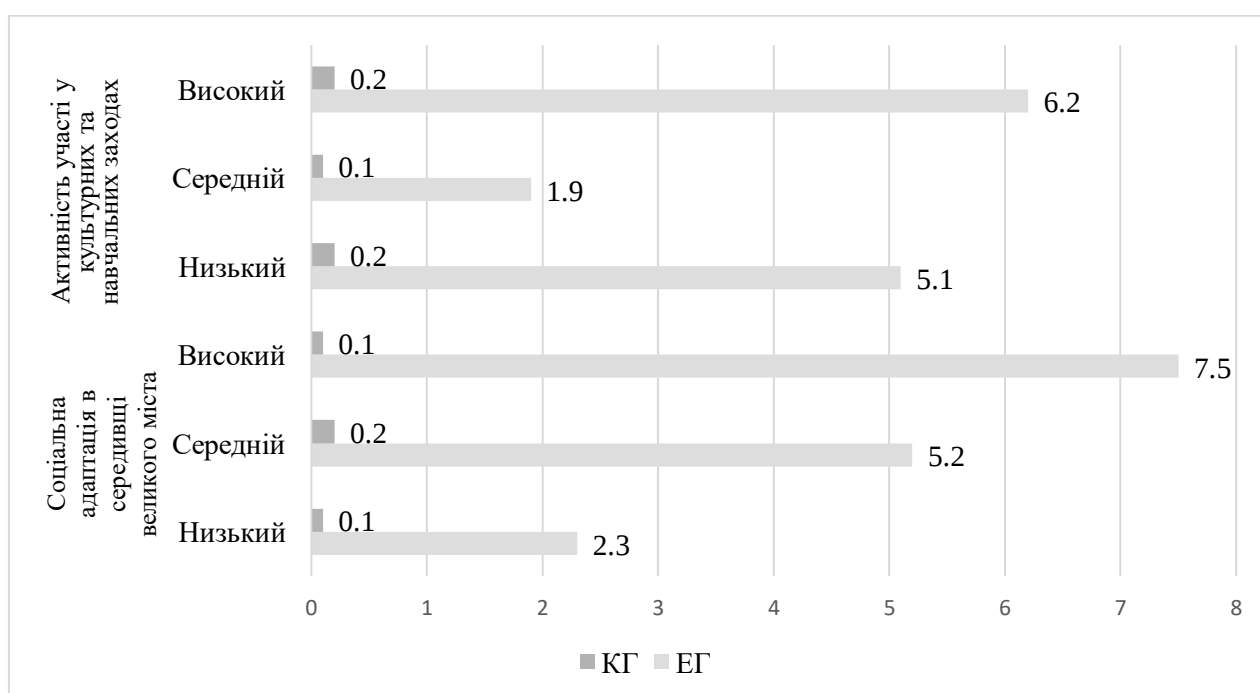

Рис. 3.3. Динаміка зміни (%) рівня сформованості показників активність участі у культурних та навчальних заходах та інтегрованості в середовищі великого міста за результатами констатувального та по закінченню формувального етапів експерименту

Таким чином, отримані результати дозволили нам дійти висновків:

- у процесі впровадження змісту, форм і методів інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста помітно знизився низький рівень та підвищився середній та високий рівень показників активність участі у культурних та навчальних заходах та інтегрованість в середовищі великого міста за соціальним критерієм;

- в експериментальній групі зафіксовано якісне збільшення кількості студентів з високим рівнем сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста (на формувальному етапі експерименту студентів із високим рівнем було небагато). Це у свою чергу, засвідчує, що провадження змісту, форм і методів інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста має доволі позитивний ефект, більше студентів почали демонструвати високий рівень комунікації, залученість до культурних заходів та активність в громадських та волонтерських ініціативах.

На наступному етапі ми оцінили динаміку рівнів сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за побутовим критерієм в експериментальній і контрольній групах на контрольному етапі експерименту.

Відповідно, за побутовим критерієм оцінювали такі показники: інтегрованості до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів та інтегрованості студентів у міську інфраструктуру.

Отже, в експериментальній групі показник адаптація до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів на низькому рівні сформований у 31,3% (22 особи), на середньому рівні – 61,3% (43 особи), високому – 7,4% (5 осіб). В контрольній групі на контрольному етапі дослідження, як і на

констатувальному, переважає середній рівень, який залишився майже без змін – 53,1% (44 особи), кількість студентів з низьким рівнем становить 41,4% (34 особи), з високим – 5,5% (4 особи) (рис. 3.4).

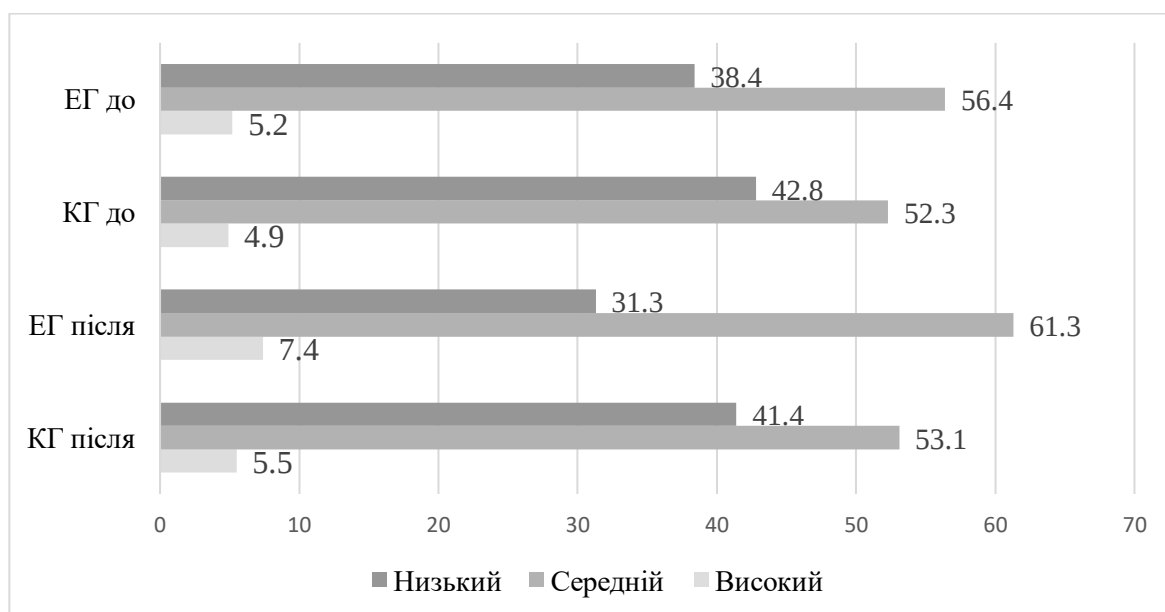

Рис. 3.4. Зміна (%) рівня сформованості показника інтегрованості до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів за результатами констатувального та по закінченню формувального етапів експерименту

Наступним ми оцінили рівень показника інтегрованості студентів у міську інфраструктуру. Отже, на низькому рівні показник сформованості у 29,8% (20 осіб), на середньому рівні – 61,4% (43 осіб), на високому рівні – 8,8% (6 осіб). У контрольній групі низький рівень сформованості показника простежується у 39,3% (32 особи), середній – 55,1% (45 особи), високий – 5,6% (5 осіб) (рис. 3.5.).

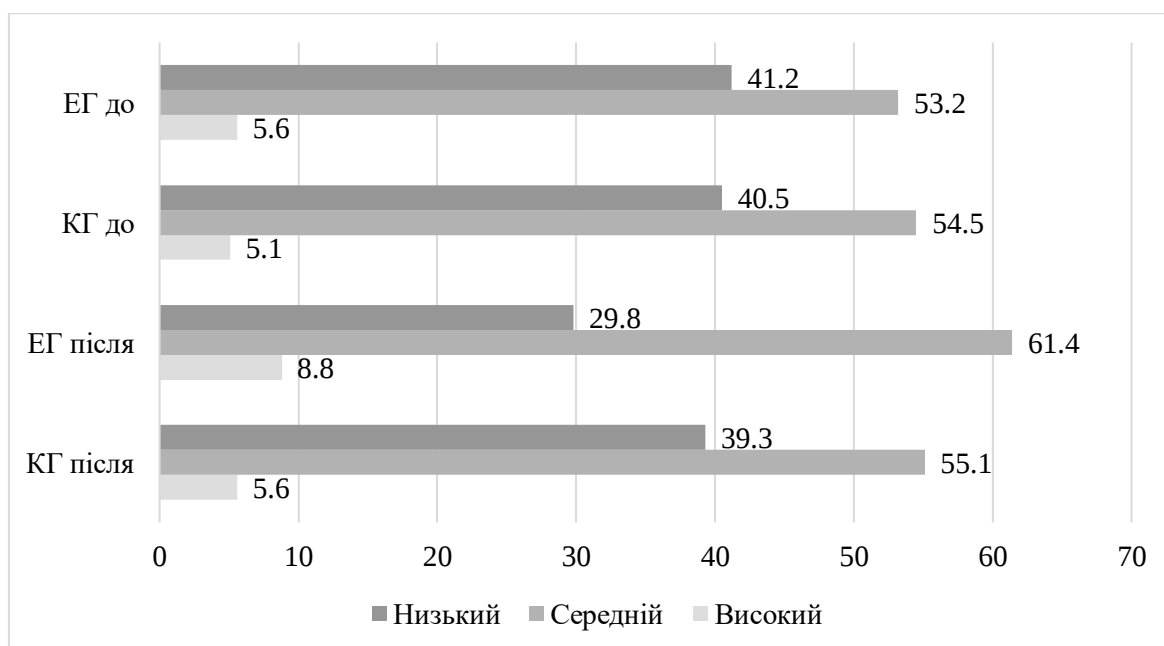

Рис. 3.5. Зміна (%) рівня сформованості показника інтегрованості студентів у міську інфраструктуру за результатами констатувального та по закінченню формувального етапів експерименту

Результати рівнів сформованості показників інтегрованості до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів та інтеграція студентів у міську інфраструктуру за побутовим критерієм на контрольному етапі експерименту ми звели і представили у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Рівні сформованості показників інтегрованості до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів та інтегрованості студентів у міську інфраструктуру за побутовим критерієм на контрольному етапі експерименту

Рівні	Високий				Середній				Низький			
Кількість студентів												
Групи	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Показник	Абс.	Абс.	%	%	Абс.	Абс.	%	%	Абс.	Абс.	%	%
Побутовий критерій												
Інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів	4	5	5,5	7,4	34	43	53,1	61,3	44	22	41,4	31,3
Інтегрованість студентів у міську інфраструктуру	5	6	5,6	8,8	45	43	55,1	61,4	32	20	39,3	29,8

Проаналізувавши показники інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за побутовим критерієм узагальнено результати на рис 3.6.

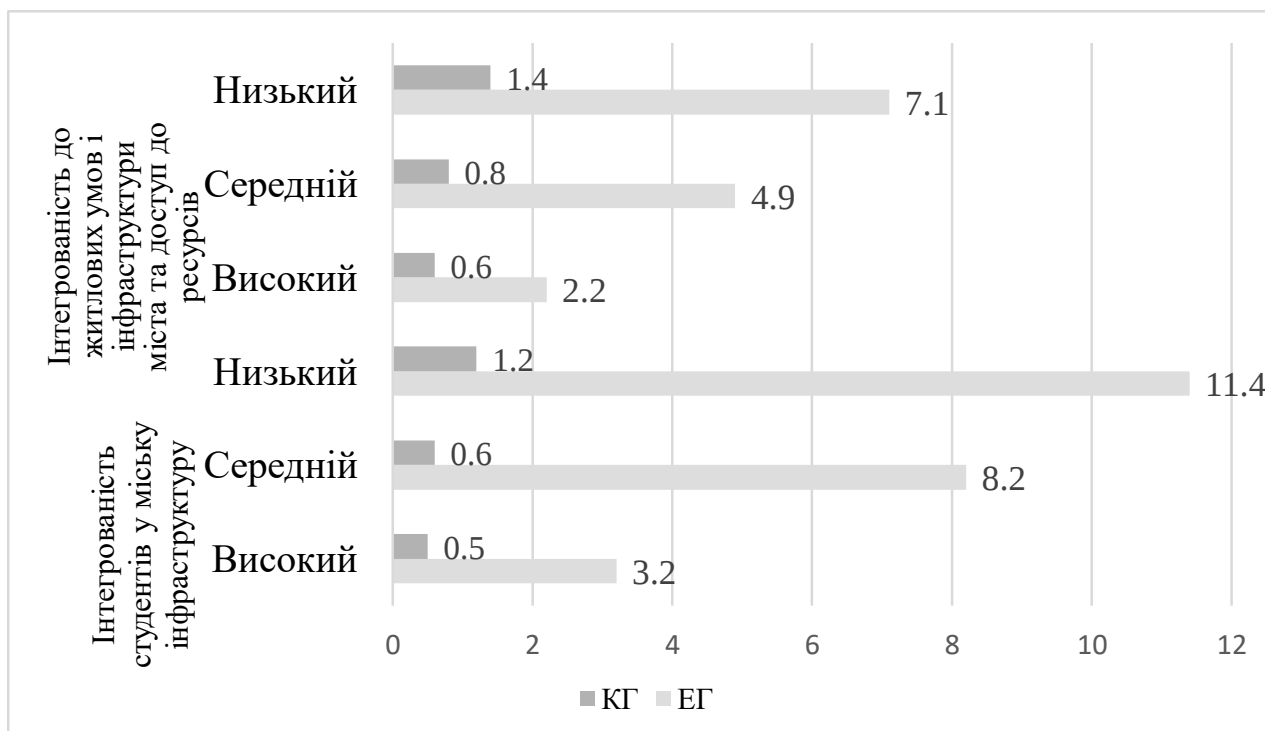

Рис. 3.6. Зміна (%) рівня сформованості показників інтегрованості до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів та інтегрованості студентів у міську інфраструктуру за результатами констатувального та формувального етапів експерименту

З рис. 3.6. видно, що відбулась значна позитивна динаміка у рівнях сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за побутовим критерієм, що продемонстрували учасники експериментальної групи. Отже, порівняння результатів контрольного і констатувального етапів експерименту показника інтегрованості студентів у міську інфраструктуру дало нам такі результати: динаміка у бік зменшення кількості студентів на низькому рівні склала 11,4% – 8 осіб (з 41,2% (29 осіб) до експерименту та 29,8% (21) наприкінці експерименту), на середньому рівні – 8,2% – 6 студентів (з 53,2% (37 осіб) до експерименту та 61,4% (43 особи) (наприкінці експерименту). Відносно значний приріст відбувся високого рівня – збільшилась кількість студентів на 3,2% – 2 особи (з 5,6% (4 особи) до експерименту та 8,8% (6 осіб) наприкінці експерименту). Відповідно зазначимо,

що в експериментальній групі відбулась значна позитивна динаміка зростання рівнів сформованості показника інтегрованості студентів у міську інфраструктуру за побутовим критерієм. У контрольній групі теж простежується позитивна динаміка, проте не така значна, як в експериментальній. Зокрема, кількість студентів з низьким рівнем – 1,2% (1 особа), середнім – збільшилась на 0,6% (1 особа), високим – збільшилась на – 0,5% (1 особа).

Щодо рівнів сформованості показника інтегрованості до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів за побутовим критерієм, то маємо такі результати: низький рівень зменшився – 7,1% (5 осіб), середній – на 4,9% (3 особи), високий рівень зріс на 2,2% (2 особи).

Таким чином, підсумовуючи результати оцінювання рівнів сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за педагогічною умовою формування інтеграційного освітнього середовища, ми визначили, що:

- упровадження розробленого нами змісту, форм і методів підвищення рівнів інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста сприяло встановленню позитивної динаміки у рівнях сформованості показників комунікації з місцевим населенням та знання міської інфраструктури за педагогічною умовою формування інтеграційного освітнього середовища;

- в експериментальній групі зафіксовано якісне збільшення кількості студентів із високим рівнем, а з низьким рівнем – зменшення, це у свою чергу, свідчить, що впровадження змісту, форм і методів інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста має доволі позитивний ефект, більше студентів почали виявляти прагнення до комунікації та зацікавленість і вивчення міської інфраструктури.

Наступним нашим кроком було оцінювання показників інтегрованості до освітньої системи закладів вищої освіти та вступ студентів у навчальні та професійні спільноти за освітнім критерієм в експериментальній і контрольній групах на контрольному етапі експерименту.

Таким чином показник інтегрованості до освітньої системи закладів вищої освіти в експериментальній групі на низькому рівні сформований у 33,8% студентів (24 особи), на середньому рівні – 52,9% (37 осіб), на високому рівні – 13,3% (9 осіб). У контрольній групі на контрольному етапі дослідження, як і на констатувальному, переважає середній рівень – 51,7% (42 особи), кількість студентів з низьким рівнем становить 44,4% (36 осіб) і 3,9% (4 особи) з високим рівнем сформованості зазначеного показника (рис. 3.7).

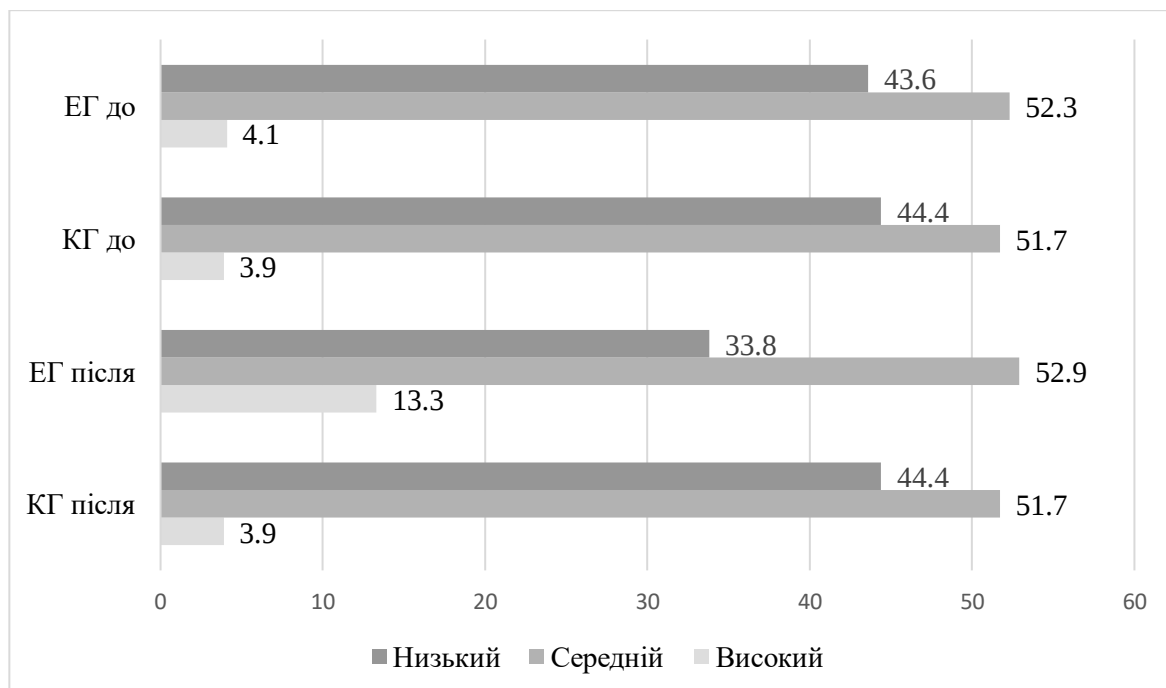

Рис. 3.7. Зміна (%) рівня сформованості показника інтегрованості до освітньої системи закладів вищої освіти за результатами констатувального та по закінченню формування етапів експерименту

Отже, в експериментальній групі на контрольному етапі кількість студентів з високим рівнем сформованості показника вступ студентів у навчальні та професійні спільноти становить 7,9% (6 осіб), середнім – 56,4% (39 осіб), низьким – 35,7% (25 осіб). У контрольній групі показник на високому рівні сформований у 4,3% (4 особи) студентів, середньому – 54,1% (44 особи), низькому – 41,6% (34 особи) (рис. 3.8).

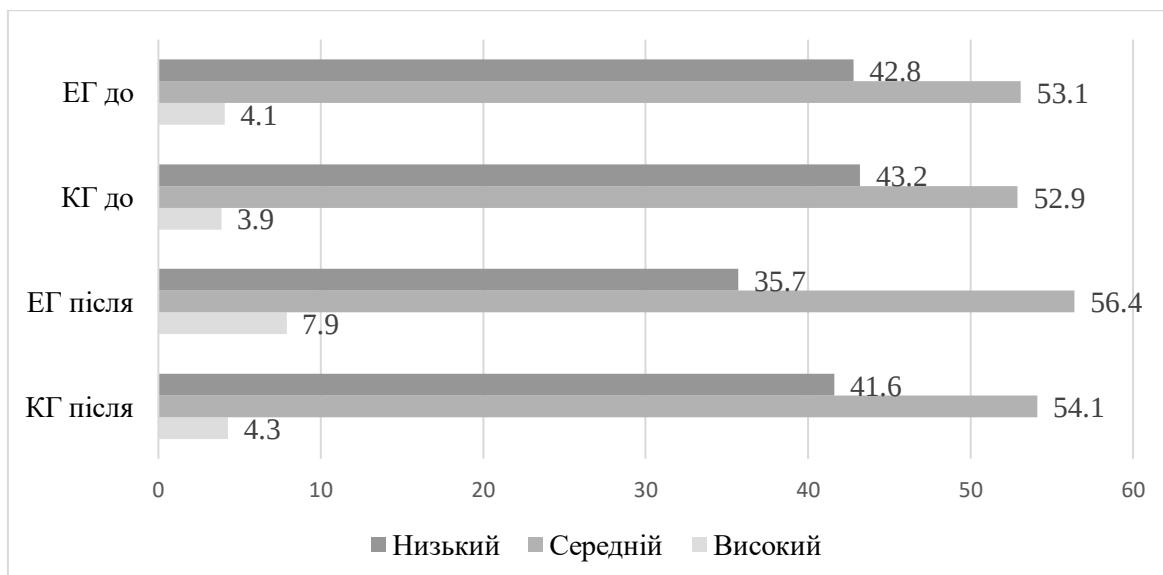

Рис. 3.8. Зміна (%) рівня сформованості показника вступ студентів у навчальні та професійні спільноти результатами констатувального та по закінченню формувального етапів експерименту

Узагальнення результатів рівнів сформованості показників адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти та вступ студентів у навчальні та професійні спільноти за освітнім критерієм на контрольному етапі експерименту зведено в представлено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Рівні сформованості показників адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти та вступ студентів у навчальні та професійні спільноти за освітнім критерієм на контрольному етапі експерименту

Рівні	Високий				Середній				Низький			
Кількість студентів												
Групи	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Показник	Абс	Абс	%	%	Абс	Абс	%	%	Абс.	Абс.	%	%
Освітній критерій												
Адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти	4	6	4,3	7,9	44	39	54,1	56,4	34	25	41,6	35,7
Вступ студентів у навчальні і професійні спільноти	4	9	3,9	13,3	42	37	51,7	52,9	36	24	44,4	33,8

Оцінювання рівнів сформованості показників адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти та вступ студентів у навчальні та професійні спільноти за освітнім критерієм на контрольному та констатувальному етапах у контрольній та експериментальній групі дало можливість визначити й порівняти динаміку зміни цих показників (рис. 3.9).

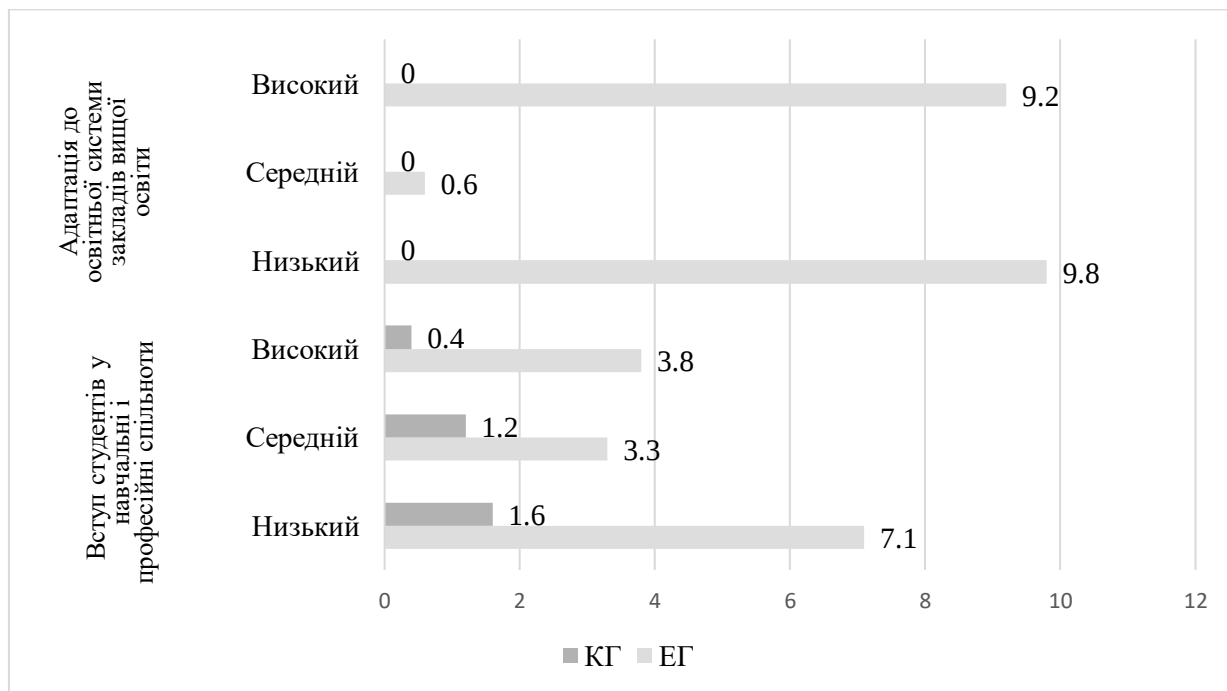

Рис. 3.9. Зміна (%) рівня сформованості показників адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти та вступ студентів у навчальні та професійні спільноти за освітнім критерієм за результатами констатувального та формульовального етапів експерименту

Порівняння експериментальної та контрольної груп засвідчило, що високий рівень показника адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти в експериментальній групі підвищився на 9,2% (6 осіб), низький рівень зменшився на 9,8% (7 осіб), середній рівень також збільшився на 0,6% (1 особа). Щодо сформованості показника вступ студентів у навчальні та професійні спільноти в експериментальній групі, бачимо, що низький рівень зменшився на 7,1% (5 осіб), середній – збільшився на 3,3% (2 особи), високий на – 3,8% (3 особи). В контрольній групі на контрольному етапі дослідження відбулась негативна динаміка, зокрема рівень показника інтегрованості до освітньої системи закладів вищої освіти залишився незмінним. Але в показнику вступ студентів у навчальні та професійні спільноти кількість студентів з низьким

рівнем зменшилась на 1,6% (1 особа), з середнім рівнем – збільшилась на 1,2% (1 особа), з високим рівнем – збільшилась на 0,4% (1 особа).

Відповідно, робимо висновок, що саме залучення студентської молоді до участі у впровадженні змісту, форм і методів інтегрованості студентської молоді до соціокультурного середовища великого міста відіграє важливу роль у формуванні освітнього критерію.

Підсумовуючи результати оцінювання рівнів показників сформованості показників адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти та вступ студентів у навчальні та професійні спільноти за освітнім критерієм, ми визначили, що:

- упровадження розробленого нами змісту, форм і методів інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста показало позитивну динаміку у рівнях сформованості показників адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти та інтеграція студентів у навчальні та професійні спільноти за освітнім критерієм;

- в експериментальній групі зафіксовано збільшення кількості студентської молоді із високим рівнем, а з низьким рівнем – зменшення, що, у свою чергу, свідчить, що впровадження змісту, форм і методів інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста має позитивний результат. Тому, студенти цієї групи у різних життєвих ситуаціях почали виявляти бажання більше взаємодіяти з іншими студентами, викладачами, та брати участь у навчальних спільнотах.

Наступний етап передбачав оцінювання рівнів сформованості показників залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж та взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті за комунікаційним критерієм.

Аналіз даних на рис. 3.10. підтвердив, що в ході експериментальної роботи відбулися позитивні зміни у рівнях сформованості показника залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж за комунікаційним критерієм як в експериментальній, так і в контрольній групах. Таким чином,

кількість студентів з низьким рівнем сформованості показника в експериментальній групі становить 39,8% (28 осіб), з середнім рівнем – 50,1% (35 осіб), з високим рівнем – 10,2% (7 осіб). В контрольній групі високий рівень сформованості цього критерію мають 5,7% (5 осіб), середній рівень – 51,1% (42 особи), низький рівень – 43,2% (35 осіб).

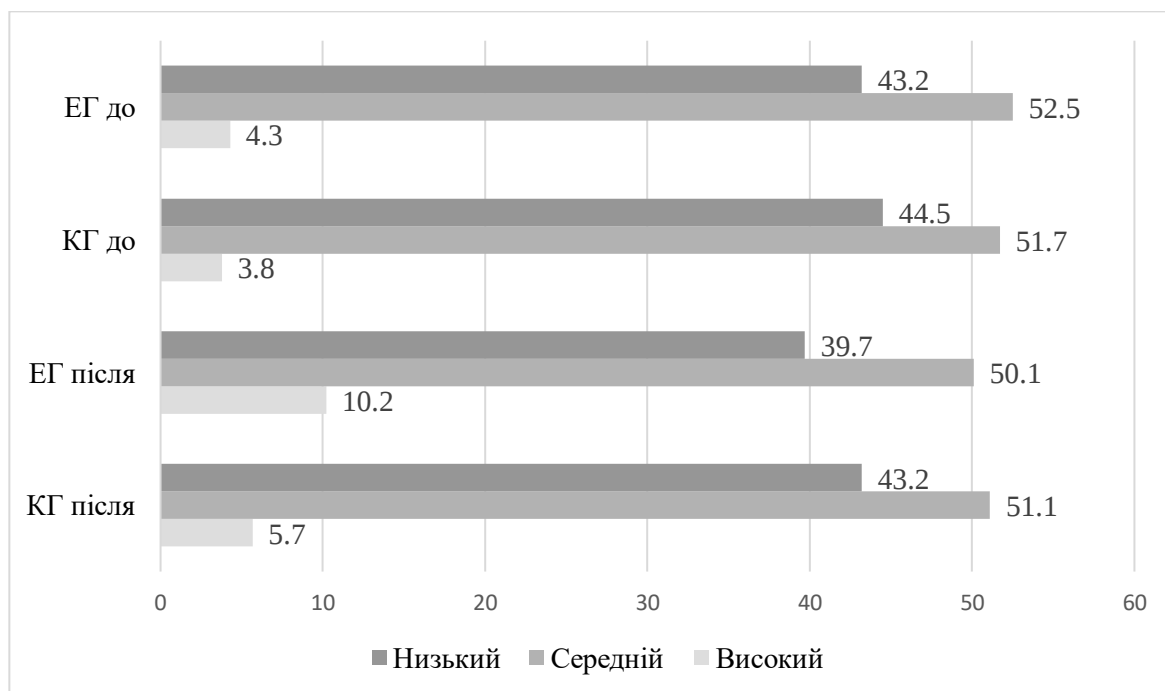

Рис. 3.10. Зміна (%) рівня сформованості показника залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж за результатами констатувального та по закінченню формувального етапів експерименту

Оцінювання рівня сформованості показника «взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті» за комунікаційним критерієм показало, що на контрольному етапі дослідження в експериментальній групі кількість 9,7% (7 осіб) досягли високого рівня сформованості цього показника, тоді як в контрольній групі цей показник 4,1% (3 особи). Середній рівень зафіксовано у 50,1% (35 осіб) учасників експериментальної групи і 52,6% (43 особи) контрольної групи. Низький рівень виявлено у 40,2% студентів (28 осіб) експериментальної групи та 43,3% контрольної (36 осіб) (рис. 3.11).

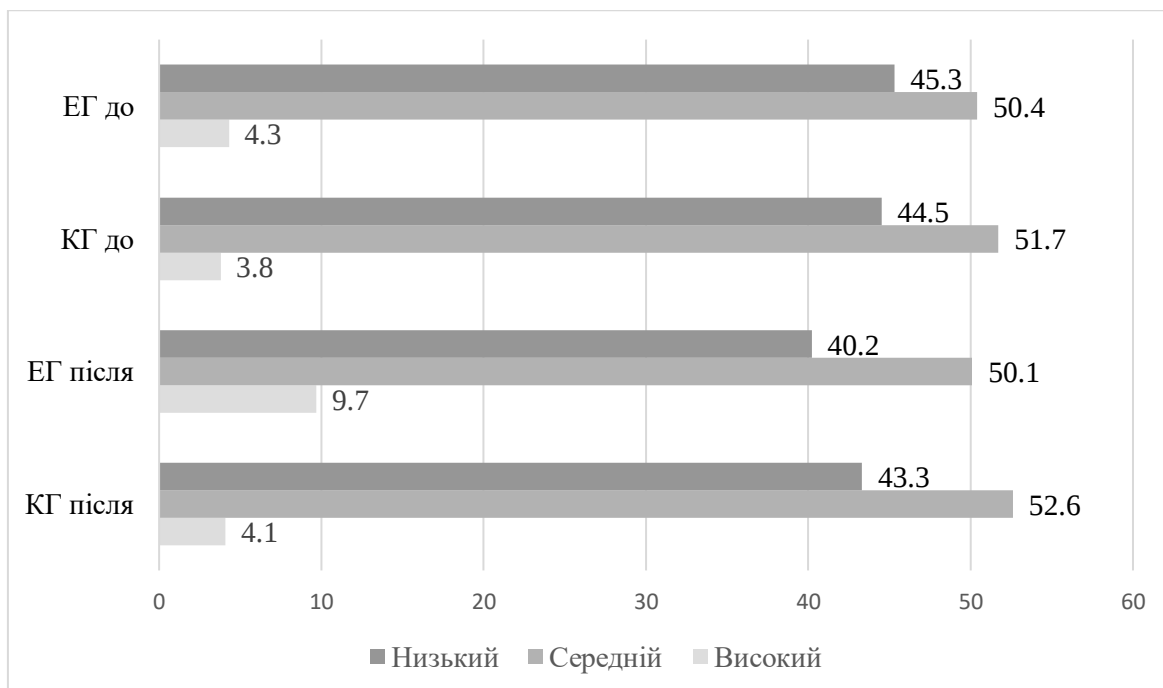

Рис. 3.11. Зміна (%) рівня сформованості показника взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті за результатами констатувального та по закінченню формувального етапів експерименту

Результати рівнів сформованості показників інтеграція студентів у міську комунікаційну інфраструктуру та взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті за комунікаційним критерієм на контрольному етапі експерименту зведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Рівні сформованості показників залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж та взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті за комунікаційним критерієм на контрольному етапі експерименту

Рівні	Високий				Середній				Низький			
Кількість студентів												
Групи	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Показник	Абс.	Абс.	%	%	Абс.	Абс.	%	%	Абс.	Абс.	%	%
Комунікаційний критерій												
Залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж	5	7	5,7	10,2	42	35	51,1	50,1	35	28	43,2	39,7
Взаємодія студентів з	3	7	4,1	9,7	43	35	52,6	50,1	36	28	43,3	40,2

різними соціальними групами в місті												
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Порівняння експериментальної та контрольної груп засвідчило, що високий рівень залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж за комунікаційним критерієм в експериментальній групі підвищився на 5,9% (4 особи), низький рівень зменшився на 3,5% (2 особи), середній рівень також зменшився на 2,4% (2 особи). В контрольній групі високий рівень цього показника зріс на 1,9% (2 особи), середній рівень зменшився на 0,6% (1 особа), низький рівень зменшився на 1,3% (1 особа). Щодо сформованості показника взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті за комунікаційним критерієм в експериментальній групі, бачимо, що низький рівень зменшився на 5,1% (4 особи), середній – зменшився на 0,3% (0 осіб), високий рівень – збільшився на 5,4% (4 особи). В контрольній групі на контрольному етапі дослідження відбулась також невелика, але позитивна динаміка, зокрема, кількість студентів з низьким рівнем зменшилась на 1,2% (1 особа), середній рівень – збільшився на 0,9% (1 особа), з високим рівнем – збільшився на 0,3% (0 осіб) (рис. 3.12).

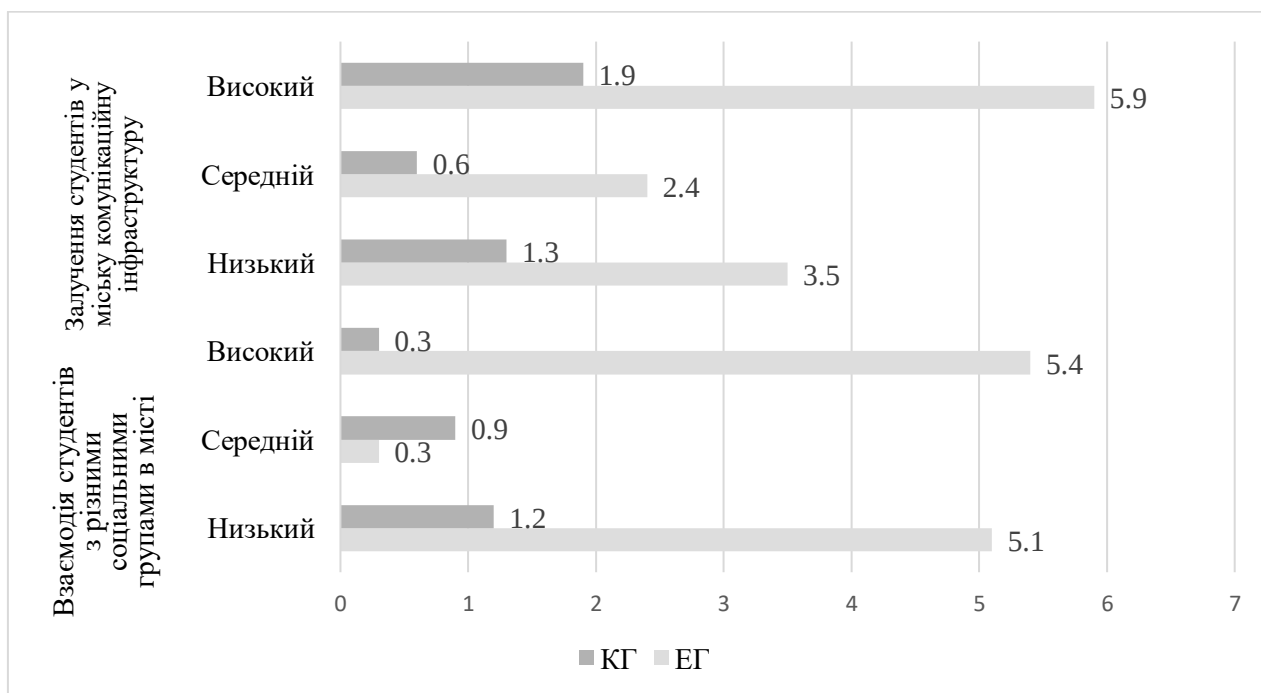

Рис. 3.12. Зміна (%) рівня сформованості показників залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж та взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті за комунікаційним критерієм за

результатами констатувального та по закінченню формувального етапів експерименту

Відповідно, робимо висновок, що саме залучення студентської молоді до участі у впровадженні змісту, форм і методів педагогіки педагогічних умов інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста відіграє важливу роль у формуванні комунікаційного критерію. Закладам вищої освіти варто приділити увагу взаємодії студентів та міську комунікацію чи формам роботи, які б сприяли покращенню та підвищенню рівня комунікаційним навичкам.

Підсумовуючи результати оцінювання рівнів сформованості показників залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж та взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті за комунікаційним критерієм, ми визначили, що:

- упровадження розробленого нами змісту, форм і методів соціальної педагогіки щодо інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста показало позитивну динаміку у рівнях сформованості показників за комунікаційним критерієм;

- в експериментальній групі зафіксовано збільшення кількості студентської молоді із високим рівнем, а з низьким рівнем – зменшення, що, в свою чергу, свідчить, що впровадження змісту, форм і методів педагогічних умов інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста має позитивний ефект. Тому, студенти цієї групи у різних поведінкових ситуаціях почали виявляти комунікацію з студентами та викладачами, та проявляють більшу ініціативу взаємодіяти з різними соціальними групами в місті.

З першого погляду видається, що динамічні зміни, які відбулись у експериментальній групі, є недостатньо істотними. Проте, якщо ми порівняємо їх із динамічними змінами контрольної групи за всіма показниками та критеріями, можна стверджувати, що зміни є значними, оскільки в експериментальній групі на відміну від контрольної не відбулось негативних змін, а простежуються лише позитивні.

Наступним етапом нашої експериментальної роботи було узагальнення результатів рівнів сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за трьома педагогічними умовами: забезпечення інтеграційно-освітньої підтримки, формування інтеграційного освітнього середовища та стимулювання соціальної взаємодії та участі у позанавчальній діяльності.

За соціальним критерієм: низький рівень показника активність участі у культурних та навчальних заходах зменшився на 5,1%(4 особи), середній рівень збільшився на 1,9% (1 особа), високий рівень – на 6,2% (4 особи); низький рівень показника *соціальна інтегрованість в середовищі великого міста* зменшився на 7,5% (5 осіб), середній рівень – збільшився на 5,2% (4 особи), високий рівень – на 2,3% (2 особи).

За побутовим критерієм: низький рівень показника інтегрованості до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів зменшився на 7,1% (5 осіб), середній рівень – збільшився на 4,9% (3 особи), високий – збільшився на 2,2% (2 особи); низький рівень показника інтегрованість студентів у міську інфраструктуру зменшився на 11,4% (8 осіб), середній рівень збільшився – на 8,2% (6 осіб), високий рівень – збільшився на 3,2% (2 особи).

За освітнім критерієм: низький рівень показника адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти зменшився на 9,3% (7 осіб), середній – збільшився на 0,6% (0 осіб), високий рівень – 9,2% (6 осіб); низький рівень показника вступ студентів у навчальні та професійні спільноти зменшився на 7,1% (5 осіб), середній – збільшився на 3,3% (2 особи), високий – підвищився на 3,8% (3 особи).

За комунікаційним критерієм: низький рівень показника інтегрованість студентів у міську комунікаційну інфраструктуру зменшився на 3,5% (2 особи), середній рівень – 2,4% (2 особи), високий – збільшився на 5,9% (4 особи); низький рівень показника взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті зменшився на 5,1% (4 особи), середній – на 0,3% (0 осіб), високий – підвищився на 5,4% (4 особи).

Отже, простежується позитивна динаміка за всіма показниками відповідних критеріїв. Зокрема, ми бачимо істотну позитивну динаміку показників другої та третьої педагогічної умов, дещо меншою вона є за показниками педагогічної умови забезпечення інтегровано-освітньої підтримки.

Таким чином, найкраще сформувалися показники за побутовим критерієм: інтегрованість студентів у міську інфраструктуру – 8,2% (6 осіб), інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів – 4,9% (3 особи); за освітнім критерієм: адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти – 9,2% (6 осіб), вступ студентів у навчальні та професійні спільноти – 3,8% (3 особи); за соціальним критерієм: активність участі у культурних та навчальних заходах – 6,2% (4 особи), *інтегрованість в середовищі великого міста* – 5,2% (4 особи). На жаль, найгірше розвинулися показники інтегрованості студентів у міську комунікаційну інфраструктуру за комунікаційним критерієм – 5,9% (4 особи), взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті інфраструктури – 5,4% (4 особи).

Отже, ми можемо з упевненістю зазначити, що ця студентська молодь має високий рівень інтегрованості та емоційний комфорт у новому соціокультурному середовищі. Вони добре комунікують з місцевим населенням та знаються на міській інфраструктурі. Також вони часто залучені до культурних заходів та мають активну громадську та волонтерську позицію та беруть участь в різних добродійних ініціативах.

Порівняльний аналіз динаміки змін рівня сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста в експериментальній та контрольній групах на контрольному етапі експерименту наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Динаміка змін рівня сформованості показників інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста контрольної (КГ) та експериментальної (ЕГ) груп

Рівні	Високий	Середній	Низький
-------	---------	----------	---------

Кількість студентів												
Показники	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
	Абс.	Абс	%	%	Абс	Абс	%	%	Абс	Абс	%	%
Соціальний критерій												
Активність участі у культурних та навчальних формах роботи	0	4	0,2	6,2	0	-1	0,1	-1,1	0	-4	-0,3	-5,1
Соціальна інтегрованість в середовище великого міста	0	2	0,1	2,3	0	4	-0,2	5,2	0	-5	-0,1	-7,5
Побутовий критерій												
Інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів	1	2	0,6	2,2	1	3	0,8	4,9	-1	-5	-1,4	-7,1
Інтегрованість студентів у міську інфраструктуру	0	2	0,5	3,2	0	6	0,6	8,2	-1	-8	-1,2	-11,4
Освітній критерій												
Адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти	0	6	0	9,2	0	0	0	0,6	0	-7	0	-9,8
Вступ студентів у навчальні і професійні спільноти	0	3	0,4	3,8	1	2	1,2	3,3	-1	-5	-1,6	-7,1
Комунікаційний критерій												
Залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж	2	4	1,9	5,9	-1	2	-0,6	-2,4	-1	-2	-1,3	-3,5
Взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті	0	4	0,3	5,4	1	0	0,9	-0,3	-1	-4	-1,2	-5,1

Порівняльний аналіз динаміки змін рівня сформованості критеріїв інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста представлена у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Динаміка змін рівня сформованості критеріїв (П) інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста контрольної (КГ) та експериментальної (ЕГ) груп

Високий	Середній	Низький
---------	----------	---------

Кількість студентів											
КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Абс.	Абс	%	%	Абс	Абс	%	%	Абс	Абс	%	%
Соціальний критерій											
0	3	0,2	4,3	0	2	0,1	2,1	0	-5	-0,2	-6,3
Побутовий критерій											
1	2	0,6	2,7	1	5	0,7	6,5	-1	-7	-1,3	-9,3
Освітній критерій											
0	5	0,2	6,5	1	1	0,6	1,9	1	-6	-0,8	-8,5
Комунікаційний критерій											
1	4	1,1	5,6	1	1	0,2	1,4	1	-3	-1,3	-4,3

Таким чином, проведений нами аналіз оцінювання педагогічних умов інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста дав нам можливість дійти висновку, що саме в експериментальній групі простежується значна позитивна динаміка підвищення високого рівня сформованості кожної умови. Також спостерігається динаміка зменшення кількості студентської молоді з низьким рівнем сформованості кожної педагогічної умови.

Отже, підсумовуючи результати оцінювання рівнів інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за соціальним, побутовим, освітнім, комунікаційним критеріями, можна узагальнити, що:

- у експериментальній групі відбулись значні зміни у бік збільшення кількості студентів із високим рівнем інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста за всіма критеріями.

- у контрольній групі під час формувального експерименту відбулись незначні зміни у рівнях готовності студентів інтегрованості у соціокультурне середовище великого міста за всіма критеріями.

За результатами проведеного нами повторного оцінювання рівнів сформованості кожного показника визначеного нами критерію інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста ми зробили висновок, що участь студентів у впроваджених нами змісті, формах і методах

інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є ефективним засобом формування та підвищення рівня і інтегрованості, адаптації та соціалізації студентів в педагогічне соціокультурне та міське середовище.

Висновки до третього розділу

У розділі прописано експериментальну роботу з перевірки дієвості змісту, форм і методів інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста; розкрито процес технологізації інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста; оцінено й проаналізовано ефективність експериментальної роботи з інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

Охарактеризовано впровадження програми «Студентський простір: інтеграція, культура, взаємодія» з формами роботи для студентів з питань інтегрованості у соціокультурне середовище великого міста. Форми роботи інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста спрямовані на залучення студентів до культурних заходів, активність громадських волонтерських ініціатив, комунікація з місцевим населенням, знання міської інфраструктури, соціальна адаптація та емоційний комфорт у новому соціокультурному середовищі та участь у студентських організаціях.

Основні методи і форми які використані в експерименті: інтерактивні (ігровий практикум, робота в малих групах, робота парами, обговорення, презентації, скринька довіри, майстер-клас, екскурсія, тренінг); інформаційно-просвітницькі (бесіда, лекція, круглі столи, анкетування, семінари, кураторська година, тренінг); дискусійні (дискусії).

Оцінено та проаналізовано ефективність експериментальної роботи з інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. На контрольному етапі експерименту встановлено наявність істотних позитивних зрушень у динаміці змін рівнів сформованості показників та критеріїв інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. За соціальним критерієм: низький рівень показника активність

участі у культурних та навчальних заходах зменшився на 5,1% (4 особи), середній рівень збільшився на 1,9% (1 особа), високий рівень – на 6,2% (4 особи); низький рівень показника інтегрованість у середовищі великого міста зменшився на 7,5% (5 осіб), середній рівень – збільшився на 5,2% (4 особи), високий рівень – на 2,3% (2 особи). За побутовим критерієм: низький рівень інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів зменшився на 7,1% (5 осіб), середній рівень – збільшився на 4,9% (3 особи), високий – збільшився на 2,2% (2 особи); низький рівень показника інтегрованості студентів у міську інфраструктуру зменшився на 11,4% (8 осіб), середній рівень збільшився – на 8,2% (6 осіб), високий рівень – збільшився на 3,2% (2 особи). За освітнім критерієм: низький рівень показника адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти зменшився на 9,3% (7 осіб), середній – збільшився на 0,6% (0 осіб), високий рівень – 9,2% (6 осіб); низький рівень показника вступ студентів у навчальні та професійні спільноти зменшився на 7,1% (5 осіб), середній – збільшився на 3,3% (2 особи), високий – підвищився на 3,8% (3 особи). За комунікаційним критерієм: низький рівень показника інтегрованості студентів у міську комунікаційну інфраструктуру зменшився на 3,5% (2 особи), середній рівень – 2,4% (2 особи), високий – збільшився на 5,9% (4 особи); низький рівень показника взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті зменшився на 5,1% (4 особи), середній – на 0,3% (0 осіб), високий – підвищився на 5,4% (4 особи).

Встановлено, що спостерігається позитивна динаміка за всіма показниками відповідних критеріїв, зокрема, помітна позитивна динаміку показників за побутовим та освітнім критеріями, дещо менш позитивною динамікою відзначаються показники за соціальним критерієм, а найменша позитивна динаміка у змінах показників комунікаційного критерію. Найкраще розвинулися показники за побутовим критерієм: інтегрованість студентів у міську інфраструктуру – 8,2% (6 осіб), адаптація до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів – 4,9% (3 особи); за освітнім критерієм: адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти – 9,2% (6 осіб), вступ студентів у

навчальні та професійні спільноти – 3,8% (3 особи); за соціальним критерієм: активність участі у культурних та навчальних заходах – 6,2% (4 особи), соціальна адаптація в середовищі великого міста – 5,2% (4 особи). На жаль, найгірше розвинулися показники залучення студентів у міську комунікаційну інфраструктуру за комунікаційним критерієм – 5,9% (4 особи), взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті інфраструктури – 5,4% (4 особи).

Кількість студентів з високим рівнем сформованості інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста в експериментальній групі збільшилась на 4,5% (3 особи). У контрольній групі, хоч і є позитивна динаміка, проте не така значна, як в експериментальній, тому кількість студентської молоді з високим рівнем інтегрованості у соціокультурне середовище великого міста збільшився лише на 0,3% (0 осіб). З результатів оцінювання рівня сформованості кожної показників кожного критерію інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста на контрольному етапі експерименту можна стверджувати щодо ефективності впроваджених нами змісту, форм і методів інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні теоретично обґрунтовано зміст, форми та інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста та експериментально перевірено їх дієвість. Отримані результати узагальнено у висновках.

1. Здійснено теоретичний аналіз проблеми інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста та досліджено його вплив на розвиток молоді. Проаналізовано вплив соціокультурного середовища на формування особистісних і соціальних якостей студентів, а також значення цього процесу для інтегрованості молоді до міського життя. Визначено основні фактори, що впливають на процес інтегрованості, серед яких важливу роль відіграють соціальні зв'язки, культурні ініціативи, освітні програми та підтримка з боку університетів і місцевої громади. Розкрито важливість розвитку комунікативних і міжкультурних навичок, які забезпечують студентам можливість успішно інтегруватись до нових соціальних умов. Особливу увагу приділено ролі соціальних інституцій та культурних активностей, доступних у міських умовах. Ці інституції, включаючи навчальні заклади, культурні центри, громадські організації та соціальні мережі, створюють сприятливі умови для формування культурної ідентичності студентів, а також для розвитку їх соціальних, комунікативних та професійних навичок. Завдяки цим умовам студенти мають можливість не лише інтегруватись до великого міста, а й активно брати участь у культурному, освітньому та громадському житті, що значно розширює їхні можливості.

2. Охарактеризовано педагогічні умови інтегрованості студентської молоді, зокрема необхідність наявності спеціальних програм, що сприяють розвитку соціокультурної взаємодії, підтримці культурної ідентичності та інтегрованості студентів у міське середовище. Педагогічні умови трактуються як сукупність організаційних, методичних і соціокультурних заходів, що створюють сприятливі умови для успішної інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Вони включають забезпечення

комплексної адаптаційно-освітньої підтримки, формування інтеграційного освітнього середовища та стимулювання соціальної взаємодії через участь студентів у позанавчальній діяльності. Основні педагогічні умови інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, містять низку факторів, які забезпечують ефективну інтегрованість молоді до міського простору, сприяють розвитку її соціальних, культурних і громадянських компетенцій, а також підтримують активне залучення студентську молодь до культурних, освітніх та соціальних процесів міста. Це дало нам змогу виділити наступні педагогічні умови, що сприятимуть інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста: 1. Забезпечення інтеграційно-освітньої підтримки. 2. Формування інтеграційного освітнього середовища. 3. Стимулювання соціальної взаємодії та участі у позанавчальній діяльності

3. Визначено рівні інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище – низький, середній та високий. Виділено чотири критерії та відповідні показники інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста: соціальний критерій (активність участі у культурних та навчальних формах роботи та інтегрованість в середовище великого міста); побутовий критерій (інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів та інтеграція студентів у міську інфраструктуру); освітній критерій (адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти та вступ студентів у навчальні і професійні спільноти); комунікаційний критерій (залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж та взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті). Встановлено, що більшість студентів, а це 80 осіб (52,9 %) мають середній рівень інтегрованості а 65 (42,8 %) студентів мають низький рівень інтегрованості. Виявлено недоліки роботи закладів вищої освіти щодо формування інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, а саме: слабе включення комунікаційних тренінгів у навчальний процес: комунікаційні навички не завжди інтегровані в навчальну програму; відсутність ефективних програм інтегрованості; мала увага інтегрованості; недостатній зворотний зв'язок зі

студентами; не вистачає психологічної підтримки; слабе включення комунікаційних тренінгів у навчальний процес; відсутність ефективних програм інтегрованості; недостатній зворотний зв'язок зі студентами; не достатня психологічна підтримка; недостатня організація позанавчальних активностей; ізоляція першокурсників; малий рівень залучення студентів до соціальних і культурних ініціатив; неякісна комунікація між студентами та університетом.

4. Здійснено розроблення змістовно-технологічне забезпечення інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Розроблено та впроваджено програму «Студентський простір: інтеграція, культура, взаємодія», в якій створені такі методи та форми роботи: інтерактивні (ігровий практикум, робота в малих групах, робота парами, обговорення, презентації, скринька довіри, майстер-клас, екскурсія, тренінг, квест, фотоквест, чат-бот); інформаційно-просвітницькі (бесіда, лекція, круглі столи, анкетування, семінари, кураторська година, тренінг, інтерактивна платформа, фотопрезентація,); дискусійні (дискусії). Виявлено значні позитивні зрушення у динаміці рівнів сформованості показників та критеріїв інтегрованості студентської молоді в соціокультурне середовище великого міста в експериментальній групі. Відзначено позитивну динаміку зростання високого рівня сформованості за кожним критерієм 4,5% (3 особи) для експериментальної групи. Натомість у контрольній групі із високим рівнем сформованості виріс лише на 0,3% (0 осіб).

Результати оцінювання рівнів сформованості показників кожного визначеного критерію інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста дали можливість стверджувати про ефективність розроблених змісту та впроваджених форм методів інтегрованості студентської молоді в соціокультурне середовище великого міста та експериментальної роботи в цілому. Проблема інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста не вичерпуються результатами цього дисертаційного дослідження. Перспективними напрямками для подальших досліджень можуть стати: вивчення впливу конкретних соціокультурних ініціатив на процес

інтеграції студентів, дослідження ефективності різних методик, що сприяють розвитку міжкультурної компетентності, а також розробка нових форм і методів, що дозволяють краще адаптувати студентську молодь до умов великого міста.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Авер'янова Н. Сучасне студентство у контексті формування національної еліти України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Українознавство». 2010. Вип. 14. С. 30–32.
2. Активні методи просвітницької діяльності у профілактиці ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки : посіб. для спец. приймальників-розподільників, притулків для неповнолітніх та виховних колоній / За заг. ред.: Р. Х. Вайноли, Т. Л. Лях; Авт.-упор.: Безпалько О. В., Зимівець Н. В., Захарченко І. В., Журавель Т. В., Лютий В. П., Лях Т. Л., Петрович В. С., Закусило О. Ю., Цюман Т. П. – К. : ТОВ «ДКБ РОТЕКС», 2007. – 190 с.
3. Афанасьєва Л. В. Роль соціокультурного середовища в модернізації сучасного українського міста. Наукові праці. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. : Соціологія. - 2014. - Т. 234, Вип. 222. - С. 70-74. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc_2014_234_222_16
4. Ашерова А. Т., Логвіненко В. Г. Методи і моделі оцінки педагогічного впливу на розвиток пізнавальної самостійності студентів. Українська інженерно-педагогічна академія. Х. : УІПА, 2005. 164 с.
5. Багрій В. Н. Критерії та рівні сформованості професійних умінь майбутніх соціальних педагогів / В. Н. Багрій // Зб. наук. пр. Хмельницького ін-ту соціальних технологій Університету «Україна». – 2012. – № 6. – С. 10 – 15.)2
6. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця / Н. Баловсяк. // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – №5. – С. 21–28.
7. Бех І. Д. Виховний простір: організаційно-змістові орієнтири / І. Д. Бех // Гірська школа українських Карпат. – 2013. – № 10. – С. 3-14.
8. Білецька Г. А. Природничо-наукова компетентність у структурі професійної компетентності фахівця-еколога / Г. А. Білецька, В. В. Басіста // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Методика навчання природничих дисциплін у вищій та середній школі» (XX Каришинські читання), м. Полтава, 29 –

30 травня 2013 р. / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава, 2013. – С. 33 – 35.

9. Блажієвська С.С. Волчелюк Ю.І. Особливості соціальної адаптації студентів-першокурсників до навчання у вищому навчальному закладі / С.С. Блажієвська, Ю.І.Волчелюк / Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2013. – №1. – С. 34-37.

10. Бованенко О. О. Виховання художньо-естетичної культури студентів педагогічних університетів: змістовно-технологічне забезпечення. Часопис Видавництва НПУ імені М. П. Драгоманова, Київ. 2018. с. 3-9.

11. Богданова Н. Соціокультурне середовище як визначальний фактор формування культури життєтворчості особистості. Вісник інституту розвитку дитини. Серія «Філософія. Педагогіка. Психологія» : збірник наукових праць. Вип. 15. НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. 174 с.

12. Бочелюк В. Й. Психологія людей з обмеженими можливостями: навч. посіб. для студ. вузів. К.: ЦУЛ, 2011. 264.)1

13. Бражчин О.Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи: дис. Канд. Пед. Наук. Кривий ріг. 2001. 238 с.

14. Бурова Г.В. Соціальна інтеграція молоді з функціональними обмеженнями. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vmsu/2007-02/07bgviii.htm.

15. Буяк Б. Молодь як особлива соціально-демографічна група в умовах становлення соціально-правової держави та громадянського суспільства. Наукові записи. 2018. Вип. 36. С.198–209.

16. Вайнола Р. Х. Рудкевич Н. І. Механізми соціалізації студентської молоді в освітньому середовищі вищого навчального закладу. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія No 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка: збірник наукових праць. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 21. С. 3–7. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11607/Vainola%2c%20Rudkevych.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

17. Васянович Г. П. Психолого-педагогічні основи професійної адаптації майбутніх фахівців : монографія / Г. П. Васянович (ред.). Л. : СПОЛОМ, 2008. 464 с.
18. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
19. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1425.
20. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ —Перун, 2009. – 1736 с. С.1506], як фактор, рушійна сила будь-якого процесу, явища; чинник [те саме джерело с. 1526.
21. Гапон Ю.А. Соціально-педагогічні технології виховання: теоретичні основи і практика. Педагогіка і психологія. 2006. № 2. С.108–115.
22. Головатий М. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення [Текст]. К.: Наукова думка, 1993. 237 с.
23. Голубова Г. В. Педагогічні умови розвитку обдарованості студентів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_NND_2012/Pedagogica/2_105345.doc.htm
24. Дарморіс О. М. Європейська стратегія зайнятості молоді. Актуальні проблеми політики. 2013. Випуск 49. С. 257-264.
25. Декларація принципів толерантності ООН від 16 листопада 1995 року. <https://www.religion.in.ua/9292-deklaraciya-principiv-tolerantnosti-za%C2%ADtverdzhena-rezolyuciyeu-generalnoyi-konferenciyi-yunesko-16-listopa%C2%ADda-1995-roku.html>
26. Демір М. І. Критерії, показники та рівні сформованості інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики. Збірник наукових праць «Педагогічні науки» / голов. Ред. В. Л. Федяєва. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – Вип.LXIX. Том 2. – С.46-50.
27. Дем'янюк М.Б. Соціокультурні засади освітнього середовища вищого навчального закладу. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2017. Випуск 20. С. 21–24. <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/11438/>

28. Дідух М. М. «Проблеми й основні напрямки адаптації до умов навчання в закладах вищої школи» // Дідух М. М. // Юридична психологія. 2019. №2 (25). С. 61-69.

29. Енциклопедія освіти. Академія педагогічних наук України. Юрінком Інтер, Київ. 2008. –1040 с.

30. Закон України про культуру. 2011, № 24, ст.168.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>

31. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». 1997, № 24, ст.170. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>

32. Закон України «Про освіту» 2017, № 38-39, ст.380.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

33. Заредінова Є. Р. Формування соціокультурних цінностей студентів в освітньому середовищі закладу вищої освіти: теорія і методика. Монографія. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 372 с.
https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724221/1/Заредінова-макет%20монографії-ОК.pdf?utm_source=chatgpt.com

34. Іваненко В. С. Інтеграція молоді України в системи освіти держав ЄС в умовах військової агресії проти України. С. 80-82

35. Іванова С. В. Критерії та показники розвитку професійної компетентності вчителів біології в закладах післядипломної педагогічної освіти / С. В. Іванова // Вісн. Житомирськ. держ. у-ту. – 2010. – Вип. 52. – Пед. науки. – С. 152 – 156.

36. Іванченко Є. А. Сутність та структура поняття «Інтеграція». Педагогічні науки: зб. наук. праць: Видавництво ХДУ, випуск LII. Херсон 2009. С. 288-296.

37. Іванчук М.Г. Психолого-педагогічні основи виховання особистості молодшого школяра в умовах інтегрованого підходу до навчання: дис. доктора психол. наук: 19.00.07 / Іванчук Марія Георгіївна. – К., 2005. – 473 с.

38. Ільченко В. Р. Дидактичні засади інтеграції змісту природничо-наукової шкільної освіти з погляду продуктивного навчання. Педагогіка і психологія. – 2000. – № 2. – с. 5-12.

39. Інтеграція / В. М. Трегобчук, С. В. Мочерний, С. П. Павлюк, В. В. Копійка, Л. Г. Мельник // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. – Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-12384>

40. Іщенко О. А. Інтеграція іноземних студентів у інтернаціональне освітнє середовище: філософсько-освітній дискурс. Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. Випуск 1, 2014. С. 23-29].

41. Калька Н. М., Цимбрівський І. Я. Психологічні аспекти інтеграції в суспільство людей з вадами слуху. Науковий вісник 1. Психологічна серія. Львівський державний університет внутрішніх справ. 2018. С. 33-43.

42. Камінська В. В. Соціокультурне середовище регіону як фактор розвитку загальнокультурної компетентності педагогів / В. В. Камінська // Педагогічний пошук. - 2017. - № 4. - С. 17–20. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedp_2017_4_6

43. Капська А.І. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: Навчально-методичний посібник. – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.

44. Капська А.І. Соціальна робота: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.

45. Кравченко Т. В. Формування громадянської ідентичності студентів закладів вищої освіти Великої Британії: дис. на здобуття ступеня доктора філософії. Національна академія педагогічних наук України. Київ. 2023. 228 с. https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/Dis_Kravchenko_2023.pdf?utm_source=chatgpt.com

46. Круглий стіл // Політологічний енциклопедичний словник / [уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін.] ; за ред. М. П. Требіна. – Х. : Право, 2015. – 815 с.

47. Костюк Н. Т. Об'єктивна зумовленість і діалектика інтеграції сучасного наукового знання. К.: Вища школа, 1998. 327 с.

48. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді станом на 21 лип. 2004 р. No 605 // Вісн. МОН України. - 2004. - No 3. - С. 14.

49. Конвенція ООН про права дитини від 21 грудня 1995 року.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

50. Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» / Андрій Вікторович Литвин. – Львів : СПОЛОМ, 2014. – 76с

51. Літвінчук С. Б. Педагогічні аспекти напрямків сучасної освіти / С. Б. Літвінчук // Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія. – Вип. 6. – Вінниця: РВВ ДП «Державна картографічна фабрика», 2002. – С. 8-10

52. Левківська Г. П., Сорочинська В.Є., Штифурак В.С. Адаптація першокурсників в умовах вищого закладу освіти: навчальний посібник, Київ, 2001. 128 с.

53. Луговська Е. М. Критерії оцінювання фахової компетентності техніків-механіків агропромислового виробництва / Е. М. Луговська. – Режим доступу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN21/13lemtav.pdf>.

54. Лук'янова Л.Б. Формування екологічної компетентності майбутніх фахівців туризму. В.Т. Лозовецька, Л.Б. Лук'янова, Л.В. Козак та ін. Формування професійної компетентності фахівця сфери послуг і туризму. – Київ, 2010. – С. 87-127.

55. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. Соціалізація особистості: зб. Наук. Пр. Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. – К. : Логос, вип. 2. 2000. С. 153-161.

56. Мартинюк Т. О. Основні складові соціальної інтеграції осіб з інвалідністю / Тетяна Мартинюк // Педагогічний часопис Волині. – № 4(11), 2018. – с.183-189.

57. Мартинюк Т. А. Теорія і практика соціальної інтеграції молоді з інвалідністю засобами соціокультурної анімації : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.03 Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. - Київ, 2021. - 39 с.

58. Мен'ї Ян. Особливості формування соціокультурного середовища в закладах вищої освіти. Педагогічні науки, випуск 99, 2022. С. 30-36.

59. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. Від 19.10.1973. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

60. Міхеєва О. Ю., Мищак Л. М. Нові умови соціокультурного середовища студентської молоді. Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота» Випуск 1 (25). С.115-118.

61. Міхеєва О.Ю. Соціальна педагогіка: курс лекцій. Київ: Компринт. 2022. 558 с.

62. Мищак Л. М. Змістовно-технологічне забезпечення інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище. VII Міжнародна студентська конференція «Модернізація та сучасні українські і світові наукові дослідження». 06.12.2024, Чернігів. С. 127-129

63. Мищак Л. М. Критерії соціальної інтегрованості студентів першого курсу до нових умов життєдіяльності. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 76. Том 2. – с. 227-231 http://www.apnn-journal.in.ua/archive/76_2024/part_2/38.pdf

64. Мищак Л. М. Складові змістовно-технологічного забезпечення інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище. ISSN 2353-8406 Knowledge, Education, Law, Management 2024 № 6 (66) . с. 74-79

65. Мирончук Н.М. Особливості адаптації студентів вищих навчальних закладів до змінених умов життєдіяльності // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / Ін-т інновац. технол. і змісту освіти МОН України. Київ, 2013. Вип. 79. С. 82-85.

66. Мирошніченко Н. О. Соціально-педагогічні умови інтеграції молодих інвалідів в соціальне середовище: дис. канд. пед. Наук:13.00.05. НПУ ім. М. Драгоманова. 2008, Київ, 188 с.

https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/42977/Myroshnichenko_dis.pdf?sequence=1&isAllowed=y

67. Михнюк М.І. Майстер-клас як форма обміну передовим педагогічним досвідом. Професійно-технічна освіта. 2014. № 2. С. 49–51. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/77240636.pdf> (дата звернення: 06.06.2024).)3

68. Мороз І. В. Педагогічні умови застосування кредитно-модульної системи навчання студентів економічних факультетів ВНЗ: Автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. В. Мороз. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2004. – 20 с.

69. Москаленко В. В. Соціалізація особистості: монографія. – К.: Фенікс, 2013. – 540 с.

70. Мосьондз М. В. Життєві стратегії як механізм соціальної інтеграції молоді. Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. 2011. Випуск 51. С. 258-264.

71. Неїжпапа Л. С. Педагогічні умови забезпечення професійного самовизначення майбутніх соціальних педагогів в процесі професійної підготовки. [Електронний ресурс] Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. - 2015. - Вип. 25. - С. 111-119. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprkr_sp_2015_25_14

72. Ніколайчук С. П. Критерії визначення ефективності методики навчання матеріалознавства швейних виробів майбутніх учителів технологій. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 64. 2016. С. 122-126.

73. Новий тлумачний словник української мови: у 3 т. Т. 3 [уклад. В. Яременко, О. Сліпущко]. – К.: Аконіт, 2005. – 863с.

74. Овсяннікова В.В. Особливості процесу адаптації студентів-першокурсників до навчання у вищому навчальному закладі / Вісник Запорізького національного університету, 2014. №2(23). С. 179-189.

75. Олех Н. А. Поняття, стадії та чинники міжнародної інтеграції / Н. А. Олех // Нова парадигма. – Вип. 65. – Ч. 1. – 2007. – С. 205-210.)1

76. Очеретнюк А. О., Лисенко Д. А., Паламарчук О. В., Закалата Т. Р., Керничний В. В. Проблема адаптації студентів-медиків першого курсу до навчального процесу. Вісник Вінницького національного медичного університету. 2018. № 3. Т. 22. С. 543–547. Режим доступу: <file:///C:/Users/user/Downloads/532-Article%20Text-1036-1-10-20190124.pdf> (дата звернення 09.01.2023)

77. Павлютенков Є. М. Моделювання в системі освіти (у схемах і таблицях) / Є. М. Павлютенков. – Х. : Основа, 2008. – 128 с.

78. Пахомова Н. Г. Принципи та умови інтеграції медико-психологічного й педагогічного складників професійної підготовки корекційних педагогів / Н. Г. Пахомова // Освіта та педагогічна наука. – 2013. - №2. – с. 43-51.

79. Психологія адаптації студентів до навчальної діяльності: монографія / Корольчук М.С., Корольчук В.М., Мостова І.В., Михайлишин У.Б., Миронець С. М., Пасічна В.Г., Соломка Е.Т.; за заг.ред. М.С. Корольчука. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2017. 218 с.

80. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 347 «Про затвердження Державного стандарту вищої освіти». — Офіційний вебсайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 24.01.2025).

81. Потапчук Т. В., Клепар М. В., Кравець Н. С. Соціально-виховне середовище як умова формування соціокультурних та духовних цінностей студентів вищих навчальних закладів. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. Випуск 3, 96 том. 2020. С.183–194

82. Проблеми соціальної інтеграції сучасної студентської молоді / І. В. Шапошникова // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. - 2012. - Вип. 56. - С. 209-218.

83. Про вищу освіту. 2014, № 37-38, ст.2004.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

84. Прокопенко І. А. Формування професійно-менеджерської культури майбутнього вчителя: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / І. А. Прокопенко. – Х., 2008. – 226 с.

85. Про молодь: її права та соціальне становлення в сучасній Україні. 13.09.2012 «Про молодь» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0032323-12#Text>

86. Про основні засади молодіжної політики» від 27 квітня 2021 року № 1414-IX. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text).

87. Про соціальні послуги 2019, № 18, ст.73.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

88. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки. Від 23 грудня 2020 р. № 1669-р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-2020-p#Text>

89. Рогачова Т.В. Психологічні проблеми студентів на першому році навчання у ВНЗ: причини виникнення та можливості подолання / Психологія і особистість. 2016. № 2 (10) Ч. 2. С. 228-236.

90. Роздимаха, Є., Одерій, Л., Роздимаха, А. (2023). Молодіжне середовище як педагогічна проблема в аспекті соціокультурного розвитку суспільства. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. - Вип. 18. - Слов'янськ, 2022. С. 127–140. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.18.2022.272672>

91. Розіна Н.В. Майстер-клас як форма діяльності віртуальної школи професійного становлення молодого педагога: методичні рекомендації. Черкаси : ЧОПОПП, 2013. 20 с. URL: <http://library.ippro.com.ua/attachments/article/313/Н.В.%20Розіна%20Майстер-клас.pdf>)3

92. Руденко О. М. Інтеграція як феномен суспільних трансформацій Міжнародний науковий вісник. Випуск 3 (16). Ужгород, 2017. 113-134.

93. Рудкевич Н. І. Етнокультурна соціалізація студентів в освітньому середовищі вищого навчального закладу: автореф. дис. на здоб. канд. пед. наук: 13.00.05. Київ. 2019. 21 с.

94. Савчин Л. М. Мистецтво хореографії як засіб інтеграції студентської молоді до європростору. Культура і сучасність : альманах. 2021. № 2. С. 56–62.

95. Савченко В.Ф. Лекція в системі формування фізичної освіти студента [Текст] // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Фізико-технічна і фізична освіта у гуманістичній парадигмі» (м. Керч, 10-13 вересня 2009 року). – Керч, 2009. – С. 158-162.

96. Сафонов О. В., Урбанович А. М. Круглий стіл як один із методів формування майбутнього лікаря. Медична освіта. – № 4. Львів, 2018. С. 169–171.

97. Сердюкова І. М. Соціальна адаптація в контексті проблеми соціалізації особистості. Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Луцьк, 2015. С. 168-171.

98. Сопівник Р. В. Діра Н. О. Аналіз поняття «Педагогічні умови» в контексті виховання ціннісного ставлення до живої природи учнів середнього шкільного віку. Педагогічний часопис Волині. – № 4 (11). – 2018. С. 74-78.

99. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / О. В. Безпалько, І. Д. Зверєва, Т. Г. Веретенко ; за ред. О. В. Безпалько. К. : Академвидав, 2013. 321 с. Соціальна педагогіка : підручн. / за ред. А.Й Капської. К.: Центр навчальної літ. 2011. 488 с.

100. Соціологічні студії: науково-практичний журнал [уклад. Л. Й. Кондратик, С. А. Сальнікова]. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – № 1. – 112 с.

101. Становище молоді в Україні. Аналітичний звіт, складений Робочою групою ООН у справах молоді. 79 с. https://ukraine.un.org/sites/default/files/2020-06/THE%20STATE%20OF%20YOUTH%20IN%20UKRAINE%202019%20укр.pdf?utm_source=chatgpt.com

102. Степко М. Ф., Клименко Б.В., ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л. Болонський процес і навчання впродовж життя. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Харків, 2004, 111 с.

103. Страшко С.В. Тренінг як організаційна форма навчально-виховної роботи. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції [«Методика викладання природничих дисциплін у вищій школі». XVIII КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ], (Полтава, 26-27 травня 2011 р.) / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка / За заг. ред. проф. М.В. Гриньової. – Полтава: Астроя, 2011. – С. 209-211.

104. Тернопільська В. І. Визначення критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх гірничих інженерів / В. І. Тернопільська, О. В. Дерев'янка // Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія 5. Пед. науки. – 2010. – Вип. 31. – С. 264 – 267.

105. Ткач Т. В. Освітній простір особистості: психологічний аспект : монографія / Т. В. Ткач ; Інститут ім Г. С. Костюка АПН України. – К., Запоріжжя, 2008. – 272 с.

106. Ткачук З. Коротка історія молодіжних центрів. Молодіжний працівник 2022. https://youth-worker.org.ua/uncategorized/kоротка-istoriya-molodizhnyh-czentriv/?utm_source=chatgpt.com

107. Трихліб К. Інтеграція: сутність і особливості. Збірник наук. Ст. за матеріалами наук. Конф.. м. Харків, 2016. С. 100-105.

108. Тюльпа Т. М. Соціокультурне середовище вищого педагогічного навчального закладу як умова успішної соціалізації студентської молоді. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2012. № 3, с. 45-48.

109. Фесенко Ю. Соціокультурне середовище сучасного міста та його роль у формуванні модерного українського суспільства. ПНПУ імені В. Г. Короленка. 2019, Полтава. С. 141-144.

110. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К. : Академвидав. 2006. 352 с.

111. Хорошайло О.С. Робота куратора з духовно-морального виховання студентів, що навчаються в інтегрованих групах. Збірник наукових праць «Духовність особистості: методологія, теорія і практика». Т. 46, № 5.201, м. Київ С. 183-192.

112. Чайковський М. Є. Досвід впровадження інклюзивного навчання в університеті «Україна». Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету «Україна». 2010. № 2. С. 8-11.

113. Червінська І.О. Роль школи як сучасного соціокультурного центру у формуванні підростаючої особистості. Гірська школа українських Карпат, 2015 12-13, 172–176.

114. Чернишов Д.О. Виховний простір: регіональний вимір. Наукова скарбниця освіти Донеччини. 2010. №2. С.74–77.

115. Чубук Р.В. Критерії, показники та рівні професійної компетентності соціального педагога. / Наукові записки. Серія «Психологія». Випуск 11. С. 253-264.

116. Чуграєва Н.О. Соціокультурне середовище виховання студентів ВНЗів. Наукові записки кафедри педагогіки Випуск XXVIII Харків – 2012. С. 226-227.

117. Чжан Сяосін Змістовно-технологічне забезпечення процесу виховання етнічної толерантності студентів. Педагогічний процес: теорія і практика. - 2017. - Вип. 2. - С. 130-133. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2017_2_24

118. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Прапор, 2007. 640 с.

119. Шапошникова І.В., Проблеми соціальної інтеграції сучасної студентської молоді. Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. Випуск 56. 2012. С.209-218.

120. Шиян О. Молодь як цільова група державної освітньої політики з питань забезпечення здорового способу життя / О. Шиян // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2009. - № 1. - С. 223-229. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2009_1_30

121. Шмоніна Т.А., Глухов І.Г. Сучасні підходи до розуміння поняття «Педагогічні умови» Пед. науки : зб. наук. пр.. - 2011. - Вип. 59. - С. 66-70
122. Etzioni A. The active society / A. Etzioni. – N.Y.: Free-Press, 1968.
123. Matvienko Olena. Forming national cultural identity student youth as a pedagogical problems // Deutscher Wissenschaftsherold, 2020, 1 - p. 18-25.
124. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / Sixth Edition; ed. by Sally Wehmeier. – Oxford : University Press, 2000. – 1540 p.
125. Pascarella, E. T., & Terenzini, P. T. (2005). How College Affects Students: A Third Decade of Research (2nd ed.). Jossey-Bass.
126. Savchenko S. V. Sotsializatsiya studencheskoy molodezhi v usloviyah regionalnogo obrazovatel'nogo prostranstva: monografiya [Tekst] / Luganskiy natsionalnyiy pedagogicheskiy universitet imeni Tarasa Shevchenka. Lugansk: Alma Mater, 2003. 406 s.
127. Smith, R. Dialogue in the Social Integration Process: Scope for Intervention - Reconciliation and Social Integration. Prepared for the Expert Group Meeting on Social Integration, United Nations. 2005. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2691021
128. Young M. Life after work: The arrival of the ageless society/Young, M. and Shuller, T. - London: Harper Collins, – 1991. – p.37.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для вимірювання рівня соціальної інтегрованості студентів.

Анкета включає питання, що допомагають оцінити рівень інтеграції студента у соціальне середовище університету, його взаємодію з однокурсниками, участь у студентських організаціях і загальну активність.

Інструкції: відповідайте на питання чесно, виходячи з вашого власного досвіду. Ваші відповіді допоможуть краще зрозуміти рівень соціальної інтеграції в університеті. Усі відповіді є анонімними і конфіденційними.

1. Основна інформація

1.1. Ваше ім'я (необов'язково): _____

1.2. Ваш факультет/інститут: _____

1.3. Ваш курс: _____

2. Взаємодія з однокурсниками

2.1. Як часто ви спілкуєтеся з однокурсниками поза навчанням?

- ☐ Щодня

- ☐ Раз на тиждень

- ☐ Раз на місяць

- ☐ Рідше

2.2. Наскільки ви відчуваєте підтримку з боку ваших однокурсників?

- ☐ Дуже висока

- ☐ Висока

- ☐ Середня

- ☐ Низька

- ☐ Дуже низька

2.3. Як часто ви берете участь у групових проектах чи обговореннях?

- ☐ Часто

- ☐ Іноді

- ☐ Рідко

- ☐ Ніколи

3. Участь у студентських організаціях

3.1. Чи є ви членом будь-якої студентської організації або клубу?

- ☐ Так

- ☐ Ні

3.2. Якщо так, вкажіть, будь ласка, назву організації/клубу:

3.3. Як часто ви берете участь у заходах, що організовуються студентськими організаціями?

- ☐ Регулярно

- ☐ Періодично

- ☐ Рідко

- ☐ Ніколи

4. Активність у соціальному середовищі

4.1. Як часто ви відвідуєте культурні та соціальні заходи (наприклад, концерти, виставки, фестивалі)?

- ☐ Часто

- ☐ Іноді

- ☐ Рідко

- ☐ Ніколи

4.2. Наскільки ви задоволені можливостями для соціальної інтеграції в університеті?

- ☐ Дуже задоволений/а

- ☐ Задоволений/а

- ☐ Нейтрально

- ☐ Незадоволений/а

- ☐ Дуже незадоволений/а

4.3. Які ще форми активності в університеті вас цікавлять, але ви ще не брали участі? (наприклад, волонтерство, спортивні клуби тощо)

5. Враження та пропозиції

5.1. Які аспекти вашого соціального життя в університеті вам найбільше подобаються?

5.2. Які труднощі або проблеми ви зустрічаєте при інтеграції в студентське середовище?

5.3. Які пропозиції ви маєте для покращення соціальної інтеграції студентів в університеті?

Дякуємо за участь у дослідженні!

Примітки:

- Кількісні питання можуть бути проаналізовані за допомогою статистичних методів для оцінки загальних тенденцій і рівня інтеграції.
- Якісні питання надають можливість глибше зрозуміти індивідуальні проблеми і пропозиції студентів.

Додаток Б**Опитувальник для студентів щодо інтеграції в соціокультурне середовище великого міста**

Цей опитувальник допоможе виявити рівень інтеграції в соціокультурне середовище великого міста. Опитувальник включає питання, що оцінюють різні аспекти інтеграції: соціальні зв'язки, участь у культурних заходах, адаптацію до нового середовища, а також загальне відчуття приналежності.

Інструкції: відповідайте на питання, керуючись вашим власним досвідом. Ваші відповіді допоможуть краще зрозуміти рівень вашої інтеграції в соціокультурне середовище великого міста. Всі відповіді є анонімними і конфіденційними.

1. Основна інформація

1.1. Ваше ім'я (необов'язково): _____

1.2. Ваш факультет/інститут: _____

1.3. Ваш курс: _____

1.4. Як довго ви проживаєте в цьому місті?

- ☐ Менше 6 місяців
- ☐ 6 місяців - 1 рік
- ☐ 1 - 2 роки
- ☐ Більше 2 років

2. Соціальні зв'язки

2.1. Як часто ви спілкуєтеся з новими людьми в місті (не тільки з однокурсниками)?

- ☐ Щодня
- ☐ Раз на тиждень
- ☐ Раз на місяць
- ☐ Рідше

2.2. Як ви оцінюєте рівень соціальної підтримки, яку отримуєте від людей у місті?

- ☐ Високий

- [] Середній
- [] Низький
- [] Не отримую підтримки

2.3. Чи є у вас близькі друзі або знайомі в цьому місті?

- [] Так
- [] Ні

3. Участь у культурних заходах

3.1. Як часто ви відвідуєте культурні або соціальні заходи (наприклад, концерти, виставки, фестивалі)?

- [] Регулярно
- [] Періодично
- [] Рідко
- [] Ніколи

3.2. Як часто ви берете участь у місцевих подіях або заходах, організованих громадськими або культурними організаціями?

- [] Регулярно
- [] Періодично
- [] Рідко
- [] Ніколи

3.3. Наскільки вам цікаві культурні особливості і традиції великого міста?

- [] Дуже цікаві
- [] Помірно цікаві
- [] Мало цікаві
- [] Зовсім не цікаві

4. Адаптація до нового середовища

4.1. Як швидко ви адаптувалися до нового міського середовища?

- [] Дуже швидко
- [] Швидко
- [] Середньо

- [] Повільно

4.2. Які труднощі ви відчували при адаптації до міського життя? (Виберіть всі, що підходять)

- [] Високий рівень стресу

- [] Проблеми з пошуком житла

- [] Відсутність соціальної підтримки

- [] Важкість у налагодженні соціальних зв'язків

- [] Інші (вказіть): _____

4.3. Які ресурси або служби допомогли вам в адаптації до нового середовища?

- [] Університетські служби підтримки

- [] Місцеві громади або організації

- [] Друзі і знайомі

- [] Інтернет-ресурси

- [] Інші (вказіть): _____

5. Загальне відчуття приналежності

5.1. Як ви оцінюєте своє почуття приналежності до міського середовища?

- [] Високе

- [] Середнє

- [] Низьке

- [] Відсутнє

5.2. Наскільки ви відчуваєте себе частиною студентської громади в цьому місті?

- [] Дуже сильно

- [] Помірно

- [] Слабко

- [] Зовсім не відчуваю

5.3. Які заходи або зміни допомогли б вам краще інтегруватися в міське середовище?

- [] Збільшення кількості культурних і соціальних заходів

- [] Підвищення рівня соціальної підтримки

- [] Поліпшення комунікації між студентами і місцевими громадами

- [] Інші (вказіть): _____

6. Вільні відповіді

6.1. Які аспекти життя в місті вам подобаються найбільше?

6.2. Які проблеми ви вважаєте найбільшими перешкодами для вашої інтеграції в міське середовище?

6.3. Які зміни або ініціативи ви б запропонували для покращення інтеграції студентів в соціокультурне середовище міста?

Дякуємо за участь у опитуванні!

Примітки:

- кількісні дані (відповіді на питання з вибором) можна використовувати для загального аналізу рівня інтеграції студентів у соціокультурне середовище.

- якісні дані (відповіді на вільні питання) нададуть глибше розуміння специфічних проблем і можливостей для покращення інтеграції.

Анкета рівня комунікації студента

Анкета спрямований на оцінювання комунікативних навичок, впевненості в спілкуванні, здатності до ефективної взаємодії з іншими та рівня соціального комфорту в новому навчальному середовищі.

Інструкції: для кожного з наведених тверджень оберіть той варіант відповіді, який найкраще відображає ваші думки чи відчуття. Оцінюйте відповіді за шкалою від 1 до 5, де:

1 - Зовсім не погоджуюсь

2 - Не погоджуюсь

3 - Не визначився/лась

4 - Погоджуюсь

5 - Повністю погоджуюсь

1. Впевненість у спілкуванні

1.1. Я почуваюся впевнено, коли спілкуюсь з новими людьми.

1 2 3 4 5

1.2. Я не відчуваю страху або занепокоєння під час публічних виступів або презентацій.

1 2 3 4 5

1.3. Я відчуваю себе комфортно при висловлюванні своїх думок у групових обговореннях.

1 2 3 4 5

2. Комунікативні навички

2.1. Я легко розумію, що інші люди намагаються мені сказати, навіть якщо їхня мова не зовсім зрозуміла.

1 2 3 4 5

2.2. Я активно слухаю співрозмовника і можу задавати уточнюючі питання для кращого розуміння.

1 2 3 4 5

2.3. Я вмію чітко і логічно висловлювати свої ідеї та думки.

1 2 3 4 5

3. Соціальна взаємодія

3.1. Я активно залучаюся до соціальних заходів і зустрічей, що організовуються університетом.

1 2 3 4 5

3.2. Я легко знаходжу спільну мову з людьми з різними інтересами і поглядами.

1 2 3 4 5

3.3. Я відчуваю себе частиною студентської громади і відзначаюся активною участю в її житті.

1 2 3 4 5

4. Емоційна інтелігентність

4.1. Я здатний/а розпізнавати емоції інших людей і адекватно реагувати на них.

1 2 3 4 5

4.2. Я вмію контролювати свої власні емоції під час спілкування з іншими.

1 2 3 4 5

4.3. Я часто відчуваю співчуття до інших і намагаюся підтримувати їх у складних ситуаціях.

1 2 3 4 5

5. Взаємодія в навчальному процесі

5.1. Я активно беру участь у дискусіях під час семінарів і лекцій.

1 2 3 4 5

5.2. Я часто звертаюся до викладачів за додатковою інформацією або роз'ясненнями, коли щось незрозуміло.

1 2 3 4 5

5.3. Я легко налагоджую контакти з однокурсниками для виконання групових завдань.

1 2 3 4 5

6. Вільні відповіді

6.1. Які аспекти вашого комунікативного процесу ви вважаєте своїми сильними сторонами?

6.2. Які труднощі ви стикаєтеся у спілкуванні з однокурсниками або викладачами?

6.3. Які кроки, на вашу думку, можна вжити для покращення вашої комунікації в університеті?

Оцінювання результатів:

- 1-2 бали: низький рівень комунікаційних навичок. Можливо, вам потрібно більше практики та підтримки для покращення комунікації.

- 3 бали: середній рівень комунікаційних навичок. Є потенціал для покращення в окремих аспектах комунікації.

- 4-5 балів: високий рівень комунікаційних навичок. Ви впевнено спілкуєтеся і легко інтегруєтеся в нове соціальне середовище.

Цей тест може допомогти виявити сильні та слабкі сторони в комунікаційних навичках студента і визначити можливі області для покращення.

Сценарій кураторської години: «Створення сприятливого освітнього середовища: знайомство з куратором та шляхи підтримки»

Мета: створити сприятливе освітнє середовище для студентів через знайомство з куратором, формування довіри та підтримки, підвищення рівня комунікації та взаєморозуміння між студентами та викладачем, а також надання інформації про можливості звернення до куратора за порадою.

Тривалість: 45 хвилин

Вступна частина (5 хвилин)

Куратор вітає студентів, задає тон заняттю.

Доброго дня, шановні студенти! Сьогодні ми з вами поговоримо про те, як створювати сприятливе освітнє середовище та чому це так важливо для вашого навчання і розвитку. Але перед тим я хочу трішки більше розповісти про себе і чому саме я — ваш куратор.

Мотивація (4 хвилини)

Куратор пояснює, чому тема є важливою і яку роль у цьому процесі відіграють студенти та куратор.

Я розумію, що кожен із вас приходить в університет з різним досвідом і на різних етапах життя. Тому важливо, щоб ви почували себе комфортно, мали змогу звертатися до мене і знали, що я готовий вас підтримати. Для цього ми і організовуємо такі кураторські години.

Питання до студентів:

Що ви розумієте під сприятливим освітнім середовищем?

Що, на вашу думку, важливо для комфортного навчання?

Куратор пояснює, що створення такого середовища залежить від багатьох факторів: фізичної атмосфери, психологічного клімату та взаємодії студентів з викладачами.

Основна частина (30 хвилин)

Знайомство з куратором: Хто я і чому важливо знати про мене? (7 хвилин)

Розповідь куратору про себе:

Куратор представляється студентам: розповідає про свій досвід, освіту, причини вибору професії та важливість своєї ролі як куратора.

Я ваш куратор і, як і ви, був студентом. Мені важливо, щоб ви почувалися впевнено в університеті, могли звертатися до мене за допомогою у будь-яких питаннях: від навчальних до побутових. У разі необхідності, я готовий підтримати вас у всіх ситуаціях.

Акцент на доступності: Мої двері завжди відкриті, ви можете звертатися до мене, якщо маєте будь-які питання або проблеми. Мене не лякають питання про навчання, здоров'я чи будь-які інші аспекти вашого життя, якщо вам потрібна допомога.

Робота в групах: Що є важливим у сприятливому освітньому середовищі? (10 хвилин)

Завдання для студентів: поділитися на невеликі групи і обговорити, що для кожного є важливим у створенні комфортного освітнього середовища. Визначити 3 основні аспекти:

- Фізичні умови (клас, місце для навчання, доступ до ресурсів);
- Психологічний клімат (повага, підтримка, взаємодія з викладачами та одногрупниками);
- Організація навчального процесу (гнучкість, доступність викладачів, активне включення студентів).

Питання для обговорення:

- Які умови для навчання ви вважаєте найважливішими?
- Що, на вашу думку, важливо в стосунках із викладачами та одногрупниками?
- Як ви уявляєте ідеальну атмосферу в університеті?

Обговорення результатів:

Кожна група коротко презентує свої ідеї. Після цього куратор підсумовує, звертаючи увагу на важливість комунікації та взаємодії в університеті.

Індивідуальні завдання: Що я можу зробити для покращення середовища? (10 хвилин)

Завдання для студентів: після обговорення, куратор пропонує студентам самостійно подумати і написати невеликі поради, що вони могли б зробити для покращення середовища:

Які конкретні кроки я можу зробити, щоб сприяти комфортному навчанню в групі?

Як я можу вплинути на атмосферу в університеті, щоб вона була сприятливою для мене і моїх одногрупників?

Обговорення ідей: після того, як студенти завершать завдання, вони діляться своїми ідеями з групою, а куратор дає поради, заохочує і мотивує до реалізації цих ідей.

Запитання та відповіді (3 хвилини):

- Студенти можуть поставити будь-які питання куратора стосовно навчання, побуту або організаційних аспектів. Куратор пояснює, що завжди готовий допомогти і підтримати.

Підсумкова частина (10 хвилин)

Рефлексія:

Що для вас важливо у навчальному середовищі?

Що нового ви дізналися сьогодні про те, як створити комфортне середовище?

Заключне слово куратору:

- Куратор підсумовує основні моменти заняття, підкреслюючи важливість підтримки взаємодії в університеті, відкритості та готовності до змін. Куратор нагадує, що студенти завжди можуть звертатися за порадою або допомогою.

Дорогі студенти, створення сприятливого середовища залежить не тільки від мене як куратора, але й від кожного з вас. Ви можете зробити навчальний процес комфортнішим для себе та своїх одногрупників. Я завжди відкритий для спілкування і готовий підтримати.

Домашнє завдання:

Написати коротке есе на тему «Як я можу сприяти створенню комфортного середовища для себе та своїх одногрупників?» або сформулювати 3 кроки до покращення атмосфери у навчальному процесі.

Рекомендації куратору для успішного проведення:

1. Активна участь студентів: студенти мають відчувати себе важливою частиною процесу. Важливо залучати їх до обговорень і дати можливість висловлювати свої думки.

2. Чітка структура заняття: кожен етап має бути чітко спланований, щоб заняття було ефективним і логічно завершеним.

3. Підтримка та відкритість: куратор повинен створювати атмосферу довіри, де студенти не бояться ставити питання і висловлювати свої думки.

Цей сценарій дозволить студентам не тільки зрозуміти важливість сприятливого освітнього середовища, але й зможе створити атмосферу, де кожен з них відчуватиме себе комфортно і зможе звернутися до куратора за допомогою.

Круглий стіл

Тема: «Створення сприятливого освітнього середовища: досвід та ідеї для покращення»

Мета: обговорення факторів, що створюють комфортне і ефективне освітнє середовище для студентів; розгляд ідей та пропозицій щодо покращення навчального процесу і середовища в університеті.

Тривалість: 1 година 30 хвилин

Учасники: Студенти, куратори груп, викладачі, представники адміністрації університету

Вступна частина (10 хвилин)

Привітання учасників та вступне слово ведучого (2 хвилини):

- «Добрий день, шановні учасники! Сьогодні ми зібралися для того, щоб обговорити важливу тему: створення сприятливого освітнього середовища в нашому університеті. Метою нашого круглого столу є обмін ідеями та пропозиціями, як зробити наші навчальні умови ще більш комфортними і продуктивними для кожного з нас.»

Ознайомлення з порядком денним (3 хвилини):

- «Ми розпочнемо з короткого введення, після чого кожен учасник матиме можливість поділитися своєю думкою та запропонувати ідеї. Після обговорення ми сформулюємо кілька основних напрямків для вдосконалення освітнього середовища.»

Знайомство з учасниками (5 хвилин):

- «Прошу кожного учасника представитись: ваше ім'я, курс, факультет та, можливо, коротке визначення того, що ви розумієте під «сприятливим освітнім середовищем».»

Основна частина (60 хвилин)

2.1. Обговорення факторів, що створюють сприятливе освітнє середовище (15 хвилин)

Питання до учасників:

- «Що для вас є важливим у створенні комфортного середовища для навчання? Які умови мають бути забезпечені?»

- «Які фактори впливають на вашу мотивацію та успіх у навчанні?»

Завдання:

Кожен учасник по черзі називає один фактор, який, на його думку, робить освітнє середовище комфортним і ефективним для навчання.

- Куратор записує ключові думки на дошці чи фліпчарті, наприклад:

- Фізичні умови (клас, технічне обладнання, освітлення, температурний режим).

- Психологічний клімат (відкритість викладачів, підтримка одногрупників, взаємодія між студентами).

- Інформаційна доступність (місце для самонавчання, бібліотека, онлайн-ресурси).

Обговорення:

Кожен фактор коротко обговорюється. Учасники можуть додавати свої коментарі або приклади з особистого досвіду.

2.2. Обговорення проблем і викликів, з якими стикаються студенти (15 хвилин)

Питання до учасників:

- «Які проблеми ви зустрічаєте в процесі навчання, які створюють перешкоди для комфортного навчання?»

- «Чи є моменти, коли ви відчуваєте себе некомфортно в освітньому середовищі? Що, на вашу думку, може допомогти вирішити ці проблеми?»

Завдання:

Кожен учасник називає одну проблему, яка виникає в освітньому середовищі. Можна навести приклади ситуацій, де студенти відчувають стрес, тиск або дискомфорт.

Обговорення:

Ведучий організовує дискусію щодо пошуку рішень або рекомендацій для вирішення цих проблем.

2.3. Пропозиції щодо вдосконалення освітнього середовища (20 хвилин)

Питання до учасників:

- «Як можна покращити атмосферу в групах і між студентами?»
- «Які заходи можуть допомогти підвищити мотивацію до навчання?»
- «Що може зробити університет для того, щоб покращити умови для навчання?»

Завдання:

Учасники формулюють пропозиції щодо вдосконалення середовища:

- Організація культурних заходів.
- Психологічна підтримка для студентів.
- Поліпшення технічної бази навчальних аудиторій.
- Підтримка ініціатив студентів щодо навчальних та позанавчальних проєктів.

Обговорення:

Ведучий обговорює кожен пропозицію, намагаючись визначити, як її можна впровадити на рівні університету чи групи.

3. Підсумкова частина (15 хвилин)

- Куратор підсумовує основні моменти обговорення, фіксуючи на дошці або фліпчарті основні пропозиції.
- «Ми сьогодні виявили кілька важливих аспектів, що допомагають створити комфортне освітнє середовище. Це і технічне оснащення, і психологічна підтримка, і взаємодія між студентами та викладачами. Кожен з нас може зробити свій внесок у покращення цих умов.»

План подальших дій (5 хвилин):

- Куратор пропонує спільно напрацювати план дій для вдосконалення умов навчання.
- «У наступні кілька тижнів ми розробимо пропозиції для адміністрації університету, враховуючи ваші ідеї.»

Заключне слово (5 хвилин):

- Куратор дякує всім за активну участь і підкреслює, що їхні ідеї та пропозиції важливі для поліпшення навчального процесу.

- «Дякую вам за конструктивні пропозиції та активну участь! Ми разом можемо зробити наше навчання більш комфортним і продуктивним.»

Рекомендації для організації:

1. Активна участь студентів: пропонувати можливість висловлювати свою думку кожному студенту.

2. Розуміння важливості теми: пояснювати, чому важливо створювати комфортне освітнє середовище.

3. Спільний пошук рішень: Оскільки це групова дискусія, важливо дотримуватись принципу колективного вирішення проблем, де кожен має свою роль.

Такий формат круглого столу допоможе створити конструктивну атмосферу для обговорення важливих аспектів освітнього середовища та сприятиме пошуку реальних шляхів для його вдосконалення.

Лекція на тему «Молодіжна культура великого міста»

Мета лекції:

- Ознайомити студентів з характеристиками молодіжної культури у великому місті.
- Пояснити, як урбаністичне середовище впливає на формування молодіжної ідентичності та соціальних відносин.
- Дослідити роль молодіжних субкультур, культурних інституцій та соціальних практик у великому місті.

Час: 90 хвилин

1. Вступ (10 хвилин)

Мета вступної частини: зацікавити студентів темою, визначити ключові терміни, ввести в контекст лекції.

1. Привітання та коротка презентація мети лекції:

- Почнімо з того, що таке молодіжна культура, і чому вона є важливою частиною соціокультурного середовища великого міста. Сьогодні ми обговоримо, як міське середовище впливає на молодь, на їхню ідентичність та соціальні практики. Також ми звернемо увагу на молодіжні субкультури, які виникають в умовах міського життя.

2. Загальний огляд теми:

- У великому місті молодь, як і в будь-якому іншому соціумі, формує певні соціальні та культурні практики. Важливо зрозуміти, чому саме в умовах урбаністичного середовища культура молоді так швидко змінюється, набуваючи нових рис та форм.

3. Запитання для активації уваги студентів:

- Що, на ваш погляд, визначає молодіжну культуру у великому місті? Які міські чинники впливають на розвиток молодіжної культури?
- Які, на вашу думку, особливості молодіжної культури в порівнянні з іншими віковими групами?

2. Основна частина лекції

2.1. Особливості молодіжної культури в умовах великого міста (20 хвилин)

Мета цього блоку: пояснити, як саме урбаністичне середовище визначає культурні практики молоді.

Міське середовище як основа для формування молодіжної культури:

- Великі міста є місцем з великою концентрацією різних соціальних груп, що взаємодіють між собою. Тут формуються нові соціальні норми, моди, стилі життя, які притаманні лише міському середовищу.

- Величезні можливості для мобільності — молодь може переміщатися, взаємодіяти з різними людьми, отримувати доступ до нових ідей, що впливає на формування нових підходів у культурних практиках.

- Наявність культурних інституцій: Театри, музеї, галереї, клуби, креативні простори — всі ці інституції формують простір для культурного самовираження молоді.

Соціальна динаміка в міському середовищі:

- Важливим аспектом міського життя є динамічний характер розвитку культури. Молодь часто є рушійною силою нових ідеологій, від технологічних до соціальних рухів. Цей процес швидко змінюється через інтеграцію нових культурних течій і технологій.

- Молодіжна культура є частиною цієї динаміки і постійно адаптується до нових умов, що існують у місті. Тут молодь швидко знаходить нові можливості для самовираження, часто це стосується не лише моди або музики, а й певних соціальних ініціатив, протестів або творчих виразів.

Мобільність як фактор формування ідентичності молоді:

- Мобільність не тільки фізична, а й культурна мобільність — молодь переходить з одного культурного середовища в інше, має доступ до міжнародної культури, нових субкультур, інформаційних ресурсів, що розширює її світогляд.

2.2. Молодіжні субкультури у великому місті (30 хвилин)

Мета цього блоку: Розглянути різноманіття молодіжних субкультур, їхній вплив на культурний ландшафт міста.

Що таке субкультура і як вона виникає в міському середовищі?

- Молодіжні субкультури виникають як реакція на домінуючі соціальні норми, встановлені старшими поколіннями. Міста з їх різноманітністю і відкритістю є ідеальним середовищем для розвитку субкультур.

- Вони часто є способом протесту або альтернативи загальноприйнятим моделям поведінки, що стосується соціальних норм, моди, музики, політичних переконань.

Типи молодіжних субкультур:

- Музичні субкультури: Рокери, хіп-хопери, електронні тусовки, панки, металісти — кожна з цих субкультур має свій спосіб вираження через музику, стиль одягу, ідеологію.

- Модні субкультури: Це субкультури, які формуються через стиль життя та моду, наприклад, стритвир, кежуал, готи. Вони відображають ідеї самовираження через стиль і візуальні ознаки.

- Технічні та цифрові субкультури: Сучасна молодь активно залучена до цифрових практик — геймери, програмісти, блогери, інтернет-активісти.

- Екологічні та соціальні субкультури: Вони можуть включати волонтерів, активістів, екологів, що займаються захистом навколишнього середовища або правами людини.

Роль субкультур у великому місті:

- Молодіжні субкультури виступають як своєрідні міжкультурні мости, що дають молоді можливість знайти себе у великому соціокультурному контексті. Вони дають можливість створювати нові соціальні зв'язки, формувати свою індивідуальність та відрізнитися від інших груп.

Запитання для студентів:

- Чи є в місті молодіжні субкультури, з якими ви стикаєтесь? Які їхні ознаки?

- Яким чином субкультури можуть змінювати соціальні норми у великому місті?

2.3. Вплив культурних інституцій на молодіжну культуру (20 хвилин)

Мета цього блоку: Описати роль культурних інституцій у формуванні молодіжної культури в міському середовищі.

Культурні інституції як простір для самовираження молоді:

- Театри, музеї, галереї, молодіжні культурні центри та інші культурні установи відіграють важливу роль у підтримці та розвитку молодіжної культури.
- Вони є важливими платформами для молодіжних ініціатив, зокрема культурних проєктів, виставок, творчих фестивалів. Такі інституції дозволяють молодим людям реалізувати свої творчі амбіції та взаємодіяти з культурною спадщиною.

Освітні установи як частина культурного середовища:

- Університети, коледжі, академії мистецтв активно підтримують творчі практики молоді, формуючи інтелектуальне середовище для самовираження, критичного мислення та розвитку інновацій.
- Молодь активно залучена до організації культурних подій, наукових конференцій, соціальних ініціатив. Університети стають місцями, де формуються не лише академічні, а й культурні, творчі зв'язки.

Запитання до студентів:

- Як, на вашу думку, культурні інституції сприяють розвитку молодіжної культури в міському середовищі?
- Які культурні заходи чи ініціативи можуть найбільше залучати молодь до культурного життя міста?

3. Підсумки лекції (10 хвилин)

Під час лекції ми з вами розглянули, як урбаністичне середовище формує молодіжну культуру. Велике місто є тим простором, де молодь має величезні можливості для самовираження та розвитку. Субкультури, культурні інституції та соціальні рухи — це важливі складові міської молодіжної культури.

Завдання для студентів:

- Напишіть есе на тему «Молодіжні субкультури вашого міста: вплив на формування молодіжної ідентичності».

- Підготуйтеся до дискусії про роль культурних інституцій у розвитку міської молодіжної культури.

Ресурси для студентів:

- Статті про субкультури великого міста, вплив урбаністики на соціокультурні процеси.

- Онлайн-курси та відеоматеріали, які дають розуміння соціокультурних процесів у місті.

Цей сценарій дозволяє студентам не тільки зрозуміти, що таке молодіжна культура великого міста, а й активно взаємодіяти з матеріалом, розмірковуючи про реальні приклади з їхнього досвіду.

Майстер-клас «Орієнтація в міському середовищі для студентської молоді»

Мета:

1. Ознайомити студентів із основними аспектами орієнтації в міському середовищі, щоб вони могли ефективно та безпечно переміщатися містом.
2. Розвинути навички користування міським транспортом, знаходження необхідних об'єктів (магазини, лікарні, банки, навчальні заклади тощо).
3. Підвищити впевненість студентів у життєвих умовах великого міста, зокрема в питаннях навігації та інтеграції в соціокультурне середовище.

Цільова аудиторія: Студенти університету, які щойно переїхали до міста або мають обмежений досвід життя в урбанізованому середовищі.

Час проведення: 2 години

Місце проведення: Простора кімната з можливістю поділу на групи для роботи в малих командах.

Матеріали:

- Карти міста (фізичні або онлайн).
- План міського транспорту.
- Інтерактивні додатки для навігації в місті.
- Презентація для введення в тему.

Вступ (10 хв)

Привітання та вступне слово: «Доброго дня! Дуже радий вас бачити на нашому тренінгу, який буде присвячений важливій темі орієнтації в міському середовищі. Ми розглянемо, як ефективно орієнтуватися в місті, користуватися міським транспортом, знаходити необхідні об'єкти, такі як магазини, лікарні, банки, а також як працювати з картами і додатками для навігації. Метою цього тренінгу є підвищення вашої впевненості та комфорту у місті, щоб ви могли без проблем переміщатися та знаходити потрібні місця.»

Теоретична частина: Огляд міського середовища (20 хв)

Основні поняття:

- Що таке орієнтація в міському середовищі?
- Знайомство з картами міста, видами картографії: фізичні карти, топографічні карти, цифрові карти (Google Maps, Maps.me).
- Основи користування міським транспортом: маршрутки, метро, автобуси, тролейбуси.
- Ключові об'єкти, які слід знати: магазини, лікарні, банки, університети, культурні та розважальні центри.
- Отже, давайте розпочнемо з основ. Орієнтація в міському середовищі включає кілька важливих аспектів. Перш за все, ми маємо зрозуміти, як користуватися картами міста та додатками для навігації. Сьогодні більшість людей використовують Google Maps, Citymapper та інші додатки для орієнтування в місті. Ці інструменти дозволяють швидко знаходити будь-які місця в місті, будь то кафе, бібліотека чи лікарня.

Що стосується транспорту, то важливо знати основні маршрути міського транспорту — автобуси, маршрутки, тролейбуси та метро. Ми з вами розглянемо, як правильно вибрати найшвидший маршрут для досягнення потрібної точки.

Використовучи карти: Потрібно показати на екрані карту міста, а також основні транспортні маршрути, що важливі для студентів.

Практична частина: Навігація по місту (40 хв)

- Студенти поділяються на групи по 4-5 осіб.
- Кожна група отримує завдання знайти певні об'єкти на карті міста (наприклад, найближчу аптеку, парк, кафе, навчальний корпус, бібліотеку).
- В якості навігаційного інструменту студенти можуть використовувати або традиційні карти, або смартфони з додатками для навігації.

Робота на місці:

- Кожна група отримує список завдань, які потрібно виконати за допомогою карт та додатків.
- Завдання можуть включати:

- Знайти певний об'єкт на карті та визначити найкращий маршрут для його досягнення.

- Пояснити на карті, як добратися до цього об'єкта на громадському транспорті.

- Виконати прості орієнтаційні завдання, такі як визначення місця розташування університету чи культурних центрів у місті.

Рефлексія та обговорення (20 хв)

- Кожна група представляє свої результати: що вдалося знайти, як вирішували проблеми з орієнтацією, що було складно.

- Обговорення труднощів:

- Які інструменти навігації виявилися найбільш корисними?

- Чи виникли труднощі з визначенням місця розташування в місті?

- Які міські об'єкти та райони студенти відчують найбільш складними для орієнтації?

Підсумовуючи, можна:

- Розповідаємо про найбільш популярні інструменти орієнтації в місті серед студентів.

- Пропонуємо варіанти подальшого навчання та самовдосконалення в навігації містом.

Підсумки та рекомендації (10 хв)

«Дякую за активну участь! Сьогодні ми розглянули ключові аспекти орієнтації в міському середовищі. Відповідальність за безпеку та комфорт у місті лежить на кожному з нас, тому вміння орієнтуватися в міському середовищі важливе не лише для вашого зручності, але й для вашої безпеки. Завжди користуйтеся картами, транспортними додатками, не бійтеся задавати питання місцевим жителям, якщо потрібно.»

«Якщо ви хочете удосконалити свої навички навігації, я рекомендую практикуватися в реальних умовах. Прогуляйтеся містом, визначайте для себе нові місця, дивіться на міські карти, користуйтеся додатками для пошуку необхідних об'єктів.»

Рекомендації:

«Запишіть для себе в телефоні кілька додатків для навігації, наприклад, Google Maps, Citymapper, MapQuest, щоб мати завжди доступ до актуальних маршрутів та об'єктів міста.»

Я відповідаю на можливі запитання студентів, даю додаткові поради щодо адаптації в місті.

6. Заключне слово та подяка (5 хв)

«Дякую вам за участь у тренінгу! Сподіваюся, ви отримали корисні знання та практичні навички, які допоможуть вам комфортно почуватися в міському середовищі. Пам'ятайте, що міське середовище — це не тільки про те, як орієнтуватися на карті, але й про те, як взаємодіяти з містом, відчувати себе частиною його життя. Бажаю вам успіхів у вивченні міста, і не бійтеся ставити питання та шукати допомогу, коли це необхідно.»

«До зустрічі!»

Матеріали для організації майстер-класу:

1. Інвентар:

- Карти міста, смартфони з додатками для навігації.
- План міського транспорту.
- Презентація PowerPoint для теоретичної частини.
- Паперові картки для завдань групам.

2. Технічне забезпечення:

- Проектор, екран для презентації.

Цей тренінг надасть студентам корисні навички, які допоможуть їм відчувати себе більш комфортно і впевнено в міському середовищі, зможуть ефективно орієнтуватися в місті, долати труднощі і знаходити необхідні об'єкти.

Екскурсія містом Києвом для студентів

Мета:

1. Ознайомити студентів з історичними та культурними пам'ятками Києва.
2. Розвинути у студентів навички орієнтації в міському середовищі.
3. Поглибити знання про соціокультурні та архітектурні особливості великого міста.

Цільова аудиторія:

Студенти, новоприбулі до Києва або ті, хто бажає краще пізнати місто.

Тривалість екскурсії: 3-4 години

Маршрут: Центр Києва, від станції метро «Майдан Незалежності» до станції метро «Арсенальна» (класичний туристичний маршрут).

Місце збору: Станція метро «Майдан Незалежності», біля пам'ятника Незалежності України.

Привітання та вступ (10 хв)

«Доброго дня! Радий бачити вас на нашій екскурсії Києвом. Метою нашої прогулянки є познайомити вас із основними історичними та культурними пам'ятками міста, а також допомогти вам краще орієнтуватися в урбаністичному середовищі. Ми пройдемося основними вулицями Києва, відвідаємо важливі місця для культури та історії, а також подивимося на архітектуру, яка є символом нашого міста.»

Початок: Майдан Незалежності (10 хв)

Майдан Незалежності – це центральна площа Києва, яка є серцем міста і важливим символом української національної свідомості. Це місце, де відбувалися важливі історичні події, зокрема Помаранчева революція 2004 року та Революція Гідності 2014 року.

«Майдан Незалежності – центральне місце Києва, яке стало свідком важливих подій в історії нашої країни. Це серце нашого міста, місце, де люди збираються на мирні акції та протести. Пам'ятник Незалежності, який знаходиться тут, є символом боротьби за свободу і незалежність України.»

Пішохідна прогулянка до Хрещатика (15 хв)

Хрещатик — головна вулиця Києва, одна з найстаріших і найбільш багатолюдних вулиць міста. Вона проходить через самий центр Києва і є важливим транспортним, торговим і культурним вузлом. Збудована в 19 столітті, вулиця має велику історичну та архітектурну цінність.

«Це — Хрещатик, головна вулиця Києва. Вона відома своїм історичним значенням та архітектурними пам'ятками. Протягом століть Хрещатик був і залишається економічним і культурним центром Києва. Ви можете побачити багато старовинних будівель, які відображають різні етапи розвитку міста. Також саме тут знаходяться головні торгові центри, кафе та магазини, які живлять енергетичну атмосферу столиці.»

Софійський собор та площа (20 хв)

Софійський собор — одна з найважливіших архітектурних пам'яток Києва, внесена до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Собор був побудований у 11 столітті і є визначним прикладом візантійської архітектури на території України.

«Софійський собор – це не лише релігійна споруда, але й культурний символ Києва. Власне, цей собор був побудований в епоху Київської Русі і є найстарішою збереженою архітектурною пам'яткою в Києві. Завдяки своїй історії та красі, Софійський собор є одним з найбільших туристичних атракціонів України.»

Можна запропонувати студентам невелику паузу для фотографій та власних спостережень.

Андріївський узвіз (30 хв)

Андріївський узвіз — це історична вулиця Києва, яка з'єднує Старокиївську гору з Подолом. Вулиця славиться своїми старовинними будівлями, які тепер є пам'ятками архітектури, а також художніми галереями та сувенірними магазинами.

«Андріївський узвіз – одна з найкрасивіших і найстаріших вулиць Києва. Вона має неповторний шарм завдяки старовинним будівлям та атмосферним

кафе. Тут жив і працював багато відомих українських художників, а також стоїть Андріївська церква, одна з найбільших архітектурних перлин Києва.»

Попросити студентів звернути увагу на різноманітність архітектурних стилів, що поєднуються на цьому узвозі.

Контрактова площа та район Поділ (30 хв)

Поділ – це один з найстаріших районів Києва, який пережив численні зміни і має свою унікальну атмосферу. Контрактова площа є центром Подолу і історично важливим місцем для Києва.

«Поділ – історичний район Києва, який має довгу історію і є центром для молодіжних ініціатив та культурних заходів. Контрактова площа на Подолі є важливим місцем для торгівлі і бізнесу в минулому. Сьогодні цей район є відомим культурним осередком, де часто проводяться ярмарки та фестивалі.»

Практична частина: Запропонувати студентам зробити фото на фоні Контрактової площі та пам'ятників Подолу.

Підсумок екскурсії та дискусія (20 хв)

Дякую вам за участь у екскурсії. Київ – місто, яке має багатий історичний і культурний спадок. Сподіваюся, що сьогоднішня прогулянка допомогла вам краще пізнати наше місто та дало вам нові можливості для орієнтації в міському середовищі. Тепер ви можете зручно і впевнено переміщатися по центру Києва, знаходити цікаві місця для відпочинку та розвитку.»

Обговорення з студентами, які у них враження від екскурсії та відповідаю на запитання.

Екскурсія для студентів

«Ознайомлення з містом та інтеграція в середовище Запоріжжя»

Мета:

1. Ознайомити студентів з історичними, культурними та сучасними особливостями Запоріжжя.
2. Розвинути почуття приналежності до міста та сприяти соціалізації студентів у новому середовищі.
3. Поглибити знання про місто, його культурну спадщину та можливості для активного участі в громадському житті.

Завдання:

1. Ознайомити студентів з основними пам'ятками архітектури та історії Запоріжжя.
2. Показати сучасні культурні центри, парки, музеї, громадські простори та можливості для дозвілля.
3. Заохотити студентів до участі у культурному та соціальному житті міста, надаючи практичні поради та можливості для залучення до місцевих ініціатив.

Тривалість: 2-3 години

Цільова аудиторія: студенти першого курсу, новоприбулі студенти або інтернаціональні студенти.

Структура екскурсії:

1. Вступ (15-20 хвилин):
 - Знайомство з групою студентів.
 - Коротка презентація про Запоріжжя: його історія, значення міста в Україні, роль у розвитку промисловості та культури.
 - Огляд основних маршрутів екскурсії.
2. Екскурсія по центральних об'єктах міста (1,5-2 години):
 - Запорізька Січ: огляд козацької спадщини, історія українського козацтва та його значення для Запоріжжя.

- Дніпровська набережна та парк ім. Т. Г. Шевченка: прогулянка вздовж набережної, ознайомлення з природними краєвидами, можливості для відпочинку та дозвілля.

- Музей історії Запоріжжя: ознайомлення з експозиціями, що висвітлюють розвиток міста, його культурну спадщину та роль у промисловому житті країни.

- Пам'ятники та сучасні арт-об'єкти: відвідування пам'ятників видатним постатям Запоріжжя, зокрема пам'ятника героям козацької доби, а також сучасних вуличних арт-об'єктів.

3. Зупинка в культурних центрах та громадських просторах (30 хвилин):

- Ознайомлення з культурними центрами та закладами міста: театри, галереї, бібліотеки, молодіжні простори.

- Рекомендації щодо участі у заходах, виставках та інших культурних активностях, що проходять в місті.

4. Заключна частина (15-20 хвилин):

- Підведення підсумків екскурсії, відповіді на питання студентів.

- Інформація про можливості для подальшої інтеграції в громаду: волонтерські ініціативи, культурні та спортивні клуби, студентські організації.

- Поради щодо активного використання ресурсів міста для навчання та дозвілля.

Методи та засоби проведення:

- Жива розповідь екскурсовода.

- Використання візуальних матеріалів (фото, карти, презентації).

- Інтерактивні елементи (питання до студентів, маленькі конкурси чи вікторини на знання історії міста).

- Можливість запису на екскурсії в подальші заходи міського культурного життя (виставки, концерти, волонтерські акції).

Очікувані результати:

1. Студенти отримають повніше уявлення про Запоріжжя, його історію, культуру та сучасність.

2. Підвищення рівня інтеграції студентів в міське середовище через знайомство з різними аспектами міського життя.

3. Студенти будуть мотивовані до активної участі в культурному, громадському та соціальному житті міста.

Рекомендації для організації:

- Попереднє узгодження маршрутів з місцевими організаціями та закладами.
- Проведення екскурсії в групах, що не перевищують 20-25 осіб, для зручності та ефективності спілкування.
- Забезпечення студентів необхідними матеріалами (карти, інформаційні брошури про міські об'єкти).

Ця екскурсія не лише сприяє глибшому знайомству з Запоріжжям, але й допомагає студентам відчувати себе частиною його культурного та соціального простору.

Сценарій екскурсії по місту Івано-Франківськ

Мета: ознайомити студентів з історією, культурною спадщиною та сучасним виглядом Івано-Франківська, сприяти їхній інтеграції в міське середовище, розвивати відчуття приналежності до культурного та соціального життя міста.

Цільова аудиторія: студенти університету, зокрема новоприбулі або інтернаціональні студенти.

Тривалість екскурсії: 2-2,5 години

Маршрут екскурсії:

1. Площа Ринок
2. Катедральний собор Святого Воскресіння
3. Міський парк культури і відпочинку
4. Пам'ятник Івану Франку та Вічний вогонь
5. Музей мистецтв Прикарпаття
6. Старий замок та фортеця

1. Вступ (15 хвилин)

- Знайомство з групою студентів.

- Коротка історія міста Івано-Франківська: від його заснування до сучасного етапу розвитку.

- Огляд маршруту та основних точок екскурсії.

2. Площа Ринок (20 хвилин)

- Пояснення історії площі як серця міста, де розташовані основні адміністративні будівлі та культурні заклади.

- Огляд архітектурних пам'яток: ратуша, історичні будівлі, кафе та ресторани, які додають особливий колорит центру міста.

- Відзначити важливість Площі Ринок як місця зустрічей та культурних заходів.

3. Катедральний собор Святого Воскресіння (20 хвилин)

- Ознайомлення з історією собору, який є однією з найстаріших церков міста.

- Огляд архітектурного стилю собору, його величної культури та значення для духовного життя іванофранківців.

- Коротка розповідь про роль католицької церкви в історії міста та його зв'язок із Західною Україною.

4. Міський парк культури і відпочинку (20 хвилин)

- Прогулянка парком, що є одним із улюблених місць для відпочинку та дозвілля мешканців Івано-Франківська.

- Ознайомлення з архітектурними елементами парку: алеї, озера, дитячі майданчики, спортивні та культурні зони.

- Обговорення можливостей для активного відпочинку: спортивні зони, кінозали, концертні майданчики, а також заходи, які часто проходять тут.

5. Пам'ятник Івану Франку та Вічний вогонь (20 хвилин)

- Визначення важливості пам'ятника Івану Франку для ідентичності міста, адже місто носить його ім'я.

- Коротка історія життя та творчості Івана Франка, його вплив на культуру та освіту в Україні.

- Розповідь про Вічний вогонь, який є символом пам'яті про загиблих у війнах та боротьбі за незалежність України.

6. Музей мистецтв Прикарпаття (20 хвилин)

- Знайомство з одним із найважливіших культурних закладів міста, де зберігаються унікальні колекції образотворчого мистецтва.

- Огляд виставок сучасних та класичних художників Прикарпаття.

- Пояснення ролі музею у культурному розвитку Івано-Франківська, а також можливість студентів долучитися до виставок та культурних подій.

7. Старий замок та фортеця (15 хвилин)

- Історія старого замку в Івано-Франківську, збудованого в середньовіччі, та його значення для оборони міста.

- Огляд руїн фортеці, її розташування на стратегічно важливому місці.

- Пояснення, чому старий замок став символом боротьби за незалежність та важливим об'єктом туристичного інтересу.

8. Заключна частина (10-15 хвилин)

- Підсумок екскурсії, обговорення найбільш вражаючих моментів подорожі.

- Відповіді на питання студентів.

- Рекомендації щодо подальшого знайомства з містом: куди піти, які заходи відвідати, де можуть відпочивати студенти.

- Заклик до участі в культурному житті міста, волонтерських ініціативах, студентських організаціях.

Методи та засоби проведення:

- Жива розповідь екскурсовода, що супроводжується візуальними матеріалами: фотографіями, картами, історичними документами.

- Інтерактивні елементи: питання до студентів, короткі вікторини про історію міста, а також можливість студентів поділитися своїми враженнями.

Очікувані результати:

- Студенти отримають повніше уявлення про Івано-Франківськ, його історію, культуру та сучасні можливості.

- Підвищення рівня інтеграції студентів у міське середовище через знайомство з важливими об'єктами міста та культурними ініціативами.

- Студенти будуть мотивовані до участі в культурному, громадському та соціальному житті Івано-Франківська.

Рекомендації для організації:

- Ретельно підготувати маршрути екскурсії, узгодити їх з місцевими культурними закладами.

- Обмежити кількість учасників групи (не більше 20-25 осіб).

- Забезпечити студентів необхідними матеріалами (карти міста, інформаційні буклети).

Майстер-класу з мистецтва самопрезентації.

Мета: навчити студентів основам ефективної самопрезентації, підготовки до співбесід та публічних виступів. Розвинути навички комунікації та допомогти студентам правильно представити себе в різних професійних та соціальних ситуаціях.

Привітання та представлення (2 хв):

Запитання студентам: "Що ви очікуєте від цього майстер-класу? Що для вас важливо при презентуванні себе іншим людям?"

Пояснення мети майстер-класу: важливість самопрезентації для особистого та професійного розвитку, що її можна використовувати не тільки на співбесідах, а й у соціальних ситуаціях, під час знайомств, на лекціях, на заходах.

Коротко розповідаю про себе: Мене звати [ім'я], я [посада, спеціалізація], і сьогодні ми разом опануємо навички, які допоможуть вам не тільки справити хороше враження, а й бути впевненими в своїх силах."

Пояснення поняття самопрезентації (3 хв):

Самопрезентація — це спосіб, за допомогою якого ви представляєте себе іншим. Вона може бути вербальною (що ви говорите) та невербальною (ваша мова тіла, вираз обличчя).

Запитання студентам: Які ситуації вимагають від вас самопрезентації? Яким чином ви себе презентуєте на зустрічах з викладачами чи новими знайомими?

Пояснення, що самопрезентація впливає на те, як вас сприймають, і що вона допомагає не лише залучати увагу, а й будувати стосунки.

Основи ефективної самопрезентації (5 хв):

Запитання студентам: Коли ви хочете презентувати себе, що для вас є найважливішим? Яка інформація має бути першою?

Роз'яснення, що самопрезентація повинна бути:

- Чіткою — не більше 2-3 хвилин;
- Змістовною — ви повинні виділити свої сильні сторони;

- Цілеспрямованою — ви повинні чітко розуміти, чому саме ви хочете розповісти про себе (наприклад, шукаєте роботу або хочете, щоб про вас дізналися більше).

Приклад: Коротка презентація себе: Мене звати [ім'я], я студент [факультет, спеціальність], активно займаюся [сфера діяльності], захоплююся [хобі]. Зараз шукаю можливості для стажування в сфері [сфера].

Теоретичний блок (15 хв)

Структура самопрезентації (5 хв):

Запитання студентам: "Як ви думаєте, що має бути на початку самопрезентації? Як правильно побудувати свою промову?"

Роз'яснення про основну структуру самопрезентації:

1. Вступ: хто ви і що ви робите (наприклад, "Я студент [факультет]").
2. Основна частина: ваші досягнення, сильні сторони, навички.
3. Заключення: підсумок, запитання до слухачів, заклик до дії.

Приклад: Я [ім'я], студент [факультет]. Займаюся волонтерством в [організація] і маю досвід у [сфера діяльності]. Моя мета — застосувати свої навички в [сфера/компанія].

Запитання студентам: Яка, на вашу думку, частина самопрезентації є найскладнішою?"

Поради з комунікації (5 хв):

Запитання студентам: Що допомагає вам почуватися більш впевнено при спілкуванні? Як ви оцінюєте свою здатність тримати контакт з аудиторією?

Роз'яснення важливості невербальної комунікації (мова тіла, вираз обличчя, інтонація).

- Тон голосу: спокійний, впевнений, не надто швидкий.
- Мова тіла: відкрита поза, без схрещених рук, контакт очима.
- Жести: легкі, природні рухи.

Приклад: показати неправильний та правильний приклад пози: зупинити мову жестами, схрещені руки — це виглядає закрито. Відкрита поза, рівна спина, легкий контакт очима — це виглядає впевнено.

Психологічні аспекти самопрезентації (5 хв):

Запитання студентам: Чи переживаєте ви перед публічними виступами чи знайомствами? Як ви зазвичай справляєтесь із тривогою?

Поради щодо боротьби зі страхом:

- Дихальні вправи: перед виступом варто зробити кілька глибоких вдихів та видихів.

- Візуалізація успіху: уявіть, що ваша презентація буде успішною.

- Підготовка: чим більше ви готуетесь, тим впевненіше себе почуваєте.

Приклад: Розповідь про те, як важливо налаштуватися на позитивний результат: перед виступом на конференції я завжди уявляю, як моя презентація отримує схвальні відгуки.

Практична частина (25 хв.)

1.Індивідуальні вправи (10 хв):

Запитання студентам: Що ви хочете донести про себе під час самопрезентації? Які ваші сильні сторони ви хочете підкреслити?

Студенти готують самопрезентацію, використовуючи структуру, описану раніше. Задача — підготувати до 2 хвилин інформації про себе (професійні навички, досягнення, особисті інтереси).

Під час підготовки я проходжу серед учасників, надаючи поради.

2. Робота в парах (10 хв):

Студенти презентують один одному. Один студент презентує себе, інший дає зворотний зв'язок.

Запитання для фідбеку: Чи зрозуміло було, хто цей студент? Які моменти вражають найбільше? Що варто покращити?"

Після кожної презентації партнер дає поради щодо покращення: чіткість, впевненість, контакт з аудиторією.

3. Групове обговорення та фідбек (5 хв):

Запитання для обговорення: Що вам було важко під час підготовки презентації? Як ви покращили свою самопрезентацію?

Ведучий надає загальні поради і рекомендації для покращення: Уникайте зайвих слів, не бійтеся пауз, підтримуйте контакт очима.

Підсумки та рекомендації (10 хв):

- Підсумок: важливість чіткості, самовпевненості та використання невербальної комунікації.
- Рекомендації для подальшої практики: готувати самопрезентацію, практикувати виступи перед дзеркалом чи в колі друзів.

Запитання студентам: Що ви плануєте зробити, щоб покращити свою самопрезентацію?"

Запитання та відповіді (5 хв):

- Студенти можуть поставити свої питання або поділитись труднощами, з якими вони стикалися під час підготовки.

Результат майстер-класу: студенти отримають чітке розуміння того, як побудувати ефективну самопрезентацію, як працювати з власними емоціями і навичками комунікації, а також як адаптувати презентацію для різних соціальних і професійних ситуацій.

Тренінг з емоційної стійкості

Мета: ознайомити учасників з поняттям емоційної стійкості, навчити методам управління емоціями у складних ситуаціях, розвинути вміння зберігати спокій і баланс в умовах стресу та невизначеності та дати учасникам інструменти для підвищення емоційної стійкості в повсякденному житті.

Тривалість: 1 година 30 хвилин

Цільова аудиторія: студенти, молоді спеціалісти, люди, які прагнуть покращити свою емоційну стійкість

Вступна частина (10 хвилин)

- «Добрий день, шановні учасники! Ми зібралися сьогодні для того, щоб розібратися, що таке емоційна стійкість, і як вона допомагає нам зберігати спокій, навіть коли навколо нас хаос чи стресові ситуації.»

- «Емоційна стійкість — це здатність не тільки витримувати стресові ситуації, але й ефективно справлятися з ними, не дозволяючи емоціям керувати нашими діями. Тренінг дозволить нам познайомитися з основними техніками та стратегіями для розвитку цієї якості.»

- «Візьміть комфортну позу, спробуйте розслабитись, забудьте про всі зовнішні турботи на час цього тренінгу. Ми будемо працювати над розвитком наших внутрішніх ресурсів.»

Основна частина (70 хвилин)

Техніка самоспостереження. Завдання:

- Тренер пропонує учасникам подумати про одну стресову ситуацію, яку вони пережили в останній час (наприклад, складання важливого іспиту, конфлікт з другом чи колегою).

- «Подумайте про ситуацію, коли ви відчували стрес. Що саме викликало цей стрес? Як ви реагували?»

Групова робота:

- Учасники діляться своїми історіями у парах чи малих групах.

- Після цього кожен учасник поділяється своїми спостереженнями: «Що ви відчували? Як ваше тіло реагувало? Як ви себе поводити?»

Аналіз:

- Тренер підсумовує, що емоційні реакції на стрес — це нормальна частина людського досвіду, і важливо навчитися їх розпізнавати.

Вправи на релаксацію і зниження стресу (20 хвилин)

Вправа 1: Дихальна техніка (5 хвилин):

- Тренер пропонує учасникам сісти в зручну позу, закрити очі та зосередитися на своєму диханні.

- «Давайте спробуємо сповільнити своє дихання. Вдихайте повільно через ніс на 4 секунди, затримуйте дихання на 4 секунди, а потім повільно видихайте через рот, намагаючись розслабити всі м'язи.»

- Повторити дихання 5-6 разів, зосереджуючи увагу на кожному вдиху і видиху.

Вправа 2: Візуалізація (10 хвилин):

- Тренер просить учасників знову закрити очі і візуалізувати спокійне місце (пляж, ліс, гори).

- «Уявіть, що ви перебуваєте на цьому місці. Відчуйте запахи, звуки, навіть теплоту чи прохолоду навколо вас. Дозвольте своєму тілу розслабитися і прийняти цю спокійну атмосферу.»

Обговорення:

- Після вправи тренер запитує учасників, що вони відчули під час виконання вправи.

- «Що змінилося після цієї вправи? Чи стало вам легше? Як це може допомогти вам справлятися з емоціями в повсякденному житті?»

Техніка «перепрограмування» емоційних реакцій (20 хвилин)

Пояснення техніки:

- Тренер пояснює, що можна змінювати свою емоційну реакцію на події, замінивши негативні думки на більш конструктивні.

- «Коли ви стикаєтесь зі стресовою ситуацією, спробуйте задати собі питання: що я можу змінити в цій ситуації? Як я можу на неї відреагувати більш спокійно та розсудливо?»*

Практична вправа:

- Учасники по черзі описують реальні стресові ситуації, після чого група надає варіанти, як можна переробити негативні думки на позитивні (наприклад, з «Це неможливо зробити» на «Я зроблю це поетапно»).

- Тренер підсумовує важливість цього методу для збереження емоційної стійкості.

Заклучна частина (10 хвилин)

- «Що нового ви дізналися для себе сьогодні? Яка техніка з усіх запропонованих сподобалась найбільше? Як ви плануєте використовувати ці методи в повсякденному житті?»

Підсумки тренінгу (5 хвилин):

- Тренер підсумовує основні моменти:

- Емоційна стійкість — це вміння контролювати свої емоції і реагувати на стресові ситуації більш раціонально.

- Важливість регулярних практик для розвитку емоційної стійкості.

- «Дякую вам за активну участь! Пам'ятайте, емоційна стійкість — це не просто навичка, це стиль життя!»

Завершення:

- Тренер дає учасникам домашнє завдання: протягом тижня спробувати використовувати техніки релаксації в стресових ситуаціях та записувати свої спостереження.

- «Бажаю вам залишатися спокійними і впевненими в будь-яких ситуаціях!»

Рекомендації:

1. Активна участь учасників: учасники повинні відчувати себе комфортно, виражаючи свої емоції та думки.

2. Практичність: всі техніки мають бути легко впроваджувані в повсякденне життя.

3. Додаткові ресурси: рекомендувати книги та статті про емоційну стійкість, щоб учасники могли продовжити самонавчання.

Цей тренінг допоможе учасникам не тільки розвинути емоційну стійкість, але й краще розуміти свої емоції та ефективно справлятися з ними.

Дискусія на тему «Роль студентів у розвитку культурної політики міста»

Мета: обговорити можливості та роль студентської молоді у розвитку культурної політики міста, виявити потенціал студентів як активних учасників культурних змін і розвитку.

Тривалість: 1,5 години

Привітання та введення в тему: «Доброго дня, шановні студенти! Сьогодні ми будемо говорити про дуже важливу тему — про роль студентів у розвитку культурної політики міста. Ви, як молода генерація, можете суттєво впливати на розвиток міських культурних ініціатив. Якими саме можуть бути ці впливи, як ви можете долучитись до культурних змін у Києві — обговоримо разом.»

Коротке пояснення основних термінів:

Культурна політика — система заходів, спрямованих на розвиток культури в суспільстві, організацію культурних процесів на різних рівнях.

Роль студентів — можливості активної участі молоді в культурних проектах, волонтерських ініціативах, реалізації громадських ініціатив у сфері культури.

Питання до учасників:

Ведучий: «Що таке культурна політика міста? Які основні інституції займаються її розробкою та впровадженням?»

Студенти обговорюють, хто є основними учасниками культурної політики на рівні міста: органи влади, культурні організації, молодіжні ініціативи, громада.

Коротка презентація:

«Культурна політика міста має на меті не лише підтримку традиційних культурних практик, але й інтеграцію молоді в сучасні культурні процеси. У Києві, наприклад, є безліч культурних інституцій — музеї, галереї, театри, які займаються популяризацією культури. Але є й інші важливі елементи, такі як

культурні фестивалі, громадські ініціативи, які можуть бути організовані самими студентами.»

Поділ на групи та обговорення ключових питань (30 хв):

Студентів розподіляють на 3 групи. Кожній групі пропонується обговорити одне з питань:

Група 1: Які культурні проекти студенти можуть реалізовувати в місті? (наприклад, фестивалі, виставки, соціальні проекти).

Група 2: Як студенти можуть впливати на культурну політику через органи влади та культурні організації? (наприклад, студентські ради, ініціативи в університетах, міські культурні програми).

Група 3: Як студенти можуть активно долучатися до розвитку міського простору як культурної зони? (наприклад, створення арт-просторів, культурних хабів, волонтерські програми).

Ключові запитання для обговорення в групах:

Які культурні ініціативи вже реалізуються в місті?

Як студенти можуть зробити ці ініціативи більш доступними для інших?

Які інструменти є у студентів для впливу на культурну політику міста?

Які виклики можуть виникнути у процесі організації культурних заходів?

Презентація результатів групової роботи (15 хв)

Кожна група презентує свої ідеї та пропозиції.

Ведучий: «Давайте послухаємо, що кожна група визначила як основні напрямки для студентської участі в культурному житті міста.»

Після кожної презентації ведучий запитує студентів:

Які з цих ідей вам здаються найбільш реалістичними для реалізації?»

Що ви могли б зробити особисто для підтримки цієї ініціативи?»

Загальне обговорення та висновки (20 хв):

Яким чином можна організувати культурні заходи так, щоб вони стали частиною культурної політики міста?

Як студенти можуть налагодити співпрацю з органами влади та культурними установами для реалізації своїх ініціатив?

Підсумовуємо основні думки, які звучали під час дискусії:

Роль студентів у культурній політиці міста надзвичайно важлива.

Студенти можуть виступати не тільки як учасники, але й як організатори культурних заходів.

Молодь здатна впливати на культурні процеси через ініціативи, волонтерство та співпрацю з органами влади.

Ваша участь може не лише покращити культурне середовище, а й стати важливим елементом вашого особистісного розвитку.

Як ви оцінюєте важливість культурної політики для розвитку міста та вашої участі в ній?

Що ви будете робити після цієї дискусії для активнішої участі в культурному житті міста?

Результати:

Студенти отримали глибше розуміння своєї ролі в культурній політиці міста.

Обговорили конкретні ідеї для реалізації культурних проєктів.

Мотивовані до активної участі у культурних ініціативах та громадському житті міста.

Сценарій кураторської години з використанням

«Скриньки довіри»

Мета: ознайомити студентів з можливістю звернення за психологічною підтримкою через скриньку довіри та розвіяти бар'єри для відкритого спілкування.

Тривалість: 60 хвилин

Вступ (10 хвилин)

- «Доброго дня, студенти! Сьогодні ми поговоримо про важливу тему – емоційну підтримку і як ми можемо підтримати один одного в університеті. Всі ми стикаємося з різними труднощами: стрес, проблеми в навчанні, складнощі у соціалізації, та й просто життя в місті може бути іноді непростим. Моя мета сьогодні – дати вам інструменти для того, щоб ви почувалися комфортно в нашому освітньому середовищі і не боялися звертатися за допомогою».

- «Я хочу вам розповісти про одну дуже важливу ініціативу, яку ми запускаємо в нашій групі. Це — «Скринька довіри», місце, де кожен з вас може анонімно залишити свої питання, переживання, ідеї або просто поділитися тим, що на душі. Це може бути все, що вас турбує: чи стрес через навчання, труднощі в спілкуванні з іншими, або просто питання, на які ви не знаєте відповіді».

Пояснення принципу роботи скриньки:

- «Завдання скриньки – бути місцем для анонімного спілкування. Ви можете залишити записки зі своїми питаннями або переживаннями, і я або психолог надамо відповідь, яка допоможе вам знайти рішення або просто висловити думки, які важко тримати в собі. Важливо, що це залишається анонімно. Ми всі маємо право на підтримку, і ми будемо поруч, коли ви потребуєте допомоги».

Основна частина: Обговорення та робота з «Скринькою довіри» (35 хвилин)

Питання для відкритої дискусії (10 хвилин):

- «Що для вас означає емоційна підтримка? Як ви зазвичай справляєтеся з труднощами?»

- «Які проблеми ви, можливо, хочете поділитися, але не маєте змоги зробити це відкрито?»

Запитання для групи: «Чи є у вас досвід використання подібних систем у школі або інших університетах? Як це було для вас?»

- Куратор заохочує студентів висловлювати свої думки, звертаючись до загальних тем (студентські проблеми, стрес, самотність), створюючи атмосферу довіри та підтримки.

Практична частина - заповнення скриньки довіри (10 хвилин):

- Куратор дає студентам листочки і ручки, запрошує написати свої питання чи переживання на анонімній основі.

- «Якщо у вас є питання або переживання, які хочете обговорити в приватному порядку, ви можете залишити їх у скриньці довіри. Залиште це без підпису, якщо бажаєте, але я гарантую, що кожне питання буде розглянуте. Також можна написати пропозиції щодо покращення нашого навчального процесу або університетської атмосфери».

- Студенти заповнюють листочки та опускають їх у скриньку.

Обговорення результатів з куратором (10 хвилин):

- Куратор відкриває скриньку довіри і зачитує деякі з анонімних запитів, не розкриваючи ідентичність студентів.

- «Ось кілька запитів, які надійшли в скриньку за останній час. Ми розглянемо їх і дамо відповіді».

- Приклад 1: «Я відчуваю стрес від навантаження на навчання, як впоратися з цим?»

- Приклад 2: «Як подолати соціальну ізоляцію? Я не відчуваю себе частиною групи».

- Куратор пропонує загальні поради на основі запитів, спрямовуючи студентів до ресурсів університету (психологічна служба, студентські організації, тренінги тощо).

Підсумок та зворотній зв'язок (5 хвилин):

- Куратор робить підсумки щодо важливості використання скриньки довіри: «Я вдячний за вашу участь у нашій сьогоднішній кураторській годині. Важливо пам'ятати, що кожен з нас може зіткнутися з труднощами, і звернення за допомогою — це нормально. Ніхто з нас не залишається сам на сам зі своїми проблемами».

- Студентам пропонується залишити свої відгуки про скриньку довіри: «Що ви думаєте про таку ініціативу? Чи буде це корисно для вас?» Студенти можуть висловити свої думки безпосередньо або анонімно.

Завершення та важливість подальшої підтримки:

- «Скринька довіри — це не лише можливість для анонімного вираження думок, але й інструмент для створення більш комфортного середовища для всіх нас. Якщо у вас виникли труднощі або питання, не соромтесь звертатися до мене чи психолога університету. Ми завжди готові вислухати та допомогти».

Заключне слово куратора:

- «Ми разом з вами працюємо над створенням відкритого та підтримуючого середовища в нашій групі. Спільно ми можемо зробити це місце безпечним для кожного, хто хоче розвиватися, висловлювати свої переживання і підтримувати інших. Дякую вам за увагу і за те, що ви є частиною нашої групи!»

Результати та подальші кроки:

1. Куратор регулярно перевіряє скриньку довіри (раз на тиждень або за потребою) та дає відповідь на отримані запити.

2. Психолог або куратор може організовувати додаткові тренінги або консультації, якщо виявлені повторювані проблеми або запити.

3. На основі зворотного зв'язку студенти можуть вдосконалювати процес роботи скриньки, щоб зробити її ще більш доступною та корисною для всіх учасників.

Цей сценарій створює атмосферу довіри та підтримки серед студентів і сприяє розвитку емоційної стійкості, відкритості та готовності звертатися за допомогою.

Додаток Т

**Ігровий практикум
з формування активної громадської позиції**

Мета: ознайомити студентів з основами активної громадянської позиції та допомогти розвинути навички участі в громадських процесах через ігрові та рольові вправи.

Тривалість: 90 хвилин

Форма роботи: ігровий практикум, рольові ігри, обговорення.

Вступ (10 хвилин)

1. Привітання та введення в тему:

- «Доброго дня, студенти! Сьогодні ми з вами розпочнемо цікавий практикум, який допоможе вам краще зрозуміти, що таке активна громадянська позиція, чому важливо брати участь у соціальних процесах і як ви можете зробити свій внесок у розвиток нашого міста та суспільства в цілому».

2. Мета та завдання практикуму:

- «Ми поговоримо про громадську активність, роль молоді в розвитку суспільства та міста. А також ви спробуєте взяти на себе різні ролі в процесі прийняття рішень і дізнаєтесь, як важливо мати власну точку зору та активно впливати на навколишній світ».

3. Пояснення принципів ігрового практикуму:

- «У нас буде кілька рольових ігор, в яких кожен з вас зможе бути частиною громадського процесу. Це дозволить вам на практиці спробувати бути активними громадянами, спілкуватися з іншими людьми, дискутувати, робити важливі рішення та зрозуміти, як громадянська активність може впливати на розвиток суспільства».

Основна частина практикуму (70 хвилин)

Рольова гра «Молодіжна ініціатива для розвитку міста» (30 хвилин)

Мета: розвинути навички активної участі в громадському житті через ініціативу для покращення міської інфраструктури.

Розподіл на групи:

Студенти поділяються на 3-4 групи. Кожна група представляє ініціативну групу молодих людей, які хочуть запропонувати ідею для розвитку міста.

Наприклад: благоустрій парку, створення культурного центру для молоді, організація екологічного проекту тощо.

Інструктаж:

Кожній групі дається завдання розробити проект своєї ініціативи, яка сприятиме розвитку міста і підвищенню якості життя для молоді. Вони повинні:

- Описати проблему.
- Розробити пропозицію (проект).
- Визначити цільову аудиторію.
- Оцінити ресурси, які їм знадобляться.

Презентація ініціатив (5 хвилин на кожну групу):

- Кожна група презентує свою ініціативу перед іншими учасниками, обґрунтовуючи важливість ідеї для міста та громадян. Вони повинні відповісти на запитання інших студентів та куратора щодо реалізації проекту.

Обговорення та вибір кращого проекту:

- Після презентацій студенти разом з куратором обговорюють представлені ідеї і визначають, яка з ініціатив є найбільш реалістичною і важливою для міста.

- Важливо підкреслити, як кожна ініціатива сприяє активній громадянській позиції та розвиває соціальну відповідальність.

Рольова гра «Дискусія з місцевою владою» (20 хвилин)

Мета: розвинути навички конструктивної дискусії, ведення переговорів, аргументації своєї позиції.

Розподіл ролей:

Групи залишаються такими самими, але тепер вони повинні обговорити свої ініціативи з уявною місцевою владою. Це може бути група міських депутатів, чиновників або інших представників влади. Кожна група повинна захищати свою ідею, виступаючи в ролі громадян.

Обговорення:

- Кожна група по черзі презентує свою ініціативу перед «місцевою владою». Влада задає питання, ставить під сумнів можливість реалізації проекту,

вимагає додаткових пояснень. Студенти повинні аргументовано відповісти і довести важливість їхньої ініціативи.

Аналіз результатів:

- Після кожної дискусії учасники обговорюють, як вони себе почували в ролі представників влади та активних громадян. Як важливо вміти вести переговори, знаходити компроміси і захищати свою точку зору в суспільстві.

Підсумки гри та обговорення (20 хвилин)

Рефлексія, та студенти обговорюють:

- Як вони відчували себе в ролі активних громадян?
- Які труднощі виникли при захисті своїх ідей?
- Чи вважають вони важливим брати участь у громадських ініціативах?

Обговорення результатів:

- Куратор підводить підсумки і обговорює важливість активної громадянської позиції в контексті реальних соціальних змін. Наголошує, що вміння працювати в команді, обґрунтовувати свою точку зору та взаємодіяти з іншими є важливими навичками для будь-якої громадянської діяльності.

Заключне слово:

«Ви сьогодні відчули, як важливо не залишатися осторонь і впливати на процеси, які відбуваються навколо нас. Активна громадянська позиція починається з малого – з ідеї, і тільки через взаємодію, дискусії та ініціативи можна змінювати наше місто та країну на краще. Спільними зусиллями ми можемо досягти великих результатів!»

Завершення (5 хвилин)

Роздача матеріалів:

- Куратор роздає студентам брошури або ресурси про молодіжні ініціативи в місті та можливості для їхньої участі.

Заключне слово:

- «Нехай цей практикум стане для вас не лише можливістю отримати нові знання, а й стимулом для того, щоб ви взяли участь у важливих ініціативах, стали

активними громадянами і почали вносити свій внесок у розвиток міста та суспільства!»

Результати та подальші кроки:

1. За бажанням студентів можна створити групу для реалізації деяких з розроблених ініціатив або приєднатися до існуючих молодіжних організацій.
2. Подальша підтримка в реалізації проектів через організацію майстер-класів, тренінгів або зустрічей з представниками влади та громадських організацій.

Цей ігровий практикум допомагає студентам усвідомити важливість їхньої громадянської участі та розвивати навички, необхідні для активної позиції в суспільстві.

Зустріч зі студентами, які активно займаються громадською діяльністю

Тема: Молодь як агент змін: досвід студентів-громадських активістів

Мета заходу:

- Надихнути студентів на громадську діяльність.
- Поділитися досвідом студентів, які активно працюють у соціальних, культурних або екологічних ініціативах.
- Мотивувати студентів брати участь у громадських проєктах та розвивати активну громадянську позицію.

Вступна частина (5-10 хвилин)

- Вітання учасників зустрічі.
- Коротко про мету заходу: Сьогодні ми будемо говорити про те, як студенти можуть стати активними учасниками громадського життя, що означає бути громадським активістом, і чому це важливо для особистого та соціального розвитку.
- Опис формату зустрічі: знайомство з досвідом студентів, обговорення можливостей для залучення до громадської діяльності, відповіді на питання.

Представлення гостей (10 хвилин)

- Коротке введення про кожного студента-гостя: "Зараз ми познайомимось з нашими гостями, які активно займаються громадською діяльністю. Вони поділяться своїм досвідом та надихнуть вас на активні дії!"

Гостя 1 (Студентка, екологічний активізм):

- Привіт! Я займаюсь екологічними ініціативами на нашому факультеті. Почала з організації прибирань на території університету, а тепер залучаю студентів до створення зелених зон та еко-просвітницьких заходів.

- Основна проблема в тому, що студентів важко залучити, але варто лише показати приклад і знайти спільну мету.

Гостя 2 (Студент, волонтерство):

- Я активно займаюся волонтерською діяльністю, допомагаю організовувати благодійні акції та допомогу бездомним. Мені це приносить задоволення, але спочатку це було дуже важко. Важливо не здаватися і не боятися починати з малого."

Гостя 3 (Студентка, культурна діяльність):

- Ми організовуємо культурні події та виставки для студентів, щоб знайомити їх з культурними традиціями різних країн. Це сприяє розвитку міжкультурного діалогу, а також дозволяє студентам бути більш відкритими до нового.

Обговорення (15-20 хвилин)

- «Тепер давайте разом обговоримо, чому важливо бути громадським активістом і чому це може бути корисно кожному з нас. Як ви думаєте, чи можуть студенти змінити соціальну ситуацію в місті? Якими шляхами це можна зробити?»

Питання для обговорення:

- Які мотиви привели вас до громадської діяльності?
- Як важливо для студентів бути активними в своїй громаді та місті?
- Які основні труднощі ви зустрічали на шляху до активізму і як їх долали?
- Як громадська діяльність змінює вашу особисту перспективу та розширює горизонти?
- Що ви порадите тим студентам, які хочуть почати свою громадську діяльність?

Презентація можливостей для студентів (5-10 хвилин)

Куратор:

- Тепер я розповім про можливості, які є для вас, щоб долучитись до громадської діяльності. Університет надає багато варіантів, від волонтерських програм до участі в соціальних проєктах.

- «Ми також маємо студентські ініціативи та організації, де ви можете активно працювати та реалізувати свої ідеї.»

Поради для студентів:

- Як знайти волонтерську організацію або ініціативу.
- Як почати організовувати свій проєкт або захід.
- Переваги участі в громадських активностях (розвиток навичок, нові знайомства, соціальна відповідальність).

Відповіді на питання (10-15 хвилин)

Куратор:

- Зараз у вас є можливість задати питання нашим гостям або поділитися своїми думками з приводу того, як ми можемо працювати разом для розвитку нашого університету та міста.

Завершення зустрічі (5 хвилин)

Куратор:

- Дякую всім за активну участь! Сподіваюся, що сьогоднішня зустріч дала вам натхнення почати займатися громадською діяльністю. Ми завжди відкриті для нових ідей і готові підтримати будь-яку ініціативу. Не бійтеся робити перші кроки — ваша діяльність може змінити не лише ваше життя, але й життя навколишніх.

- Запрошую всіх приєднуватися до наших наступних ініціатив і не забувайте, що зміни починаються з нас!

Після заходу:

- Створити можливість для студентів долучитися до громадських організацій університету чи міста.
- Роздати інформаційні матеріали щодо програм та ініціатив.

Цей сценарій дозволить надихнути студентів на активну громадянську діяльність, дасть їм конкретні приклади з життя та забезпечить підтримку для подальшого розвитку в цій сфері.

Квест «Інтеграційний маршрут: Відкрий Івано-Франківськ!»

Мета квесту:

- Сприяти інтеграції студентської молоді до соціокультурного середовища міста Івано-Франківська.
- Ознайомити студентів із культурними, історичними, соціальними та громадськими аспектами міського середовища.
- Розвивати навички командної роботи, комунікації, креативності та соціальної активності.

Формат квесту:

Час: 3–4 години

Кількість учасників: від 4 до 6 осіб у команді

Кількість станцій: 6–8 ключових локацій у місті

Засоби: карта, QR-коди, мобільні телефони з доступом до Інтернету, завдання.

Маршрут та локації:

1. Станція 1: Площа Ринок.

Завдання: Знайти елемент старого міста, який символізує мультикультурність (підказка в QR-коді).

Мета: Ознайомлення з історичною спадщиною.

3. Станція 2: Міська ратуша / Краєзнавчий музей.

Завдання: Селфі на тлі головного експонату + коротка відповідь на питання з історії міста.

Мета: Розширення знань про культуру Франківська.

Станція 3: Палац Потоцьких.

Завдання: Інтерактивна вікторина про розвиток міста як культурного центру.

Мета: Формування емоційного зв'язку з міським простором.

4. Станція 4: Urban Space 100 (простір соціальних ініціатив).

Завдання: Дізнатися про одну з реалізованих громадських ініціатив і коротко представити її команді.

Мета: Мотивація до участі в соціальних проєктах.

Станція 5: Музей мистецтв Прикарпаття.

Завдання: Знайти картину із сучасного українського мистецтва й пояснити, який настрій вона передає.

Мета: Культурна чутливість та естетичне виховання.

Станція 6: Вулична локація «Парасольки» або «Стометрівка»

Завдання: Створити мініфлешмоб або соціальне відео (до 30 сек.) з темою «Моє місце в місті».

Мета: Розкриття креативного потенціалу студентів.

Педагогічні умови реалізації квесту:

1. Інтерактивність – використання технологій, QR-кодів, онлайн-платформ.
2. Соціальна взаємодія – командна робота, підтримка рівноправного діалогу.
3. Контекстуальність – завдання прив'язані до конкретного соціокультурного простору міста.
4. Рефлексивність – після проходження квесту відбувається підсумкова зустріч з обговоренням вражень, досвіду, емоцій.

Нагороди та визнання:

- Сертифікати учасників.
- Публікація найкращих креативних результатів (фото, відео, постів) на сторінках університету.
- Зустріч із представниками міських ініціатив або молодіжних платформ.

Фотоквест «У фокусі – моє місто»

Мета: Сприяти глибшому знайомству студентської молоді з культурним, історичним, соціальним простором міста через творче завдання з фотофіксації. Розвивати навички візуальної культури, креативності, командної роботи та критичного мислення.

Завдання учасників:

Студенти індивідуально або в командах отримують тематичні підказки (5–7 пунктів), пов'язані з різними аспектами соціокультурного життя міста, наприклад:

- «Традиція»: зафіксуй об'єкт або подію, що втілює місцеві традиції.
- «Інновація»: сфотографуй сучасний культурний простір або ініціативу.
- «Місце зустрічі»: покажи локацію, де молодь збирається для спілкування.
- «Місто в деталях»: зверни увагу на дрібні, але промовисті деталі.
- «Моє натхнення»: особисте місце сили у місті.

Етапи реалізації:

1. Організаційна зустріч/інструктаж:

- Ознайомлення з правилами.
- Розподіл на команди.
- Надання тем.
- Навчальний блок про основи фотокомпозиції, етичні норми зйомки.

2. Польовий етап (1–3 дні):

- Самостійна фотоекспедиція студентів.
- Збір та короткий опис світлин (1–3 речення на фото: де знято, чому обрано, що символізує).

3. Аналіз і оформлення:

- Створення фотоколажів, презентацій або цифрових альбомів.
- Розміщення на онлайн-платформі (Google Drive, Padlet, соцмережі).
- За можливості – оформлення виставки у бібліотеці, корпусі університету тощо.

4. Завершальна подія:

- Публічний захист/обговорення проєктів.
- Обговорення побаченого з точки зору культури, ідентичності, історичної спадкоємності.
- Нагородження (сертифікати, грамоти, тематичні подарунки).

Педагогічний потенціал фотоквесту:

- Формує ціннісне ставлення до рідного міста.
- Розвиває інтерес до культури, мистецтва, урбаністики.
- Стимулює рефлексію, вміння осмислювати та інтерпретувати середовище.
- Створює умови для діалогу між молоддю та культурним простором міста.
- Зміцнює згуртованість студентської спільноти.

Фотопрезентація «Об'єктив і Я»

Мета: Допомогти першокурсникам осмислити власну соціокультурну ідентичність у новому для них середовищі (місто, університет, спільнота), розвинути здатність до саморефлексії, а також сприяти встановленню емоційного зв'язку з новим місцем проживання через творче завдання.

Завдання:

- Усвідомити, як нове соціокультурне середовище впливає на особисту ідентичність.
- Представити власну життєву історію або культурну «точку зору» через фотографії.
- Створити діалог між новоприбулими студентами з різних регіонів.
- Зняти психологічну напругу в період адаптації до великого міста та університетського середовища.

Етапи реалізації:

1. Мотиваційне заняття «Я і моє нове середовище»

- Проведення інтерактивного заняття з обговоренням:
 - Як почуваєшся в новому місті?
 - Що для тебе є «рідне» і що «чуже»?
 - Які символи асоціюєш із домом, культурою, новим життям?

2. Фотоетюди «3+3»

Кожному студенту пропонується зробити:

- 3 фото – про своє рідне місто/місце/традицію (те, що він привіз із собою).
- 3 фото – про своє нове життя в університеті / нове місто / знайдене у великому місті.
- Кожне фото супроводжується міні-описом:
 - Що це?
 - Чому я це обрав(ла)?
 - Що це значить для мене сьогодні?

3. Створення фотопрезентації:

- Студенти формують презентацію з 6–8 слайдів.
- Додатково можуть вставити власні емоції, цитати, спогади.
- Формат: PowerPoint / Canva / Google Slides.

4. Презентація «День знайомства через об'єкти»

- Проводиться захід або пара, присвячена презентаціям студентів.
- Формат: невеликі групи (по 5–6 студентів), де кожен демонструє свою презентацію і ділиться історією.
- Модератор (куратор або викладач) проводить підсумкову рефлексію: що об'єднає, що здивувало, що надихнуло.

5. Галерея першокурсника:

- Кращі презентації вивішуються у віртуальну галерею (на сайті кафедри / платформи типу Padlet).
- Можна створити друковану виставку в холі факультету.

Приклади підказок для фотозйомки:

- Моє улюблене місце в новому місті.
- Символ мого дитинства.
- Людина, яка допомогла адаптуватися.
- Колір, що асоціюється з домом.
- Мій день у новому місті.
- Те, що здивувало мене в університеті.

Очікуваний результат:

- Зниження рівня соціального та емоційного відчуження.
- Розвиток емоційної стійкості та адаптивності.
- Знайомство студентів між собою на глибшому рівні.
- Підвищення рівня інтеграції в університетське середовище та місто.

Ідея для бонусу:

Організувати голосування серед студентів за номінаціями:

- «Найемоційніша історія»
- «Місто очима першокурсника»
- «Найкреативніший підхід»

Інтерактивна платформа «Жива бібліотека»

Мета: Формувати толерантність, повагу до різноманіття, емпатію та соціальну згуртованість серед студентської молоді шляхом безпосереднього діалогу з людьми, які мають унікальний соціокультурний досвід.

Основна ідея: «Жива бібліотека» – це метафоричний простір, у якому книги – це живі люди, що готові ділитися своїм особистим досвідом, долати стереотипи та відповідати на питання.

Цільова аудиторія:

- Студенти першокурсники, особливо новоприбулі до великого міста.
- Молодь, яка потребує адаптації до нового соціального середовища.

Структура реалізації заходу:

1. Підготовчий етап:

Формування «каталогу живих книг»: залучення людей із різноманітним досвідом, які можуть бути носіями важливих соціокультурних історій.

Наприклад:

- Внутрішньо переміщені особи (ВПО)
- Волонтери
- Люди з інвалідністю
- Викладачі з міжнародним досвідом
- Митці, музиканти, письменники
- Активісти, ветерани, тощо
- Кожна «жива книга» готує коротку анотацію про себе, тему для розмови та межі приватності.

2. Організація простору:

- Простора зала / бібліотека / хол університету або онлайн-платформа (Zoom, Google Meet).
- Створення зон для діалогу: 1 книга – 1 читач або мала група.
- Організація графіку «читання»: студенти обирають, яку «живу книгу» хочуть «прочитати».

3. Проведення заходу:

- Кожен студент проводить 15–20 хвилин у розмові з «живою книгою».
- Можна ставити питання, обговорювати погляди, емоції, досвід.
- Атмосфера конфіденційності, поваги, відсутності оцінювання.

4. Коло рефлексії:

- Після завершення сесій організовується загальне обговорення у формі «рефлексивного кола».
- Орієнтовні питання для обговорення:
 - Що тебе вразило найбільше?
 - Чи змінилось твоє сприйняття певних соціальних груп?
 - Як це вплинуло на твоє розуміння «іншого»?
- Створення «Стіни вдячності» – студенти пишуть слова подяки або враження на стікерах / в онлайн-документі.

Інструменти супроводу:

- Журнали читача – де студенти записують власні роздуми після кожної зустрічі.
- Менторська підтримка – куратори допомагають у переосмисленні досвіду.
- Фото- або відеозвіт – за згодою учасників.

Очікувані результати:

- Покращення навичок активного слухання та критичного мислення.
- Зменшення упереджень і стереотипів серед молоді.
- Поглиблення розуміння соціальної багатоманітності.
- Розвиток комунікативної культури та відкритості.

Чат-бот «City4U» – твій гід у студентському місті

Мета: Створити зручний, інтерактивний цифровий інструмент для першокурсників та студентської молоді, який сприятиме:

- швидкій соціалізації в міському середовищі;
- розвитку самостійності та мобільності;
- участі в культурному та освітньому житті міста;
- адаптації до університетського середовища.

Платформа: Telegram (найзручніший і найпопулярніший серед молоді месенджер).

Ключові функції чат-бота:

1. Культурна карта міста:

- Інтерактивна база локацій: музеї, театри, виставкові зали, урбан-простори, парки, коворкінги.
- Категорії з описами, фото та картами.
- Фільтри за інтересами: мистецтво, музика, урбаністика, історія, простори для навчання.

2. Афіша подій:

- Добірка актуальних подій: концерти, кінопокази, лекції, молодіжні форуми, майстер-класи.
- Можливість обрати подію за жанром, локацією, ціною (з акцентом на безкоштовні).
- Нагадування про обране.

3. Освітні можливості:

- Стипендіальні програми (внутрішні/міжнародні).
- Курси: онлайн та офлайн (мови, ІТ, мистецтво, soft skills).
- Гранти, школи лідерства, молодіжні обміни.
- Пропозиції стажування та волонтерства.

4. Навігація по університетському житті:

- FAQ для першокурсника (документи, сесія, бібліотека, гуртожиток, навчання).

- Правила і традиції вишу.
- Поради щодо адаптації (як подолати стрес, де знайти друзів, як планувати час).

5. Інтерактивні інструменти:

- Опитування і тести (наприклад: «Наскільки ти інтегрований у студентське життя?», «Твоє ідеальне дозвілля у місті»).
- Рекомендації за інтересами (на основі запитань або обраних тем).
- Щоденні поради — короткі корисні повідомлення (наприклад: де поїсти недорого, як оформити студентську картку, як знайти психолога).

6. Зворотний зв'язок і підтримка:

- Можливість написати адміністратору.
- Вбудована кнопка для отримання консультації (наприклад: академічні питання, житло, працевлаштування).
- Підказки з контактами соцпрацівника, психолога, студради.

Очікувані результати:

- Підвищення інформованості та інтегрованості студентів.
- Активне залучення до культурного, волонтерського та академічного життя.
- Зміцнення комунікації між студентами та університетським середовищем.
- Сприяння формуванню ідентичності міського студента.